

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΠΣ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΝΗΠΙΑΤΟΓΟΥΣ

Β. Δ. ΑΝΑΤΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ • ΘΩΜΑΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ • ΓΙΩΤΑ ΚΟΥΓΙΑΛΗ •
ΕΥΔΟΞΙΑ ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ • ΣΟΦΙΑ ΠΕΤΡΙΚΗ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΠΣ

Συγγραφική ομάδα: *B. Δ. Αναγνωστόπουλος, Θωμάς Ζωγράφος, Γιώτα Κούγιαλη,
Ευδοξία Κωτσαλίδου, Σοφία Πετρίκη*

Επιτροπή Παρακολούθησης και Παραλαβής

*Σπυρίδων Πανταζής, Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Νικολέττα Γκλιάου-Χριστοδούλου, Μόνιμη Πάρεδρος Προσχολικής Αγωγής Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Αλέξανδρος Κόπτης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ
Ευθυμία Γουργιώτου, Πάρεδρος Ε.Θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ανδρονίκη Εξάρχου, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής*

Επιστημονική Επιτροπή Υποστήριξης

*Αναστάσιος Κοντάκος, Καθηγητής ΤΕΠΑΕΣ του Πανεπιστημίου Αιγαίου
Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Χρήστος Γκόβαρης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
Αλέξανδρος Κόπτης, Προϊστάμενος του Διεύθυνσης Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ
Ευθυμία Γουργιώτου, Πάρεδρος Ε.Θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Αθανάσιος Μήνας, Σχολικός Σύμβουλος, Προϊστάμενος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης
Π.Ε., Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας
Ανδρονίκη Εξάρχου, Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής*

Ανάδοχος φορέας Συγγραφής

Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε.

Ανάδοχος φορέας Αναπαραγωγής

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

**Γ΄Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ/ Μέτρο 1.2 / Ενέργεια 1.2.3. /
Κατηγορία Πράξεων 1.2.3.β. «Ολοήμερα Νηπιαγωγεία»**

Υπεύθυνη Έργου

Παναγιώτα Σαμπάνη, Προϊσταμένη Μονάδας Α1α ΕΥΕ Προγραμμάτων Κ.Π.Σ.

Στελέχη Υποστήριξης της Υλοποίησης του Έργου

Μαρία Ηλιάκη, Εκπαιδευτικός ΠΕ 18.12

Ιωάννης Μπαθιανάκης, Εκπαιδευτικός ΠΕ 19

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 80% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 20% από Εθνικούς Πόρους

Β.Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ • ΘΩΜΑΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ • ΓΙΩΤΑ ΚΟΥΓΙΑΛΗ •
ΕΥΔΟΞΙΑ ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ • ΣΟΦΙΑ ΠΕΤΡΙΚΗ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
<i>Ανάπτυξη τριών θεματικών προσεγγίσεων</i>	11
1.1 - Η φύση την άνοιξη	13
1.2 - Είμαι ένας μικρός μαθηματικός	35
1.3 - Ο ρυθμός στη ζωή μας	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
<i>Ανάπτυξη τριών σχεδίων εργασίας</i>	69
2.1 - Είμαι διαφορετικός	71
2.2 - Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί	85
2.3 - Πάμε στο μουσείο;	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
<i>Κοινή σχολική παράσταση (τάξη ολοήμερου νηπιαγωγείου και α' δημοτικού)</i>	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
<i>Οι γονείς μας στο νηπιαγωγείο</i>	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
<i>Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας</i>	141
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	167

Η εποχή της παγκοσμιοποίησης, στην οποία ζούμε, έχει φέρει δραστικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της ζωής μας. Η συνεχής μετακίνηση των πληθυσμών, οι αλλαγές στη δομή της κοινωνίας, καθώς και η ταχύτατη εξέλιξη των επιστημών, της πληροφορικής και της τεχνολογίας φέρνουν τους πολίτες του κόσμου μπροστά σε έναν καταϊγισμό γνώσεων και πληροφοριών, οι οποίες τους αναγκάζουν να γίνουν περισσότερο ευέλικτοι και επιλεκτικοί, ώστε να προσαρμόζονται και να αντεπεξέρχονται στα προβλήματα και στις ανάγκες που συνεχώς ανακύπτουν.

Στη χώρα μας, οι αλλαγές αυτές είναι ιδιαίτερα έντονες και τα αποτελέσματά τους έχουν ήδη γίνει ορατά σε πολλά επίπεδα. Η εκπαίδευση καλείται να αναπροσαρμόσει τους σκοπούς και τους στόχους της, ώστε όχι μόνο να παρακολουθεί, αλλά και να προλαμβάνει τις εξελίξεις, για να καταστήσει ικανούς τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά το παρόν και να είναι σε θέση να αναπτύξουν στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων για ό,τι προκύψει στο μέλλον. Αυτό απαιτεί από μέρους της Πολιτείας καλό σχεδιασμό και καινοτόμες παρεμβάσεις.

Μία τέτοια καινοτόμος παρέμβαση είναι το πρόγραμμα «Ομαλή μετάβαση του νηπίου από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό Σχολείο». Αυτό το πρόγραμμα προτάθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2007-2008 από νηπιαγωγούς ολοήμερων νηπιαγωγείων της χώρας, σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς της Δημοτικής Εκπαίδευσης. Κύριοι στόχοι αυτών των δράσεων ήταν να έρθουν τα νήπια σε επαφή με τους μαθητές, τους δασκάλους και το υπόλοιπο προσωπικό του δημοτικού σχολείου, ώστε να εξοικειωθούν μαζί τους και να κατευνάσουν τις ανησυχίες και τους φόβους τους για ό,τι απορρέει από ένα νέο περιβάλλον και κυρίως από τις διαπροσωπικές σχέσεις. Βασικός στόχος, επίσης, ήταν μέσα από βιωματικές εμπειρίες να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχει διδακτική και μεθοδολογική συνέχεια από τη μία σχολική βαθμίδα στην

άλλη και ότι η αναμενόμενη από εκείνα συμπεριφορά, στα βασικά της σημεία, είναι η ίδια. Να αντιληφθούν δηλαδή ότι έχουν ήδη κατακτήσει εκείνες τις γνώσεις, βάσει των οποίων θα κατανοήσουν ότι διδάσκεται στο δημοτικό σχολείο. Να συνεργασθούν και να έρθουν σε αλληλεπίδραση με ομάδες συνομηλίκων, παιδιών μεγαλύτερης ηλικίας, αλλά και ενηλίκων, ώστε να αποκτήσουν αυτοαντίληψη, να αναπτύξουν θετική αυτοεκτίμηση και να εδραιώσουν καλές σχέσεις. Επιπλέον, με την ενεργό συμμετοχή της οικογένειας, να κατανοήσουν ότι υπάρχει αμοιβαία πληροφόρηση, συνεργασία και μία συνέχεια στις στάσεις και αξίες ανάμεσα στους δύο φορείς.

Για την επιτυχή έκβαση ενός τέτοιου προγράμματος χρειάζεται καλή προετοιμασία και άριστη συνεργασία των εμπλεκομένων, όπως είναι η σύμπνοια στις αποφάσεις και στην υλοποίηση δράσεων που πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στους νηπιαγωγούς του ολοήμερου νηπιαγωγείου, η συνεχής και μελετημένη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς του δημοτικού σχολείου, ο σεβασμός, η αμοιβαία εκτίμηση και η επιθυμία για προσφορά που πρέπει να εκδηλώνουν προς αλλήλους, εκπαιδευτικοί και γονείς. Ζητούμενο είναι, επίσης, να εμπλέκονται οι φορείς της τοπικής κοινωνίας, ώστε να διευκολύνουν την ομαλή λειτουργία των σχολείων, να υποστηρίζουν και να ενισχύουν τις εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές προσπάθειες.

Ως προς την παιδαγωγική και εκπαιδευτική προσέγγιση: Η επαφή των παιδιών των δύο σχολικών βαθμίδων και η υλοποίηση των επιδιωκόμενων βασικών επιδιώξεων και μαθησιακών στόχων επιχειρήθηκε μέσα από την ανάπτυξη: (α) θεματικών προσεγγίσεων και (β) αναδυόμενων σχεδίων εργασίας.

Οι βασικές επιδιώξεις περνούν κυρίως μέσα από τη μαθησιακή περιοχή του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, αφορούν την ομαλή μετάβαση των νηπίων στην επόμενη σχολική βαθμίδα και διαχέονται μέσα από δραστηριότητες αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα παιδιά του νηπιαγωγείου και του δημοτικού σχολείου.

Με τους μαθησιακούς στόχους, όπως προσεγγίζονται μέσα από τη διαθεματικότητα, επιδιώκεται η ολιστική ανάπτυξη της προσωπικότητας και αντίληψης της γνώσης των νηπίων.

Οι θεματικές προσεγγίσεις οργανώνονται, ως προς τις επιδιώξεις, τους στόχους και τις φάσεις υλοποίησης, από τον εκπαιδευτικό ο οποίος, με γνώμονα το ενδιαφέρον των παιδιών, κάνει στην πορεία τις απαραίτητες αναπροσαρμογές. Κινούμενος σε ένα ευέλικτο πλαίσιο και έχοντας ως βασικό ζητούμενο την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών, προσθέτει ή αφαιρεί δράσεις

που δεν επιτυγχάνουν να κινητοποιήσουν την περιέργειά τους. Κατά την αξιολόγηση, κρίνει αν εξυπηρετήθηκαν και κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που είχε αρχικά θέσει.

Στα σχέδια εργασίας, το θέμα αναδύεται μέσα από το ενδιαφέρον και την καθημερινότητα των παιδιών. Η εξέλιξη αυτών κινείται γύρω από την επιθυμία των νηπίων να δράσουν και να αλληλεπιδράσουν με ομάδες συνομηλίκων και ενηλίκων, να συλλέξουν γνώσεις και πληροφορίες, να διασκεδάσουν, να δημιουργήσουν, να απολαύσουν τη διαδικασία της μάθησης, να εμπλακούν σε διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων. Εδώ ο νηπιαγωγός κινείται σε ένα πλαίσιο παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών αρχών, υποστηρίζει την προσπάθεια των παιδιών να βρουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους, τα παρωθεί να αναπτύξουν στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, να υποθέσουν, να σχεδιάσουν, να αντιπαραθέσουν, να αξιολογήσουν. Στο τέλος των δράσεων αξιολογεί την προσπάθειά τους, καθώς και τη δική του παιδαγωγική και εκπαιδευτική στάση, αναζητώντας πάντα τη σύνδεση, όσων πραγματοποιήθηκαν, με μαθησιακούς στόχους.

Ως προς τη δομή του, το βιβλίο είναι χωρισμένο σε τέσσερα κεφάλαια και είναι γραμμένο από την οπτική γωνία του νηπιαγωγού.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσονται τρεις ενδεικτικές θεματικές προσεγγίσεις που ανήκουν στις μαθησιακές περιοχές της Μελέτης Περιβάλλοντος, των Μαθηματικών και της Δημιουργίας και Έκφρασης στο Νηπιαγωγείο – Δημοτικό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσονται τρία ενδεικτικά σχέδια εργασίας με θέματα: «Είμαι διαφορετικός», «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί» και «Πάμε στο μουσείο;». Ενδιαφέρον εδώ παρουσιάζει ο τρόπος που προέκυψε το ένα σχέδιο εργασίας μέσα από το άλλο. Το πρώτο σχέδιο εργασίας «Είμαι διαφορετικός» αναδύθηκε μέσα από τα σχόλια των νηπίων που δήλωναν προβληματισμό και στάσεις και διατύπωναν απορίες γύρω από τη διαφορετικότητα, όπως την αντιλαμβάνονταν στο σχολικό, οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Αυτό το σχέδιο εργασίας υλοποιήθηκε μόνο στο χώρο του νηπιαγωγείου. Μία πρόσκληση από τους μαθητές του δημοτικού σχολείου δίνει το έναυσμα να ξεκινήσει το δεύτερο σχέδιο εργασίας «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί» στο οποίο επεκτάθηκαν οι προσπάθειες των παιδιών να ανακαλύψουν ομοιότητες και διαφορές, αυτή τη φορά στο επίπεδο των δύο σχολικών βαθμίδων. Η καλή συνεργασία, οι κοινές επιδιώξεις, οι καλές σχέσεις και οι πρώτες φιλίες

που προέκυψαν οδήγησαν στην έκφραση της επιθυμίας για μία κοινή επίσκεψη στο μουσείο. Έτσι, αναδύθηκε το τρίτο σχέδιο εργασίας με τίτλο «Πάμε στο μουσείο;».

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ένα ακόμη ενδεικτικό σχέδιο εργασίας που αναδεικνύει την κοινή προσπάθεια των παιδιών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού να οργανώσουν και να υλοποιήσουν μία σχολική παράσταση. Στην πραγματικότητα και αυτή η δράση προέκυψε ως εξέλιξη των τριών προηγούμενων που περιλαμβάνονται στο δεύτερο κεφάλαιο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το ενδεικτικό σχέδιο εργασίας, όπως προέκυψε σε νηπιαγωγείο της χώρας, με θέμα την πρόσκληση των νηπίων προς τους γονείς τους με σκοπό να τα ενισχύσουν στην προσπάθειά τους να υλοποιήσουν μία γιορτή που σχεδίαζαν και με αυτό τον τρόπο να εδραιωθούν καλές σχέσεις μεταξύ των δύο θεσμών.

Το πέμπτο κεφάλαιο ξεκινάει με μία θεματική προσέγγιση, όπως οργανώθηκε από τις νηπιαγωγούς ενός ολοήμερου νηπιαγωγείου, με σκοπό να γνωρίσουν τα παιδιά τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και να μάθουν τα βασικά του στοιχεία, ώστε να μπορούν να ικανοποιούν βασικές λειτουργικές ανάγκες και να διασκεδάζουν. Μέσα από αυτή την προσέγγιση προέκυψε ένα σχέδιο εργασίας το οποίο επεξεργάστηκε τους μαθησιακούς στόχους και, επιπλέον, εξυπηρέτησε βασικές επιδιώξεις που, μεταξύ των άλλων, θα διευκόλυναν τα νήπια στην ομαλή μετάβασή τους στο δημοτικό σχολείο.

Από όλες αυτές τις ενδεικτικές δράσεις, όπως εξελίχθηκαν μέσα από τη συνεργασία εκπαιδευτικών, νηπίων, μαθητών, γονέων και άλλων φορέων, αναδεικνύεται η επιθυμία για την ολιστική καλλιέργεια και ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών, η τάση των εκπαιδευτικών να είναι διακριτικά καθοδηγητικοί, ευέλικτοι και προσαρμόσιμοι στις μαθησιακές και ατομικές ανάγκες των παιδιών, καθώς και η επιθυμία της κοινωνίας να αγκαλιάσει επιτυχείς προσπάθειες των εκπαιδευτικών.

Η συγγραφική ομάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Ανάπτυξη τριών θεματικών προσεγγίσεων

1.1 - Η φύση την άνοιξη

Ενδεικτική θεματική προσέγγιση στη Μελέτη Περιβάλλοντος

Μαθησιακή περιοχή αφόρμησης

Μελέτη περιβάλλοντος – Επιστήμες στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο.

Θέμα

Η φύση την άνοιξη.

Ομάδα

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου και τα παιδιά της β' δημοτικού.

Επιλογή του θέματος

Σχολιασμός

Ο ερχομός της άνοιξης συνδέεται με την αναγέννηση της φύσης. Οι ημέρες μεγαλώνουν, η πλάση ομορφαίνει με χρώματα και αρώματα, η θερμοκρασία ανεβαίνει. Όλα γύρω μοιάζουν σαν να κλείνουν το μάτι με νόημα στο παιδί, το προκαλούν για περισσότερο παιχνίδι και χαρά. Η εποχή αυτή εμπνέει για καλλιτεχνικές δημιουργίες. Προσφέρεται για περιπάτους, για παρατήρηση των φυσικών φαινομένων, των φυτών και των ζώων, για εξερευνήσεις, για τη δημιουργία κήπου.

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων των παιδιών σε σχέση με το δημοτικό σχολείο

Το ολοήμερο νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο που συνεργάστηκαν για την υλοποίηση αυτής της θεματικής προσέγγισης βρίσκονταν το ένα δίπλα στο άλλο. Τα χώριζε μόνο μία πάροδος.

Τα νήπια ήταν εξοικειωμένα με τη θέα του δημοτικού σχολείου και με τη σκέψη ότι θα πάνε και τα ίδια «απέναντι». Πολλές φορές η κουβέντα περιστρεφόταν γύρω από το σχολείο και τα δρώμενα σε αυτό. Στο δημοτικό, άλλωστε, βρίσκονταν τα αδέρφια, τα ξαδέλφια, οι φίλοι τους από τη γειτονιά.

Παρόλα αυτά, η νηπιαγωγός ανίχνευσε σε διάφορα σχόλια των νηπίων, στα διαλείμματα αλλά και στη διάρκεια συζητήσεως, δείγματα άγχους και φοβίας που σχετίζονταν με τη μετάβασή τους στην άλλη βαθμίδα. Διερεύνησε λοιπόν τον τρόπο που σκέφτονταν και σχημάτισε την εντύπωση ότι πράγ-

ματι μερικά παιδιά αντιμετώπιζαν με δέος την προοπτική ότι θα βρεθούν «μόνα» μέσα στο πλήθος των μεγαλύτερων παιδιών και ότι θα έπρεπε να μπουν στο αυστηρό πρόγραμμα του σχολείου. Οι ανησυχίες τους εκφράζονταν με ερωτήσεις ή τοποθετήσεις γύρω από στερεότυπα, όπως:

- «Ο δάσκαλος είναι αυστηρός και μαλώνει τα παιδιά και τα βάζει τιμωρίες».
- «Εγώ θέλω να έχω δασκάλα, είναι πιο καλή».
- «Θα είναι δύσκολα τα μαθήματα; Πώς θα διαβάζουμε;»
- «Οι μεγάλοι θα μας χτυπάνε στο διάλειμμα».

Η νηπιαγωγός συζήτησε με τη συνάδελφό της την ιδέα της να υλοποιήσουν ένα πρόγραμμα –σε συνεργασία με το δημοτικό σχολείο– που θα απέβλεπε να βοηθήσει τα νήπια να μεταβούν ομαλά στην επόμενη σχολική βαθμίδα.

Συνεργασία εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων

Οι νηπιαγωγοί είχαν καλές σχέσεις με τους δασκάλους του δημοτικού σχολείου. Έτσι, όταν πρότειναν να κάνουν από κοινού μία θεματική προσέγγιση με σκοπό να έρθουν τα παιδιά των δύο βαθμίδων πιο κοντά, ώστε να εδραιώσουν σχέσεις συνεργασίας και φιλίας και ταυτόχρονα να διασκεδάσουν οι ανησυχίες των νηπίων για τη μετάβασή τους στο δημοτικό, εκείνοι το δέχτηκαν ευχαρίστως, θεωρώντας ότι θα υπήρχε θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών. Ο δάσκαλος της β' τάξης προθυμοποιήθηκε να συνεργαστεί.

Οι εκπαιδευτικοί σκέφτηκαν με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να υλοποιήσουν αυτή τη θεματική προσέγγιση, ώστε να καλλιεργηθεί στα παιδιά το αίσθημα της ασφάλειας και να καταφέρουν να απομυθοποιήσουν όλη αυτή την εικόνα που είχαν σχηματίσει για το σχολείο. Επιθυμούσαν να κάνουν ευχάριστη την επαφή μεταξύ των παιδιών, ώστε να αναπτύξουν θετικά συναισθήματα, να απολαύσουν τη διαδικασία που οδηγεί στη μάθηση και να αναπτύξουν στρατηγικές για τον τρόπο που επιλύονται προβλήματα που προκύπτουν καθημερινά στη ζωή τους. Παράλληλα επιθυμούσαν να εμπλουτίσουν και να επεκτείνουν τα παιδιά τις γνώσεις τους γύρω από κάποια μαθησιακή περιοχή, την οποία θα επέλεγαν ύστερα από διερεύνηση.

Επέλεξαν λοιπόν ως θέμα της θεματικής τους προσέγγισης το: «Η φύση την άνοιξη» και καθόρισαν τους στόχους, καθώς και ένα γενικό πλαίσιο σχετικά με τις κοινές δράσεις και συναντήσεις. Όρισαν, επίσης, ότι θα ενημέρωναν τους γονείς για τους σκοπούς αυτής της προσπάθειας και θα ζητούσαν τη βοήθειά τους αν προέκυπτε ανάγκη.

Διάρκεια

Η υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης προγραμματίστηκε να ολοκληρωθεί σε τρεις μήνες. Ωστόσο καθοριστικό θα ήταν και το ενδιαφέρον που θα επεδείκνυαν τα παιδιά στη διάρκεια των τριών αυτών μηνών.

Πλαίσιο ανάπτυξης της θεματικής προσέγγισης

Οι εκπαιδευτικοί σχεδίασαν το εξής ενδεικτικό πλαίσιο κοινών δράσεων:

- Η θεματική προσέγγιση θα γινόταν μέσα από τη Μελέτη Περιβάλλοντος και των φυσικών επιστημών. Θα είχε θέμα «Η φύση την άνοιξη».

- Τα παιδιά των δύο τμημάτων θα πήγαιναν έναν περίπατο στην εξοχή με σκοπό να παρατηρήσουν την ανοιξιάτικη φύση.
- Την ίδια μέρα θα γύρναγαν στο δημοτικό, όπου θα είχαν την ευκαιρία να σχολιάσουν όλα όσα είδαν στον περίπατό τους, γεγονός που θα αποτελέσει αφορμή οι εκπαιδευτικοί να παρακινήσουν τα παιδιά να φέρουν από το σπίτι τους διάφορα άνθη και φυτά και να κάνουν αρίθμηση, κατηγοριοποιήσεις, πίνακες.
- Τα νήπια θα συμμετείχαν, έστω για μία φορά, στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής και της Μουσικής, με σκοπό να έρθουν σε επαφή με περισσότερους ενήλικες διδάσκοντες.
- Θα γίνονταν δύο ακόμη συναντήσεις μέσα στην τάξη, όπου τα νήπια θα είχαν την ευκαιρία να παρατηρήσουν πώς γίνεται το μάθημα στο δημοτικό σχολείο και να συμμετάσχουν σε αυτό. Επίσης, όλα τα παιδιά θα είχαν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν απόψεις και να εκφραστούν μέσα από τη δραματική τέχνη και τη λογοτεχνία.
- Τέλος, θα οργάνωναν ένα μικρό ανθόκηπο σε ένα χώρο της αυλής του δημοτικού που προσφερόταν γι' αυτό το σκοπό.

Υποστηρικτικό υλικό

- Αντικείμενα που έχουν σχέση με το θέμα, όπως λουλούδια, φυτά.
- Φυσικό και άχρηστο υλικό.
- Εγκυκλοπαίδειες, επιστημονικά εγχειρίδια (φυσικών επιστημών, βιολογίας), βιβλία τέχνης.
- Εφημερίδες, επιστημονικά περιοδικά και άρθρα για θέματα που σχετίζονται με το πρόγραμμα.
- Τεχνολογικά μέσα, όπως κασετόφωνο, φωτογραφική μηχανή, ηλεκτρονικός υπολογιστής.

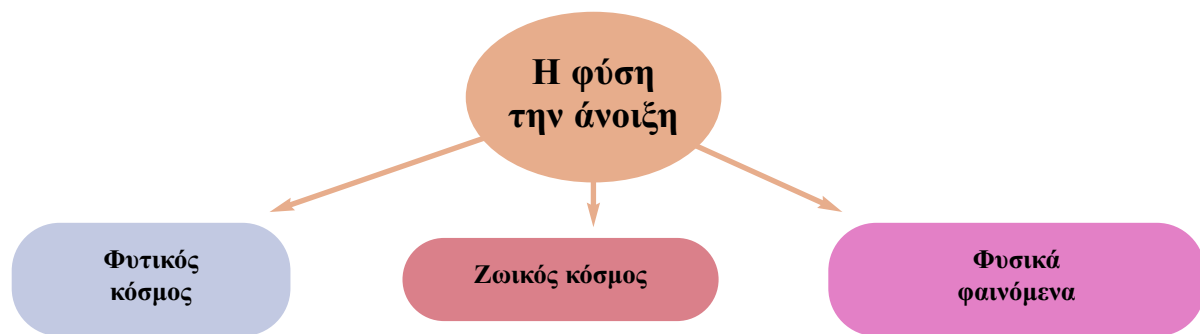
Ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες

- Παρατηρήσεις, συζητήσεις, καταγραφές.
- Πειραματισμοί.
- Παιχνίδια.
- Επισκέψεις.
- Καλλιτεχνικές δημιουργίες.

Ενημέρωση των γονέων

Ορίστηκε μία κοινή συνάντηση με τους γονείς των παιδιών της β' δημοτικού και του νηπιαγωγείου. Εκεί οι εκπαιδευτικοί τους ενημέρωσαν για τις κοινές δράσεις που προγραμματίζαν, καθώς και για το στόχο στον οποίο αποσκοπούσε όλη αυτή η προσπάθεια. Οι γονείς των μεγαλύτερων παιδιών εξέφρασαν κάποιες ανησυχίες, μήπως χάσουν τα παιδιά τους ώρες και μείνουν πίσω στη διδακτική ύλη. Οι εκπαιδευτικοί εξήγησαν, μεταξύ των άλλων, ότι όταν δύο ομάδες παιδιών διαφορετικής ηλικίας έρχονται σε επαφή και αλληλεπίδραση ωφελούνται και οι δύο από αυτό.

Ύστερα από συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, οι γονείς πείσθηκαν ότι η προσπάθεια αυτή θα ωφελούσε όλα τα παιδιά και ενεργοποιήθηκαν να βοηθήσουν, όπου χρειαζόταν.

Ενδεικτικές προτεινόμενες ενότητες

1. Φυτικός κόσμος, 2. Ζωικός κόσμος, 3. Φυσικά φαινόμενα.

Βασικές επιδιώξεις

Βασικές επιδιώξεις των εκπαιδευτικών, ως προς τις κοινές εξορμήσεις των παιδιών των δύο βαθμίδων, ήταν:

- Να έρθουν τα νήπια σε επαφή με το έμπυχο υλικό του δημοτικού σχολείου (μαθητές, διδακτικό προσωπικό, βοηθητικό προσωπικό).
- Να γνωρίσουν τον τρόπο λειτουργίας του (ωρολόγιο πρόγραμμα, μαθήματα, διαλείμματα).
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η μάθηση είναι μία διαρκής διαδικασία και ότι υπάρχει μία συνέχεια ανάμεσα στις εκπαιδευτικές βαθμίδες.
- Να αποβάλλουν τις φοβίες που τυχόν τους προκαλεί η μετάβασή τους στο δημοτικό σχολείο.
- Να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας μεταξύ τους, όπως και με ευρύτερες ομάδες, και να κατανοήσουν την αξία της από κοινού εργασίας και της από κοινού ανακάλυψης.
- Να κατανοήσουν τα μεγαλύτερα παιδιά την ευχαρίστηση που αντλεί κανείς μέσα από τη συνεργασία, να έλθουν σε αλληλεπίδραση με παιδιά άλλης ηλικίας και μέσα από τη διαδικασία αυτή να αισθανθούν υπεύθυνα και ικανά να συνάψουν υγιείς σχέσεις και να διεκπεραιώσουν με επιτυχία ό,τι τους ανατίθεται.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθησιακοί στόχοι που έθεσαν οι εκπαιδευτικοί, σε σχέση με τη θεματική προσέγγιση «Η φύση την Άνοιξη», ήταν:

Φυτικός κόσμος

- Να διευρύνουν τα παιδιά τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και να αποκτήσουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντί του.
- Να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τους φυτικούς οργανισμούς.
- Να βιώσουν και να εξερευνήσουν κάποια χαρακτηριστικά του φυσικού κόσμου.
- Να πειραματίζονται και να ανακαλύπτουν.
- Να συγκρίνουν, να ομαδοποιούν, να ταξινομούν.
- Να περιγράφουν ένα φαινόμενο και να καταλήγουν σε συμπεράσματα.
- Να οργανώνονται, ώστε να διευκολύνουν την εργασία τους.
- Να κατανοήσουν την αξία της ομαδικής εργασίας και την ανακάλυψη μέσα από τη συνεργασία.

- Να εκφράσουν βιωμένες εμπειρίες και συναισθήματα με το λόγο, αλλά και μέσα από τη ζωγραφική.
- Να αναπτύσσουν τη γλώσσα και την επικοινωνία και να αξιοποιούν την τεχνολογία.
- Να αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα ορισμένων εργαλείων και οργάνων για τη συλλογή πληροφοριών και να εξοικειωθούν με τη χρήση τους.

Ζωικός κόσμος

- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους ζωικούς οργανισμούς και να αποκτήσουν θετική στάση απέναντί τους..
- Να συγκρίνουν, να ομαδοποιούν, να ταξινομούν.
- Να ασκηθούν στην κριτική σκέψη.
- Να αναπτύσσουν τη γλώσσα και την επικοινωνία και να αξιοποιούν την τεχνολογία.

Φυσικά φαινόμενα

- Να περιγράφουν μεταβολές του καιρού και άλλα μετεωρολογικά φαινόμενα.
- Να περιγράφουν ένα φαινόμενο και να καταλήγουν σε συμπεράσματα.
- Να μάθουν να επιχειρηματολογούν.
- Να εκφράζονται με αυτοσχεδιασμό και μίμηση.

Διαθεματικότητα

Μελέτη Περιβάλλοντος, Γλώσσα, Τεχνολογία, Μαθηματικά, Εικαστικά.

¹ Ανάλογα ιστογράμματα μπορεί να κάνει ο/η νηπιαγωγός και στις θεματικές ενότητες «Ζωικός κόσμος», «Φυσικά φαινόμενα».

Υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης

Προετοιμασία στο νηπιαγωγείο

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να βελτιώνουν και να εμπλουτίζουν τον προφορικό τους λόγο.
- Να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν στοιχειώδη επιχειρηματολογία.
- Να ανακαλούν προηγούμενες εμπειρίες.
- Να προβλέπουν καταστάσεις και να βρίσκουν λύσεις για την αντιμετώπισή τους.

Δραστηριότητα

Τα παιδιά του νηπιαγωγείου είχαν εκδράμει και άλλες φορές με τα παιδιά του δημοτικού. Αυτό που θα άλλαζε τώρα ήταν ότι θα πήγαιναν μόνο με τα παιδιά της β' δημοτικού και μετά τον περίπατο θα έμπαιναν στην τάξη τους.

Η νηπιαγωγός διερεύνησε τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους με ερωτήσεις, όπως:

- «Θα θέλατε να πάμε ένα μικρό περίπατο στην εξοχή με τα παιδιά της β' τάξης του δημοτικού σχολείου;»
- «Θα πάμε στο κοντινό δασάκι. Τι νομίζετε ότι θα βρούμε εκεί;»
- «Τι νομίζετε ότι θα έχει αλλάξει από την προηγούμενη φορά που πήγαμε εκδρομή στο ίδιο μέρος; Γιατί;»
- «Πώς φαντάζεστε ότι θα είναι η γη; Τα δέντρα; Ο ουρανός; Τα βουνά που φαίνονται στο βάθος;»
- «Στο γυρισμό θα θέλατε να μπορούμε στη δεύτερα τάξη;»

- «Πώς νομίζετε ότι θα είναι εκεί;»
- «Τι νομίζετε ότι κάνουν οι μαθητές μέσα στην τάξη;»
- «Τι νομίζετε ότι κάνει ο δάσκαλος;»
- «Πώς αισθάνεστε που θα μπούμε σε μία τάξη του δημοτικού και θα καθήσουμε παρεούλα με τους μαθητές;»

Τα νήπια παρακινήθηκαν να ανατρέξουν στον πίνακα «Τι θα πάρουμε στην εκδρομή». Εκεί είχαν ζωγραφίσει και είχαν γράψει με το δικό τους τρόπο τι είχαν πάρει σε προηγούμενη εκδρομή τους: φωτογραφική μηχανή, κασετόφωνο, βιντεοκάμερα, την τσάντα τους με το κολατσιό και το παγουράκι με το νερό. Τα παιδιά πρότειναν να πάρουν επίσης μαζί τους χαρτιά, μολύβια και χρώματα. Μετά όμως προβληματίστηκαν:

- «Και πώς θα τα κουβαλήσουμε όλα αυτά; Δεν θα μπορούμε να πιανόμαστε από το χέρι, για να περπατάμε τρεις τρεις».

Η νηπιαγωγός τους εξήγησε ότι θα τα βοηθούσαν οι γονείς οι οποίοι και θα τα συνόδευαν (είχαν ευαισθητοποιηθεί από τη συνάντηση με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς των δύο βαθμίδων και πρόθυμα δήλωσαν ότι θα βοηθήσουν με κάθε δυνατό τρόπο).

Έπειτα από συζήτηση και προτάσεις, τα παιδιά αποφάσισαν ότι ο καθένας θα στερέωνε την τσάντα του στην πλάτη και τα επιπλέον πράγματα θα τα κρατούσαν οι γονείς, αν συμφωνούσαν με αυτό.

Πέρασαν με προσοχή την πάροδο που χώριζε τα δύο σχολεία και βρέθηκαν στην αυλή του δημοτικού. Εκεί μπήκαν στη σειρά ανά τέσσερις. Στην άκρη τα παιδιά του δημοτικού και στη μέση τα νήπια ανά δύο.

Στην εξοχή

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να διευρύνουν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και να αποκτήσουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντί του.
- Να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς.
- Να βιώσουν και να εξερευνήσουν κάποια χαρακτηριστικά του φυσικού κόσμου.
- Να εκφράσουν δημιουργικά τα συναισθήματά τους.

Υλικά

Φωτογραφική μηχανή, κασετόφωνο, χαρτιά, μολύβια, χρώματα.

Δραστηριότητα

Το δασάκι ήταν πολύ κοντά, τα παιδιά είχαν ξαναπάει. Όταν έφτασαν εκεί, όρισαν τα σημεία του χώρου μέχρι τα οποία θα μπορούσαν να φτάσουν και αφέθηκαν αρχικά ελεύθερα να παίζουν και να χαρούν τη φύση. Γρήγορα σχηματίστηκαν μικτές ομάδες νηπίων και μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί διακριτικά φρόντισαν να μη μείνει κανένα παιδί μόνο του χωρίς τη θέλησή του.

Έπειτα από λίγη ώρα κάλεσαν τα παιδιά και τους ζήτησαν να παρατηρήσουν προσεκτικά τη φύση γύρω τους. Τα ενθάρρυναν να περιγράψουν ό,τι έπεφτε στην αντίληψή τους και τις διαφορές που παρατηρούσαν από την προηγούμενη φορά που είχαν ξαναέρθει: «Τι εποχή ήταν τότε; Τι εποχή είναι τώρα;», «Πώς ήταν όλα γύρω μας τότε; Πώς είναι όλα γύρω μας τώρα;», «Τι βλέπετε; Τι ακούτε;»

Αφού εκφράστηκαν με λόγια, τα παιδιά παρακινήθηκαν να γράψουν και να ζωγραφίσουν ό,τι ήθελαν για να το θυμούνται. Στη συνέχεια χωρίστηκαν σε πέντε μικτές ομάδες (νήπια και μαθητές):

- Η πρώτη ομάδα μάζεψε λουλούδια.
- Η δεύτερη ομάδα μάζεψε διάφορα φύλλα δέντρων.
- Η τρίτη ομάδα φωτογράφησε διάφορα έντομα.
- Η τέταρτη ομάδα φωτογράφησε το περιβάλλον, τη φύση.
- Η πέμπτη ομάδα μαγνητοφώνησε ήχους από το περιβάλλον.
- Δύο γονείς έκαναν λήψεις με την κάμερα.

Στο δημοτικό σχολείο

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να αρχίσουν να κατανοούν τη σημασία της παρατήρησης και της περιγραφής για τη μελέτη υλικών και φαινομένων.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και να αποκτήσουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντί του.
- Να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς.
- Να συγκρίνουν, να ομαδοποιούν, να ταξινομούν.
- Να περιγράφουν, να εξηγούν και να ερμηνεύουν.
- Να κατανοήσουν την αξία της ομαδικής εργασίας και την ανακάλυψη μέσα από τη συνεργασία.

Υλικά

Ό,τι έφεραν τα παιδιά από τον περίπατό τους στη φύση.

Δραστηριότητα

Τελικά η συνάντηση αυτή έγινε την επόμενη ημέρα της εκδρομής. Όλοι ήταν ενθουσιασμένοι και γεμάτοι εντυπώσεις. Τα υλικά που είχαν συγκεντρώσει και είχαν φροντίσει να βάλουν σε ανθοδοχεία με νερό, ώστε να τα διατηρήσουν φρέσκα, έδιναν αφορμή για πολλά σχόλια, ερωτήσεις, διευκρινίσεις. Κάθε ομάδα παρουσίασε το υλικό που είχε συγκεντρώσει:

Η πρώτη ομάδα παρουσίασε τα λουλούδια της άνοιξης: μαργαρίτες, κρινάκια, ψωμί του κούκου, καμπανούλες, χαμομηλάκι, ανεμώνες, ζουμπούλια. Ωστόσο, σε ό,τι αφορά τις ανεμώνες, υπήρξαν διχογνωμίες, αφού μερικά παιδιά τις ονόμαζαν παπαρούνες. Ένα παιδί μάλιστα ανέφερε ότι άκουσε τη μητέρα του που έλεγε ότι «τώρα χάλασε η ατμόσφαιρα, με τέτοια ζέστη βγαίνουν παπαρούνες την άνοιξη».

Οι εκπαιδευτικοί πρότειναν στα παιδιά να το ερευνήσουν αυτό. «Πράγματι βγαίνουν οι παπαρούνες την άνοιξη; Μπορούν μήπως να βρουν κάποια ανθισμένη και να τη φέρουν στο σχολείο; Σε ποια σημεία φυτρώνουν; Γιατί συμβαίνει αυτό;»

Παρακίνησαν, επίσης, τα παιδιά να σκεφτούν με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να διατηρήσουν αυτά τα λουλούδια για πολύ καιρό. Ακούστηκαν διάφορες ιδέες όπως να τα βαλσαμώσουν[!], να τα βάλουν στο ψυγείο, να τα βάλουν στις σελίδες βιβλίων, ώστε να κρατήσουν το σχήμα τους και λίγο από το χρώμα τους. Επικράτησε η τελευταία ιδέα και η πρώτη ομάδα ανέλαβε να την υλοποιήσει.

Ορίστηκε, επίσης, στην επόμενη συνάντηση να φέρει λουλούδια από το σπίτι.

Η δεύτερη ομάδα παρουσίασε τα φύλλα των δέντρων. Τα έβαλαν κατά ομάδες, όλα τα ίδια μαζί, και προσπάθησαν να βρουν σε ποιο δέντρο ανήκει το κάθε φύλλο. Δύσκολο τους φάνηκε. Οι δάσκαλοι τα παρότρυναν να σκεφθούν με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να μάθουν τις ονομασίες των δέντρων. Ένα παιδί είπε ότι θα έπαιρνε από ένα φύλλο στο σπίτι του, για να ρωτήσει τον παππού του. Ένα άλλο είπε ότι έχει πολλά βιβλία που μιλούν για δέντρα και λουλούδια και υποσχέθηκε ότι θα τα φέρει στο σχολείο, αφού πρώτα εξακριβώσει ότι αναφέρονται σε εκείνο που ψάχνουν. Ένα τρίτο παιδί πρότεινε να ερευνηθούν στα βιβλία της βιβλιοθήκης του σχολείου και επιπλέον να τοποθετήσει, και αυτή η ομάδα, τα φύλλα που συγκέντρωσε ανάμεσα σε σελίδες βιβλίων, για να διατηρήσουν το σχήμα τους. Τέλος, τα μέλη της δεύτερης ομάδας ανέλαβαν να συλλέξουν πληροφορίες για την ονομασία των δέντρων από όπου προέρχονταν τα φύλλα.

Η τρίτη ομάδα, επειδή ακόμη δεν είχαν εμφανιστεί οι φωτογραφίες, περιέγραψε τα έντομα που είχε συναντήσει και φωτογράφησει. Είχαν δει μυρμήγκια, μέλισσες, σφήκες, πεταλούδες, κουνούπια, μύγες, σκαθάκια. Οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να σκεφτούν: «Μόνο αυτά τα έντομα κυκλοφορούν την άνοιξη;», «Πώς θα μπορούσατε να μάθετε περισσότερα;».

Τα παιδιά πρότειναν να ψάξουν σε βιβλία και στο διαδίκτυο και να φέρουν περισσότερες πληροφορίες. Η κάθε ομάδα μοίρασε στα μέλη της καθήκοντα, ενώ δύο παιδιά ανέλαβαν να εμφανίσουν με τη βοήθεια των γονιών τους τις φωτογραφίες.

Η τέταρτη ομάδα επίσης δεν είχε εμφανίσει ακόμη τις φωτογραφίες από τη φύση. Περιέγραψαν όμως με λόγια ποια ήταν τα μέρη που τους τράβηξαν την προσοχή και για ποιο λόγο προτίμησαν να τα φωτογραφίσουν. Ύστερα αποφάσισαν και εκείνα να ερευνηθούν σε βιβλία, περιοδικά και κάρτες και να φέρουν στο σχολείο φωτογραφίες της φύσης που να δείχνουν την εποχή που πέρασε (χειμώνας) και την εποχή που διένυαν (άνοιξη). Δύο παιδιά ανέλαβαν και εδώ να εμφανίσουν με τη βοήθεια των γονιών τους τις φωτογραφίες.

Η πέμπτη ομάδα άνοιξε το κασετοφωνάκι για να ακουστούν οι ήχοι που είχε ηχογραφήσει. Δυστυχώς, δεν ακουγόταν κανένας ήχος από τη φύση, μόνο μία φασαρία από βουητά και φωνές.

Οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να σκεφτούν για ποιο λόγο μπορεί να συνέβη αυτό και πήραν απαντήσεις, όπως:

- Χάλασε το κασετόφωνο.
- Οι φωνές τους [των εντόμων, των ζώων και των πουλιών] ήταν χαμηλές κι εμείς φωνάζαμε δυνατά.
- Τρόμαξαν όλα και κρύφτηκαν.

Τα παιδιά της πέμπτης ομάδας φαίνονταν απογοητευμένα. Ωστόσο οι εκπαιδευτικοί τα ενθάρρυναν να σκεφτούν τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν. Θυμήθηκαν λοιπόν ότι δεν είχαν μιλήσει καθόλου για τα πουλιά και πρότειναν να ψάξουν σε διάφορες πηγές για φωτογραφίες πουλιών που ζουν στην περιοχή τους.

Στο νηπιαγωγείο

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να μάθουν να οργανώνονται, ώστε να διευκολύνουν την εργασία τους.
- Να κατανοήσουν την αξία της ομαδικής εργασίας και την ανακάλυψη μέσα από τη συνεργασία.
- Να εκφράσουν βιωμένες εμπειρίες και συναισθήματα με το λόγο, αλλά και μέσα από τη ζωγραφική.

Υλικά

Λουλούδια, φύλλα δέντρων, χαρτιά, μολύβια, είδη ζωγραφικής.

Δραστηριότητα

Η νηπιαγωγός διερεύνησε τις εμπειρίες και τα συναισθήματα που αποκόμισαν τα παιδιά από αυτή τη συνάντηση:

- «Εμένα, η Μαρία [του δημοτικού] με ρώτησε πώς λένε το ζουμπούλι, δεν το ήξερε».
- «Ο Γιώργος και ο Τάκης όλο με φώναζαν να παίξουμε μπάλα».
- «Τώρα είμαστε κι εμείς μεγάλοι;»
- «Ο δάσκαλος ρωτούσε κι εμάς, καλός είναι».
- «Άμα πάω στο σχολείο, θέλω να έχω αυτόν δάσκαλο».
- «Να ετοιμάσουμε αυτά που μας είπαν, μη λένε μετά ότι είμαστε μικρά».

Η νηπιαγωγός παρακίνησε τα παιδιά να σκεφτούν με ποιον τρόπο δε θα ξεχνούσαν τις υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει. Τα παιδιά, μαθημένα σε αυτό τον τρόπο εργασίας, πρότειναν να δημιουργήσουν έναν πίνακα καθηκόντων και τον έφτιαξαν με το δικό τους τρόπο. Χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες, όπως είχαν χωριστεί και στο δημοτικό. Τα παιδιά κάθε ομάδας έγραψαν σε ένα χαρτί το όνομά τους και ζωγράρισαν αυτό που είχαν αναλάβει να κάνουν.

Έτσι η πρώτη ομάδα ανέλαβε να βάλει με προσοχή τα λουλούδια ανάμεσα σε φύλλα βιβλίου και μετά να προσθέσει και κάτι βαρύ από πάνω, για να κρατηθεί καλά το σχήμα τους. Επίσης τα παιδιά έπρεπε να θυμηθούν: Την επόμενη Τετάρτη να φέρουν λουλούδια από το σπίτι τους για να τα πάρουν μαζί τους στο δημοτικό.

Η δεύτερη ομάδα ανέλαβε και εκείνη να βάλει τα φύλλα των δέντρων ανάμεσα σε φύλλα βιβλίου. Προθυμοποιήθηκε επίσης να ερευνήσει στη βιβλιοθήκη του σχολείου και του σπιτιού τους, για να δει σε ποια δέντρα ανήκουν τα φύλλα που συγκέντρωσε.

Η τρίτη ομάδα ανέλαβε να ψάξει σε βιβλία, εγκυκλοπαίδειες και περιοδικά φωτογραφίες και εικόνες εντόμων που ζουν στην πατρίδα μας και εμφανίζονται την άνοιξη.

Η τέταρτη ομάδα ανέλαβε να βρει φωτογραφίες της φύσης «όπως είναι το χειμώνα και όπως είναι την άνοιξη».

Η πέμπτη ομάδα ανέλαβε να βρει φωτογραφίες και εικόνες πουλιών που ζουν στην περιοχή της. Έπειτα τα παιδιά έβαλαν ένα σημαδάκι στο ημερολόγιο για να τους υπενθυμίζει ότι την επόμενη Τετάρτη θα πήγαιναν πάλι στο δημοτικό και μέχρι τότε θα έπρεπε να είναι έτοιμα.

Στο τέλος όλα τα παιδιά ζωγράρισαν ό,τι ήθελαν από την εκδρομή και από τη συνάντηση που είχαν με τα παιδιά του δημοτικού.

Η δεύτερη συνάντηση στο δημοτικό

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να διευρύνουν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και να αποκτήσουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντί του.
- Να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς.
- Να συγκρίνουν, ομαδοποιούν, ταξινομούν.
- Να ασκηθούν στην κριτική σκέψη.
- Να περιγράφουν μεταβολές του καιρού και άλλα μετεωρολογικά φαινόμενα.
- Να αναπτύσσουν τη γλώσσα και την επικοινωνία και να αξιοποιούν την τεχνολογία.

Υλικά

Υλικά από τη φύση, φωτογραφίες και εικόνες φυτών, λουλουδιών και ζώων, βιβλία γνώσεων.

Δραστηριότητα

Την επόμενη Τετάρτη, όταν ξαναβρέθηκαν στο δημοτικό σχολείο, κάθε ομάδα παρουσίασε τα αποτελέσματα των ερευνών της.

Η πρώτη ομάδα έφερε λουλούδια από το σπίτι. Αφού τα παρατήρησαν με προσοχή, είδαν ότι εκείνα που έφεραν από το σπίτι διέφεραν από εκείνα που είχαν μαζέψει στην εξοχή. Εκείνα ήταν άγρια ή αγριολούλουδα. Ήταν πιο μικρά, αλλά είχαν πιο έντονο άρωμα. Εκείνα που έφεραν από το σπίτι τους ήταν ήμερα λουλούδια. Ήταν πιο μεγάλα, πιο εντυπωσιακά, αλλά δεν μύριζαν τόσο ωραία. (Οι εκπαιδευτικοί είχαν φροντίσει ώστε να υπάρχουν φρέσκα αγριολούλουδα στην τάξη, για να μπορέσουν να γίνουν οι συγκρίσεις και οι κατηγοριοποιήσεις.)

Τα παιδιά προβληματίστηκαν πώς θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν όλο αυτό το υλικό που συγκεντρώσαν. Σκέφτηκαν λοιπόν να δημιουργήσουν έναν πίνακα διπλής εισόδου με κριτήριο το χρώμα, διότι παρατήρησαν ότι αρκετά από τα λουλούδια είχαν το ίδιο χρώμα. Δεν τους άρεσε όμως η ιδέα να τα βάλουν όλα μαζί σε έναν πίνακα. Αποφάσισαν λοιπόν να φτιάξουν δύο πίνακες, έναν για τα αγριολούλουδα και έναν για τα ήμερα λουλούδια.

	άσπρο	κόκκινο	κίτρινο	μοβ	ροζ
ανεμώνη		–		–	–
ζουμπούλι				–	
μαργαρίτα	–		–		
χαμομήλι	–				
κρινάκια	–				
παπαρούνα		–			

	άσπρο	κόκκινο	κίτρινο	μοβ	ροζ
τριαντάφυλλο	–	–	–		–
γαρίφαλλο	–	–		–	–
κρίνοι	–				
σαρδέλες	–	–		–	–
νεραντζούλες		–	–		
γιασεμί	–				

Ως προς την παπαρούνα του πρώτου πίνακα, υπήρξαν ενστάσεις. Μία μαθήτρια και ένα νήπιο επέμεναν ότι δεν είναι ανοιξιάτικο λουλούδι, αλλά καλοκαιρινό.

– «Ναι, αλλά τώρα τι εποχή έχουμε; Τώρα άνθισε. Άρα τι είναι;» επιχειρηματολογούσαν τα υπόλοιπα. Τα δύο παιδιά δεν ήξεραν τι να απαντήσουν σε ένα τόσο δυνατό επιχείρημα, επέμεναν όμως ότι δεν είναι ανοιξιάτικο λουλούδι, έτσι τους είχε πει η μαμά και ο παππούς, αντίστοιχα.

Η νηπιαγωγός παρενέβη στη συζήτηση και είπε ότι πράγματι μέχρι πριν από λίγα χρόνια οι παπαρούνες άνθιζαν στις αρχές του καλοκαιριού. «Γιατί, νομίζετε ότι δε συμβαίνει αυτό πια;» ρώτησε.

Τα παιδιά, μέσα από συζητήσεις και από αναφορές σε λεγόμενα μεγαλύτερων, ή σύμφωνα με όσα άκουγαν από τα ΜΜΕ, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι αυτό συμβαίνει επειδή έχει αλλάξει πολύ η θερμοκρασία στον πλανήτη και οι εποχές κοντεύουν από τέσσερις να γίνουν μόνο δύο. Από το χειμώνα πάμε σχεδόν αμέσως στο καλοκαίρι και από το καλοκαίρι σχεδόν αμέσως στο χειμώνα. Τα ίδια δεν το αντιλαμβάνονταν πολύ αυτό, δεν το είχαν ζήσει, ο τρόπος όμως που το ανέφεραν οι μεγάλοι δημιουργούσε και στα ίδια προβληματισμούς.

Η δεύτερη ομάδα έφερε φωτογραφίες και εικόνες, όπου απεικονίζονταν τα δέντρα στα οποία ανήκαν τα φύλλα που είχαν συγκεντρώσει. Ήταν η οξιιά, το πεύκο, η λεύκα, η αγριοβυσσινιά, η αγριοσυκιά και το αγριοπούρναρο. Στη συνέχεια αποφάσισαν να ξεκινήσουν ένα λεύκωμα, σε κάθε σελίδα του οποίου θα είχαν τη φωτογραφία ενός δέντρου, την ονομασία του και το φύλλο του. Σκέφτηκαν επίσης να το εμπλουτίσουν και με φωτογραφίες άλλων δέντρων και των φυλλωμάτων που τους ανήκαν.

Η τρίτη ομάδα παρουσίασε τις φωτογραφίες των εντόμων που είχε τραβήξει, καθώς και τις εικόνες που είχαν συγκεντρώσει με άλλα έντομα. «Ποια από αυτά συναντάμε στο σπίτι και ποια στην εξοχή;» Αποφάσισαν να κολλήσουν σε έναν πίνακα όλες τις φωτογραφίες των εντόμων και να κλείσουν σε ένα κόκκινο κύκλο τις εικόνες εκείνων των εντόμων που συναντάμε στο σπίτι.

Η τέταρτη ομάδα παρουσίασε φωτογραφίες και εικόνες της φύσης, χειμωνιάτικες και ανοιξιάτικες. Τα παιδιά τις παρατήρησαν προσεκτικά και άρχισαν να τις περιγράφουν. Η φύση την άνοιξη φαίνεται «πλούσια». Οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να κάνουν τις περιγραφές τους, χρησιμοποιώντας λέξεις που δε συνηθίζουν στην καθημερινότητά τους. Έτσι ακούστηκαν εκφράσεις, όπως:

- «Τα δέντρα είναι φουντωμένα, χαρούμενα, στολισμένα, σα νυφούλες, χρωματιστά».
- «Τα δέντρα είναι γυμνά, φτωχούλια, κρυώνουν, τρέμουν, ζητάν βοήθεια».
- «Η γη είναι κεντημένη με λουλούδια, ζωγραφισμένη με πολλά χρώματα, πασαλειμμένη χρώματα, βγάζει μυρωδιές».
- «Η γη είναι άδεια, έχει μόνο το σεντόνι, της πήρανε το πάπλωμα, αναστενάζει γιατί θυμάται τις ωραίες μέρες, τα βουνά της είναι άσπρα».

Ο Αριστείδης (μαθητής) ζήτησε την άδεια να διαβάσει σε όλους ένα ποίημα για την Άνοιξη που του άρεσε:

*Στα χωράφια τα παιδιά
με τσιγγάνες παπαρούνες
βάφουν τα χειλάκια τους,
πλέκουν τα μαλλιά τους.
Τρέχουν γίνονται πουλιά,
μελισσούλες που βουίζουν,
στα ολόχλωρα σπαρτά
ολημέρα τριγυρίζουν.
Κι ένας ήλιος λαμπερός
όλο γέλιο και καρδιά
λούζει τα χωράφια φως,
λούζει κι όλα τα παιδιά!²*

Το ποίημα άρεσε σε όλους και μάλιστα πολλά παιδιά δήλωσαν ότι θα ψάξουν να βρουν και άλλα σχετικά ποιήματα. Τα παιδιά της τέταρτης ομάδας αποφάσισαν να κολλήσουν σε έναν πίνακα τις εικόνες τους τις οποίες και θα χώριζαν σε δύο ομάδες. Στη μία ομάδα θα έβαζαν εκείνες που απεικόνιζαν τα χειμώνα και θα τις έκλειναν σε έναν κύκλο με σκούρα χρώματα, ενώ στην άλλη θα έβαζαν τις ανοιξιάτικες και θα τις έκλειναν σε έναν κύκλο με φωτεινά χρώματα.

Τα παιδιά της πέμπτης ομάδας παρουσίασαν τις φωτογραφίες και τις εικόνες των πουλιών και των ζώων που ζουν στην περιοχή τους. Τα παιδιά άρχισαν να τις παρατηρούν προσεκτικά, πρώτα των πουλιών. Ωστόσο μερικά από τα πουλιά αυτά δεν τα βλέπουν το χειμώνα. Είναι τα χελιδόνια και οι πελαργοί. Τα παιδιά της δευτέρας ήξεραν ότι αυτά λέγονται αποδημητικά πουλιά. Όμως και στα νήπια δεν ήταν άγνωστος αυτός ο όρος, είχαν μιλήσει γι' αυτά το φθινόπωρο. Χάρηκαν που έμαθαν ότι ξαναγύρισαν, θα είχαν το νου τους να τα δουν και τα ίδια να πετούν στον ουρανό.

² Β.Δ. Αναγνωστόπουλου, «Η Άνοιξη».

Μετά η πέμπτη ομάδα παρουσίασε τα ζώα και τα ερπετά. Αφού τα παρατήρησαν, ένα παιδί είπε ότι πολλά από αυτά κοιμούνται το χειμώνα, ενώ ένα άλλο παιδί συμπλήρωσε ότι πέφτουν σε χειμερία νάρκη. Πρόκειται για το φίδι, την αρκούδα, τη χελώνα, το σκαντζόχοιρο, τον ασβό.

Τα παιδιά αυτής της ομάδας πρότειναν να μοιραστούν στη μέση. Η μία υπο-ομάδα θα έφτιαχνε δύο κύκλους σε έναν πίνακα. Στον ένα θα έκλεινε τα αποδημητικά πουλιά και στον άλλο τα υπόλοιπα. Η άλλη υπο-ομάδα θα έκλεινε σε έναν κύκλο τα ζώα που πέφτουν το χειμώνα σε χειμερία νάρκη και σε έναν άλλο τα υπόλοιπα. Σκέφτηκαν επίσης ότι μέσα στον κύκλο των ζώων που πέφτουν σε χειμερία νάρκη έπρεπε να ομαδοποιήσουν και τα ερπετά. Έτσι, προέκυψαν τα εξής ζητήματα:

- «Άλλα ερπετά δεν υπάρχουν;»
- «Μόνο το φίδι έχουμε στη φωτογραφία».
- «Τι κάνουν αυτά το χειμώνα;»

Τα παιδιά ανέλαβαν να το διερευνήσουν.

Τρίτη συνάντηση

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς.
- Να περιγράφουν ένα φαινόμενο και να καταλήγουν σε συμπεράσματα.
- Να συγκρίνουν, ομαδοποιούν, ταξινομούν.
- Να ασκηθούν στην κριτική σκέψη.
- Να αντιλαμβάνονται και να περιγράφουν μεταβολές του καιρού και άλλα μετεωρολογικά φαινόμενα.
- Να μάθουν να επιχειρηματολογούν.
- Να εκφράζονται με αυτοσχεδιασμό και μίμηση.

Υλικά

Βιβλία γνώσεων, εικόνες και φωτογραφίες ζώων, πουλιών ερπετών, εντόμων, μουσικά όργανα.

Δραστηριότητα

Στην τρίτη συνάντηση τα παιδιά που είχαν αναλάβει να συλλέξουν πληροφορίες για τα ερπετά είπαν ότι σε αυτή την κατηγορία δεν ανήκει μόνο το φίδι, αλλά και η σαύρα, το σαμιαμίδι και η χελώνα που συμπεριφέρονται όπως όλα τα ερπετά, δηλαδή το χειμώνα πέφτουν σε χειμερία νάρκη και ξυπνούν την άνοιξη. Είναι όλα τους πολύ ανθεκτικά στην έλλειψη φαγητού και αν κοπεί ένα μέρος του σώματός τους μπορούν σιγά σιγά να το αναπληρώσουν. Τα παιδιά ανακάλυψαν ένα λάθος το οποίο και διόρθωσαν αμέσως. Στον κύκλο με τα ερπετά έβαλαν και τη χελώνα. Συμπλήρωσαν επίσης τις εικόνες του σαμιαμιδιού και της σαύρας.

Οι εκπαιδευτικοί άφησαν τα παιδιά να παρατηρήσουν με προσοχή όλους εκείνους τους πίνακες που είχαν φτιάξει στην προηγούμενη συνάντηση. Μετά τα παρακίνησαν να σκεφτούν για τις αλλαγές του

καιρού και τα φυσικά φαινόμενα που συμβαίνουν την άνοιξη, κάνοντάς τους ερωτήσεις, όπως:

- «Όταν ξυπνάτε το πρωί και κοιτάζετε έξω από το παράθυρο, τι βλέπετε, ημέρα ή νύχτα;»
- «Το χειμώνα τι βλέπατε το πρωί που ξυπνούσατε, τι είχε έξω, φως ή σκοτάδι;»
- «Τι ώρα νύχτωνε το χειμώνα; Τι ώρα νυχτώνει τώρα;»
- «Γιατί νομίζετε ότι γύρισαν τώρα τα αποδημητικά πουλιά;»
- «Γιατί λιώνουν τα χιόνια στα βουνά;»
- «Πού νομίζετε ότι πηγαίνουν τα νερά τους;»

Τα νήπια συναγωνίζονταν τους μαθητές στις απαντήσεις. Για τα χιόνια των βουνών και τα νερά τους ήξεραν. Είχαν μιλήσει σχετικά όταν έκαναν τον κύκλο του νερού. Για τα αποδημητικά πουλιά είχαν μιλήσει το φθινόπωρο, όταν άρχιζαν τα κρύα και εκείνα έφευγαν για τις θερμές χώρες. Τότε είχαν πει πως μόλις ζεστάνει ο καιρός και μεγαλώσουν οι μέρες, θα γυρίσουν πίσω.

Στη συνέχεια τα νήπια πρότειναν να παίξουν ένα παιχνίδι, παραλλαγή εκείνου που είχαν παίξει στο νηπιαγωγείο. Δύο παιδιά εξήγησαν πώς παίζεται και συμπλήρωσε το ένα τα λόγια του άλλου. Έπρεπε να χωριστούν σε τρεις ομάδες. Η μία ομάδα θα ήταν οι άνθρωποι: μαθητές, μαμάδες, μπαμπάδες, δάσκαλοι. Η άλλη ομάδα θα ήταν πουλιά. Η τελευταία ομάδα θα ήταν ζώα. Ένα νήπιο θα κρατούσε το ρυθμό με τη σείστρα και θα συμβόλιζε το χειμώνα. Ένα άλλο θα κρατούσε το ρυθμό με το ντέφι και θα συμβόλιζε την άνοιξη. Ένα τρίτο θα χτυπούσε δυνατά, ένα μόνο χτύπημα τη φορά, με το ταμπουρίνο και θα συμβόλιζε το πάγωμα της εικόνας.

Όταν θα χτυπούσε η σείστρα, θα ήταν χειμώνας και όλα θα ήταν «βαριά», οι άνθρωποι θα έκαναν αργά τις δουλειές τους επειδή κρύωναν. Τα ζώα θα έβγαιναν για μόνο λίγο από τις φωλιές τους, τα ερπετά θα κοιμόντουσαν.

Όταν θα χτυπούσε το ντέφι, θα ήταν άνοιξη και όλοι, άνθρωποι, ζώα, πουλιά, θα ζωήρευαν, θα έκαναν γρήγορα τις δουλειές τους, θα έψαχναν για ώρα την τροφή τους, θα πετούσαν χαρούμενα στον ουρανό. Όταν θα χτυπούσε δυνατά το ταμπουρίνο, «η εικόνα» έπρεπε «να παγώσει». Όποιος κουνιόταν, έχανε και έβγαινε από το παιχνίδι.

Τα παιδιά που θα παρίσταναν τα πουλιά διαμαρτυρήθηκαν ότι αν σταματούσαν ξαφνικά στον αέρα, θα έπεφταν στη γη και θα σκοτώνονταν. Όλοι συμφώνησαν να επιτραπεί στα πουλιά, με τον ήχο του ταμπουρίνου, να κάνουν ένα ακόμη «πέταγμα», ώστε να μπορέσουν να σταθούν στο κλαδί ενός δέντρου.

Ωστόσο οι εκπαιδευτικοί είχαν προγραμματίσει γι' αυτή την ώρα παροιμίες και δραματοποίηση παραμυθιού που αναφερόταν στον κύκλο του νερού, αλλά τελικά μετέβαλαν τα σχέδιά τους και άφησαν να εξελιχθεί η δράση όπως την πρότειναν τα παιδιά.

Καθώς περίσσευε λίγη ώρα, οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να θυμηθούν παροιμίες για την άνοιξη και να προσπαθήσουν να καταλάβουν για ποιο λόγο τις έβγαλε ο λαός, δεδομένου ότι οι παροιμίες είναι τα «σοφά λόγια των παππούδων».

- «Αν ρίξει ο Μάης δυο νερά κι ο Απρίλης άλλο ένα, χαρά σ' εκείνο το ζευγά που έχει πολλά σπαρμένα».
- «Από Μάρτη καλοκαίρι κι από Αύγουστο χειμώνα».
- «Μάρτης, γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης».

Με αφορμή μία γλάστρα με λουλούδια που έφερε μία μαθήτρια, οι εκπαιδευτικοί πρότειναν να φτιάξουν έναν ανθόκηπο στην άκρη της αυλής του σχολείου και τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό. Ανέλαβαν δε να παρακαλέσουν τους γονείς τους να τους εφοδιάσουν με φυτώρια λουλουδιών και βολβούς, ενώ υπολόγισαν τι άλλο θα χρειάζονταν: σκαπτικά εργαλεία και καλό χώμα.

Ολοκλήρωση της θεματικής προσέγγισης

Δημιουργία ανθόκηπου

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να διευρύνουν τις γνώσεις τους για το φυσικό περιβάλλον και να αποκτήσουν θετική στάση και συμπεριφορά απέναντί του.
- Να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να προβληματίζονται, να υποθέτουν, να πειραματίζονται.
- Να συγκρίνουν, να ομαδοποιούν, να ταξινομούν.
- Να αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα ορισμένων εργαλείων για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους.

Υλικά

Λουλούδια, μετροταινία, σκαπτικά εργαλεία.

Δραστηριότητα

Τη συμφωνημένη ημέρα τα παιδιά έφεραν σκαπτικά εργαλεία, χρώμα, λουλούδια και βολβούς, ενώ προθυμοποιήθηκαν να βοηθήσουν και γονείς. Στη συνέχεια όρισαν το χώρο όπου θα δημιουργούσαν τον ανθόκηπό τους. Αρχικά πρότειναν να φτιάξουν δύο παρτέρια, το ένα θα το είχαν τα νήπια και το άλλο οι μαθητές. Μετά σκέφτηκαν ότι δεν ήταν τόσο καλή ιδέα, του χρόνου τα νήπια θα ήταν και τα ίδια μαθητές. Αποφάσισαν λοιπόν να χωριστούν σε δύο μικτές ομάδες και κάθε ομάδα να αναλάβει το δικό της παρτέρι. Μέτρησαν με μετροταινία το χώρο και όρισαν τα παρτέρια, ώστε να είναι συμμετρικά και να φαίνονται ωραία. Χώρισαν σε ίσα μέρη τα λουλούδια και τους βολβούς, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το ύψος που θα ανέπτυσσαν όταν θα μεγάλωναν όσο και το χρώμα τους, προκειμένου να υπάρχει ομοιομορφία και καλαισθησία. Για όσα λουλούδια δεν είχαν επάνω τους άνθος, οι γονείς έδωσαν τις σχετικές πληροφορίες. Επίσης, σχετικά με τους βολβούς, ρώτησαν τους γονείς τους ποιες ήταν οι ονομασίες τους και προσπάθησαν να θυμηθούν αν γνώριζαν κάποιον από αυτούς και ποια ήταν τα χαρακτηριστικά του. Κατόπιν τα παιδιά προσπάθησαν να σκάψουν μόνα τους τα παρτέρια.

- «Γιατί βγήκε φουσκάλα στο χέρι; Γιατί έχει μέσα νερό;»

Οι γονείς έδωσαν τις δικές τους απαντήσεις και όπου δεν μπορούσαν τα παιδιά, τα βοήθησαν να σκάψουν το χώμα βαθύτερα. Μετά ανακάτωσαν το παλιό χώμα με το καινούριο, το καλό, και μέτρησαν ίσες αποστάσεις για να φυτέψουν τα φυτά. Πίσω θα έβαζαν τα ψηλότερα και μπροστά τα χαμηλότερα. Πιο μπροστά ακόμα θα έβαζαν μία σειρά από βολβούς.

- «Αν βάλουμε τους βολβούς ανάποδα, την κορυφούλα προς τα κάτω και τις ριζούλες προς τα πάνω, τι θα γίνει;»

Οι εκπαιδευτικοί παρότρυναν τα παιδιά να κάνουν υποθέσεις σχετικά με το ερώτημα που είχαν θέσει και μετά να τοποθετήσουν από ένα βολβό σε κάθε παρτέρι με τον τρόπο που είχαν σκεφτεί. «Και τώρα τι θα γίνει;» Έπρεπε να κάνουν λίγη υπομονή. Θα έπαιρναν την απάντησή τους, όταν θα έφτανε η κατάλληλη στιγμή.

- «Και αν κρύψουμε τον ήλιο από ένα φυτό, τι θα γίνει;»

Έβαλαν μία γλάστρα με το φυτό της σε ένα σκοτεινό δωμάτιο και συμφώνησαν ότι κάθε φορά που θα πότιζαν τα άλλα τα λουλούδια θα πότιζαν και εκείνη. Ύστερα καθόρισαν κάθε πότε θα πότιζαν τα λουλούδια τους. Μία φορά την εβδομάδα θα πότιζαν οι μαθητές και μία φορά τα νήπια. Κάθε φορά θα παρατηρούσαν την ανάπτυξη των φυτών τους.

Παρατήρηση ανάπτυξης των φυτών

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να μάθουν να παρατηρούν με προσοχή.
- Να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τους φυτικούς οργανισμούς.
- Να περιγράφουν ένα φαινόμενο και να καταλήγουν σε συμπεράσματα.
- Να πειραματίζονται και να ανακαλύπτουν.

Υλικά

Ο ανθόκηπος, δύο βολβοί φυτεμένοι στο χώμα ανάποδα, ένα φυτό σε γλάστρα, κλεισμένο σε χώρο σκοτεινό, βιβλία γνώσεων.

Δραστηριότητα

Ήρθε ο καιρός που άρχισαν να ανθίζουν τα λουλούδια. Ο ανθόκηπος ήταν στις ομορφιές του. Τα παιδιά παρατηρούσαν τα χρώματα και το ύψος που είχε αναπτύξει κάθε λουλούδι.

«Η σαρδέλα είναι πιο ψηλό λουλούδι από τη μαντζουράνα, να θυμηθούμε του χρόνου να τους αλλάξουμε θέση», «Να γράψουμε τι χρώμα έχει κάθε λουλούδι, ώστε την άλλη φορά να το κάνουμε ακόμη πιο καλά».

Τα παιδιά παρατηρούσαν, έβγαζαν συμπεράσματα, έγραφαν παρατηρήσεις.

Στο μεταξύ...

Οι δύο βολβοί που είχαν φυτευτεί ανάποδα δεν έδιναν σημείο ζωής, ενώ και το φυτό που είχαν στο σκοτάδι δεν φαινόταν πολύ υγιές. Τα φύλλα του είχαν αρχίσει να κιτρινίζουν, το κοτσάνι του να γίνεται λεπτό και να ψηλώνει παράξενα. «Γιατί συνέβαινε αυτό;»

Οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να σκεφτούν πού θα μπορούσαν να βρουν απάντηση στο ερώτημά τους. Στη βιβλιοθήκη τους είχαν βιβλία που μιλούσαν για τα φυτά. Πήγαν και τα αναζήτησαν. Εκεί τα μεγαλύτερα παιδιά διάβασαν ότι τα φυτά με τη βοήθεια μιας πράσινης χρωστικής ουσίας που έχουν και λέγεται χλωροφύλλη απορροφούν την ενέργεια από την ακτινοβολία του ήλιου και έτσι μπορούν να αυξήσουν το σώμα τους. Τα νήπια δεν κατάλαβαν πολλά από αυτά που άκουσαν, έμειναν όμως στο αίτιο και στο αιτιατό: όταν ένα φυτό το βάλεις στο σκοτάδι, αυτό αδυνατίζει, κιτρινίζει και ψηλώνει, για να φτάσει το παραθυράκι του δωματίου και να βρει το φως του ήλιου.

Όσο για τους βολβούς, ο ένας δεν βγήκε ποτέ. Ο άλλος, έπειτα από μεγάλη –σε σχέση με τους υπολοίπους– καθυστέρηση, έβγαλε μία μικρή πράσινη μυτούλα έξω από το χώμα που ξεσήκωσε κύμα χαράς από τα παιδιά. Το έβλεπαν σαν ένα μικρό θαύμα. «Πώς έγινε αυτό;», «Λέτε, ακόμη και μέσα από τη γη να αναζητούσε η κορυφούλα του το φως του ήλιου;»

Αξιολόγηση

Τα παιδιά ήταν ενθουσιασμένα από την όλη διαδικασία. Έκαναν δε σύγκριση των συναισθημάτων τους. «Πώς αισθάνονταν πριν να έρθουν σε επαφή με τα παιδιά της β' τάξης; Πώς αισθάνονται τώρα;»

Έδειχναν ανακουφισμένα ως προς τις ανησυχίες και τις φοβίες για τη μετάβασή τους στην άλλη βαθμίδα. Κατάλαβαν ότι μπορούν να καταφέρουν τα ίδια πράγματα με τους μαθητές, ότι είναι ικανά να αντεπεξέλθουν σε κοινές δραστηριότητες. Επιπλέον πείσθηκαν ότι τα μεγαλύτερα παιδιά τα αποδέχονται, γεγονός που τα χαροποίησε ιδιαίτερα.

Εκτός αυτού, διαπίστωσαν ότι ο δάσκαλος φέρεται όπως και η δική τους δασκάλα, τα αγαπάει και τα προστατεύει. Οι εμπειρίες που αποκόμισαν είχαν αλλάξει τον τρόπο που σκέπτονταν, κάτι που φάνηκε και στη συμπεριφορά τους. Οι ρυθμοί ζωής στην τάξη ήταν διαφορετικοί. Τα παιδιά έδειχναν πιο ώριμα.

Οι νηπιαγωγοί, από τη μεριά τους, έκριναν ότι η συνεργασία μεταξύ τους, καθώς και με το δάσκαλο, ήταν άριστη, μάλιστα ξεπέρασε τις προσδοκίες τους. Οι γονείς είχαν ευαισθητοποιηθεί και είχαν προσφέρει πρόθυμα τη βοήθειά τους. Η στάση τους αυτή αποδόθηκε στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί είχαν σκεφτεί έγκαιρα να κάνουν τη συγκέντρωση ενημέρωσης που είχε ως θέμα την ομαλή μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό.

Επίσης, έκριναν ότι οι μαθησιακοί στόχοι που είχαν θέσει πραγματοποιήθηκαν με επιτυχία, καθώς το πρόγραμμα είχε σχεδιαστεί και οργανωθεί σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των παιδιών. Μέσα από την ενασχόλησή τους με τον ανθόκηπο, από τους πίνακες αναφοράς, τους πίνακες διπλής εισόδου και τη συστηματοποίηση του υλικού που είχαν συγκεντρώσει από τη φύση, τα παιδιά αριθμήσαν, σύγκριναν, υπέθεσαν, συστηματοποίησαν, παρατήρησαν, ανακάλυψαν την έννοια της μεταβολής και της εξέλιξης. Μέσα από τη γλώσσα έκαναν περιγραφή του κόσμου που τα περιβάλλει και εξέφρασαν τα συναισθήματά τους. Μέσα από τους πειραματισμούς τους με τα φυτά ανακάλυψαν βασικούς κανόνες των φυσικών επιστημών. Μέσα από τη δραματοποίηση και τη ζωγραφική μπόρεσαν να εκφραστούν δημιουργικά.

Τέλος, οι νηπιαγωγοί έκριναν ότι οικοδόμησαν αμοιβαίες υγιείς σχέσεις με τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς του δημοτικού και με τους γονείς.

1.2 - Είμαι ένας μικρός μαθηματικός

Ενδεικτική θεματική προσέγγιση στα Μαθηματικά

Μαθησιακή περιοχή αφόρμησης

Μαθηματικά στο νηπιαγωγείο – δημοτικό

Ομάδα

Τα παιδιά ενός τμήματος ολοήμερου νηπιαγωγείου και τα παιδιά της γ' δημοτικού

Επιλογή του θέματος

Σχολιασμός

Κύρια επιδίωξη της νηπιαγωγού ήταν να φέρει τα νήπια σε επαφή με το χώρο και τα παιδιά του δημοτικού, ώστε να διασκεδάσει τις ανησυχίες και τους τυχόν φόβους τους για τη μετάβασή τους στην επόμενη σχολική βαθμίδα.

Θεώρησε λοιπόν ότι μία θεματική προσέγγιση μέσα από τη μαθησιακή περιοχή των Μαθηματικών θα έφερνε με θετικό τρόπο σε επαφή τα παιδιά των δύο ομάδων. Θα δημιουργούσε κοινούς προβληματισμούς και κοινή επιδίωξη για επίλυση καθημερινών προβλημάτων, θα έδινε αφορμή για σύνθεση μικτών ομάδων και συνεργατικότητα, θα έθετε τις βάσεις για αμοιβαία εμπιστοσύνη και φιλία. Τα μαθηματικά είναι τρόπος σκέψης και συμπεριφοράς που επηρεάζει όλους τους τομείς της ζωής του ανθρώπου. Δεν αφορούν υποθετικά προβλήματα έξω από τις άμεσες ανάγκες μας, βρίσκονται στις σκέψεις, στις υποθέσεις, στην πιο απλή μας πράξη. Μέσα από πραγματικές συνθήκες τα παιδιά έρχονται σε επαφή με αυτούς τους κανόνες.

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων των παιδιών

Όταν η νηπιαγωγός επέλεξε να κάνει αυτή τη θεματική προσέγγιση, είχαν ήδη διανυθεί τα 3/4 της σχολικής χρονιάς. Συνεπώς τα παιδιά είχαν κατακτήσει αρκετές μαθηματικές έννοιες. Μπορούσαν να διαχειρίζονται και να χρησιμοποιούν υλικά, μέσα από καταστάσεις που συνδέονται με την καθημερινή ζωή, να αξιοποιούν τις δυνατότητες για αριθμητικές εφαρμογές, είχαν οικοδομήσει, ως ένα σημείο, την έννοια των αριθμών, ήταν σε θέση να διατυπώνουν απορίες, να θέτουν προβλήματα και να αναζητούν τρόπους για την επίλυσή τους.

Επίσης είχαν έρθει σε επαφή με την τεχνολογία, είχαν συνδέσει τη χρήση της με λειτουργικές ανάγκες και μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό τα μέσα που τους προσφέρονταν, όπως ηλεκτρονικό υπολογιστή, κασετόφωνο, φωτογραφική μηχανή, τηλεφωνική συσκευή, φαξ, φωτοτυπικό μηχάνημα.

Η νηπιαγωγός σκέφτηκε ότι θα ήταν πολύ καλή ιδέα μέσα από την υλοποίηση αυτής της θεματικής προσέγγισης να φέρει σε επαφή τα νήπια με τα παιδιά του δημοτικού, ώστε να προετοιμάσει την ομαλή μετάβασή τους στην επόμενη βαθμίδα, και διερεύνησε τις εμπειρίες που είχαν από την επαφή τους με τα μεγαλύτερα παιδιά του δημοτικού σχολείου, τους φόβους και τις ανησυχίες τους, καθώς και το ενδιαφέρον τους για κοινές δράσεις, κάνοντάς τους ερωτήσεις, όπως:

- «Έχετε πάει ποτέ στο δημοτικό σχολείο;»
- «Πώς νομίζετε ότι είναι ο χώρος εκεί;»
- «Τι νομίζετε ότι κάνουν οι μαθητές όλες αυτές τις ώρες στο σχολείο;»
- «Πώς νομίζετε ότι γίνεται το μάθημά τους;»
- «Πώς φαντάζεστε ότι περνούν στο διάλειμμα;»
- «Όταν θα πάτε στο σχολείο, τι νομίζετε ότι θα έχετε, δάσκαλο ή δασκάλα; Πώς φαντάζεστε ότι θα είναι;»
- «Του χρόνου θα πάτε κι εσείς στο σχολείο. Πώς φαντάζεστε τον εαυτό σας εκεί;»
- «Πώς αισθάνεστε γι' αυτό;»

Στη συνέχεια ενημέρωσε τη συνάδελφό της, με την οποία συνεργάζεται στο ολοήμερο νηπιαγωγείο, ότι είχε την πρόθεση να ξεκινήσει μία θεματική προσέγγιση μέσα από τα Μαθηματικά, σε συνεργασία με μία τάξη του δημοτικού σχολείου. Εκείνη συμφώνησε, είπε ότι είναι πολύ καλή ιδέα και ότι θα τη στήριζε και η ίδια.

Συνεργασία εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων

Η νηπιαγωγός ήρθε κατόπιν σε επαφή με τη δασκάλα της γ' δημοτικού στην οποία κατέθεσε την πρότασή της και εξήγησε τους στόχους της προσπάθειας αυτής.

Οι δύο εκπαιδευτικοί συνεργάστηκαν, ώστε να είναι ευχάριστη η επαφή των παιδιών των βαθμίδων και να μπορέσουν να αναπτύξουν θετικά συναισθήματα, να εδραιώσουν φιλίες, να απολαύσουν τη διαδικασία που οδηγεί στη μάθηση και να αναπτύξουν στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων που προκύπτουν καθημερινά στη ζωή τους.

Καθόρισαν τους στόχους, σχεδίασαν τη θεματική προσέγγιση σχετικά με τις κοινές δράσεις και έφτιαξαν ένα ενδεικτικό πλάνο των επικείμενων συναντήσεων.

Συμφώνησαν επίσης, ότι όπου η σχολική πράξη το απαιτούσε, θα ζητούσαν τη βοήθεια των γονέων

Διάρκεια του προγράμματος

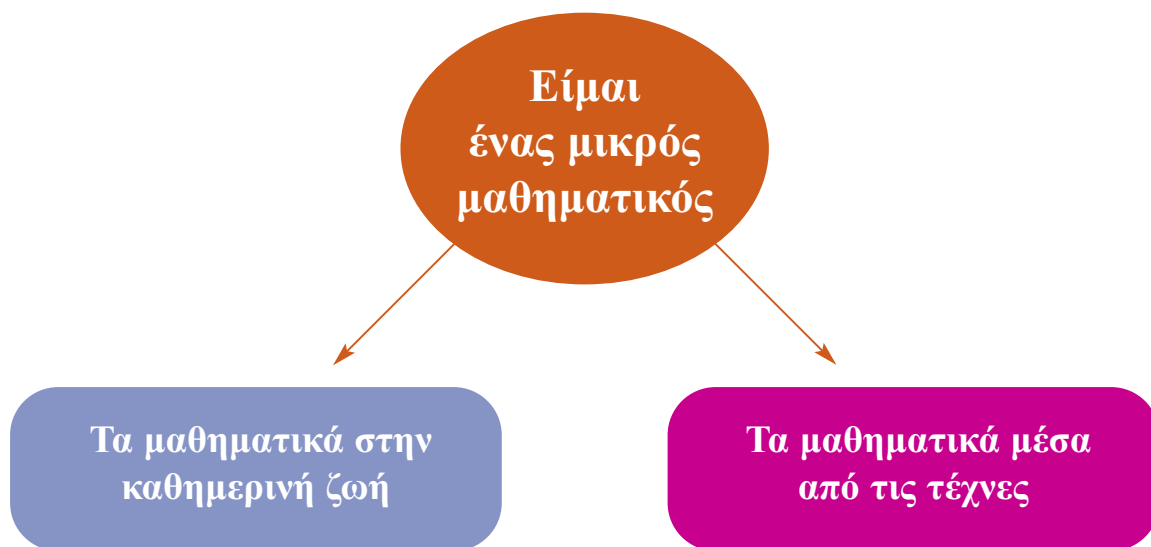
Η υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης προγραμματίστηκε να ολοκληρωθεί σε τρεις μήνες, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη και το ενδιαφέρον που θα επιδείξουν τα παιδιά.

Υποστηρικτικό υλικό

- Εφημερίδες, επιστημονικά περιοδικά και άρθρα για θέματα που σχετίζονται με τη θεματική προσέγγιση που επιλέχθηκε.
- Εγκυκλοπαίδειες και επιστημονικά εγχειρίδια.
- Βιβλία τέχνης.
- Αντικείμενα που έχουν σχέση με το θέμα.
- Μουσικά όργανα.
- Φυσικό και άχρηστο υλικό.

Ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες

- Παρατηρήσεις, συζητήσεις, καταγραφές.
- Πειραματισμοί.
- Παιχνίδια.
- Επισκέψεις.
- Καλλιτεχνικές δημιουργίες.

Ενδεικτικές προτεινόμενες ενότητες

1. Τα μαθηματικά στην καθημερινή ζωή, 2. Τα μαθηματικά μέσα από τις τέχνες.

Βασικές επιδιώξεις

Βασικές επιδιώξεις των εκπαιδευτικών, ως προς τις κοινές εξορμήσεις των παιδιών των δύο βαθμίδων, ήταν:

- Να υπάρξει θετική αλληλεπίδραση μεταξύ τους, ώστε να αποκτήσουν αυτοαντίληψη, να αναπτύξουν θετική αυτοεκτίμηση και να εδραιώσουν καλές σχέσεις.
- Να κατανοήσουν ότι υπάρχει αμοιβαία πληροφόρηση και συνεργασία ανάμεσα στους θεσμούς της οικογένειας και του σχολείου.
- Να αντιληφθούν ότι υπάρχει μία συνέχεια ανάμεσα στις δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθησιακοί στόχοι που τέθηκαν σε σχέση με τη θεματική προσέγγιση «Είμαι ένας μικρός μαθηματικός», ήταν:

Τα μαθηματικά στην καθημερινή ζωή

- Τα παιδιά να διαχειριστούν υλικά και καταστάσεις που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους για αριθμητικές εφαρμογές μέσα στα όρια των ικανοτήτων τους.
- Να διατυπώσουν απορίες, να θέσουν προβλήματα, να επιλέξουν ή να δημιουργήσουν κατάλληλο για την επίλυση των προβλημάτων τους υποστηρικτικό υλικό.
- Να προβληματιστούν και να ερευνήσουν ποικίλες καταστάσεις, να στηρίζονται σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες, να κάνουν απλές υποθέσεις και να καταλήγουν σε σχετικά συμπεράσματα.
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους με λέξεις που συνδέονται με τα μαθηματικά.
- Να «ερμηνεύσουν» γενικά στοιχεία του κόσμου που τα περιβάλλει μέσα από διαδικασίες παρατήρησης και περιγραφής, σύγκρισης, ταξινόμησης, αντιστοίχισης, σειροθέτησης και συμβολικής αναπαράστασης.
- Να ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες.
- Να προβλέπουν καταστάσεις και να βρίσκουν λύσεις για την αντιμετώπισή τους.
- Να συνθέτουν και να αναλύουν.

Τα μαθηματικά μέσα από τις τέχνες

- Να διατυπώνουν απορίες και να θέτουν προβλήματα.
- Να υπολογίζουν, να μετρούν, να αντιστοιχίζουν.
- Να «εκτελούν» απλές μαθηματικές πράξεις.
- Να αντιλαμβάνονται και να αναπαράγουν δεδομένα ηχητικά μοτίβα.
- Να θυμούνται και να αναπαράγουν μία ακολουθία ήχων.
- Να αναμειγνύουν υλικά σε ίσες ποσότητες ή κατ' αναλογία.
- Να κάνουν υποθέσεις, να υπολογίζουν, να πειραματίζονται.

Οργάνωση της θεματικής προσέγγισης

Η νηπιαγωγός, για να επιτευχθούν οι στόχοι που έθεσε, και σε συνεργασία με τη δασκάλα της γ' τάξης, έκανε το εξής πλάνο προγραμματισμού:

- Στην τάξη του δημοτικού να προσεγγίσουν έννοιες των μαθηματικών.
- Με τη δασκάλα της μουσικής, μέσα από ένα τραγούδι, να αντιλαμβάνονται και να αναπαράγουν δεδομένα ηχητικά μοτίβα. Να θυμούνται και να αναπαράγουν μία ακολουθία ήχων.
- Στην αίθουσα πληροφορικής, με τη βοήθεια του δασκάλου της πληροφορικής και των γονέων, να περάσουν τις φωτογραφίες τους από τη φωτογραφική μηχανή στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, να τις εκτυπώσουν και μετά να κάνουν κατηγοριοποιήσεις, συνθέσεις, αναλύσεις.
- Μέσα από την ανατροπή ενός λογοτεχνικού κειμένου να κάνουν υποθέσεις, συσχετισμούς, αντιστοιχίες.
- Με αφορμή έργα τέχνης (ζωγραφική) να προβληματιστούν ως προς τις διαβαθμίσεις, τις ποσότητες και τις αναλογίες των χρωμάτων.

Ανθρωπογενές περιβάλλον, Εικαστικά, Γλώσσα, Μουσική.

Συνάντηση γονέων-νηπιαγωγού

Η νηπιαγωγός σε προκαθορισμένη συνάντηση, εκτός σχολικού ωραρίου, ενημέρωσε τους γονείς για την πρόθεσή της να πραγματοποιήσει αυτές τις κοινές συναντήσεις και δράσεις των νηπίων με τα παιδιά του δημοτικού, προκειμένου να καταστήσει ομαλότερη τη μετάβαση των πρώτων στην επόμενη σχολική βαθμίδα. Στη συνέχεια αντάλλαξε απόψεις και ιδέες μαζί με τους γονείς και τέλος ζήτησε τη βοήθειά τους για όποια δυσκολία προέκυπτε.

Υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης

Προετοιμασία για την επίσκεψη στο δημοτικό

Μαθησιακοί στόχοι

- Να ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες.
- Να προβλέπουν καταστάσεις και να βρίσκουν λύσεις για την αντιμετώπισή τους.

³ Ανάλογο ιστόγραμμα μπορεί να κάνει ο/η νηπιαγωγός και στη θεματική ενότητα «Τα μαθηματικά στην καθημερινή ζωή».

Δραστηριότητα

Η νηπιαγωγός πρότεινε στα νήπια να επισκεφθούν το δημοτικό σχολείο και εκείνα το δέχτηκαν με χαρά – ήταν ήδη προετοιμασμένα από τη συζήτηση που είχε προηγηθεί (όταν γινόταν διερεύνηση των εμπειριών και των συναισθημάτων τους σε σχέση με τη μετάβασή τους στην επόμενη βαθμίδα). Στη συνέχεια συζήτησαν για τον τρόπο που θα έπρεπε να φερθούν, για τον εξοπλισμό που θα έπρεπε να πάρουν μαζί τους και κατόπιν αποφάσισαν να οργανωθούν. Χωρίστηκαν λοιπόν σε ομάδες.

Η πρώτη ομάδα παιδιών ανέλαβε να γράψει την ανακοίνωση προς τους γονείς. Τη ζωγράρισαν και έγραψαν το κείμενο, όπως μπορούσαν. Η νηπιαγωγός ζήτησε να της διαβάσουν ό,τι είχαν γράψει. Η ίδια συμπλήρωσε ή ξανάγραψε μόνο τις λέξεις του κειμένου που δεν έβγαζαν νόημα. Μετά έβαλαν την ανακοίνωση στο σχετικό πίνακα.

Η δεύτερη ομάδα ανέλαβε να καταγράψει τι θα έπρεπε να πάρουν μαζί τους: το κασετόφωνο και τη φωτογραφική μηχανή.

Η τρίτη ομάδα συγκέντρωσε τα αντικείμενα αυτά και ήλεγξε αν έχουν μπαταρίες και αν δουλεύουν σωστά.

Η τέταρτη ομάδα έκανε μία μεγάλη ζωγραφιά για να τη χαρίσουν στα παιδιά του δημοτικού.

Όταν τα παιδιά τελείωσαν το έργο που είχαν αναλάβει, συγκεντρώθηκαν για να αναδιοργανωθούν. Κάθε ομάδα παρουσίασε στους υπολοίπους τι είχε ετοιμάσει και εκείνοι από τη μεριά τους έλεγαν τη γνώμη τους ή προσθέτανε ιδέες, όπως:

- «Να πάρουμε και τη βιντεοκάμερα, για να θυμόμαστε!»
- «Να πάρουμε και μολύβια και χρώματα και χαρτιά».
- «Στον ουρανό και στη θάλασσα (της ζωγραφιάς) να κολλήσουμε γαλάζιο τούλι. Και στις βαρκούλες να βάλουμε χρωματιστά κουρελάκια για πανιά. Και στα δέντρα να κολλήσουμε πούλιες, να φαίνεται ότι έχουν φρούτα και λουλούδια!»

Κάθε ομάδα ανέλαβε να κάνει τις απαραίτητες διορθώσεις, σύμφωνα με τις υποδείξεις των πολλών.

Κοινές δράσεις νηπιαγωγείου και γ' δημοτικού

Στην πρώτη συνάντηση πολλά παιδιά τα περίμενε μία ευχάριστη έκπληξη, καθώς γνωρίζονταν ήδη μεταξύ τους μέσα από κοινά παιχνίδια και συναντήσεις στη γειτονιά ή στο πάρκο.

Καθένας από τους εκπαιδευτικούς συστήθηκε στα παιδιά της άλλης τάξης και ακολούθησαν παιχνίδια γνωριμίας, για να χαλαρώσουν και να αισθανθούν όλοι πιο άνετα.

Τα νήπια χάρισαν στα παιδιά της γ' τάξης τη ζωγραφιά τους και προς μεγάλη τους χαρά έλαβαν και εκείνα μία ζωγραφιά φτιαγμένη από τους μαθητές.

Οι 7 Χιονάτες και ο νάνος

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να διατυπώνουν απορίες και να θέτουν προβλήματα.
- Να υπολογίζουν, να μετρούν, να αντιστοιχίζουν.
- Να «εκτελούν» απλές μαθηματικές πράξεις.

Υλικά

Το παραμύθι *Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι*.

Δραστηριότητα

Η πρώτη επαφή των παιδιών ξεκίνησε με πολύ ευχάριστο τρόπο, με ένα παραμύθι που σκόρπισε το γέλιο και τους ενεργοποίησε όλους.

Ένα παιδί της γ' δημοτικού διάβασε το παραμύθι *Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι*.

Οι εκπαιδευτικοί πρότειναν να γίνει μια αντιστροφή στον τίτλο του παραμυθιού, *Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι*, και, βάσει αυτού, να υποθέσουν την εξέλιξη του παραμυθιού, να βρουν τι συνέπειες υπήρχαν κάθε φορά που άλλαζε ένας παράγων, να κάνουν συσχετίσεις, παρατηρήσεις, αντιστοιχίσεις.

- «Αν υποθέσουμε ότι ήταν ένας μόνο νάνος, ποιον άλλον τίτλο θα μπορούσαμε να δώσουμε στο παραμύθι;»
- «Η Χιονάτη και ο νάνος».
- «Και αν υπήρχαν δύο Χιονάτες;»
- «Τι θα συνέβαινε, αν υπήρχαν επτά Χιονάτες και ένας νάνος;»
- «Κι αν ξαφνικά εμφανιζόταν ακόμη ένας νάνος, τι θα γινόταν;»

Τα παιδιά άρχισαν να διασκεδάζουν, να κάνουν τις δικές τους υποθέσεις και να δίνουν πρωτότυπες λύσεις.

- «Κι αν οι Χιονάτες ήταν τρεις και οι νάνοι τέσσερις και οι βασίλισσες δύο και τα μήλα τρία και τα βασιλόπουλα πέντε;»
- «Να τα βάλουμε σε ένα χαρτί να δούμε τι θα γίνει;»

Τα παιδιά, όπως κάθονταν στα θρανία, μαθητές και νήπια μαζί, ζωγράφισαν επάνω σε χαρτί όσους ήρωες του παραμυθιού ήθελαν και μετά άρχισαν με το μολύβι τους να κάνουν αντιστοιχίσεις και να δίνουν λύσεις σε όποιο πρόσωπο έμενε χωρίς παρέα ή βοήθεια. Για παράδειγμα, δύο παιδιά ζωγράφισαν δύο μήλα περισσότερα από τις Χιονάτες. Αρχικά σκέφτηκαν να τα σβήσουν. Μετά αποφάσισαν να φτιάξουν άλλες δύο Χιονάτες, αλλά σκέφτηκαν να κάνουν ανατροπή του παραμυθιού και να σβήσουν όλα τα μήλα. Έτσι, τέθηκαν τα ερωτήματα: «Τώρα τι γίνεται; Πώς θα συνεχισθεί η ιστορία;». Τα παιδιά άρχισαν πάλι καινούργιες υποθέσεις.

Το κοκοράκι

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να αντιλαμβάνονται και να αναπαράγουν δεδομένα ηχητικά μοτίβα.
- Να θυμούνται και να αναπαράγουν μία ακολουθία ήχων.

Υλικά

Διάφορα μουσικά όργανα.

Δραστηριότητα

Την επόμενη ώρα ο δάσκαλος της Μουσικής ρώτησε αν γνώριζαν το τραγούδι «Όταν θα πάω, κυρά μου, στο παζάρι». Τα περισσότερα παιδιά απάντησαν καταφατικά. Για να το μάθουν και τα υπόλοιπα, πρότεινε να το πουν άλλες δύο φορές. Έπειτα πρότεινε το εξής:

Να χωριστούν σε τέσσερις μικτές ομάδες (νήπια και μαθητές) και στο άκουσμα κάθε στροφής η κάθε ομάδα να παράγει ήχους με ένα μέρος του σώματος: η μία ομάδα θα χτυπά παλαμάκια ρυθμικά, η άλλη θα χτυπά τα δάχτυλα, η άλλη θα χτυπά με τα χέρια τα γόνατα και η άλλη θα χτυπά ρυθμικά τα πόδια στο πάτωμα:

Όταν θα πάω, κυρά μου, στο παζάρι
(η πρώτη ομάδα συνοδεύει με ρυθμικά παλαμάκια)

Θα σ' αγοράσω ένα κοκοράκι
(η δεύτερη ομάδα συνοδεύει με χτύπημα δαχτύλων)

Το κοκοράκι κι κι ρι κι κι

(η τρίτη ομάδα συνοδεύει με ρυθμικό χτύπημα χεριών στα γόνατα)

Θα σε ζυπνάει κάθε πρωί

(η τέταρτη ομάδα χτυπά ρυθμικά τα πόδια στο πάτωμα)

Στη συνέχεια ο δάσκαλος της Μουσικής πρότεινε να λένε «από μέσα τους» το τραγούδι και να παράγουν κατ' αντιστοιχία τους ήχους με το σώμα. Τα παιδιά το εκτέλεσαν πρόθυμα και με επιτυχία.

Ένα παιδί, μάλιστα, είχε την ιδέα να μη λένε τα λόγια, αλλά κάθε ομάδα να «τραγουδάει», ακολουθώντας τη μελωδία του τραγουδιού μόνο με ένα γράμμα, π.χ. η πρώτη ομάδα: uuuuuu, η δεύτερη: oooooooooo κ.ο.κ. Η ιδέα άρεσε σε όλους και την πραγματοποίησαν.

Ένας άλλος μαθητής πρότεινε κάθε ομάδα να το μουρμουρίζει, σε διαφορετικό τόνο η καθεμία. Το πραγματοποίησαν και με αυτό τον τρόπο.

Τέλος ένα νήπιο πρότεινε να τα «ζαναπαίζουμε, αλλά να τα γράψουμε και στο κασετόφωνο» (αυτή η διαδικασία, με αφορμή ένα ποίημα, είχε ξαναγίνει στο νηπιαγωγείο). Πράγματι, μία φορά τραγούδησαν το «κοκοράκι», μία φορά ακολούθησαν τη μελωδία του μόνο με τους ήχους του σώματος, μία φορά ακολούθησαν τη μελωδία του με φωνήεντα και μία με μουρμουρίσματα. Όταν άκουσαν το μαγνητοφωνημένο αποτέλεσμα ενθουσιάστηκαν και ζήτησαν να το ζανακούσουν. Αυτή τη φορά εντόπισαν παραφωνίες και αδικαιολόγητες παύσεις. Αυτό έδωσε αφορμή για γέλια και ευχάριστα σχόλια και έκανε τα παιδιά να αισθανθούν πιο κοντά το ένα στο άλλο.

Κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων τράβηξαν αναμνηστικές φωτογραφίες. Η νηπιαγωγός πρότεινε να βγει φωτογραφία και κάθε παιδί μόνο του.

Γυρίζοντας στο νηπιαγωγείο

Τα νήπια ήταν πολύ ευχαριστημένα από την επίσκεψή τους στο δημοτικό. Η ζωγραφιά τους άρεσε πολύ στους μαθητές, όπως και των μαθητών άρεσε στα νήπια. Πέρασαν πολύ ωραία, είχαν μάθει τα ονόματα πολλών παιδιών, σχολίασαν με ενθουσιασμό κάποια στιγμιότυπα, αναφέρθηκαν στους δασκάλους με τρόπο που έδειχνε ότι αισθάνονταν ασφάλεια και άνεση. Μίλησαν για τις εντυπώσεις τους και εξέφρασαν τα συναισθήματά τους.

Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να θυμηθούν ό,τι έκαναν και να περιγράψουν τις ενέργειές τους με τη σειρά που έγιναν. Τα νήπια μοιράστηκαν τους ρόλους και έκαναν έναν αυτοσχεδιασμό, έπαιξαν «τις δασκάλες». Η νηπιαγωγός έκρινε ότι μέχρι στιγμής είχε κάνει καλό προγραμματισμό και αποφάσισε να πράξει ό,τι είναι δυνατόν, ώστε να είναι επιτυχείς και οι άλλες δύο προκαθορισμένες επισκέψεις. Η επόμενη επίσκεψη στο δημοτικό θα είχε σχέση με την τεχνολογία. Η νηπιαγωγός γνώριζε ήδη από προηγούμενες δραστηριότητες των νηπίων με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή ποιοι γονείς ήταν σε θέση να προσφέρουν βοήθεια και έτσι απευθύνθηκε σε εκείνους.

Δεύτερη επίσκεψη στο δημοτικό

Αυτή τη φορά τα νήπια ξεκίνησαν με ακόμη μεγαλύτερο ενθουσιασμό να επισκεφθούν τους «φίλους» τους. Τρεις γονείς συνόδευσαν τα παιδιά κατά τη μετακίνησή τους από το ένα σχολείο στο άλλο.

Παίζω με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να προβληματίζονται και να ερευνούν ποικίλες καταστάσεις, να στηρίζονται σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες, να κάνουν απλές υποθέσεις και να καταλήγουν σε σχετικά συμπεράσματα.
- Να συνθέτουν και να αναλύουν.

Υλικά

Ηλεκτρονικός υπολογιστής, φωτογραφίες.

Δραστηριότητα

Στην αίθουσα τεχνολογίας υπήρχαν πέντε υπολογιστές. Τα παιδιά χωρίστηκαν σε επτά μικτές ομάδες και την κάθε ομάδα βοηθούσε ένας γονιός ή μία δασκάλα. Στην αρχή πέρασαν σε κάθε υπολογιστή τις φωτογραφίες που είχαν τραβήξει με την ψηφιακή μηχανή. Ό,τι μπορούσαν να κάνουν τα παιδιά, το έκαναν μόνα τους. Όπου δεν ήξεραν, ένας ενήλικας, ανάλογα με την περίπτωση, ή τους έδειχνε πώς να το πράξουν ή το έκανε ο ίδιος, λέγοντας δυνατά τι ακριβώς κάνει και γιατί. Οι ομάδες έκαναν τα εξής:

Η πρώτη ομάδα έκανε αποκοπή όλων των φωτογραφιών, σε καθεμία από τις οποίες απεικονιζόταν μόνο του καθένα από τα παιδιά και των δύο τάξεων και μετά έκανε επικόλλησή τους σε ένα κοινό πλαίσιο.

Η δεύτερη ομάδα έκανε αποκοπή των φωτογραφιών και επικόλλησε σε ένα πλαίσιο τις φωτογραφίες των παιδιών του νηπιαγωγείου και σε ένα άλλο πλαίσιο τις φωτογραφίες των παιδιών του δημοτικού.

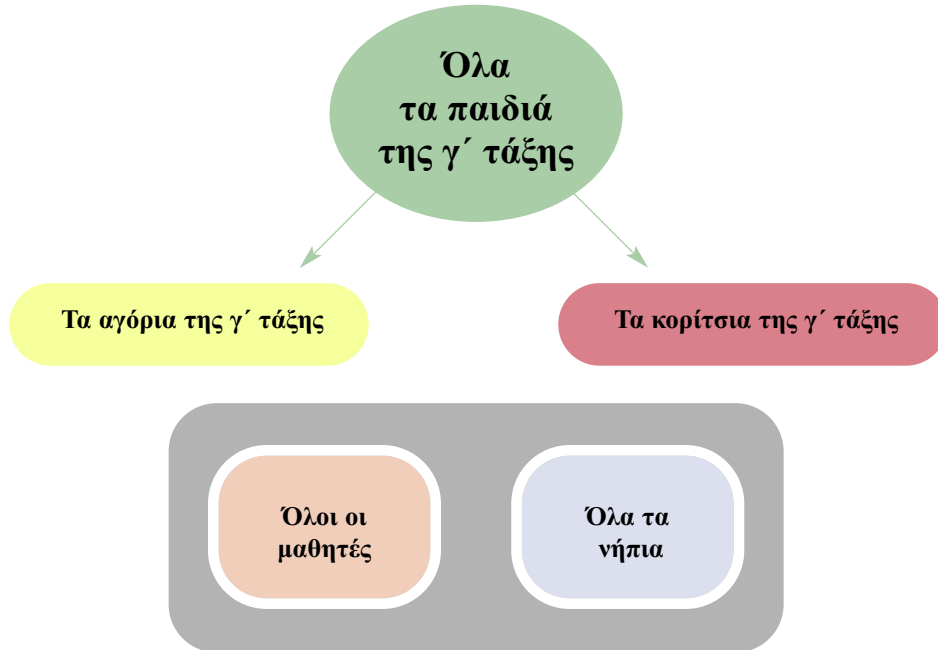
Η τρίτη ομάδα έκανε αποκοπή των φωτογραφιών και επικόλλησε σε ένα πλαίσιο τις φωτογραφίες των αγοριών και των δύο τάξεων και σε ένα άλλο πλαίσιο τις φωτογραφίες των κοριτσιών και των δύο τάξεων.

Η τέταρτη ομάδα έκανε αποκοπή των φωτογραφιών και επικόλλησε σε ένα πλαίσιο τις φωτογραφίες των αγοριών του νηπιαγωγείου και σε ένα άλλο πλαίσιο τις φωτογραφίες των αγοριών του δημοτικού.

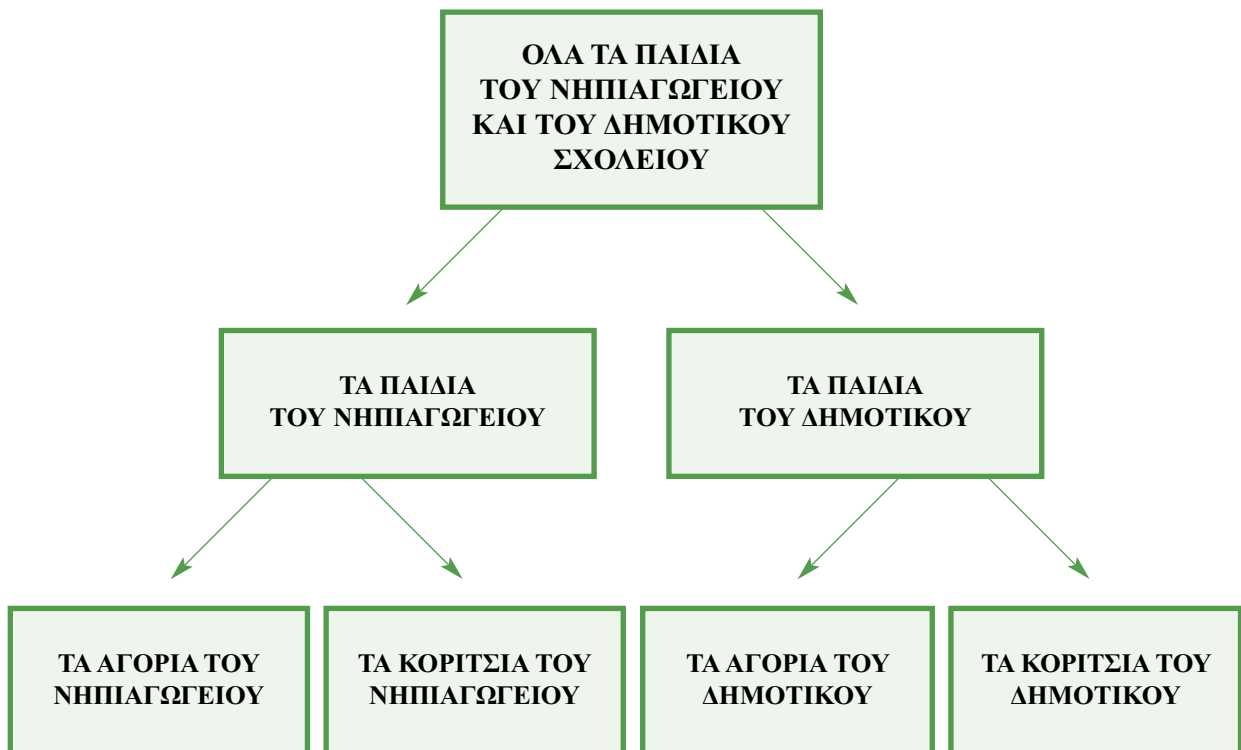
Η πέμπτη ομάδα έκανε αποκοπή των φωτογραφιών και επικόλλησε σε ένα πλαίσιο τις φωτογραφίες των κοριτσιών του νηπιαγωγείου και σε ένα άλλο πλαίσιο τις φωτογραφίες των κοριτσιών του δημοτικού.

Η έκτη και η έβδομη ομάδα πήραν τις φωτογραφίες που εκτυπώθηκαν και τις τοποθέτησε με προσοχή στο τραπέζι για να στεγνώσουν. Η δουλειά τους αυτή συνεχίστηκε και την επόμενη ώρα. Στη συνέχεια οι δύο αυτές ομάδες φωτοτύπησαν επί 15 φορές κάθε φωτογραφία.

Κάθε ομάδα πήρε 3 αντίτυπα από κάθε φωτογραφία. Οι εκπαιδευτικοί πρότειναν το εξής: Κάθε ομάδα να κόψει στο περίγραμμά τους τις φωτογραφίες που είχε στη διάθεσή της. Μετά μπορούσε να παίξει με αυτές, σχηματίζοντας διάφορες μικρές ομάδες. Ωστόσο δεν ήταν απαραίτητο να χρησιμοποιήσει όλες τις φωτογραφίες και αντίστροφα: αν κάποια ομάδα χρειαζόταν και άλλη φωτογραφία, μπορούσε να τη φωτοτυπήσει. Τα παιδιά στην αρχή έμειναν λίγο αμήχανα. Μετά όμως προέκυψαν συνδυασμοί, όπως:

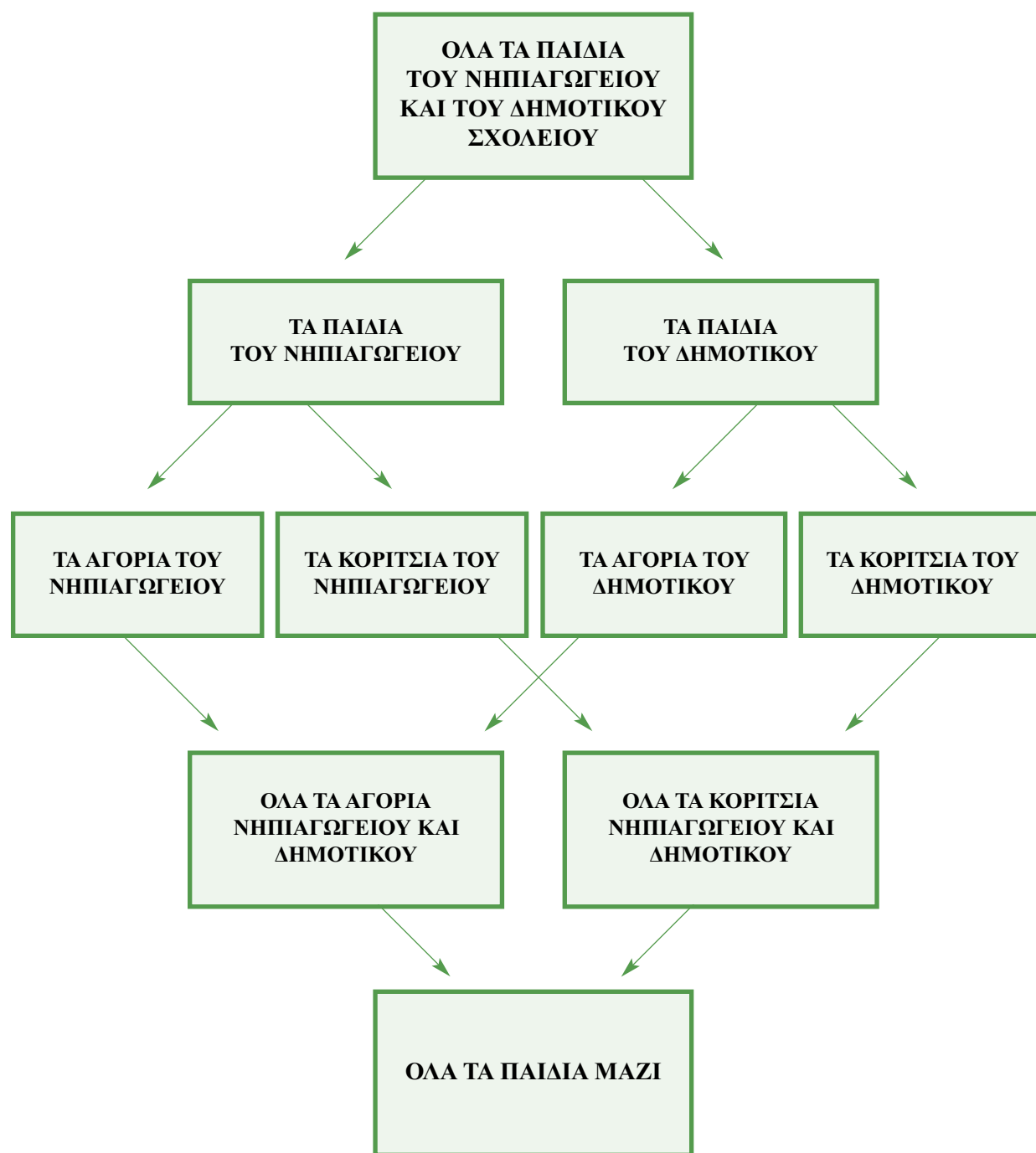

Έβαλαν τη φωτογραφία των παιδιών του δημοτικού και από κάτω τη φωτογραφία των κοριτσιών και τη φωτογραφία των αγοριών του δημοτικού. Οι εκπαιδευτικοί παρότρυναν τα παιδιά να τις ενώσουν μεταξύ τους με πηχάκια ή σχοινάκια. Εμφανίστηκαν ιστογράμματα, όπως:

Κατόπιν μία ομάδα προχώρησε σε ένα πολύ πιο σύνθετο ιστόγραμμα που τράβηξε την προσοχή των υπολοίπων. Τα παιδιά εξήγησαν πώς σκέφτηκαν να το κάνουν. Είχαν ξεκινήσει από τη φωτογραφία που έδειχνε όλα τα παιδιά μαζί και προχώρησαν σε ανάλυση των υπο-ομάδων.

Μία δεύτερη ομάδα, παίρνοντας ως αφορμή την παραπάνω ανάλυση, σκέφτηκε να κάνει ανασύνθεση των στοιχείων. Έτσι προέκυψε το παρακάτω ιστόγραμμα:

Αξιολόγηση της δεύτερης συνάντησης

Η συνεργασία των νηπίων με παιδιά αρκετά μεγαλύτερης ηλικίας είχε ήδη προβληματίσει τη νηπιαγωγό. «Είχαν καλλιεργήσει και αναπτύξει δεξιότητες που θα τα βοηθούσαν να συμμετάσχουν “ισότιμα” σε κοινές δράσεις; Μήπως οι αδυναμίες που προέκυπταν από την ηλικιακή διαφορά τους δημιουργούσαν αισθήματα μειονεξίας;» Έκρινε λοιπόν ότι έπρεπε να αξιολογήσει την κατάσταση και να αναπροσαρμόσει τους στόχους της, αν αυτό επιβαλλόταν.

Αν και ο βαθμός δυσκολίας ήταν μεγάλος για τα νήπια, τα ίδια έδειχναν ευχαριστημένα και ικανοποιημένα, διότι συμμετείχαν σε «πράγματα που κάνουν οι μεγάλοι». Είχαν ήδη αρχίσει να μεταφέρουν αυτή την εμπειρία με τις ομαδοποιήσεις, τα πηγάκια και τα σχοινάκια στην καθημερινή πράξη. Στη γωνιά με το οικοδομικό υλικό προέκυπταν «ιστογράμματα», όπως: μέσα σε ένα κόκκινο σχοινί υπήρχε μία ομαδούλα με κόκκινα τρίγωνα, σε ένα κίτρινο σχοινί μία ομαδούλα με κίτρινα τρίγωνα, σε ένα μπλε μία ομαδούλα με μπλε τρίγωνα κ.ά.

Όλη αυτή η διαδικασία με τις φωτογραφίες φαινόταν μία πολύ σύνθετη δουλειά, αλλά όπως καταμερίστηκε, η κάθε ομάδα είχε ακούσει μόνο τις οδηγίες που την αφορούσαν και αυτό διευκόλυνε την κατανόηση και την υλοποίηση της δραστηριότητας. Επιπλέον, η βοήθεια των ενηλίκων ήταν σημαντική και είχαν ωφεληθεί όλοι από αυτή την αλληλεπίδραση, η δε νηπιαγωγός είχε λύσει κάποιες απορίες της σχετικά με την αποκοπή και επικόλληση των φωτογραφιών στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Ύστερα από τις παραπάνω διαπιστώσεις, η νηπιαγωγός έκρινε ότι οι προσδοκώμενοι στόχοι ήταν επιτεύξιμοι και αποφάσισε να συνεχίσει την υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης όπως αυτή είχε προγραμματισθεί.

Η τρίτη συνάντηση στο δημοτικό σχολείο

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να αναμειγνύουν υλικά σε ίσες ποσότητες ή κατ' αναλογία.
- Να κάνουν υποθέσεις, να υπολογίζουν, να πειραματίζονται.

Υλικά

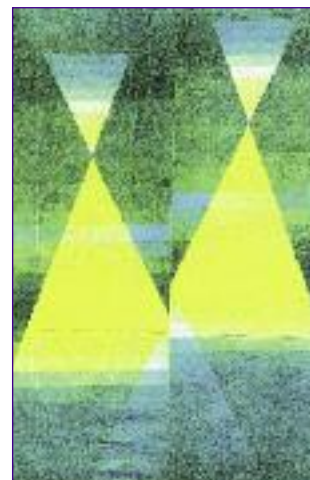
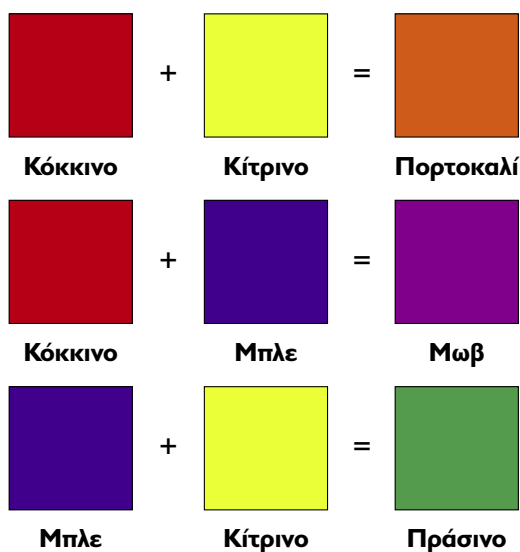
Ζωγραφικό έργο, τα βασικά χρώματα.

Δραστηριότητα

Στην τρίτη συνάντηση φαινόταν ξεκάθαρα η οικειότητα που είχαν αποκτήσει τα παιδιά μεταξύ τους. Η δασκάλα παρουσίασε στα παιδιά το έργο του Πάουλ Κλέε που βρίσκεται στο βιβλίο των Εικαστικών της Γ' και Δ' Δημοτικού (σ. 21, φωτο). Εκείνα άρχισαν να το παρατηρούν προσεκτικά. Αρχικά παραξευέτηκαν με τις αποχρώσεις και τις διαβαθμίσεις των χρωμάτων, μετά όμως ενθουσιάστηκαν. Οι εκπαιδευτικοί τα παρακίνησαν να πουν τι παριστάνει ο πίνακας. Στην αρχή έβλεπαν μόνο τρίγωνα. Μετά άρχισαν να ανακαλύπτουν:

- «Είναι θάλασσα και ουρανός!»
- «Είναι θάλασσα και είναι ηλιοβασίλεμα!»
- «Είναι κάμπος και ο ήλιος βγαίνει πίσω από τα βουνά!»
- «Είναι σκηνές Ινδιάνων!»
- «Είναι χορεύτριες!»
- «Είναι ποτήρι για κοκτέιλ!»

Μετά τα παιδιά παρακινήθηκαν να βρουν με ποιον τρόπο φτιάχνει ο καλλιτέχνης τόσο ωραίες αποχρώσεις. Πήραν λοιπόν τα βασικά χρώματα και άρχισαν να πειραματίζονται. Διαπίστωσαν ότι όσο περισσότερο άσπρο έβαζαν, τόσο περισσότερο άνοιγαν τα χρώματα. Με το μαύρο σκούρηναν. Έπειτα έκαναν ανάμειξη των βασικών χρωμάτων σε ίσες ποσότητες:

Σε έναν πίνακα σημείωσαν τις αναμειξίες των βασικών χρωμάτων και τα αποτελέσματά τους. Ωστόσο δεν σταμάτησαν τη δραστηριότητα. Συνέχισαν να υποθέτουν, να υπολογίζουν, να πειραματίζονται, να αλλάζουν τις ποσότητες, να αναμειγνύουν, να δημιουργούν και να διασκεδάζουν.

Οι εκπαιδευτικοί είχαν προγραμματίσει να δώσουν στα παιδιά μόνο τα βασικά χρώματα και να τα παρακινήσουν να κάνουν αναμειξίες, προκειμένου να πετύχουν διαβαθμίσεις και αποχρώσεις το κάθε παιδί ατομικά ή ομαδικά. Τα παιδιά, όμως, ζήτησαν να κάνουν ένα «πολύ μεγάλο έργο». Η ιδέα βρήκε άμεση απόδοση από τους εκπαιδευτικούς που τα βοήθησαν να οργανωθούν, κάνοντάς τους ερωτήσεις, όπως:

- «Πώς φαντάζεστε αυτό το “πολύ μεγάλο έργο”;»
- «Πού νομίζετε ότι θα μπορούσατε να το φτιάξετε;»
- «Θα μπορούσατε να δουλέψετε όλοι μαζί σε αυτό το έργο;»
- «Εδώ, από ό, τι φαίνεται, έχουμε μόνο τα βασικά χρώματα. Σας φτάνει αυτό;»
- «Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνετε, για να οργανωθείτε καλύτερα;»

Τα παιδιά, αφού το σκέφτηκαν και το συζήτησαν μεταξύ τους, πρότειναν τα εξής:

Να χωριστούν σε τέσσερις μικτές ομάδες και η καθμία να κάνει το δικό της «μεγάλο έργο» σε χαρτί του μέτρου. Να αναμειξουν τα βασικά χρώματα, για να προκύψουν διάφορες αποχρώσεις. Οι εκπαιδευτικοί τους πρότειναν να πειραματιστούν με τα χρώματα και τη σύνθεση του έργου αρχικά σε μικρές επιφάνειες και κατόπιν να πάρουν τις οριστικές αποφάσεις για το θέμα τους.

Έτσι και έγινε. Τα μέλη κάθε ομάδας συνεργάστηκαν, κατά βάση, αρμονικά. Ανέπτυξαν επιχειρήματα, έκαναν προτάσεις, επιδοκίμασαν, απέρριψαν και, τελικά, έπειτα από δύο ώρες εργασίας, τα έργα ήταν όλα έτοιμα. Στόλισαν με αυτά τους τοίχους της αίθουσας εκδηλώσεων του δημοτικού σχολείου και έμειναν εκεί για να θυμίζουν σε όλους τα αποτελέσματα μιας καλής συνεργασίας των παιδιών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού σχολείου. Τα νήπια είχαν πλέον ένα κοινό σημείο αναφοράς με τους φίλους που είχαν αποκτήσει εκεί.

Ολοκλήρωση και αξιολόγηση της θεματικής προσέγγισης

Τα νήπια, με το πέρας αυτής της θεματικής προσέγγισης και μέσα από την ευκαιρία που τους δόθηκε να έρθουν σε επαφή με μεγαλύτερα παιδιά, ήταν εμφανώς αλλαγμένα. Είχαν εμπλουτίσει το λεξιλόγιό τους με λέξεις που δεν είχαν ποτέ άλλοτε χρησιμοποιήσει. Μετέφεραν στην καθημερινότητά τους στάσεις, αξίες και πρακτικές που ίσχυαν στο δημοτικό σχολείο. Συχνά προέκυπταν αυτοσχεδιασμοί, μέσα από τους οποίους διαφαινόταν η επιθυμία τους να μεταβούν στην επόμενη σχολική βαθμίδα. Ο βαθμός συνεργατικότητας μέσα στην τάξη αυξήθηκε.

Όσοι γονείς ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα των παιδιών για βοήθεια εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την ευκαιρία που είχαν να δουν από κοντά τον τρόπο που δουλεύουν τα παιδιά τους.

Η νηπιαγωγός αξιολόγησε κατά πόσο υπηρετήθηκαν οι στόχοι που είχε θέσει. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών των δύο ομάδων υπήρξε θετική και είχαν τεθεί οι βάσεις για την εδραίωση φιλίας και κατανόησης. Επιπλέον τα νήπια είχαν αρχίσει να νιώθουν ασφαλή. Αμοιβαία ήταν επίσης η πληροφόρηση και η συνεργασία ανάμεσα στους θεσμούς της οικογένειας και του σχολείου, η δε συνεργασία με τη συνάδελφό της, καθώς και μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων, αξιολογήθηκε ως άριστη.

Τα παιδιά συμμετείχαν ενεργά σε όλες τις από κοινού δραστηριότητες με τα μεγαλύτερα παιδιά. Διαχειρίστηκαν υλικά και καταστάσεις που έχουν σχέση με την καθημερινή ζωή και αξιοποίησαν αριθμητικές εφαρμογές, μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους πάντοτε. Η συμμετοχή τους σε διαδικασίες παρατήρησης και περιγραφής, σύγκρισης, ταξινόμησης, αντιστοίχισης, σειροθέτησης και συμβολικής αναπαράστασης τους επέτρεψε να διατυπώσουν απορίες, να κάνουν υποθέσεις και να «ερμηνεύσουν» στοιχεία του κόσμου που τα περιβάλλει. Επίσης, μπόρεσαν να προσεγγίσουν μαθηματικές έννοιες μέσα από διάφορες μαθησιακές περιοχές, όπως το ανθρωπογενές και το φυσικό περιβάλλον, ο προφορικός και γραπτός λόγος, η μουσική, η τεχνολογία. Εκτός αυτού, τους δόθηκε η ευκαιρία να προτείνουν δικές τους ιδέες και να τις υλοποιήσουν. Η νηπιαγωγός, από τη μεριά της, είχε αποκτήσει εμπειρίες που θα τη βοηθούσαν στο μέλλον να αναπτύξει καλύτερες διδακτικές και παιδαγωγικές μεθόδους.

1.3 - Ο ρυθμός στη ζωή μας

Ενδεικτική θεματική προσέγγιση στη Δημιουργία και στην Έκφραση

Μαθησιακή περιοχή αφόρμησης

Δημιουργία και έκφραση στο νηπιαγωγείο – δημοτικό

Θέμα

Ο ρυθμός στη ζωή μας

Οργάνωση ομάδων

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου και τα παιδιά της α' δημοτικού

Επιλογή του θέματος

Σχολιασμός

Το ρυθμό τον συναντάμε παντού στη ζωή μας. Τον ανακαλύπτουμε στο ίδιο μας το σώμα, στους κτύπους της καρδιάς μας, στις ρυθμικές κινήσεις του βαδίσματός μας. Η εναλλαγή της ημέρας και της νύχτας, καθώς και των τεσσάρων εποχών, εμπεριέχουν το στοιχείο του ρυθμού. Τον βρίσκουμε, επίσης, γύρω μας στα ανθρώπινα δημιουργήματα, στις όψεις των κτηρίων, στις εκκλησίες, στα έργα λαϊκής παράδοσης, στα εικαστικά, στη μουσική. Μας εκπλήσσει με τους τρόπους που εμφανίζεται στη φύση, στο ρυθμικό κάλεσμα του κούκου, στο κόσμο των βατράχων, στα επαναλαμβανόμενα σχήματα σε σώματα ζώων.

Τα παιδιά είναι εξοικειωμένα με το ρυθμό από τη στιγμή της σύλληψής τους. Τον αντιλαμβάνονται κατά τη διάρκεια της κύησης και τον απολαμβάνουν μέσα από τα ρυθμικά ταχταρίσματα και νανουρίσματα στη βρεφική τους ηλικία.

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών των παιδιών

Ο νηπιαγωγός αρχικά διερεύνησε τις προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών σε σχέση με το χώρο και το έμπυχο υλικό του δημοτικού σχολείου με το οποίο προγραμματίζε να συνεργαστεί. Το σχολείο απείχε από το νηπιαγωγείο τρία οικοδομικά τετράγωνα και εκεί θα μετέβαιναν τα περισσότερα από νήπια όταν έφταναν στην καθορισμένη ηλικία.

Τα περισσότερα παιδιά γνώριζαν το σημείο όπου βρισκόταν το σχολείο, μερικά είχαν μπει στους χώρους του, άλλα είχαν φίλους εκεί ή συγγενείς.

Ο νηπιαγωγός, μέσα από τη συζήτηση και τα λεγόμενα των παιδιών, έκρινε ότι σε γενικές γραμμές θεωρούν πολύ σημαντική τη στιγμή που θα γίνουν μαθητές του δημοτικού, ότι επιθυμούν πολύ να γίνει αυτό, αλλά και ότι έχουν επιφυλάξεις και φοβίες τόσο για τον τρόπο που θα τα υποδεχθούν τα μεγαλύτερα παιδιά, μήπως και υστερούν απέναντί τους ως προς τις γνώσεις και πώς θα μπορούσε αυτό να ξεπεραστεί, όσο και για τη δυσκολία των μαθημάτων, αν θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους ως μαθητές. Φοβούνταν, επίσης, μήπως οι δάσκαλοι είναι αυστηροί και βάζουν τιμωρίες σε όποιον δεν είναι καλός μαθητής. Ως εκ τούτου, διέκρινε μία μυθοποίηση του ρόλου του μαθητή και μια μεγάλη ανησυχία από μέρους των νηπίων για τη δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ρόλου αυτού. Θεώρησε λοιπόν απαραίτητο να τα βοηθήσει να διασκεδάσουν τους φόβους τους.

Με τη συνάδελφό του συζήτησε την πρόθεσή του να υλοποιήσει ένα πρόγραμμα που θα αποσκοπούσε στην ομαλή μετάβαση των νηπίων στην επόμενη βαθμίδα, καθώς και τη σκέψη του το πρόγραμμα αυτό να πραγματοποιηθεί μέσα από τη μαθησιακή περιοχή της Δημιουργίας και της Έκφρασης. Η συνάδελφός του ήταν σύμφωνη.

Συνεργασία εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων

Ο νηπιαγωγός επικοινωνήσε με τη δασκάλα της α΄ τάξης και όρισαν μία κοινή συνάντηση. Αφού διερεύνησαν το θέμα που θα ενδιέφερε και τις δύο ομάδες των παιδιών, συμφώνησαν ότι θα ήταν καλή ιδέα να τα φέρουν σε επαφή μέσα από δραστηριότητες που καλλιεργούν και αναπτύσσουν τη δημιουργία και την έκφραση. Η θεματική προσέγγιση θα είχε ως κεντρικό άξονα την έννοια του ρυθμού, ενώ η ανάπτυξη του θέματος θα περιστρεφόταν γύρω από τρεις θεματικές ενότητες: ο ρυθμός στο ανθρώπινο σώμα, ο ρυθμός στη φύση, ο ρυθμός στις τέχνες.

Διάρκεια του προγράμματος

Όρισαν λοιπόν να πραγματοποιούν συναντήσεις μιας διδακτικής ώρας κάθε δεύτερη εβδομάδα. Υπολόγισαν ότι για την υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης θα χρειαστούν δύο μήνες, όμως άφησαν ανοικτό το θέμα της διάρκειας, αφού θα λάμβαναν υπόψη τους και το ενδιαφέρον των παιδιών.

Υποστηρικτικό υλικό

- Αντικείμενα που έχουν σχέση με το θέμα, όπως λουλούδια, φυτά, εικόνες ζώων, ηχογραφημένοι ήχοι.
- Φυσικό και άχρηστο υλικό.
- Εγκυκλοπαίδειες, επιστημονικά εγχειρίδια (φυσικών επιστημών, βιολογίας), βιβλία τέχνης.
- Εφημερίδες, επιστημονικά περιοδικά και άρθρα για θέματα που σχετίζονται με το πρόγραμμα.
- Τεχνολογικά μέσα.

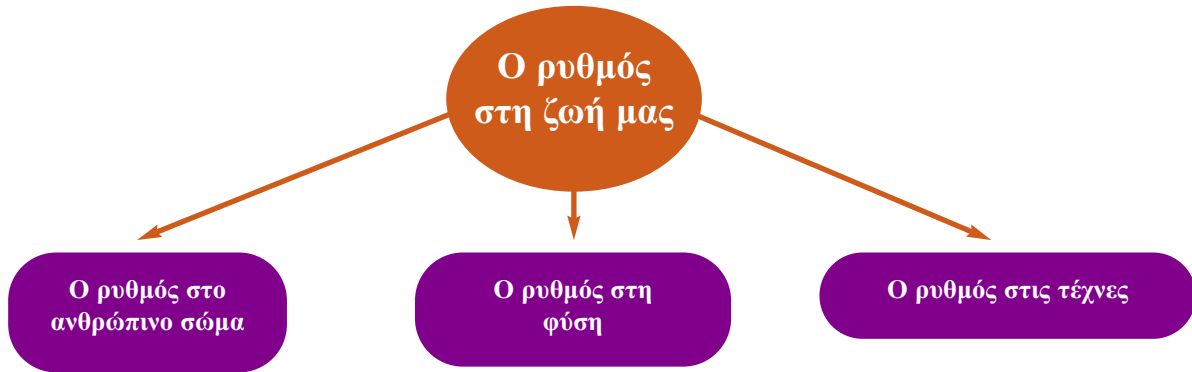
Ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες

- Παρατηρήσεις, συζητήσεις, καταγραφές.
- Πειραματισμοί.
- Παιχνίδια.

- Επισκέψεις.
- Καλλιτεχνικές δημιουργίες.

Ενδεικτικές προτεινόμενες ενότητες

Ο ρυθμός στο ανθρώπινο σώμα, Ο ρυθμός στη φύση, Ο ρυθμός στις τέχνες

Βασικές επιδιώξεις

Βασικές επιδιώξεις των εκπαιδευτικών, ως προς τις κοινές εξορμήσεις των παιδιών των δύο βαθμίδων, ήταν:

- Να έρθουν τα νήπια σε επαφή με το έμπυχο υλικό του δημοτικού σχολείου και να διασκεδάσουν τις ανησυχίες και τους φόβους τους σε ό,τι αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η μάθηση είναι μία διαρκής διαδικασία και ότι υπάρχει μία συνέχεια ανάμεσα στις εκπαιδευτικές βαθμίδες.
- Να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας μεταξύ τους, αλλά και με ευρύτερες ομάδες, και να κατανοήσουν την αξία της από κοινού εργασίας και της από κοινού ανακάλυψης.
- Να ανακαλύψουν, μέσα από κοινές δράσεις για τη δημιουργία έργων, το ρυθμό που διέπει τη ζωή μας, τη φύση, τις τέχνες.
- Να απολαύσουν τα έργα της φύσης και του ανθρώπου.
- Να απολαύσουν τη δημιουργική διαδικασία, αλλά και το αποτέλεσμα των δράσεών τους.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθησιακοί στόχοι που έθεσαν οι εκπαιδευτικοί, σε σχέση με τη θεματική προσέγγιση «Ο ρυθμός στη ζωή μας», ήταν:

Ο ρυθμός στο ανθρώπινο σώμα

- Να εκτελούν ρυθμικά και μελωδικά πρότυπα, χρησιμοποιώντας το σώμα τους.
- Να ανταποκρίνονται σωστά σε σήματα, σύμβολα, συνθήματα και οδηγίες.
- Να αναπαράγουν μουσικά ακούσματα με διάφορους τρόπους.

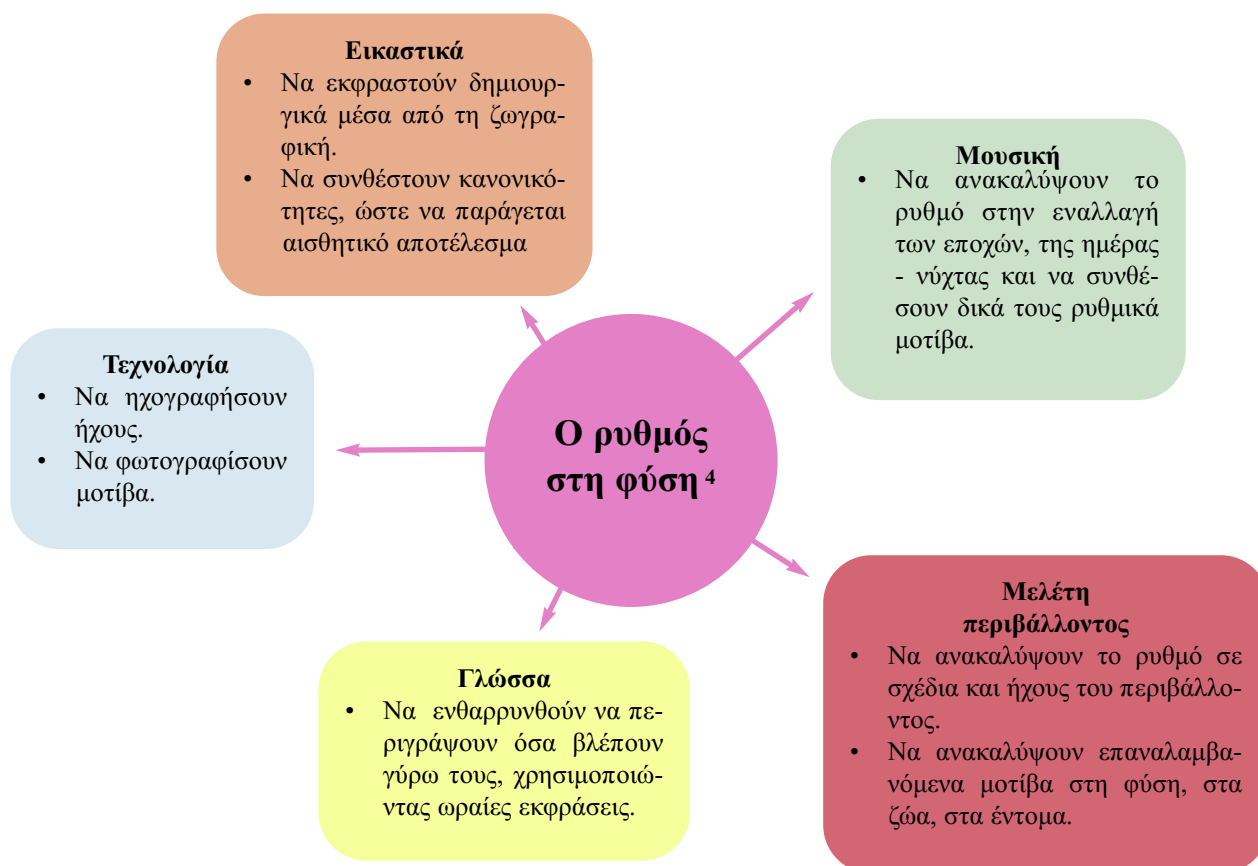
Ο ρυθμός στη φύση

- Να παρατηρούν τα φυσικά φαινόμενα και να ανακαλύπτουν την περιοδικότητα που τα διέπει.
- Να εντοπίζουν το ρυθμό στο περιβάλλον.
- Να ανακαλύπτουν και να συνθέτουν κανονικότητες, ώστε να παράγεται αισθητικό αποτέλεσμα.
- Να απολαμβάνουν τη συμμετρία και την αισθητική που διέπει τη φύση.
- Να περιγράφουν με ωραίες εκφράσεις τα συναισθήματά τους.

- Να αναπτύσσουν σταδιακά εκτίμηση προς τα μουσικά ακούσματα, που προέρχονται από τη φύση, και να τα απολαμβάνουν.
- Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να εξυπηρετούν τους σκοπούς τους.

Ο ρυθμός στις τέχνες

- Να αντιλαμβάνονται τη ρυθμική ακολουθία σε ένα κλιμακωτό λογοτεχνικό κείμενο.
- Να χρησιμοποιούν δημιουργικά ένα κείμενο και να εκφράζονται ελεύθερα με το δραματικό παιχνίδι.
- Να αντιλαμβάνονται το ρυθμό μέσα στα έργα τέχνης και στις δημιουργίες του ανθρώπου.
- Να χρησιμοποιούν δημιουργικά ένα κείμενο και να εκφράζονται ελεύθερα με το δραματικό παιχνίδι.
- Να συνθέτουν και να αναλύουν κανονικότητες.
- Να είναι σε θέση να αποτυπώνουν τα αποτελέσματα των προσπαθειών τους.
- Να δημιουργήσουν έργα με επαναλαμβανόμενα μοτίβα.
- Να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην εργασία του και που μπορεί να τον χρησιμοποιήσει για δημιουργία, παιχνίδι και διασκέδαση.
- Να υποθέτουν, να υπολογίζουν, να επιχειρηματολογούν.
- Να καλλιεργήσουν αισθητική άποψη.

Διαθεματικότητα

Μελέτη περιβάλλοντος, Γλώσσα, Τεχνολογία, Δραματική τέχνη, Μαθηματικά, Μουσική, Εικαστικά.

⁴ Ανάλογα ιστογράμματα μπορεί να κάνει ο/η νηπιαγωγός και στις θεματικές ενότητες «Ο ρυθμός στο ανθρώπινο σώμα», «Ο ρυθμός στις τέχνες».

Στο νηπιαγωγείο

Με αφορμή τα σχόλια ενός παιδιού ότι σε «λίγο καιρό» θα πάει στο δημοτικό, ο νηπιαγωγός ρώτησε όλα τα παιδιά να του πουν πώς τους φαινόταν η ιδέα να επισκεφτούν την α΄ τάξη του δημοτικού σχολείου, να παίξουν και να φτιάξουν μαζί διάφορα πράγματα. Η ιδέα άρεσε και δε φάνηκε να υπάρχει κάποιο παιδί που να έχει αντίρρηση. Βέβαια, άλλα νήπια το δέχτηκαν με ενθουσιασμό και άλλα με κάποιες επιφυλάξεις. Άρχισαν, λοιπόν, να συζητούν για μία ακόμη φορά πώς φαντάζονταν ότι θα είναι εκεί, τι περίμεναν να βρουν και ποια συναισθήματα είχαν.

Ο νηπιαγωγός παρακίνησε τα παιδιά να ζωγραφίσουν και να γράψουν ό,τι αισθάνονται για την επικείμενη επίσκεψή τους στο δημοτικό σχολείο. Τα παιδιά, μεταξύ των άλλων, έγραψαν μόνα τους ή με τη βοήθεια του νηπιαγωγού:

- «Όταν θα πάμε στο δημοτικό, θα μεγαλώσω».
- «Έχει φίλους εκεί;»
- «Στην πρώτη πάει ο Νίκος, ξέρει να γράφει».

Κάποια στιγμή ένα αγόρι έφερε ένα ανθρωπάκι φτιαγμένο από πλαστελίνη και είπε πως όταν θα πήγαιναν στο δημοτικό, θα το χάριζε στους μαθητές. «Είναι ο Χάρης» διευκρίνισε (Χάρη έλεγαν τον ίδιο). Η ιδέα άρεσε και σε άλλα παιδιά, που έσπευσαν να το μιμηθούν. Σε λίγο υπήρχαν τόσα ανθρωπάκια από πλαστελίνη, όσα ήταν και τα νήπια. Ωστόσο, έτσι όπως τα κρατούσαν, διαπίστωσαν ότι εύκολα χάλαγε το σχήμα τους. Προσπάθησαν, λοιπόν, να σκεφτούν έναν τρόπο να τα μεταφέρουν με ασφάλεια.

- «Αν τα βάζαμε μέσα σε ένα κουτί;»
- «Αν τα τυλίγαμε σε χαρτάκια;»

Τελικά αποφάσισαν να τα κολλήσουν επάνω σε σκληρό χαρτόνι (μακέτα). Για να γίνει πιο όμορφο, κάθε παιδί, στη θέση που θα στερέωνε το ανθρωπάκι του, ζωγράφισε ένα μεγάλο λουλούδι.

Στη συνέχεια συζήτησαν για τον τρόπο που έπρεπε να συμπεριφερθούν εκεί που θα πηγαίνανε. «Ποια ήταν η εικόνα που είχαν τα ίδια τα νήπια; Πώς νόμιζαν ότι φέρονται οι μαθητές;», «Στο δρόμο για το σχολείο, πώς έπρεπε να περπατούν; Τις προηγούμενες φορές που έβγαιναν περίπατο θυμούνται τι έκαναν; Τώρα, τι πρέπει να κάνουν;»

Έγραψαν μία ανακοίνωση, με το δικό τους τρόπο, και την κόλλησαν στον πίνακα ανακοινώσεων. Με αυτή καλούσαν τους γονείς τους να τα συνοδεύσουν στο δημοτικό. Ο νηπιαγωγός, επειδή διαπίστωσε ότι δεν έβγαινε σαφές νόημα από το κείμενο των παιδιών, ζήτησε να του το διαβάσουν και, όπου χρειαζόταν, έγραφε τις λέξεις ο ίδιος, «για να μπορούμε να το διαβάσουμε όλοι».

Στο δημοτικό σχολείο

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να ανταποκρίνονται σωστά σε σήματα, σύμβολα, συνθήματα και οδηγίες.
- Να αναπαράγουν μουσικά ακούσματα με διάφορους τρόπους.
- Να παρατηρούν τα φυσικά φαινόμενα και να ανακαλύπτουν την περιοδικότητα που τα διέπει.

Υλικά

- Αντικείμενα που υπάρχουν στην τάξη: κουτιά, κασετίνες, μολυβοθήκες.

Δραστηριότητες

Τα νήπια κάθησαν στα ίδια θρανία με τα παιδιά της α΄ τάξης. Η αμηχανία της πρώτης στιγμής διαλύθηκε γρήγορα, όταν άρχισαν όλα μαζί να παίζουν παιχνίδια γνωριμίας. Οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με τέτοιου είδους δραστηριότητες και σύντομα φάνηκε ότι η ομάδα είχε βρει κοινά σημεία επαφής.

Μετά οι εκπαιδευτικοί, παίρνοντας ως αφορμή το ανοικτό παράθυρο που χτυπούσε ρυθμικά στο φύσημα του αέρα, πρότειναν να κάνουν απόλυτη ησυχία και να αφουγκραστούν τον ήχο. Αυτό τους έδωσε την ευκαιρία να διευρενήσουν την αίσθηση που έχουν τα παιδιά για το ρυθμό, αν, και πόσο, τον αντιλαμβάνονται. Οι ερωτήσεις που έθεσαν στα παιδιά ήταν του τύπου:

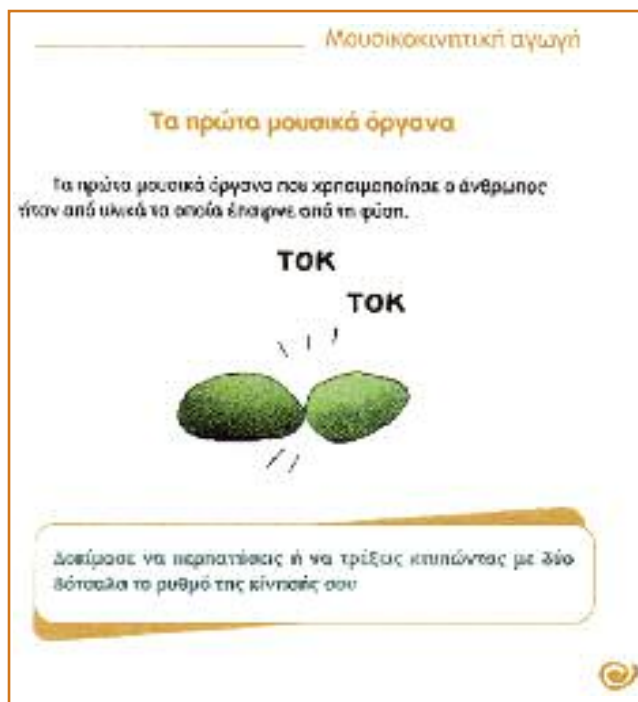
- «Μπορούμε να κάνουμε κι εμείς αυτό τον ήχο;»
- «Τι παρατηρείτε; Πώς ακούγεται;»
- «Να το κάνουμε με τα πόδια; Με τα χέρια; Να το πούμε σιωπηλά, μην το ακούσει άλλος;»
- «Τι σας θυμίζει;»

Τα παιδιά παρατήρησαν τον ήχο, τον αναπαρέστησαν με το σώμα, τη φωνή. Είπαν ότι τους θυμίζει την καρδούλα που χτυπά, τα πόδια του γίγαντα, το «χτυπάω, σταματώ».

Οι εκπαιδευτικοί πρότειναν να παίξουν όλα όσα είπαν τα παιδιά. Χτυπώντας ρυθμικά τα χέρια επάνω στο θρανίο, έκαναν το χτύπο της καρδούλας. Σηκώθηκαν όρθια και μιμήθηκαν τον αργό βηματισμό του γίγαντα. Έκαναν το «χτυπάω, σταματώ», πατώντας με δύναμη το ένα πόδι στο πάτωμα (χτύπημα) και φέρνοντας αθόρυβα το άλλο πόδι δίπλα στο πρώτο (παύση).

Παρατήρησαν πως όταν επαναλάμβαναν αρκετές φορές κάτι από τα παραπάνω, ακουγόταν ένας ρυθμός, κάτι «σαν μουσική τραγουδιού».

Η δασκάλα πρότεινε να ανοίξουν το βιβλίο της Φυσικής Αγωγής στη σελίδα 81.

- «Τι βλέπετε εδώ;» ρώτησε ο νηπιαγωγός.
- (Νήπιο): «Δύο φασόλια που μυρίζουν το ένα το άλλο!»
- (Νήπιο): «Δύο γκρίζα που ιδρώσαν...»
- (Μαθήτρια): «Δύο πέτρες που χτυπάει η μία την άλλη και λένε τοκ τοκ».

Ένας μαθητής διάβασε: «Τα πρώτα μουσικά όργανα που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος ήταν από υλικά τα οποία έπαιρνε από τη φύση. Τοκ τοκ».

Οι εκπαιδευτικοί διερεύνησαν τις γνώσεις των παιδιών, κάνοντάς τους ερωτήσεις, όπως:

- «Για ποιους ανθρώπους μιλάει;»
- «Τι υλικά θα μπορούσαν να πάρουν αυτοί οι άνθρωποι από τη φύση;»
- «Πώς φαντάζεστε ότι τα χρησιμοποιούσαν;»
- «Στην εικόνα του βιβλίου τι δείχνει;»
- «Μπορούμε να χτυπήσουμε κι εμείς ρυθμικά με δύο πέτρες; Με τι άλλο θα μπορούσαμε να χτυπήσουμε ρυθμικά; Τι θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε από τα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη;»

Τα παιδιά πρότειναν διάφορα υλικά, όπως τενεκεδάκια, κουτιά, μολύβια, κασετίνα. Ένας μαθητής διάβασε αυτό που ήταν γραμμένο στο τέλος της σελίδας: «Δοκίμασε να περπατήσεις ή να τρέξεις χτυπώντας με δύο βότσαλα το ρυθμό της κίνησής σου».

- «Έχουμε εμείς τόσα βότσαλα, ώστε να φτάσουν να παίζουμε όλοι;»
- «Τι άλλο θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε, για να βαδίσουμε και να τρέξουμε ρυθμικά;»

Τα παιδιά στην αρχή βάδισαν και μετά έτρεξαν, χτυπώντας και κρατώντας το ρυθμό με δύο κασετίνες, με δύο κουτιά, με δύο τενεκεδάκια, με ό,τι ανακάλυψαν ότι τους έδινε ένα ηχηρό και ρυθμικό αποτέλεσμα.

Ο νηπιαγωγός έκανε μία περίεργη ερώτηση:

- «Θυμάστε, μήπως, πόσες νύχτες και πόσες μέρες έχουν περάσει από τότε που άνοιξαν τα σχολεία;»

Τα παιδιά προσπάθησαν να σκεφτούν, δύσκολο να τις μετρήσουν. Ο νηπιαγωγός πρότεινε να χτυπούν για κάθε ημέρα που πέρασε μία φορά στο τραπέζι και για κάθε νύχτα ένα χτύπημα με τα χέρια. Άρχισε να ακούγεται ένας ρυθμικός ήχος, προερχόμενος από τους επαναλαμβανόμενους ήχους του χτυπήματος στο τραπέζι και του χτυπήματος με τα χέρια.

- «Αν θέλαμε να γράψουμε αυτό το ρυθμό που ακούσαμε, με ποιον τρόπο θα μπορούσαμε να το κάνουμε; Με ποιο σημάδακι να κάνουμε την ημέρα;»

Τα παιδιά πρότειναν για την ημέρα το τετράγωνο και για τη νύχτα τον κύκλο. Στη συνέχεια άρχισαν να γράφουν σε ένα χαρτί την εναλλαγή μέρας και νύχτας με σύμβολα, εμφανίζοντας τελικά το εξής ρυθμικό σχέδιο:

Αυτό το ρυθμό τον επανέλαβαν με δύο συλλαβές:

μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα, μπά-λα

Μετά επεξεύειναν την ιδέα: «Πόσες ήταν οι εποχές του χρόνου; Με ποια σειρά εμφανίζονταν;»

Πρότειναν για το φθινόπωρο ένα σκοτεινό ήλιο, γιατί αρχίζουν τα πρώτα κρύα. Για το χειμώνα τον άδειο κύκλο, γιατί δεν βγαίνει συχνά ο ήλιος, για την άνοιξη το φωτεινό ήλιο και για το καλοκαίρι τον ήλιο με τις μακριές ακτίνες.

Εμφανίστηκε η παρακάτω κανονικότητα:

την οποία ακολούθησαν τα παιδιά, χτυπώντας ρυθμικά.

- «Σε ποια εποχή βρισκόμαστε τώρα;»
- «Στο χειμώνα».
- «Τι προτείνετε να κάνετε, όταν φτάνουμε στο χειμώνα;»

Τα παιδιά χτυπούσαν τρία ρυθμικά παλαμάκια (άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο) και όταν έφταναν στο χειμώνα χτυπούσαν δυνατά ένα χτύπο στο τραπέζι.

- «Να μαγνητοφωνήσουμε τον ήχο που βγαίνει;»

Ακούγοντας τον ήχο όπως είχε καταγραφεί, τα παιδιά διασκέδασαν, παρατήρησαν ότι ακούγεται «σαν μουσική».

Οι εκπαιδευτικοί ανακοίνωσαν στα παιδιά ότι την επόμενη φορά θα πήγαιναν έναν περίπατο με σκοπό να ανακαλύψουν ήχους και σχήματα που επαναλαμβάνονται περίπου σαν εκείνα που είχαν δημιουργήσει τα ίδια.

- «Τι θα έπρεπε να πάρουν μαζί τους;»

Τα παιδιά πρότειναν να πάρουν όσα κασετόφωνα είχαν, καθώς και τις φωτογραφικές τους μηχανές. Αργότερα συμπλήρωσαν χαρτιά και μολύβια, μήπως ενδεχομένως τα χρειάζονταν.

Περίπατος

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να απολαμβάνουν τη συμμετρία και την αισθητική που διέπει τη φύση.
- Να περιγράφουν με ωραίες εκφράσεις τα συναισθήματά τους.
- Να αναπτύσσουν σταδιακά εκτίμηση προς τα μουσικά ακούσματα που προέρχονται από τη φύση και να τα απολαμβάνουν.
- Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία για να εξυπηρετούν τους σκοπούς τους.

Υλικά

Τέσσερα κασετόφωνα, δύο φωτογραφικές μηχανές, χαρτιά, μολύβια, χρώματα.

Δραστηριότητες

Κατά τη διάρκεια του περιπάτου οι εκπαιδευτικοί ενθάρρυναν τα παιδιά να ανακαλύψουν το ρυθμό σε ήχους ή σχέδια και να περιγράψουν με ωραίες εκφράσεις τα συναισθήματα που απέρρεαν από την αισθητική και την αρμονία της φύσης. Τα παιδιά προσπάθησαν να ανακαλύψουν επαναλαμβανόμενους ήχους. Μάλιστα είχαν χωριστεί σε έξι μικτές ομάδες. Οι τέσσερις είχαν κασετοφονάκι και οι δύο φωτογραφικές μηχανές.

Οι εκπαιδευτικοί είχαν μεριμνήσει ώστε ο περίπατός τους να είναι σε ήσυχα και ακίνδυνα μέρη, χωρίς πολλή κίνηση. Για περισσότερη ασφάλεια είχαν ζητήσει και τη συνδρομή των γονέων. Στην εξοχή τα παιδιά απόλαυσαν και ηχογράφησαν κελαηδήματα πουλιών, βέλασμα προβάτου, κόασμα βατράχου, ενώ φωτογράρισαν τα συμμετρικά φτερά των εντόμων και τα σχέδια στη ράχη των ζώων. Όταν μπήκαν στην πόλη, ανάλογα με το σημείο από όπου περνούσαν, ηχογράφησαν τον επαναλαμβανόμενο ήχο του τρένου, τρία συνεχή σφυρίγματα του τροχονόμου, το σφυρί ενός τεχνίτη που χτυπούσε ρυθμικά, και φωτογράρισαν επαναλαμβανόμενα σχέδια σε προσόψεις σπιτιών, καθώς και μοτίβα σε ρούχα και αντικείμενα. Δεν κατάφεραν όμως να ζωγραφίσουν μοτίβα, όπως είχαν υποθέσει ότι θα μπορούσε να γίνει. Θα το έκαναν την επόμενη φορά μέσα στην τάξη.

Οι επόμενες επισκέψεις στο δημοτικό

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να εντοπίζουν το ρυθμό στο περιβάλλον.
- Να συνθέτουν κανονικότητες, ώστε να παράγεται αισθητικό αποτέλεσμα.

Υλικά

- Φωτογραφίες, εικόνες, εγκυκλοπαίδειες, βιβλία γνώσεων, είδη ζωγραφικής.

Δραστηριότητες

Τα παιδιά άκουσαν και αναγνώρισαν τους ήχους που είχαν μαγνητοφωνήσει. Στο μεταξύ, εκείνα που ήταν υπεύθυνα για τις φωτογραφίες τις είχαν εμφανίσει και τις παρουσίαζαν κατά κατηγορίες σε πίνακες. Σε έναν πίνακα τοποθέτησαν όσες φωτογραφίες έδειχναν επαναλαμβανόμενα μοτίβα στη φύση και σε έναν άλλο όσες έδειχναν επαναλαμβανόμενα μοτίβα σε ανθρώπινα έργα. Στη συνέχεια προσπάθησαν να ανακαλύψουν το αρχικό μοτίβο (τη μονάδα) που βρισκόταν στα σχέδια και να διαπιστώσουν πόσες φορές επαναλαμβάνεται.

Ξαφνικά προέκυψε μεταξύ τους ένα παιχνίδι. Ένα παιδί έφτιαχνε μία κανονικότητα και ένα άλλο προσπαθούσε να την αναλύσει και να βρει το μοτίβο. Έπειτα ένα τρίτο παιδί έφτιαχνε ένα μοτίβο και κάποιο άλλο προσπαθούσε με αυτό να φτιάξει μία κανονικότητα.

Ένα παιδί είπε ότι ωραία συμμετρικά και επαναλαμβανόμενα σχέδια βρίσκουμε και στα ζώα άλλων χωρών. Αμέσως ανέτρεξαν στις εγκυκλοπαίδειες και στα βιβλία γνώσεως που διέθεταν οι βιβλιοθήκες της τάξης και του σχολείου και ανακάλυψαν μερικά από τα ζώα αυτά. Για παράδειγμα, την τίγρη, τη ζέβρα, την καμηλοπάρδαλη, τα φίδια κ.ά.

Οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να βρουν τρόπους με τους οποίους θα απέδιδαν εικαστικά ή ηχητικά τα επαναλαμβανόμενα σχέδια που προσφέρει η φύση. Πολλές μαύρες βούλες που αραιώνουν στην κοιλιά και πυκνώνουν στη ράχη της λεοπάρδαλης δίνουν ένα ρυθμό που, αν θέλαμε να τον αποδώσουμε με ήχους, στο κέντρο της κοιλιάς θα ήταν παύση, θα ακολουθούσαν ήχοι σε αραιά διαστήματα και όσο πλησιάζαμε στη ράχη θα πυκνωναν.

Ντίλι, ντίλι, ντίλι

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να αντιλαμβάνονται τη ρυθμική ακολουθία σε ένα κλιμακωτό λογοτεχνικό κείμενο.
- Να χρησιμοποιούν δημιουργικά ένα κείμενο και να εκφράζονται ελεύθερα με το δραματικό παιχνίδι.

Υλικά

Το λαϊκό ποίημα «Ντίλι, ντίλι, ντίλι».

Δραστηριότητα

- Τα παιδιά άκουσαν το λαϊκό κλιμακωτό ποίημα:

*Ντίλι, ντίλι, ντίλι, ντίλι το καντήλι που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι.
Ντίλι ντίλι ντίλι.*

*Έτρεξε ο ποντικός και πήρε το φυτίλι μέσα από το καντήλι
που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι.*

*Ήρθε και η γάτα κι έφαγε το ποντικό που πήρε το φυτίλι μέσα από το καντήλι
που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι, ντίλι, ντίλι, ντίλι.*

*Ήρθε και ο σκύλος κι έφαγε τη γάτα που έφαγε το ποντικό που πήρε το φυτίλι
μέσα από το καντήλι που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι, ντίλι, ντίλι, ντίλι.
Ήρθε και το ζύλο και χτύπησε το σκύλο που έφαγε τη γάτα που έφαγε το ποντικό
που πήρε το φυτίλι μέσα από το καντήλι που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι,
ντίλι, ντίλι, ντίλι.*

*Ήρθε η φωτιά κι έκαψε το ζύλο που χτύπησε το σκύλο που έφαγε τη γάτα
που έφαγε το ποντικό που πήρε το φυτίλι μέσα από το καντήλι
που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι, ντίλι, ντίλι, ντίλι.*

*Ήρθε το ποτάμι και έσβησε τη φωτιά που έκαψε το ζύλο που χτύπησε το σκύλο
που έφαγε τη γάτα που έφαγε το ποντικό που πήρε το φυτίλι μέσα από το καντήλι
που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι, ντίλι, ντίλι, ντίλι.*

Στη συνέχεια το επανέλαβαν μαζί με τους εκπαιδευτικούς και κατόπιν χτυπώντας παλαμάκια ρυθμικά. Επανέλαβαν μερικές ακόμη φορές τη δραστηριότητα, χτυπώντας κάθε φορά διαφορετικό σημείο του σώματός τους: τα πόδια, τα δάχτυλα, τα γόνατα κ.λπ.

Αργότερα σκέφτηκαν τι όργανο θα μπορούσε να αντιπροσωπεύει κάθε ζώο ή αντικείμενο που εμφανίζεται διαδοχικά στο παραμύθι και αποφάσισαν στο άκουσμα της λέξης «ποντικός» να χτυπάει

ταμπουρίνο, στη «γάτα» να χτυπάει σείστρα κ.λπ. Στο υπόλοιπο μέρος του ποιήματος (που πήρε το φυτίλι που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντήλι, ντίλι, ντίλι, ντίλι), τα υπόλοιπα παιδιά θα χτυπάνε παλαμάκια ρυθμικά.

Μετά ανταλλάξανε μεταξύ τους μουσικά όργανα και ρόλους, ενώ, αντί για παλαμάκια, στο σημείο εκείνο έκαναν τώρα μία μακρά παύση.

- «Τι θα γινόταν, αν λέγαμε από μέσα μας το ποίημα και χτυπούσαμε τα όργανα κάθε φορά που ακούμε το όνομα του ζώου;»

Τα παιδιά άρχισαν να λένε από μέσα τους το ποίημα (για να κρατάνε το ρυθμό) και στον αντίστοιχο ρόλο χτυπούσαν το συμφωνημένο όργανο. Ακούσανε το αποτέλεσμα και το συγκρίναν με όσα είχαν υποθέσει. Έπειτα πρότειναν διάφορες ιδέες επέκτασης της δραστηριότητας. Αποφάσισαν να δραματοποιήσουν το ποίημα και μοίρασαν τους ρόλους. Όμως επειδή τα παιδιά ήταν πολλά και οι ρόλοι λίγοι, προέκυψε ο εξής προβληματισμός: «Με ποιον τρόπο θα κατάφερναν να συμμετέχουν όλα τα παιδιά;» Σκέφτηκαν λοιπόν και πρότειναν την ακόλουθη λύση: το ποτάμι και τη φωτιά θα την έκαναν πολλά παιδιά μαζί, θα παρίσταναν τον κυματισμό και θα μιλούσαν όλοι μαζί με βαριά φωνή για να ακούγεται βουητό. Το ίδιο περίπου θα γινόταν και με τη φωτιά. Θα παρίσταναν τις φλόγες και θα μιλούσαν όλοι μαζί, με ψιλή φωνή εδώ, για να παραστήσουν την υψηλή θερμοκρασία και τη ζέστη.

Ζωγραφίζω με ρυθμό

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να αντιληφθούν το ρυθμό μέσα στα έργα τέχνης και στις δημιουργίες του ανθρώπου.
- Να συνθέτουν και να αναλύουν κανονικότητες.
- Να είναι σε θέση να αποτυπώνουν τα αποτελέσματα των προσπαθειών τους.

Υλικά

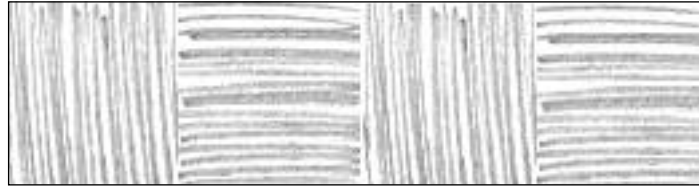
Το βιβλίο των Εικαστικών της α' και β' δημοτικού, υλικά ζωγραφικής.

Δραστηριότητα

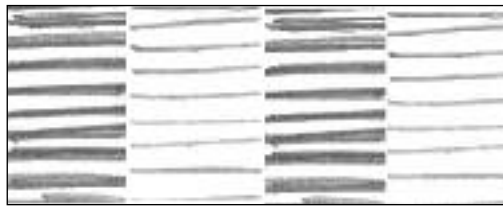
Στα Εικαστικά της α' και β' δημοτικού, και συγκεκριμένα στο Τετράδιο Εργασιών, τα παιδιά ανακάλυψαν έναν πίνακα ζωγραφικής του Πάουλ Κλέε τον οποίο αποφάσισαν να αναλύσουν, να βρουν το αρχικό του μοτίβο. Χωρίστηκαν σε ομάδες και η καθεμία πήρε από ένα χρώμα του πίνακα. Όταν ο «ζωγράφος» ακουμπούσε το πινέλο του σε ένα χρώμα, η αντίστοιχη ομάδα παρήγε τον ήχο που είχαν προκαθορίσει. Αυτό που ανακάλυψαν ήταν ότι το έργο είχε κρυμμένο μέσα του ρυθμό!

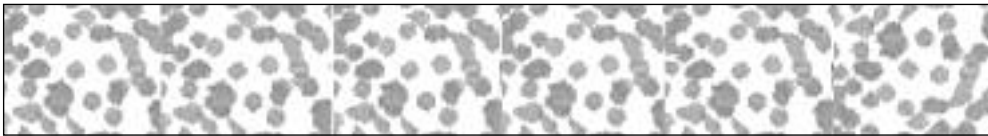
Στη συνέχεια θέλησαν και τα ίδια να δημιουργήσουν έργα με ρυθμό. Πειραματίστηκαν, λοιπόν, σχηματίζοντας διάφορες γραμμές:

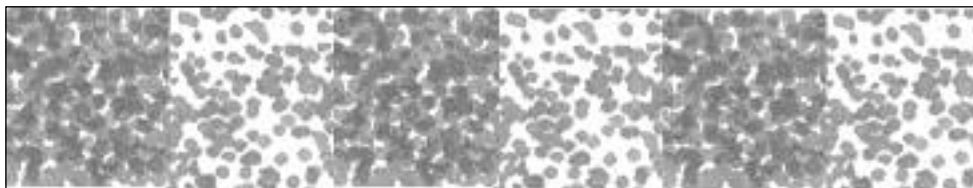
Κάθετες γραμμές + οριζόντιες γραμμές και πάλι το ίδιο

Γραμμές παχιές + λεπτές

Με σημεία (τελίτσες) έφτιαξαν έναν κανονικό ρυθμό

Μετά έναν εναλασσόμενο με πυκνά και αραιά σημεία

Ζωγραφίζω με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή

Μαθησιακοί στόχοι

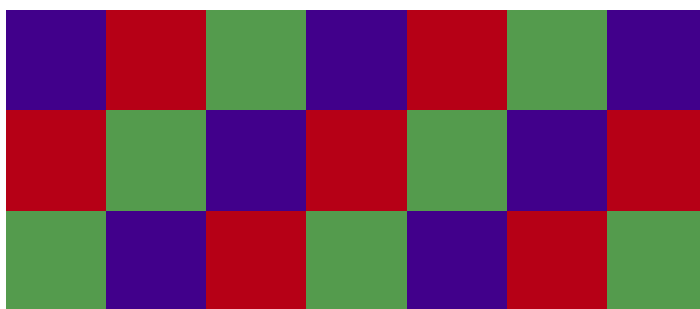
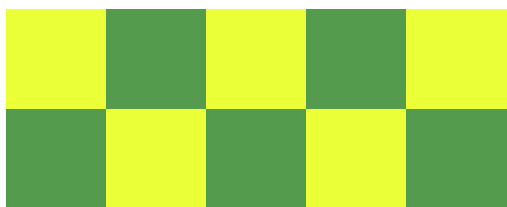
- Τα παιδιά να δημιουργήσουν έργα με επαναλαμβανόμενα μοτίβα.
- Να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην εργασία του και που μπορεί να τον χρησιμοποιήσει για δημιουργία, παιχνίδι και διασκέδαση.

Υλικά

Ηλεκτρονικός υπολογιστής.

Δραστηριότητα

Τα παιδιά, χωρισμένα σε μικτές ομάδες, με τη βοήθεια των ενηλίκων, γονέων και εκπαιδευτικών, δημιούργησαν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή πίνακες με τετράγωνα πλαίσια και έργα με μοτίβα, εναλλάσσοντας σε κάθε πλαίσιο δύο ή τρία χρώματα.

Επίσης σχεδίασαν σχήματα (κύκλους, ρόμβους, τετράγωνα κ.λπ.), έφτιαζαν μοτίβα και τα επανέλαβαν μέχρι να γεμίσουν την επιφάνεια εργασίας. Στη συνέχεια εκτύπωσαν το ρυθμικό τους σχέδιο και το χρωμάτισαν. Τέλος σκέφτηκαν ότι θα ήταν καλή η ιδέα όλο αυτό το υλικό που αποκόμισαν κατά τη διάρκεια των κοινών τους συναντήσεων να το εκθέσουν στο διάδρομο του σχολείου, για να το δουν και οι υπόλοιποι μαθητές και δάσκαλοι.

Έκθεση υλικού και έργων

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να υποθέτουν, να υπολογίζουν, να επιχειρηματολογούν.
- Να καλλιεργήσουν αισθητική άποψη.

Υλικά

- Όλο το υλικό που προέκυψε κατά τη διάρκεια υλοποίησης της θεματικής προσέγγισης.

Δραστηριότητα

Όταν τα παιδιά συγκέντρωσαν το υλικό τους, το ταξινόμησαν σε ομάδες και υπο-ομάδες. Για παράδειγμα, όλες οι φωτογραφίες συνιστούσαν μία ομάδα, ενώ οι φωτογραφίες των ζώων, των κεντημάτων, των κτηρίων κ.λπ. αποτελούσαν τις υπο-ομάδες του συνόλου. Στη συνέχεια πρότειναν διάφορες ιδέες για τον τρόπο έκθεσής τους και τελικά αποφάσισαν να τις εκθέσουν με... ρυθμό, όπως το έργο του Πάουλ Κλέε. Τοποθέτησαν λοιπόν όλες τις φωτογραφίες σε ένα μεγάλο κόκκινο πλαίσιο στο οποίο και εναλλάσσονταν αρμονικά οι υπο-ομάδες των φωτογραφιών σε κίτρινο και θαλασσί

πλαίσια. Σε έναν πάγκο ακούμπησαν τα κασετοφωνάκια, για να ακούσει όποιος ήθελε τους ήχους που είχαν μαγνητοφωνήσει.

Αξιολόγηση

Ο νηπιαγωγός διερεύνησε τα συναισθήματα και τις εμπειρίες που αποκόμισαν τα παιδιά από την επαφή και τις από κοινού δραστηριότητες με το δημοτικό σχολείο. Τα νήπια αναφέρονταν στα βιώματά τους με μεγάλη χαρά, μιλούσαν με άνεση για ό,τι αφορούσε το δημοτικό και έδειχναν να έχουν αποβάλει σε μεγάλο βαθμό την ανασφάλεια και τις φοβίες τους για ό,τι επρόκειτο να αντιμετωπίσουν, μεταβαίνοντας στην επόμενη βαθμίδα. Η αλλαγή του τρόπου σκέψης ήταν επίσης εμφανής στη συμπεριφορά τους, καθώς και στον τρόπο που επέλυαν τα προβλήματα που προέκυπταν στην καθημερινότητα της τάξης.

Ο νηπιαγωγός θεώρησε ότι είχαν υλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό οι μαθησιακοί στόχοι που είχε θέσει: Μέσα από την παρατήρηση και την κίνηση τα παιδιά ανακάλυψαν στο σώμα τους ρυθμικούς ήχους και χρησιμοποιώντας τα μέλη τους, παράγαγαν ρυθμό. Μέσα από την αναφορά τους στα φυσικά φαινόμενα ανακάλυψαν, ως ένα σημείο, την περιοδικότητα που τα διέπει, καθώς και την αρμονία που υπάρχει στη φύση. Μέσα από ένα λαϊκό ποίημα και τη δραματοποίησή του αναπαρέστησαν γεγονότα σύμφωνα με τη χρονική τους ακολουθία και αντελήφθηκαν τη ρυθμική ακολουθία ενός κλιμακωτού λογοτεχνικού κειμένου.

Επίσης χαρακτήρισε εξαιρετική τη συνεργασία του με τις συναδέλφους του νηπιαγωγείου και του δημοτικού. Οι γονείς, από τη μεριά τους, πρόθυμα παρείχαν τη βοήθειά τους, όμως η παρατήρησή του ήταν ότι συνεχώς οι ίδιοι προσφέρονταν και κάθε φορά έπρεπε να βρει τρόπο να κινητοποιήσει και τους υπολοίπους. Ο ίδιος είχε πολύ θετικά συναισθήματα από την όλη τη διαδικασία, θεώρησε ότι οικοδόμησε αμοιβαίες καλές σχέσεις με τα παιδιά, τους γονείς και τους συναδέλφους. Επίσης, μέσα από τη συνεργασία του με την εκπαιδευτικό της άλλης βαθμίδας μπόρεσε να κάνει συγκρίσεις μεταξύ των παιδαγωγικών και διδακτικών μεθόδων που εφαρμόστηκαν και να βελτιωθεί, όπου έκρινε ότι χρειαζόταν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ανάπτυξη τριών σχεδίων εργασίας

2.1 - Είμαι διαφορετικός

Ενδεικτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη αναδυόμενου σχεδίου εργασίας

Ομάδα

Όλα τα παιδιά του νηπιαγωγείου.

Διάρκεια

Πέντε ημέρες.

Χώρος

Ολοήμερο νηπιαγωγείο.

Έναυσμα

Αφορμή για να ξεκινήσει αυτό το σχέδιο εργασίας δόθηκε με την άρνηση ενός παιδιού να πιάσει το χέρι ενός άλλου. Τη στιγμή που είχαν αρχίσει να χωρίζονται σε ζευγάρια για να παίζουν ένα παιχνίδι, η Μαρία είπε κατηγορηματικά: «Δε θέλω να παίζω με τον Πρενγκ» και βιάστηκε να συμπληρώσει: «Είναι μικρός [εννοούσε κοντός] και μιλάει αλλιώς, όχι όπως εμείς. Και είναι και αγόρι. Δε θέλω!»

- «Δεν είναι μικρός, του χρόνου θα πάει στο σχολείο, όπως κι εσύ» τη διόρθωσε ο Νίκος.
- «Ναι, αλλά μιλάει αλλιώς. Η αδελφή μου είπε να μην τον παίζω».

Η στιχομυθία αυτή πυροδότησε αντιδράσεις, καθώς άρχισαν και άλλα παιδιά να δηλώνουν ότι δεν ήθελαν να παίζουν με το ζευγάρι τους. Η νηπιαγωγός παρατήρησε ότι προκειμένου να δικαιολογήσουν την άρνησή τους, αναπαρήγαγαν κάποια στερεότυπα που είχαν σχέση με τις ατομικές διαφορές, το φύλο και την εθνικότητα.⁵ Παρατήρησε, επίσης, ότι το ενδιαφέρον των παιδιών γύρω από αυτή τη συζήτηση ήταν έντονο και υποστήριζαν με πάθος τις απόψεις τους. Αποφάσισε, λοιπόν, να διερευνήσει τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους αρχικά γύρω από το θέμα της απόρριψης.

⁵ Σχετικά με τον τόπο προέλευσης δίνεται στον Οδηγό Νηπιαγωγού ενδεικτικό σχέδιο εργασίας με τίτλο «Οι άνθρωποι που τώρα μένουν κοντά μας, ενώ πριν έμεναν μακριά», σ. 266.

Σχεδιασμός του σχεδίου εργασίας

Η νηπιαγωγός ενθάρρυνε τα παιδιά να εκφράσουν τις δικές τους εμπειρίες και απόψεις, κάνοντάς τους ερωτήσεις, όπως:

- «Σας αρέσει να παίζετε με άλλους;»
- «Πώς νιώθετε, όταν παίζετε με άλλα παιδιά;»
- «Πώς νιώθετε όταν οι άλλοι δεν σας παίζουν;»
- «Για ποιο λόγο νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;»
- «Πώς νομίζετε ότι αισθάνεται ένα παιδάκι, όταν δεν το παίζουν οι άλλοι;»
- «Για ποιο λόγο, νομίζετε, ότι δεν το παίζουν αυτό το παιδάκι τα άλλα παιδιά;»

Μερικές από τις απαντήσεις που πήρε ήταν:

- «Εμένα, μ' αρέσει να παίζω με τους άλλους, αλλά μερικές φορές κάθομαι μόνη. Η Νίκη και η Τασούλα δε με παίζουν, λένε δεν είμαι όμορφη».
- «Όταν τρώμε το μεσημέρι, το φαγητό του Πρενγκ δε μυρίζει ωραία, έχει αλλιώτικα φαγητά, δε μ' αρέσουν».
- «Όταν κάνουμε κύκλο για να χορέψουμε, ο Στράτος δε θέλει να με πιάνει, γιατί λέει ότι δεν πιάνω σφιχτά».

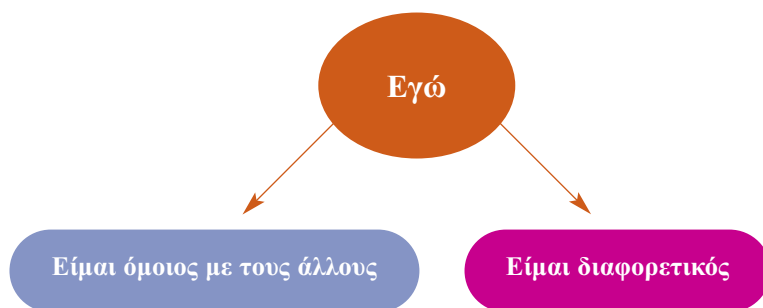
[Εδώ ο Νίκος έθιξε το πρόβλημα που είχε με μία ελαφρά δυσκινησία στο ένα του χέρι.]

- «Ο αδελφός μου στο σπίτι, αν έρθουν οι φίλοι του, δε με θέλει μαζί τους, λέει ότι είμαι μικρός, ότι δεν ξέρω όσα εκείνοι».

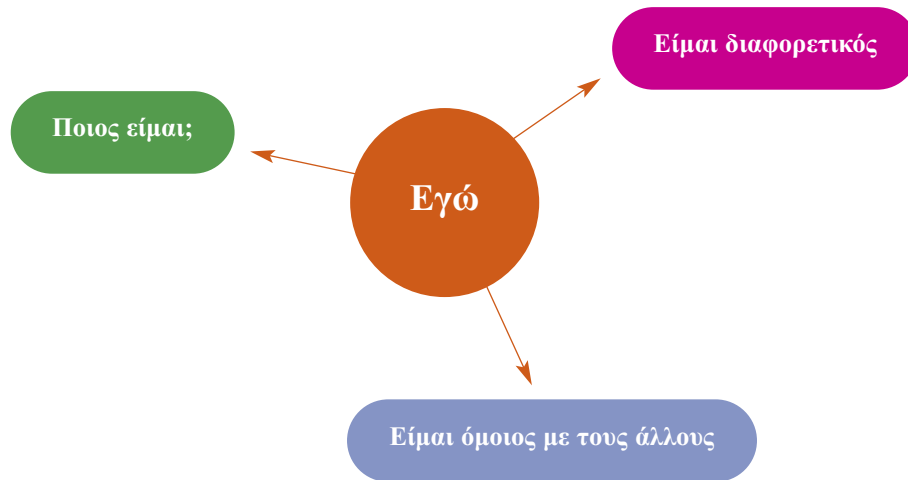
Από τις τοποθετήσεις των παιδιών αναδύθηκαν τα ερωτηματικά και η αγωνία τους να γίνονται αποδεκτά από τους άλλους. Φοβούνταν την απόρριψη και την απέδιδαν στη διαφορετικότητά τους. Φάνηκε επίσης ότι ενώ ήθελαν να εισπράττουν αγάπη και αποδοχή από τους συνομηλίκους τους, τα ίδια πολλές φορές απέρριπταν άλλα παιδιά, έχοντας στο νου τους κάποια συγκεκριμένα κριτήρια, όπως η εθνικότητα, η ηλικία, το φύλο, οι ατομικές διαφορές και οι ειδικές ανάγκες. Επιπλέον τέθηκαν και ερωτήματα, όπως:

- «Γιατί όλοι έχουμε δύο πόδια;»
- «Γιατί ο Νίκος δε μοιάζει με την Αλεξάνδρα, αφού βγήκανε από την ίδια κοιλίτσα;»
- «Όταν κατεβαίνω με τη μαμά μου στην αγορά, είναι ένα παιδάκι που κάθετα στη γωνία και έχει μόνο ένα χέρι, πώς τρώει, πώς παίζει;»

Μέσα από το διάλογο προέκυψε ότι αυτό που ζητούσαν τα παιδιά να μάθουν ήταν γιατί όλοι μοιάζουμε και γιατί δεν είμαστε όλοι ίδιοι. Η νηπιαγωγός ζήτησε από τα παιδιά να προτείνουν με ποιον τρόπο θα μπορούσε να γράψει όλα όσα ήθελαν να μάθουν. Ύστερα από συζήτηση κατέληξαν στο παρακάτω ιστόγραμμα, με τη νηπιαγωγό στο ρόλο του γραφέα:

Στη συνέχεια το διάβασε στα παιδιά, για να δει αν συμφωνούν. Η ίδια πρότεινε να ξεκινήσουν με το ερώτημα «Ποιος είμαι;». Εκείνα συμφώνησαν και η νηπιαγωγός συμπλήρωσε το ιστόγραμμα και τους το διάβασε, δείχνοντας κάθε φορά πού ήταν το σημείο στο οποίο αναφερόταν.

1ο ερώτημα: Ποιος είμαι;

Διερεύνηση εμπειριών

Η νηπιαγωγός προσπάθησε να διερευνήσει αν τα παιδιά γνώριζαν τα βασικά στοιχεία της ταυτότητάς τους, αν ενέτασσαν τον εαυτό τους στο οικογενειακό και στο σχολικό πλαίσιο και ποια ήταν η αυτοεικόνα τους. Τους πρότεινε, λοιπόν, να ζωγραφίσουν την οικογένειά τους. Ύστερα κάθε παιδί θα παρουσίαζε τη ζωγραφιά του στα υπόλοιπα. Η νηπιαγωγός βοηθούσε με ερωτήσεις του τύπου:

- «Πού έχεις ζωγραφίσει τον εαυτό σου;»
- «Γιατί σκέφτηκες να τον κάνεις με αυτό τον τρόπο;»
- «Ξέρεις να μου πεις το επίθετό σου; Η μαμά ποιο επίθετο έχει, το γνωρίζεις; Ο μπαμπάς; Ο αδελφός σου; Για ποιο λόγο νομίζεις ότι έχετε όλοι το ίδιο επίθετο;»

Η συζήτηση εξελίχθηκε γύρω από την οικογένεια και τα παιδιά είχαν την ιδέα να ζητήσουν τους γονείς τους να τους διηγηθούν ιστορίες από τότε που ήταν μωρά και να φέρουν από το σπίτι τους φωτογραφίες δικές τους και της οικογένειάς τους. Πράγματι, από την επόμενη κιόλας μέρα άρχισε να καταφθάνει άφθονο υλικό. Ακόμη και τα πιο διστακτικά παιδιά, έχοντας τις φωτογραφίες στα χέρια, ξεχάστηκαν και άρχισαν να μιλούν, να λένε αστεία στιγμιότυπα από τη ζωή τους, να δείχνουν τα μέλη της οικογένειάς τους, να περιγράφουν το μέρος του σπιτιού, όπου είχε τραβηχτεί η φωτογραφία ή να λένε σε ποιο μέρος είχαν πάει εκδρομή, ποια ήταν η παρέα τους, τι είχε συμβεί εκεί. Περιέγραφαν τον περίγυρό τους και αναδείκνυαν τη θέση που είχαν μέσα σε αυτόν.

Ένα παιδί πρότεινε να βάλουν όλες τις φωτογραφίες μαζί σε ένα άλμπουμ. Τα περισσότερα όμως παιδιά δεν ήθελαν να τις κρύψουν, ήθελαν να είναι κάπου που να φαίνονται. Αρχικά αποφάσισαν να τις κολλήσουν τυχαία σε χαρτί του μέτρου, να γράψουν από κάτω ποιος είναι στη φωτογραφία και να το αναρτήσουν στον τοίχο. Τελικά αποφάσισαν να φτιάξουν έναν πίνακα αναφοράς, όπου θα υπήρχε η φωτογραφία κάθε παιδιού, το όνομά του και δίπλα μία χαρακτηριστική φωτογραφία της οικογένειάς του.

Η συζήτηση περιστράφηκε και πάλι γύρω από τα παιδιά. Η νηπιαγωγός τα ενθάρρυνε να μιλήσουν για τον εαυτό τους, να τον περιγράψουν, να πουν πώς αισθάνονται, πώς νομίζουν ότι τους βλέπουν οι άλλοι. Οι ερωτήσεις που τους έθεσε ήταν του τύπου:

- «Θέλεις να μου περιγράψεις τον εαυτό σου; Να μου πεις, δηλαδή, πώς είσαι;»
- «Τώρα, θα ήθελες να σταθείς μπροστά στον καθρέφτη και να μου πεις τι βλέπεις εκεί;»
- «Τι σας αρέσει πολύ να κάνετε;»
- «Τι σας κάνει να χαίρεστε;»
- «Τι σας στενοχωρεί;»
- «Πώς θα θέλατε να σας φέρονται οι άλλοι;»
- «Πώς νομίζετε ότι θα ήθελαν εκείνοι να τους φέρεστε;»
- «Θυμώνει καμιά φορά η μαμά μαζί σας;»
- «Για ποιο λόγο νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;»
- «Εσείς γιατί θυμώνετε;»
- «Αν κάποιος θέλει να μας φωνάξει από μακριά, τι λέει;»
- «Εκτός από το όνομά μας, τι άλλο δείχνει ποιοι είμαστε;»
- «Έχουμε δύο Μαρίες μέσα στην τάξη. Εάν θελήσουμε να βρούμε το φάκελο της καθεμίας, πώς θα τους ξεχωρίσουμε; Τι θα γράφει επάνω;»

Τότε ο Νικήτας θυμήθηκε κάτι που συνέβη με τον πατέρα του και το ανέφερε: «Μία φορά, που πήγαμε με τον μπαμπά στην τράπεζα, του ζήτησαν ταυτότητα για να δούνε το όνομά του και αν έμοιαζε στη φωτογραφία. Αλλιώς δεν του έδιναν λεφτά». Στη συνέχεια άρχισε να περιγράφει την ταυτότητα του μπαμπά του. Η νηπιαγωγός έδειξε τη δική της.

- «Μήπως ήταν σαν αυτή;»
- «Ναι, αλλά έδειχνε τον μπαμπά μου και είχε το όνομά του επάνω, μου το έδειξε».

Τα παιδιά θέλησαν να φτιάξουν δικές τους ταυτότητες. Έχοντας ως πρότυπο την ταυτότητα της νηπιαγωγού, αντάλλαξαν απόψεις για τα επιμέρους στοιχεία της. Πού μπαίνει η φωτογραφία, πού η υπογραφή, πού το όνομα και το επίθετο, πού το έτος γεννήσεως. Αποφάσισαν όμως να τις κάνουν πιο μεγάλες «για να χωράνε όλα». Ζωγράρισαν λοιπόν το πρόσωπό τους, έγραψαν, όπως μπορούσε ο καθένας, τα στοιχεία τους: όνομα, επίθετο, χρόνο που γεννήθηκαν. Αν δεν ήξεραν ή δε θυμούνταν κάτι από όλα αυτά, ανέτρεχαν στους σχετικούς πίνακες με τα ονόματα. Εκεί που δυσκολεύτηκαν ήταν στο να γράψουν το έτος γεννήσεώς τους, καθώς δεν αναγραφόταν σε κάποιο πίνακα. Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να σκεφτούν πού θα μπορούσαν να το βρουν. Ένα παιδί θυμήθηκε ότι όταν ήρθε στην αρχή της χρονιάς για την εγγραφή του, η δασκάλα ρώτησε τη μαμά του «Πότε γεννήθηκε ο Δημητράκης;» και έγραψε το χρόνο γέννησης σε «ένα μεγάλο χοντρό βιβλίο». Ωστόσο σε παλαιότερη συζήτηση είχαν συμφωνήσει όλοι ότι στην ντουλάπα που έβαζε η νηπιαγωγός τα βιβλία (μητρώο, βιβλίο υλικού κ.λπ.) και τα έγγρατά της, δεν θα είχαν πρόσβαση τα παιδιά. Ο Δημήτρης ζήτησε την άδειά της να αναζητήσει το μεγάλο βιβλίο και εκείνη το επέτρεψε, επιβλέποντας διακριτικά. Τα παιδιά έβαλαν με προσοχή το «Μητρώο νηπίων» επάνω στο τραπέζι. Μέσα υπήρχαν πολλές σελίδες, όπου ήταν γραμμένα πολλά ονόματα. Πώς θα έβρισκαν το δικό τους; Η νηπιαγωγός τα βοήθησε με ερωτήσεις του τύπου:

- «Όταν γράφουμε σε ένα τετράδιο, από πού αρχίζουμε να γράφουμε;»
- «Πώς γεμίζουμε τις σελίδες;»
- «Αυτό που έχουμε γράψει την τελευταία αφορά, πού νομίζετε ότι πρέπει να βρίσκεται;»

Όταν βρήκαν την κατάσταση με τα δικά τους ονόματα, αναζήτησε το καθένα το όνομά του, βρήκε το έτος γεννήσεως και το έγραψε στην ταυτότητά του. Κατά τη διάρκεια της αναζήτησης ανακάλυψαν ότι μερικά παιδιά ήταν γεννημένα το 2003 και μερικά το 2004. Το γεγονός αυτό τους έκανε εντύπωση και ρώτησαν τη δασκάλα τους. Ξεχώρισαν έτσι, ανάλογα με το έτος, ποια παιδιά θα πήγαιναν την επόμενη χρονιά στο δημοτικό και «ποια θα γίνονταν του χρόνου μεγάλα» στο νηπιαγωγείο. Ολοκλήρωσαν την ταυτότητά τους, βάζοντας το δαχτυλικό τους αποτύπωμα.

Έχοντας τις ταυτότητές τους έτοιμες, προέκυψε ο εξής αυτοσχεδιασμός: Τα παιδιά θέλησαν να παίξουν την τράπεζα και τους πελάτες. Ο Νικήτας συντόνιζε το παιχνίδι. Επάνω σε έναν πάγκο έφτιαξαν ένα γκισέ. Έβαλαν σε ένα κουτί χαρτονομίσματα και σε ένα άλλο κέρματα. Τα χρήματα τα πήραν από τη γωνιά του μάρκετ, τα είχαν φτιάξει μόνα τους όταν την οργάνωναν. Στη συνέχεια μοίρασαν τους ρόλους. Ένας έγινε διευθυντής τραπεζής, τρία παιδιά ήταν οι υπάλληλοι, ένα ήταν ταμίας και

τα υπόλοιπα πελάτες. Ανάμεσα στους πελάτες ήταν και μία γιαγιά, η οποία πονούσε και παρακαλούσε να της δώσουν τη σειρά για να φύγει. Στην αρχή της έφεραν μία καρέκλα να καθίσει. Όταν όμως είδαν ότι εκείνη έκλαιγε και παραπονιόταν, αποφάσισαν ότι ήταν καλύτερα να της παραχωρήσουν τη σειρά και να τη βοηθήσουν. Ένα πελάτης ξέχασε να φέρει την ταυτότητά του και επέμενε να πάρει τα χρήματά του έτσι. Οι υπόλοιποι αναστατώθηκαν και δεν μπορούσαν να κάνουν τη δουλειά τους. Φώναζαν λοιπόν το διευθυντή. Εκείνος έπεισε τον πελάτη ότι αυτό ήταν αδύνατον και ότι έπρεπε να πάει στο σπίτι του και να πάρει την ταυτότητα που έδειχνε τα στοιχεία του. Μόνο έτσι θα ήξεραν ποιος είναι και θα μπορούσαν να του δώσουν τα χρήματα που επιθυμούσε.

Μετά το διάλειμμα, η νηπιαγωγός κάλεσε τα παιδιά να παίξουν το παιχνίδι «Με τους φίλους μου μου αρέσει να...». Τα παιδιά σχημάτισαν έναν κύκλο και κάθησαν στη μοκέτα. Πρώτα τους εξήγησε τον τρόπο που θα το παίζουν. Όποιος πιάνει την μπάλα στα χέρια του, θα πρέπει να λέει τι του αρέσει να κάνει με τους φίλους του. Στην αρχή τα παιδιά περιέγραφαν μόνο δράσεις, όπως «μου αρέσει να παίζω μπάλα» ή «... να ζωγραφίζω». Με την παρακίνηση όμως της νηπιαγωγού άρχισαν να το αιτιολογούν και να εκφράζουν συναισθήματά τους: «Μου αρέσει να καθόμαστε στο διάλειμμα κάτω από το μεγάλο το δέντρο, να παίζουμε και να γελάμε, και άμα είμαι στενοχωρημένη, μου αρέσει που η Γιώτα μου χαϊδεύει το κεφάλι και μου λέει ότι είναι φίλη μου».

Κάποια στιγμή ένα παιδί γύρισε και έδωσε αυθόρμητα ένα φιλάκι στο διπλανό του. Η νηπιαγωγός πρότεινε αυτό το φιλάκι να ταξιδέψει και στα άλλα μαγουλάκια. Έτσι άρχισαν να παίζουν «ένα φιλάκι ταξιδεύει». Τα παιδιά είπαν ότι θα ήταν καλύτερα αν ύστερα από κάθε γύρο άλλαζαν θέσεις, για να μην παίρνουν και δίνουν φιλιά μόνο με τους ίδιους. Στη συνέχεια το εμπλούτισαν και με άλλες ιδέες: Να ταξιδέψει ένα χάδι, ένα φιλικό χτύπημα στο πόδι, μια «γλυκιά» λέξη.

2ο ερώτημα: Είμαι διαφορετικός

Την επόμενη μέρα, η νηπιαγωγός ενθάρρυνε τα παιδιά, μέσα από την κουβέντα και την ανταλλαγή ιδεών, να ανακαλύψουν τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους ανθρώπους, δίνοντας έμφαση σε εκείνες που ανιχνεύουν μέσα στην ίδια τους την τάξη, ανάμεσα στους συνομηλίκους τους. Μερικές από τις διαπιστώσεις και τα ερωτήματα των παιδιών ήταν:

- «Άλλοι είναι πιο μεγάλοι, άλλοι είναι πιο μικροί».
- «Είμαστε αγοράκια και κοριτσάκια».
- «Δεν μιλάμε όλοι την ίδια γλώσσα».
- «Δεν φοράμε τα ίδια ρούχα».
- «Μερικοί κλαίνε πολύ, άλλοι καθόλου».
- «Ενώ έχουμε την ίδια ηλικία, δεν έχουμε το ίδιο ύψος».
- «Μερικοί γελάνε εύκολα, άλλοι δύσκολα».

Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να σταθούν όλα μπροστά στον καθρέφτη και να παρατηρήσουν προσεκτικά ό,τι βλέπουν.

- «Είναι κάποιος ολόιδιος με τον άλλον;»
- «Έχουμε όλοι τα ίδια μαλλιά, την ίδια μύτη, το ίδιο σώμα;»
- «Θέλετε να ζωγραφίσουμε όλοι κάτι που να είναι ίδιο; Τι να είναι αυτό;»

Τα παιδιά αποφάσισαν να ζωγραφίσουν όλα –το καθένα τη δική του ζωγραφιά– ένα σπιτάκι, ένα δέντρο κι έναν ήλιο (το έκαναν όπως το φαντάζονταν, χωρίς να αναπαράγουν κάποιο πρότυπο). Μετά κόλλησαν όλα τα έργα σε ένα μεγάλο χαρτί και αυτό το τοποθέτησαν στον τοίχο, για να μπορούν όλοι να το βλέπουν. Κατόπιν άρχισαν να συγκρίνουν όσα είχαν ζωγραφίσει.

- «Του Δημήτρη το σπιτάκι μοιάζει με της Γιώτας».
- «Ναι, κοίτα όμως, η σκεπή του σπιτιού της Γιώτας είναι πιο μυτερή και κοιτάζει τον ήλιο. Του Δημήτρη είναι αλλιώς και τα κεραμίδια του έχουν δύο χρώματα».

- «Όλοι οι ήλιοι που φτιάξαμε είναι στρογγυλοί και έχουν ακτίνες, άλλοι όμως - γελάνε, άλλοι δεν κάνουν τίποτα και άλλοι είναι σοβαροί».

- «Και δεν έχουν ολόιδιο κίτρινο χρώμα».
- «Κανένας ήλιος δεν έχει ίδιες ακτίνες με τον άλλον».

Ύστερα από παρατήρηση και συγκρίσεις κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ενώ όλοι ζωγράφισαν τα ίδια πράγματα, ο καθένας το έκανε με τον δικό του τρόπο – «ακόμη και να θελήσουμε, οι ζωγραφιές μας δεν γίνονται ολόιδιες».

Η νηπιαγωγός πρότεινε να ψάξουν στο κουτί της αλληλογραφίας. Επειδή πλησίαζαν οι γιορτές είχε φτάσει ένας φάκελος που περιείχε έργα καλλιτεχνών με ειδικές ανάγκες. Στο συνοδευτικό φυλλάδιο είχε και μία σχετική φωτογραφία.

Τα παιδιά, ακολουθώντας τις σχετικές υποδείξεις, τον ανακάλυψαν. Εκείνο που τους έκανε μεγάλη εντύπωση ήταν πώς μπορούσε να κάνει ο ζωγράφος τόσο ωραίες εικόνες μόνο με το στόμα.

- «Και όταν ήθελε να πλύνει το πινέλο του, τι έκανε; Και άμα, κατά λάθος, λερωνόταν;»
- «Δεν κουραζόταν; Δεν στενοχωριόταν που δεν έχει χέρια;»

Ο Ηλίας Ραυτόπουλος ζωγραφίζει με το στόμα το έργο του.

Έπειτα έπαιξαν διάφορα παιχνίδια ενσυναίσθησης. Αρχικά περπάτησαν στο ρυθμό της μουσικής και

μετά χόρεψαν: με δύο πόδια, με ένα πόδι, χωρίς πόδια. Κουβάλησαν αντικείμενα: με δύο χέρια, με ένα χέρι, χωρίς χέρια. Κινήθηκαν στο χώρο με ανοιχτά μάτια, με κλειστά μάτια. Αγκαλιάστηκαν ανά ζεύγη, με ένα χέρι, με δύο χέρια, χωρίς χέρια. Προσπάθησαν να μιλήσουν χωρίς φωνή. «Τι έπρεπε να κάνουν για να καταλάβουν οι υπόλοιποι τι ήθελαν να πουν;»

Την άλλη μέρα, την ώρα των ελεύθερων δραστηριοτήτων, η Γιοχάννα άρχισε να τραγουδάει στη φίλη της ένα τραγουδάκι από την πατρίδα της που της είχε μάθει η μαμά της. Η νηπιαγωγός αξιοποίησε την ευκαιρία και την ώρα που συγκεντρώθηκαν όλοι την παρακάλεσε να το ξαναπεί. Μετά απευθύνθηκε στον Πρενγκ και του ζήτησε να πει και εκείνος ένα τραγουδάκι από τη χώρα του. Ο Πρενγκ όμως δεν ήθελε, είπε ότι δεν ξέρει. Προθυμοποιήθηκε ωστόσο να τους μιλήσει στη γλώσσα του. Το ενδιαφέρον των υπόλοιπων παιδιών ήταν έντονο:

- «Πώς λένε το ψωμί;»
- «Πώς λένε “θέλεις να παίξουμε”;»
- «Πώς λένε “σ’ αγαπώ”;»

Απευθύνθηκαν και στη Γιοχάννα. Το ενδιαφέρον τους κορυφώθηκε. Ρωτούσαν και μετά επαναλάμβαναν τις λέξεις. Ο Πρενγκ και η Γιοχάννα βρέθηκαν στο κέντρο του ενδιαφέροντος.

Η νηπιαγωγός με τις κατάλληλες ερωτήσεις παρότρυνε τα παιδιά να σκεφτούν ή να θέσουν και τα ίδια ερωτήσεις, όπως:

- «Ποιοι από την τάξη μας προέρχονται από άλλα μέρη;»
- «Να βρούμε στο χάρτη πού είναι η πατρίδα τους και να τη σημειώσουμε με ένα κυκλάκι».
- «Να σημειώσουμε στο χάρτη που βρίσκεται η πόλη μας».
- «Τίνος πατρίδα είναι πιο μακριά από το μέρος, όπου βρίσκεται το σχολείο μας;»
- «Πώς θα μπορούσαμε να το μετρήσουμε;»

Τα παιδιά πήραν σχοινάκια και με σημείο εκκίνησης το μέρος που βρίσκεται το σχολείο τους μέτρησαν τις αποστάσεις και συνέκριναν τα σκοινάκια τους. «Ο Πρενγκ μένει μακριά. Η Γιοχάννα όμως μένει πιο μακριά».

Απευθυνόμενοι στα δύο παιδιά, τότε στο ένα τότε στο άλλο, τα ρωτούσαν:

- «Έχεις πάει ποτέ εκεί;»
- «Πώς είναι;»
- «Δε βαριέσαι να φοράς όλο χοντρά ρούχα;»
- «Έχει πεταλούδες;»
- «Έχεις εκεί φίλους;»
- «Τα γατάκια νιαουρίζουν αλλιώς από τα δικά μας;»
- «Έχεις μεγαλύτερα αδέρφια ή είσαι μόνη σου εδώ; Με ποιον μιλάς;»
- «Δεν μπερδεύεται να μιλάς αλλού έτσι και αλλού αλλιώς;»

Η Γιοχάννα και ο Πρενγκ αισθάνονταν πολύ όμορφα που είχαν στραμμένο το ενδιαφέρον επάνω τους με θετικό τρόπο και απαντούσαν με ενθουσιασμό.

3ο ερώτημα: *Τα παιδιά βρίσκουν τις ομοιότητες μεταξύ τους*

Τα παιδιά μαζεύτηκαν μπροστά στον καθρέφτη και συνέχισαν να βρίσκουν διαφορές μεταξύ τους_ είχαν αρχίσει να το βλέπουν σαν παιχνίδι. Η νηπιαγωγός πήγε κοντά τους και προσπάθησε να στρέψει το ενδιαφέρον τους στις ομοιότητες που είχαν:

- «Μοιάζουμε σε κάτι;»
- «Έχουμε όλοι σώμα, κεφάλι, δύο μάτια, μία μύτη... Χαμογελάμε, θυμώνουμε, γελάμε».
- «Και η νηπιαγωγός, που είναι μεγάλη κι αυτή, μοιάζει μ' εμάς και έχει ό,τι εμείς».
- «Και η Γιοχάνα και η Μαρία, το ίδιο. Και ο Τασούλης, ο Πρενγκ, ο Νίκος, το ίδιο».
- «Είμαστε όλα παιδιά».
- «Κι εγώ, παιδί είμαι;»
- «Όχι, εσύ είσαι η κυρία, η δασκάλα μας».
- «Είμαστε όλοι άνθρωποι» είπε ο Δημήτρης.
- «Τι θέλουν όλοι οι άνθρωποι; Τι θέλουμε εμείς;»
- «Να έχω φίλους!»
- «Να έχουμε φαγητό!»
- «Να μ' αγαπάνε!»
- «Να μ' αφήνει η μαμά να τρώω γαριδάκια...»
- «Να με παίζουνε οι άλλοι!»

Αντί να στέκονται μπροστά στον καθρέφτη, η νηπιαγωγός πρότεινε να σταθούν αντικριστά και να παίξουν το παιχνίδι του καθρέφτη. Ό,τι κάνει το ένα παιδί θα κάνει και το άλλο. Τα παιδιά σε λίγο το τροποποιούν. Ό,τι κάνει το ένα παιδί, το αντίθετο θα κάνει το άλλο.

Η νηπιαγωγός ανακοίνωσε στα παιδιά ότι όταν έρθει η στιγμή θα τους φανερώσει ένα μυστικό. Από την προηγούμενη ημέρα, την ώρα που η μητέρα του Πρενγκ είχε έρθει να τον πάρει, είχε διερευνηθεί η πιθανότητα να έρθει ως επισκέπτρια στην τάξη για να μιλήσει με τα παιδιά σχετικά με την πατρίδα της και τις συνήθειές της εκεί. Ήταν όμως αδύνατο, διότι εργαζόταν. Της ζήτησε τότε η νηπιαγωγός μία απλή συνταγή την οποία θα παρασκευάσει με τα παιδιά μέσα στην τάξη. Επίσης την παρακάλεσε να μην το αναφέρει στον Πρενγκ. Θα το κρατούσε για έκπληξη.

Η νηπιαγωγός τους παρουσίασε λοιπόν τη συνταγή, διαβάζοντας τα υλικά που χρειάζονται και τον τρόπο παρασκευής της:

Πιπεριές γεμιστές με μυζήθρα

Υλικά

Μυζήθρα (μαλακό τυρί, ανάλατο) και πιπεριές.

Παρασκευή

Γεμίζουμε τις πιπεριές με μυζήθρα. Τις βάζουμε με τη σειρά σε ένα δοχείο. Από πάνω βάζουμε μπόλικο αλάτι. Κλείνουμε καλά το δοχείο και τις αφήνουμε λίγο καιρό έτσι, έξω από το ψυγείο, για να γίνουν.

Τα παιδιά αποφάσισαν να τη φτιάξουν. Οργανώθηκαν σε μικρές ομάδες και ξεκίνησαν τη διαδικασία παρασκευής της συνταγής:

Η πρώτη ομάδα κατέγραψε, με τον τρόπο που μπορούσε, τα υλικά που χρειαζόνταν.

Η δεύτερη ομάδα ανέλαβε να τα αναζητήσει στην κουζίνα και να τα τοποθετήσει με προσοχή στο τραπέζι.

Η τρίτη ομάδα ανέλαβε να πλύνει προσεχτικά τις πιπεριές.

Η τέταρτη ομάδα βρήκε κουταλάκια και τα έβαλε επάνω στο τραπέζι, γύρω γύρω.

Όλοι μαζί μετά άρχισαν να γεμίζουν τις πιπεριές με το κουταλάκι τους και να τις βάζουν με προσοχή, τη μία δίπλα στην άλλη και τη μία σειρά επάνω στην άλλη, μέσα στο δοχείο. Στο τέλος έριξαν αλάτι.

Ο Πρενγκ δούλευε σκεφτικός. «Έτσι το κάνει και η μαμά μου» είπε.

«Αφού, εσείς τρώτε άλλα φαγητά...» αντέτεινε η Ελένη. Τα υπόλοιπα παιδιά παρατήρησαν για λίγο αυτό που έφτιαχναν και μετά συμφώνησαν ότι πράγματι οι πιπεριές τους ήταν ολόιδιες με του Πρενγκ. Η νηπιαγωγός τους αποκάλυψε ότι τη συνταγή την είχε δώσει η μητέρα του Πρενγκ, ότι είναι έτσι όπως την κάνουν στη δική τους χώρα!

Όλα τα παιδιά, αφού τις είχαν γεμίσει με τα χεράκια τους, ήθελαν να τις δοκιμάσουν.

- «Δεν τις τρώνε έτσι. Βάζουν κι άλλο αλάτι, πολύ, τις σκεπάζουν καλά και αφήνουν να περάσει καιρός για να τις φάνε» παρατήρησε ο Πρενγκ.
- «Πόσο αλάτι νομίζεις ότι πρέπει να βάλουμε ακόμη;» ρώτησε η νηπιαγωγός.

Ο Πρενγκ κοίταξε όλους γύρω του.

- «Να, άμα ρίξουμε όλοι από λίγο, καλά θα είναι...»

Τα παιδιά έπαιρναν με τα δάχτυλά τους λίγο αλάτι και το έριχναν επάνω στις πιπεριές.

- «Καλά είναι τόσο;» ρωτούσαν πότε πότε τον Πρενγκ κι εκείνος έδινε οδηγίες.

Στην απογευματινή ζώνη, την ώρα που τα παιδιά απασχολούνταν ελεύθερα στις γωνιές, τρία παιδιά έπαιζαν με το οικοδομικό υλικό. Το ταξινόμησαν ως προς ένα χαρακτηριστικό του, το χρώμα, και μετά συνέχισαν την ταξινόμηση σύμφωνα με δύο χαρακτηριστικά. Η νηπιαγωγός τους ζήτησε να

παρατηρήσουν διαφορές και ομοιότητες. Ένα τουβλάκι μπορεί να έχει ομοιότητα με ένα άλλο κόκκινο τουβλάκι, αλλά διαφέρει ως προς το μέγεθος.

- «Θα μπορούσαμε όλα μαζί τα τουβλάκια να τα βάλουμε σε μία κατηγορία;»

Τα παιδιά σκέφτηκαν, πειραματίστηκαν και ανακάλυψαν ότι όλα μαζί τα τουβλάκια έχουν μερικά κοινά σημεία: Είναι όλα φτιαγμένα από ξύλο και δείχνουν σχήματα: τρίγωνα, τετράγωνα, κύκλους.

Επίσης, δύο παιδιά που βρίσκονταν στη βιβλιοθήκη ανακάλυψαν σε ένα βιβλίο μία εικόνα που έδειχνε να πέφτει χιόνι. Δίπλα είχε μεγεθυμένες τρεις νιφάδες χιονιού. Τα παιδιά παρατήρησαν πώς ακόμη και το χιόνι «είναι διαφορετικό και όμως μοιάζει». Ενθουσιασμένα το έδειξαν και στα υπόλοιπα παιδιά.

Την άλλη μέρα η νηπιαγωγός πρότεινε να συμπληρώσουν το ιστόγραμμα που είχαν σχηματίσει στην αρχή. Ήθελε έτσι να διαπιστώσει, αν έπειτα από όλη αυτή τη διαδικασία, είχε αλλάξει ο τρόπος σκέψης των παιδιών. Επίσης ήθελε να διερευνήσει πού στρεφόταν το ενδιαφέρον τους σχετικά με τη διαφορετικότητα, αν διατηρούνταν ακόμη σε υψηλό επίπεδο ή είχε ατονήσει. Το ιστόγραμμα που προέκυψε ήταν το εξής:

Δύο ημέρες αργότερα έλαβαν μία πρόσκληση από το δημοτικό σχολείο, όπου τα παιδιά της α΄ τάξης καλούσαν τα νήπια να γνωριστούν, να παίξουν και να μάθουν μαζί.

- «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί; Τι θα τους απαντήσουμε;»

Ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας και διαδικασία αξιολόγησης

Τα παιδιά είχαν αλλάξει τον τρόπο που σκέπτονταν σχετικά με τη διαφορετικότητα και αυτό φάνηκε και στη συμπεριφορά τους. Δεν ξανακούστηκαν σχόλια για το φαγητό του Πρενγκ. Αντίθετα, είχαν αρχίσει να ρωτούν εκείνον και τη Γιοχάννα για διάφορα πράγματα που αφορούσαν στην πατρίδα τους. Ο Νίκος έδειχνε να αισθάνεται ανακουφισμένος ως προς το πρόβλημα του χεριού του και άρχισε να διαφαίνεται μία τάση του να αναδεικνύει άλλες ικανότητες. Όλοι έδειχναν να αισθάνονται πιο ασφαλείς και στο διάλειμμα άρχισε να αλλάζει η σύσταση στις παρέες, να είναι πιο δεκτικοί στους συμμαθητές τους.

Οι γονείς δεν αναμείχθηκαν πολύ σε αυτή τη διαδικασία. Όταν όμως τα παιδιά τους ζήτησαν φωτογραφίες τους ανταποκρίθηκαν σχεδόν στο σύνολό τους. Αυτό έδειχνε ότι έχουν καλή διάθεση και ευαισθητοποιούνται στα αιτήματα των παιδιών που έχουν σχέση με το χώρο του σχολείου. Ήταν ένα θετικό στοιχείο που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί δημιουργικά και σε μια άλλη προσπάθεια των παιδιών.

Η νηπιαγωγός εκτίμησε ως θετική την αλληλεπίδραση ανάμεσα στα παιδιά, αφού μπόρεσαν να αναδιοργανώσουν τις απόψεις τους και να διευρύνουν τις γνώσεις τους σε ό,τι αφορά τη διαφορετικότητα και τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, ενώ συνειδητοποίησαν τη μοναδικότητά τους.

Επίσης παρακινήθηκαν να αποδεχθούν τα παιδιά από άλλες χώρες και το κατάφεραν σε μεγάλο βαθμό. Ταυτόχρονα επέδειξαν έντονο ενδιαφέρον για τον τρόπο ζωής στις χώρες από όπου προέρχονταν η Γιοχάννα και ο Πρενγκ. Διεύρυναν τις γνώσεις τους σχετικά με τις συνήθειες άλλων λαών και ανέπτυξαν συναισθήματα αγάπης και αδελφοσύνης για όλα τα πλάσματα της γης.

Μέσα από παιχνίδια ενσυναίσθησης μπήκαν στη θέση του άλλου και ένιωσαν πώς αισθάνεται κάποιος όταν ένα μέλος του σώματός του δεν είναι άρτιο. Αυτό άλλαξε τον τρόπο που αντιμετώπιζαν το συμμαθητή τους τον Νίκο και όλους του συνανθρώπους με ειδικά προβλήματα.

Τα παιδιά εργάστηκαν ομαδικά και συνεργατικά. Έτσι, τους δόθηκε η ευκαιρία να παρατηρήσουν, να συγκρίνουν, να υποθέσουν, να επαληθεύσουν. Επιπλέον βελτίωσαν και εμπλούτισαν τον προφορικό τους λόγο. Τέλος το θέμα κίνησε το ενδιαφέρον της νηπιαγωγού και αποφάσισε να ανατρέξει σε πηγές που θα τη βοηθούσαν να αναπτύξει στρατηγικές για την καλύτερη αντιμετώπιση παρόμοιων περιστατικών.

2.2 - «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί»

Ενδεικτικό σχέδιο εργασίας

Ομάδα

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου και τα παιδιά της α΄ δημοτικού.

Διάρκεια

Δύο εβδομάδες.

Χώρος

Ολοήμερο νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο.

Έναυσμα

Αφορμή για να ξεκινήσει το σχέδιο εργασίας «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί» έδωσε η πρόσκληση των παιδιών της α΄ δημοτικού με την οποία καλούσαν τα παιδιά του νηπιαγωγείου να γνωρισθούν και να παίξουν μαζί. Η απόφαση για την υλοποίησή του ενισχύθηκε από τα ερωτήματα και από τις ανησυχίες που είχαν εκφράσει τα νήπια κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προηγούμενου σχεδίου εργασίας «Είμαι διαφορετικός».

Πλαίσιο για την ανάπτυξη του αναδυόμενου σχεδίου εργασίας «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί»

Από την πρόσκληση των παιδιών του δημοτικού προέκυψαν ερωτήματα:

- «Πώς θα πάμε;»
- «Πώς θα είναι εκεί;»
- «Θέλουν αλήθεια να παίξουν μαζί μας; Αυτοί είναι μεγάλοι!»
- «Είναι αυστηρός ο δάσκαλος;»
- «Τι παιχνίδια θα παίζουμε;»
- «Και τι θα μάθουμε; Είναι δύσκολα τα δικά τους μαθήματα;»

Προέκυψαν όμως και κοινά σημεία επαφής:

- «Στην α΄ τάξη πάει η αδελφή μου!»
- «Κι εμένα ο ξάδελφός μου!»

- «Κι εμένα η φίλη μου η Αναστασία και ο φίλος μου ο Δημητράκης· παίζουμε μαζί στο ίδιο πάρκο!»
- «Κι εμένα ο αδελφός μου!» είπε η Γιοχάννα.

Καθώς ήταν πολλά τα ερωτήματα των παιδιών, η νηπιαγωγός τα κατέγραψε την ώρα που τα εξέφραζαν και μετά διαβάζοντάς τα ένα ένα παρότρυνε τα παιδιά να σκεφτούν με ποια από αυτά θα ήθελαν να ασχοληθούν περισσότερο, τι τα ενδιέφερε πιο πολύ. Τα παιδιά κατέληξαν σε τρία βασικά ερωτήματα:

- «Τι παιχνίδια θα τους μάθουμε;»
- «Τι παιχνίδια θα μας μάθουν;»
- «Κάνουν δύσκολα μαθήματα;»

Δύο παιδιά ανέλαβαν να τα καταγράψουν με το δικό τους τρόπο και να τα ζωγραφίσουν. Προέκυψε το παρακάτω «ιστόγραμμα»:

Τα παιδιά, που έκαναν το «ιστόγραμμα», διάβασαν στα υπόλοιπα τι είχαν γράψει και μετά περιέγραψαν τι είχαν ζωγραφίσει. Αφού συμφώνησαν όλοι με το περιεχόμενο, το ανάρτησαν σε εμφανές σημείο της τάξης για να τους θυμίζει τι έχουν αποφασίσει να κάνουν.

Οργάνωση – σχεδιασμός των επιμέρους δράσεων

Η νηπιαγωγός, έχοντας πλέον κατά νου τα θέματα που κίνησαν το ενδιαφέρον των παιδιών σε σχέση με την επίσκεψή τους στο δημοτικό σχολείο, ενημέρωσε τη συνάδελφό της, ώστε να συνεργαστούν.

Μετά ζήτησε να έχει μία συνάντηση με τον διευθυντή και τον εκπαιδευτικό της α΄ δημοτικού κατά την οποία ορίστηκε η συνάντηση να γίνει την επόμενη εβδομάδα, για να μπορέσουν τα νήπια να προετοιμαστούν ψυχολογικά. Η συνάντηση θα κρατούσε δύο διδακτικές ώρες, για να δοθεί η ευκαιρία στα νήπια να συγχρωτιστούν κατά την ώρα του διαλείμματος με όλα τα παιδιά του δημοτικού και να εξοικειωθούν με τους ρυθμούς του σχολείου.

Σε συνεργασία με το δάσκαλο της α΄ τάξης όρισαν ένα ενδεικτικό πλαίσιο δραστηριοτήτων. Με αφορμή το μάθημα της ημέρας των παιδιών του δημοτικού, θα έπαιζαν μέσα στην τάξη γλωσσικά παιχνίδια. Πιθανόν να τους έδιναν και ένα φύλλο εργασίας που θα ανταποκρινόταν στις δυνατότητες και των δύο ομάδων παιδιών. Τη δεύτερη ώρα, για να δώσουν στα παιδιά την ευκαιρία να γνωρισθούν καλύτερα και να αναπτύξουν μεταξύ τους συνεργατικό πνεύμα, θα έπαιζαν στην αυλή οργανωμένα αλλά και ελεύθερα παιχνίδια.

Τέλος η νηπιαγωγός οργάνωσε μία συνάντηση με τους γονείς, όπου τους εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους επιχειρείται αυτή η έξοδος, καθώς και την αναμενόμενη θετική επίδραση όλων αυτών των δράσεων στην ψυχολογία, στη συμπεριφορά και στη γνωστική καλλιέργεια των παιδιών. Ζήτησε επίσης τη βοήθειά τους, ως συνοδοί, κατά τη μεταφορά των παιδιών στο δημοτικό σχολείο.

1ο ερώτημα: *Τι παιχνίδια θα τους μάθουμε;*

Τα παιδιά ήταν ενθουσιασμένα, συγχρόνως όμως εκδήλωναν και ένα άγχος για την εικόνα που θα παρουσίαζαν εκεί. Δεν ήθελαν οι άλλοι να τους αντιμετωπίζουν ως μικρούς που δεν ξέρουν ούτε να παίζουν. Άρχισαν λοιπόν να κάνουν προτάσεις και προσπάθησαν να οργανωθούν, ώστε για να πάνε προετοιμασμένα στο δημοτικό.

- «Ποιο παιχνίδι να τους μάθουμε;»
- «Από αυτά που ξέρουμε!»
- «Ναι, αλλά να μην τα ξέρουν εκείνοι, θα βαρεθούν».
- «Να παίζουμε μερικά και να αποφασίσουμε».
- «Να είναι ένα παιχνίδι με όλους».
- «Μπορεί να είναι και με λίγους λίγους, με ομαδούλες».

Τα παιδιά έπαιζαν διάφορα παιχνίδια που ήξεραν, προκειμένου να διαλέξουν το καλύτερο, εκείνο που κατά τη γνώμη τους θα είχε ενδιαφέρον και για τα παιδιά του δημοτικού. Ένα από αυτά ήταν και το παραδοσιακό παιχνίδι, η Πινακωτή,⁶ το οποίο και είχαν ξαναπαίξει στο παρελθόν.

Τα παιδιά στάθηκαν πλάι πλάι σφιχτοπιασμένα αγκαζέ, ενώ ένα παιδί έμεινε απ' έξω. Πάει στο πρώτο στη σειρά, που είναι η Πινακωτή, και της λέει:

- (Παιδί): «Πινακωτή, Πινακωτή!»
- (Πινακωτή): «Πίσω απ' τ' άλλο μου τ' αυτί».
- (Παιδί): «Μ' έστειλε ο βασιλιάς να μου δώσεις το καλύτερο αρνί».
- (Πινακωτή): «Διάλεξε και πάρε».

Το παιδί διαλέγει όποιο θέλει και προσπαθεί να το τραβήξει, όμως όλα τα παιδιά κρατιούνται σφιχτά και τραγουδούν:

*Έχω ρίξει και κλωνάρια
και σφιχτά μαργαριτάρια!*

⁶ [-], Παιχνίδια και τραγούδια λαϊκά, Τυπογραφείον Μυρτίδη, Αθήνα 1956, σ. 25.

Το παιχνίδι κράτησε ώσπου να φύγουν όλα τα παιδιά από την Πινακωτή. Κατά τη διάρκειά του γέλασαν και ευχαριστήθηκαν. Σκέφτηκαν λοιπόν ότι θα ήταν ωραία να προτείνουν στα παιδιά του δημοτικού αυτό το παιχνίδι, μετά όμως εγκατέλειψαν την ιδέα με τη δικαιολογία ότι «εκείνοι είναι μεγάλοι κι εμείς δε θα μπορούμε να κρατηθούμε σφιχτά από την Πινακωτή, θα μας τραβάν και θα μας κερδίζουν».

Έπειτα πρότειναν να παίξουν επιτραπέζια παιχνίδια, αφού πρώτα μάθουν τους κανόνες. Χωρίστηκαν σε ομάδες, ανάλογα με τον αριθμό παικτών που απαιτούνταν, και έπαιξαν. Τους άρεσε και αυτό το παιχνίδι, αλλά για μια ακόμα φορά εγκατέλειψαν την ιδέα «γιατί πάλι δε θα είμαστε όλοι μαζί, θα μιλάμε μόνο για το παιχνίδι, για τίποτε άλλο».

Την άλλη μέρα έπαιξαν εκπαιδευτικά λογισμικά. Ούτε αυτή η ιδέα τους άρεσε πολύ, αν και η Ελένη επέμενε ότι αυτό ήθελε, όμως οι υπόλοιποι το απέρριψαν.

Στη συνέχεια έπαιξαν στην αυλή ένα παιχνίδι με κανόνες: «Τα μήλα». Δύο νήπια πήγαν αντίστοιχα στα δύο τέρματα. Τα υπόλοιπα παιδιά μπήκαν στη μέση και προσπαθούσαν να αποφύγουν την μπάλα με την οποία προσπαθούσαν να τα «κάψουν» οι τερματοφύλακες. Αν τα ακουμπούσε η μπάλα, «καίγονταν» και έβγαιναν έξω. Αν έπιαναν την μπάλα, κέρδιζαν ένα «μήλο». Νικητής αναδεικνυόταν εκείνος που έπιανε τα περισσότερα «μήλα». Τελικά το απέρριψαν κι αυτό, γιατί «όλοι αυτό παίζουν».

Ο Δημήτρης τότε πρότεινε να παίξουν, ανά δύο, ένα παραδοσιακό παιχνιδάκι με τα χέρια που επίσης είχαν μάθει κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς:

Πήγα στο μπακάλη
(Το ένα παιδί τσιμπάει τον αντίχειρα του άλλου)

Αγόρασα σαρδέλες
(Τσιμπάει το δεικτικό)

Έβαλα λαδάκι
(Τσιμπάει το μεσαίο)

Έβαλα ξιδάκι
(Τσιμπάει τον παράμεσο)

Και... κριτς το κεφαλάκι!
(Τσιμπάει δυνατότερα το μικρό)

Άι άι άι... ⁷

Ούτε και αυτό δεν το επέλεξαν, καθώς «είναι μικρό και τελειώνει γρήγορα».

Τέλος αποφάσισαν, όταν θα πάνε στο δημοτικό, να παίζουν το εξής: Ένα σακουλάκι με όσπρια να το πετάνε όσο πιο μακριά μπορούνε, για να δούνε ποιος θα το φτάσει μακρύτερα. Τις αποστάσεις θα τις μετράνε με ένα σκοινάκι: ο Τάκης πέταξε το σακουλάκι δύο φορές το σκοινάκι μακριά, τρεις φορές το σκοινάκι κ.λπ. Η επιλογή τους αυτή έγινε με το σκεπτικό ότι τα παιδιά της πρώτης «είναι μεγάλα και ξέρουν να μετράνε».

Ωστόσο προέκυψε ένα νέο ερώτημα: «Τώρα που θα πάμε πρώτη φορά στο δημοτικό, μήπως θα πρέπει να τους πάμε κάτι δικό μας;» Αποφάσισαν λοιπόν να ζωγραφίσει το κάθε παιδί ό,τι ήθελε. Ύστερα έκοψαν τις ζωγραφιές τους στο περίγραμμά τους και με όλες τις ζωγραφιές που συγκέντρωσαν σκέφτηκαν να δημιουργήσουν, ανά 3 παιδιά, ένα κολλάζ. Προβληματίστηκαν, υπολόγισαν και τέλος αποφάσισαν πώς θα «στήσουν» όλες τις ζωγραφιές, για να έχουν ένα αισθητικό αποτέλεσμα. «Τώρα που τις κόλλησαν, μήπως να δοκιμάσουν και κάτι άλλο, για να γίνει ακόμη καλύτερο;» Επενέβησαν λοιπόν με χρώματα νερομπογιάς. Μόλις στέγνωσε, κόλλησαν σε μερικά σημεία πλαστελίνη που τη στόλισαν με χαντρούλες.

Στη συνέχεια προβληματίστηκαν για το πώς θα έπρεπε να φερθούν, όταν θα φθάσουν στο δημοτικό. Έκαναν υποθέσεις για το τι θα βρουν, τι θα αντιμετωπίσουν, εξέφρασαν τους φόβους, τις ανησυχίες, τις προσδοκίες τους. Η νηπιαγωγός τα ενθάρρυνε να περιγράψουν τα συναισθήματά τους. Αργότερα σκέφτηκαν ότι έπρεπε να οργανωθούν καλύτερα για την έξοδό τους. «Τι θα πρέπει να πάρουν μαζί τους;» Μία φωτογραφική μηχανή, ένα κασετόφωνο. Επίσης, την κάμερα λήψης. Δύο παιδιά ανέλαβαν να τα καταγράψουν, με το δικό τους τρόπο, για να μην ξεχάσουν κάτι.

⁷ Παραδοσιακό παιχνιδάκι, όπως παιζόταν στο νοτιοανατολικό Πήλιο.

Το δημοτικό σχολείο ήταν πολύ κοντά, όμως η νηπιαγωγός πρότεινε να παρακαλέσουν και τους γονείς τους να τα συνοδεύσουν. Κάθε παιδί έγραψε σε ένα χαρτί την πρόσκληση και τη ζωγράφισε. Η νηπιαγωγός έγραψε κάτω από κάθε κείμενο, «για να το καταλαβαίνουν όλοι», ό,τι ήθελε να πει κάθε παιδί με τη ζωγραφιά και το κείμενό του.

2ο ερώτημα: *Κάνουν δύσκολα μαθήματα;*

Στο δημοτικό θα πήγαιναν με τα πόδια. Γονείς-συνοδοί εμφανίστηκαν μόνο δύο. Οργανώθηκαν όμως όσο καλύτερα μπορούσαν, ώστε η μετακίνηση των παιδιών να είναι ασφαλής. Τα παιδιά κρατήθηκαν ανά τρία, ένας γονιός πήγαινε μπροστά, ένας πίσω, ενώ η νηπιαγωγός βρισκόταν στη μέση, για να έχει την εποπτεία και να μπορεί, αν χρειαστεί, να αντιδράσει έγκαιρα.

Φτάνοντας στο δημοτικό, ο διευθυντής ήταν εκεί για να τους καλωσορίσει. Τους ξενάγησε στους χώρους και διάνθισε το λόγο του με ευχάριστα σχόλια, καθώς και με ενημερωτικά, ακόμη και με ιστορικά στοιχεία.

Τα παιδιά μπήκαν για πρώτη φορά στην τάξη, όπου τους περίμεναν οι μαθητές με το δάσκαλό τους. Ανακάλυψαν με χαρά ότι μερικά παιδιά τα γνώριζαν ήδη, ήταν τα περσινά νήπια. Μαθητές και νήπια κάθησαν μαζί στα ίδια θρανία. Τα παιδιά που είχαν το κασετοφωνάκι το άνοιξαν για να καταγράψουν όσα θα έλεγαν. Εκείνα που είχαν τη φωτογραφική μηχανή δίστασαν να σηκωθούν επάνω για να βγάλουν φωτογραφίες, συμφώνησαν όμως να το κάνουν την επόμενη ώρα που θα έπαιζαν στην αυλή. Ο δάσκαλος πρότεινε να πουν ένα τραγούδι τα νήπια και ένα οι μαθητές της πρώτης, «για να σπάσει ο πάγος».

Τα νήπια κοίταζαν το χώρο γύρω τους. Ένας μαθητής ανέλαβε να τους εξηγήσει με ποιο τρόπο λειτουργεί η τάξη τους. Για παράδειγμα, για ποιο λόγο μπήκε η βιβλιοθήκη σε εκείνο το σημείο, με ποια λογική έχουν κρεμάσει τις αφίσες και τους πίνακες στους τοίχους κ.λπ.

Έπειτα μια μαθήτρια διάβασε από το πρώτο τεύχος της Γλώσσας της α' δημοτικού (σ. 55) το παρακάτω κείμενο:

*Αν ήμουν α λαγός;
Θα κρυβόμουν στο λιβάδι.
Αν ήμουν πεταλούδα;
Θα κρυβόμουν στα λουλούδια.
Μα αν ήμουν αγελάδα,
Θα καθόμουν στα λιβάδια.*

Τα παιδιά ενθαρρύνθηκαν να συνεχίσουν το παιχνίδι μεταξύ τους, έτσι, όπως τυχαία κάθισαν στα θρανία, προσπαθώντας τώρα να κάνουν ρίμα. Το ένα παιδί ρωτάει και το άλλο απαντάει.

- «Αν ήμουν γατούλα;»
- «Θα κρυβόμουν στη σακούλα!»
- «Αν ήμουν σαλιγκάρι;»
- «Θα βρισκα ένα μαξιλάρι!»
- «Αν...»

Μετά ο δάσκαλος μοίρασε φύλλα εργασίας σε όλα τα παιδιά το ίδιο. Τους έδειξε το βιβλίο, για να δουν ότι είναι φωτοτυπία της σελίδας από την οποία διάβασαν το κείμενο, και όλοι μαζί έπαιζαν το γλωσσικό παιχνίδι. Επίσης ο δάσκαλος τους εξήγησε ότι έβγαλε φωτοτυπίες, διότι τα βιβλία δεν έφταναν για όλους, όμως την επόμενη χρονιά θα αποκτούσαν και εκείνα ένα ίδιο. Έπειτα έγραψε τη λέξη «λαγός» στον πίνακα και ζήτησε από τα παιδιά να του πουν σε ποιο σημείο της λέξης ακούγεται η φωνούλα του «λ», το οποίο και έβαλε σε κύκλο. Στη συνέχεια κάλεσε όλα τα παιδιά να ανακαλύψουν το λ μέσα στις λέξεις του κειμένου που έχουν στα χέρια τους και να το βάλουν επίσης σε κύκλο. Τα νήπια έδειχναν ικανοποιημένα και ανακουφισμένα από τα αποτελέσματα, μπορούσαν να κάνουν τα ίδια πράγματα με τα παιδιά του δημοτικού!

3ο ερώτημα: *Τι παιχνίδια θα μας μάθουν;*

Την επόμενη ώρα τα παιδιά δεν μπόηκαν στην τάξη. Έμειναν στην αυλή και έπαιζαν το παιχνίδι που είχαν επιλέξει τα νήπια. Πετούσαν το σακουλάκι μακριά και υπολόγιζαν τις αποστάσεις με μονάδα μέτρησης το σκοινάκι. Τα παιδιά του δημοτικού επεκτείνανε το παιχνίδι. Πρότειναν να πηδήσουν όσο πιο μακριά μπορούν στο σκάμμα. Μετά μετρούσαν τις αποστάσεις με μετροταινία. Δημιουργήθηκε έτσι μία πολύ ευχάριστη ατμόσφαιρα, με ανταλλαγές απόψεων, ιδέες, συναγωνισμό, αλληλεπίδραση.

Επειδή περίσσευε χρόνος, τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να παίζουν ελεύθερα και να γνωριστούν μεταξύ τους. Συγκεκριμένα δύο παιδιά έπαιζαν με ένα λάστιχο δεμένο στις άκρες του. Το ένα παιδί το είχε περάσει με έναν ειδικό τρόπο στα χέρια του και το άλλο το έπαιρνε επίσης με έναν ειδικό τρόπο στα δικά του, ώστε να σχηματίζεται ένα καινούργιο σχήμα. Αυτό συγκέντρωσε το θαυμασμό και το ενδιαφέρον των άλλων παιδιών.

- «Πώς το κάνετε;»
- «Ποιος σας το έμαθε;»
- «Η μαμά μου το έπαιζε όταν ήταν μικρή».
- «Θα μου το μάθετε κι εμένα;»
- «Κι εγώ θέλω! Πώς το παίζουν;»

Οι εκπαιδευτικοί σκέφτηκαν να αξιοποιήσουν την ευκαιρία. Πρώτα όμως θέλησαν να διαπιστώσουν αν το ενδιαφέρον των παιδιών είναι γνήσιο. Με ερωτήσεις διερεύνησαν τις γνώσεις και τις εμπειρίες των παιδιών γύρω από τα παιχνίδια που έπαιζαν οι μεγαλύτεροι. Το θέμα προσφερόταν για ένα νέο σχέδιο εργασίας (συνεργασία των δύο ομάδων για πρόσκληση των γονέων να μιλήσουν για τα παιχνίδια, προετοιμασία υποδοχής), όμως ο δάσκαλος προέβαλε κάποιους δισταγμούς, δεν προλάβαινε να βγάλει την ύλη, ας έμεναν μόνο στην επικείμενη συνάντηση των γονέων.

Έτσι συζήτησαν με τα παιδιά το ενδεχόμενο να καλέσουν τους γονείς τους να μιλήσουν μαζί τους σχετικά με τα παιχνίδια που έπαιζαν οι ίδιοι όταν ήταν μικροί. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό και μάλιστα άρχισαν να αναφέρουν όσα παιχνίδια γνώριζαν ότι προέρχονταν από τα παιδικά χρόνια των γονιών τους. Συμφώνησαν δε ότι κάθε τάξη θα καλούσε τους δικούς της γονείς και όρισαν τη συνάντηση για «την επόμενη Τετάρτη, που είναι κλειστά τα μαγαζιά και θα μπορέσουν να έρθουν περισσότεροι, θα έρθουν γιαγιάδες, παππούδες, γονείς, όλοι οι μεγάλοι που ξέρουν παιχνίδια και θέλουν να μας τα πουν».

- «Πού θα γίνει τώρα η συνάντηση;»
- «Θέλετε να έρθετε στο νηπιαγωγείο;»
- «Αν έρθουν όμως πολλοί μεγάλοι, ίσως να μη χωράμε».

Τελικά αποφάσισαν να γίνει και η δεύτερη συνάντηση στο δημοτικό, στο χώρο του αμφιθεάτρου.

Επιστροφή στο νηπιαγωγείο

Οι εντυπώσεις των παιδιών έπειτα από την επίσκεψή τους στο δημοτικό ήταν έντονες και σε πολλές περιπτώσεις εκφράστηκαν με ενθουσιασμό:

- «Καλός ήταν ο δάσκαλος, δε μαλώνει».
- «Τα βρήκα σχεδόν όλα τα λ, σιγά το δύσκολο, τα ξέρουμε αυτά».
- «Τώρα έχω δύο φίλες στο δημοτικό».
- «Κι εγώ έχω τρεις φίλους»
- «Μου άρεσε όπως παίζαμε...»

Συνέκριναν τα συναισθήματα που είχαν πριν και μετά την επίσκεψη.

Έπειτα θέλησαν να παίξουν «τις δασκάλες». Ο Τάσος επέμεινε «να γίνει» αυτός δάσκαλος και αιτιολόγησε το αίτημά του, λέγοντας ότι και στο δημοτικό, εκεί που πήγαν, δάσκαλος έκανε μάθημα, όχι δασκάλα. Τα υπόλοιπα παιδιά το δέχτηκαν ευχαρίστως. Ταίριαζε περισσότερο με όσα είχαν βιώσει.

Στο τέλος έγραψαν την ανακοίνωση με την οποία καλούσαν τους γονείς στην επόμενη συνάντηση και την κόλλησαν στον πίνακα ανακοινώσεων. Επιπλέον αποφάσισαν να φτιάξουν από μία ακόμη πρόσκληση το καθένα και να τη δώσουν τα ίδια στους γονείς τους.

Έκτακτη συγκέντρωση γονέων στο νηπιαγωγείο

Αν και η νηπιαγωγός είχε εκτιμήσει ότι οι γονείς ανταποκρίνονται θετικά και ότι είναι σε θέση να συμβάλλουν αποτελεσματικά στις δράσεις του νηπιαγωγείου, διαπίστωσε ότι στην προηγούμενη έκκληση των παιδιών να βοηθήσουν ως συνοδοί, δε συμμετείχαν. Έτσι έκρινε ότι στην παρούσα φάση έπρεπε να τους ευαισθητοποιήσει και να τους κινητοποιήσει. Ήρθε λοιπόν σε επαφή με τη σχολική σύμβουλο και οργάνωσαν μία συγκέντρωση, όπου θα έπαιρνε μέρος με εισήγησή της και μία ψυχολόγος.

Έστειλε προσκλήσεις σε όλους τους γονείς, όπου τους εξηγούσε τους λόγους για τους οποίους κρινόταν απαραίτητη μία τέτοια συνάντηση και τους ενημέρωσε ότι θα μετείχαν στη συζήτηση η σχολική σύμβουλος και μία ψυχολόγος. Το θέμα της συνάντησης θα ήταν «πώς θα βοηθήσουμε τα παιδιά μας να μεταβούν ομαλά από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο».

Η συνάντηση έγινε με επιτυχία. Ο γονείς έδειξαν να κατάλαβαν πόσο σημαντική ήταν η ενεργός συμμετοχή τους σε θέματα που αφορούσαν τα παιδιά τους και τη σχολική τους ζωή. Επιπλέον εκδήλωσαν ενδιαφέρον για τη συνάντηση που είχαν σκεφθεί να πραγματοποιήσουν τα παιδιά με θέμα «Τα παιχνίδια που έπαιζαν οι μεγάλοι όταν ήταν παιδιά» και δήλωσαν ότι θα συμμετάσχουν. Συμφώνησαν επίσης να μη μιλήσουν αφηρημένα για τα παιχνίδια, αλλά, όπου ήταν δυνατόν, να δείχνουν με πραγματικά υλικά τον τρόπο με τον οποίο τα κατασκεύαζαν και στη συνέχεια έπαιζαν με αυτά.

Εκδήλωση για τα παιχνίδια που έπαιζαν οι μεγάλοι

Η συγκέντρωση έγινε, όπως είχαν προγραμματίσει, στην αίθουσα εκδηλώσεων του δημοτικού. Εκεί τα νήπια ανακάλυψαν ότι οι ζωγραφιές που είχαν κάνει δώρο στα παιδιά του δημοτικού στόλιζαν τους τοίχους της αίθουσας. Η συνάντηση ξεκίνησε με τους μεγάλους να περιγράφουν πώς ήταν τα παιχνίδια που έπαιζαν όταν ήταν μικροί και να απαντούν σε ερωτήματα των παιδιών.

Μία μαμά έδειξε πώς έφτιαχναν μία κούκλα με κουρελάκια, με τον τρόπο που την έφτιαχνε η δική της μαμά όταν ήταν μικρή. Μία άλλη μαμά έδειξε πώς έφτιαχναν κούκλες με δύο πετσέτες, η μία πετσέτα έμπαινε οριζόντια και γινόταν χέρια και η άλλη δενόταν με έναν ειδικό τρόπο και γινόταν κεφάλι και σώμα.

Η μητέρα του Πρενγκ είπε ότι όταν ήταν μικρή, η μαμά της της έφτιαχνε με τον ίδιο τρόπο, με διπλωμένες πετσέτες, κούκλες για να παίζει.

Ένας πατέρας είπε ότι όταν ήταν μικρός έπαιζε «κότσι», έπαιρναν ένα ειδικό κοκκαλάκι από την κλείδωση των ποδιών των κατσικιών ή των ποδιών από τα γουρούνια που έσφαζαν τα Χριστούγεννα και έπαιζαν με αυτό. Η νηπιαγωγός συμπλήρωσε ότι το ίδιο παιχνίδι το έπαιζαν και στην αρχαία Ελλάδα. Αυτό έκανε μεγάλη εντύπωση στα παιδιά, που εξέφρασαν το θαυμασμό τους και την απορία πώς ένα παιχνίδι μπορούσε να παίζεται και από τους αρχαίους Έλληνες και από τους γονείς τους! Οι μεγάλοι έδειχναν, οι μικροί ρωτούσαν και πειραματίζονταν, έπαιζαν όλοι μαζί. Μία άλλη μητέρα έδειξε πώς έπαιζαν εκείνο το παιχνίδι με το λάστιχο που είχε κινήσει το ενδιαφέρον των παιδιών κατά τη συνάντησή τους στο δημοτικό και είχε σταθεί αφορμή γι' αυτή τη συνάντηση.

Μία γιαγιά έδειξε ένα παιχνίδι με σίτα (αυτή που κοσκινίζουν το αλεύρι) με την οποία κοσκινίζε κοκκινόχωμα, έπλαθε ψωμάκια και γλυκά, τα έψηνε στον ήλιο ή σε «φούρνο» και μετά έπαιζε «τις κουμπάρες». Πρόσθεσε επίσης ότι η σίτα αυτή δεν ήταν η «δική της», εκείνη την είχε πάρει ένας λαογράφος και την είχε τοποθετήσει στο λαογραφικό μουσείο. Το ενδιαφέρον τότε μεγάλωσε και προέκυψαν ερωτήματα, όπως:

- «Έχει κι άλλα παιχνίδια εκεί;»
- «Και είναι όλα παλιά;»
- «Αεροπλανάκια έχει;»
- «Είναι μακριά το λαογραφικό μουσείο;»
- «Τι άλλο έχει εκεί;»...

Ένας πατέρας τους είπε ότι και εκείνοι έπαιζαν με τη σίτα, όταν ήταν μικροί. Συγκεκριμένα έπαιζαν τη «χελιδόνα». «Αυτό το παιχνίδι», είπε, «προερχόταν από την αρχαία Ελλάδα, ήταν τα αρχαία “χελιδονίσματα”». Το έκαναν για να γιορτάσουν τον ερχομό της άνοιξης: Περνούσαν κάθετα στη σίτα έναν άξονα από νεροκάλαμο, φροξυλιά ή απλή βέργα. Στο επάνω μέρος της βέργας και έξω από τη σίτα έφτιαχναν το ομοίωμα της χελιδόνας. Στη μέση του άξονα έδεναν ένα σπάγκο, που με το τράβηγμά του ο άξονας γύριζε και μαζί του η «χελιδόνα». Όση ώρα τα παιδιά τραγουδούσαν, τόση ώρα και η «χελιδόνα» γύριζε, προκαλώντας και εκείνη ένα περίεργο κρότο. Ο πατέρας προσπάθησε λίγο να θυμηθεί και τελικά τραγούδησε ένα από τα πολλά τραγούδια που λέγανε:

*Καλή μέρα βασιλιά!
Καλώς τη χελιδόνα!
Τι θέλει η χελιδόνα;
Θέλει αυγά σαράκοστα
Θέλει και πεντήκοστα ⁸*

⁸ Εκτενής περιγραφή του εθίμου και των παραλλαγών του γίνεται στο βιβλίο *Το τραγούδι της «χελιδόνας»* του Β. Δ. Αναγνωστόπουλου, Πανεπιστημιακές σημειώσεις 1, Βόλος 1999, από όπου και οι φωτογραφίες.

Η σίτα είχε πλέον κεντρίσει σε μεγάλο βαθμό το ενδιαφέρον των παιδιών, που έφυγαν από τη συνάντηση με τους γονείς γεμάτα εντυπώσεις.

Ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας και αξιολόγηση

Στο νηπιαγωγείο τα παιδιά ανέτρεξαν στο ιστόγραμμα που είχαν σχεδιάσει.

- «Απαντήθηκαν τα ερωτήματά τους; Θυμούνται με τη σειρά πώς έγιναν όλα;», «Πώς αισθάνονταν πριν πάνε, πώς μετά, τι αισθάνονται τώρα;», «Τους δυσκόλεψε κάτι;», «Νομίζουν ότι θα μπορούσαν να το είχαν κάνει με διαφορετικό τρόπο;», «Πώς αισθάνθηκαν σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος;», «Τους άρεσε όλο αυτό που έζησαν; Γιατί;»

Τα παιδιά ήταν όλα ενθουσιασμένα και δήλωναν πολύ ευχαριστημένα. Έδειχναν με τη συμπεριφορά τους σαν... να είχαν μεγαλώσει. Συνεχώς ανέτρεχαν στις εντυπώσεις που είχαν αποκομίσει από την επαφή τους με τα μεγαλύτερα παιδιά. Θα ήθελαν πολύ να επαναληφθεί αυτό. Σκέφτηκαν λοιπόν να φτιάξουν έναν πίνακα με τις φωτογραφίες από τις συναντήσεις και συνεργάστηκαν μεταξύ τους για να γράψουν λεζάντες με συνοδευτικά σχόλια.

Έγραψαν τις σκέψεις τους και έκαναν ζωγραφιές με θέμα τις συναντήσεις με τους μαθητές του δημοτικού και τα παιχνίδια που έπαιζαν. Έπειτα κόλλησαν τα κείμενα και τις ζωγραφιές στον πίνακα με τις φωτογραφίες.

Η νηπιαγωγός αξιολόγησε την εκπαιδευτική διαδικασία. Έκρινε ότι η όλη προσπάθεια είχε θετικά αποτελέσματα στην αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού σχολείου. Συγκεκριμένα διασκέδασε τους φόβους και τις ανησυχίες των νηπίων για τον τρόπο που θα τα δέχονταν τα μεγαλύτερα παιδιά και μείωσε το άγχος τους για τη δυσκολία των μαθημάτων που υπέθεταν ότι θα αντιμετωπίσουν με τη μετάβασή τους στο δημοτικό σχολείο. Τα παιδιά μνήθηκαν στη διαδικασία να ακούν προσεκτικά τους άλλους και να συμμετέχουν σε συζήτηση με μεγαλύτερους ανθρώπους και σταδιακά ανέπτυξαν θετικές στάσεις για συνεργασία, αλληλοπαραδοχή και υποστήριξη.

Το γλωσσικό παιχνίδι και η δραστηριότητα γραφής που διεξήγαν στο δημοτικό σχολείο τα βοήθησε να αποκτήσουν φωνολογική επίγνωση και να συνειδητοποιήσουν, ως ένα βαθμό, ότι στα φωνήματα της ομιλούμενης γλώσσας αντιστοιχούν γράμματα. Επιπλέον είχαν εμπλουτίσει με το δικό τους τρόπο, τον οποίο επινόησαν, το έργο που ήθελαν να χαρίσουν στα παιδιά του δημοτικού σχολείου. Η νηπιαγωγός εκτίμησε ότι με τη συνεύρεση γονέων και παιδιών και την ανταλλαγή πληροφοριών και ιδεών δόθηκε μία συνέχεια στις στάσεις και τις αξίες μεταξύ των θεσμών της οικογένειας και του σχολείου. Η ιδέα της να καλέσει ψυχολόγο και σχολική σύμβουλο για να συζητήσουν με τους γονείς είχε αποδώσει και ο αριθμός συμμετοχής τους ήταν εμφανώς μεγαλύτερος. Ωστόσο αυτό που είχε ιδιαίτερη σημασία ήταν η ποιότητα της επαφής των γονέων και των παιδιών, που φαινόταν ότι μπαίνει σε καινούργιες βάσεις αλληλεπίδρασης.

Η συνεργασία της με τον εκπαιδευτικό της άλλης βαθμίδας χαρακτηρίστηκε ως πολύ καλή, παρά τις αντιρρήσεις του για μία ακόμη συνάντηση που θα αποσκοπούσε στην κοινή προετοιμασία των παιδιών για την παρουσίαση από τους γονείς των παιχνιδιών που έπαιζαν οι ίδιοι όταν ήταν μικροί. Τέλος, η ίδια είχε αποκομίσει εμπειρίες που θα της φαινόταν χρήσιμες και είχε εμπλουτίσει θεωρητικά και πρακτικά τις παιδαγωγικές και διδακτικές της γνώσεις.

2.3 - Πάμε στο μουσείο;

Ενδεικτικό σχέδιο εργασίας

Ομάδα

Όλα τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου και της α΄ δημοτικού.

Διάρκεια

Είκοσι ημέρες.

Χώρος

Ολοήμερο νηπιαγωγείο, δημοτικό σχολείο, μουσείο.

Έναυσμα

Τα νήπια, σε συνεργασία με τα παιδιά της α΄ τάξης, είχαν οργανώσει μία κοινή συνάντηση στην οποία είχαν καλέσει τους γονείς τους να τους μιλήσουν σχετικά με τα παιχνίδια που έπαιζαν οι ίδιοι κατά την παιδική τους ηλικία. Κατά τη συνάντηση αυτή μεγαλύτερη εντύπωση τους έκανε το παιχνίδι με τη σίτα που τους έδειξε μία γιαγιά (βλ. σ. 82). Επιπλέον η πληροφορία ότι ένας λαογράφος είχε πάρει τη σίτα της γιαγιάς και την είχε τοποθετήσει στο λαογραφικό μουσείο φάνηκε να κεντρίζει ακόμη περισσότερο την προσοχή τους και έτσι έδωσε την αφορμή για το σχεδιασμό του σχεδίου εργασίας με θέμα το μουσείο.

Τα νήπια εκδήλωσαν ενθουσιώδες ενδιαφέρον να επισκεφθούν ένα μουσείο, πρότειναν όμως να πάνε με τους φίλους τους από το δημοτικό, «... αφού εκεί ήμασταν, όταν η γιαγιά μας είπε για τη σίτα της». Εξέφρασαν επίσης την επιθυμία να καλέσουν τα παιδιά του δημοτικού στο νηπιαγωγείο, για να δουν κι εκείνα το δικό τους χώρο, αλλά και για να κανονίσουν μαζί τις λεπτομέρειες της επίσκεψής τους.

Διερεύνηση εμπειριών

Η νηπιαγωγός διερεύνησε αν τα παιδιά είχαν προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις από επίσκεψη σε μουσείο και αν το ενδιαφέρον τους να το επισκεφθούν ήταν γνήσιο. Από την πρώτη στιγμή φάνηκε ότι δεν είχαν πολλές γνώσεις σχετικά με αυτό το θέμα. Μόνο ένα παιδί είπε ότι μία μέρα που πέρασαν μπροστά από ένα μεγάλο κτήριο, ο μπαμπάς του είπε ότι ήταν μουσείο, αλλά τελικά δεν μπήκαν μέσα.

Τότε η νηπιαγωγός αποφάσισε να διερευνήσει πώς φαντάζονταν ότι είναι ένα μουσείο. Τα παιδιά, παρακινημένα από τη σίτα της γιαγιάς, σκέφτηκαν ότι θα ήταν ένας χώρος όπου θα υπήρχαν παντού παιχνίδια, κούκλες φτιαγμένες από πετσέτες ή κουρελάκια, στρατιωτάκια πελεκημένα σε ξύλο, μία σίτα φτιαγμένη «χελιδόνα», ένα κότσι από το πόδι του κατσικιού, το ξυλάκι που έπαιζαν την τσιλικά ό,τι ακριβώς άκουσαν να λένε οι μεγάλοι. Ωστόσο, γνωρίζοντας ότι στην πόλη τους δεν είχαν λαογραφικό μουσείο, η νηπιαγωγός προσπάθησε να στρέψει το ενδιαφέρον τους στα μουσεία που υπήρχαν στην πόλη.

- «Ναι, αλλά, για να βρούμε τη σίτα και όλα αυτά που λέτε, θα πρέπει να πάμε στο λαογραφικό μουσείο που τα φιλοξενεί. Θυμόσαστε πού μας είπε ότι ήταν η γιαγιά, όταν ο λαογράφος της ζήτησε τη σίτα;»
- «Στην Κρήτη!»
- «Μπορούμε να δούμε στο χάρτη πόσο μακριά είναι και με ποιον τρόπο μπορούμε να πάμε εκεί;»

Τα παιδιά, με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, έψαξαν στο χάρτη, βρήκαν την Κρήτη και έβαλαν ένα σημαδάκι στο Ρέθυμνο· από εκεί είχε πει η γιαγιά ότι ήταν. Ύστερα έβαλαν ένα σημαδάκι και στη δική τους πόλη. Με το χέρι τους άρχισαν να φτιάχνουν μία νοητή γραμμή που να ενώνει τα δύο μέρη. Ήταν όμως πολύ μακριά. Πώς μπορούσαν να πάνε εκεί; Με αεροπλάνο! Ακολούθησαν την οδική γραμμή που οδηγούσε μέχρι τη θάλασσα. Θα έφταναν εκεί με αυτοκίνητο και μετά θα έμπαιναν σε καράβι. Ήταν πραγματικά πολύ μακριά. Μήπως θα μπορούσαν να βρουν κάτι πιο κοντά; Κάτι που να βρισκόταν μέσα στην πόλη τους; Πού θα μπορούσαν να ρωτήσουν; Πώς θα μπορούσαν να μάθουν;

Χωρίστηκαν σε ομάδες με κριτήριο πόσο διευκολυνόταν η συνεργασία των παιδιών και των γονιών τους. Η νηπιαγωγός, σε κατ' ιδίαν επικοινωνία με τους τελευταίους, τους είχε παρακινήσει κάθε φορά που κάνουν κάτι, να περιγράφουν στα παιδιά τους τον τρόπο που το κάνουν και να τα παροτρύνουν να συμμετέχουν κι εκείνα όπου μπορούν.

Ανά τρία τα παιδιά, μαζί με τους γονείς τους, ανέλαβαν:

Η πρώτη ομάδα: Να ψάξουν στο διαδίκτυο για σχετικές πληροφορίες και αν ήταν δυνατόν να εκτυπώσουν και όσες φωτογραφίες έβρισκαν.

Η δεύτερη ομάδα: Να συγκεντρώσουν τουριστικούς οδηγούς της πόλης και να επισημάνουν τα σημεία που αναφέρονται στα μουσεία.

Η τρίτη ομάδα: Να απευθυνθούν σε υπηρεσία του ΕΟΤ, για να αντλήσουν πληροφορίες και σχετικό υλικό.

Η τέταρτη ομάδα: Να βρουν βιβλία, να εντοπίσουν τις αναφορές που γίνονται στα μουσεία της πόλης. Αν είναι δυνατόν, να βρουν και σχετικές κάρτες.

Το ενδιαφέρον των παιδιών για μία επικείμενη επίσκεψη σε έναν τέτοιο χώρο φάνηκε να παραμένει αμείωτο. Η νηπιαγωγός από τη μεριά της τα ενθάρρυνε όσο μπορούσε· ήταν μία θαυμάσια ευκαιρία να εμπλουτίσουν τα παιδιά τις γνώσεις τους γύρω από τα μουσεία. Αν τα παιδιά του δημοτικού δεν εκδήλωναν ανάλογη διάθεση, θα τη διοργάνωνε μόνη της την επίσκεψη.

Συνεργασία εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων

Οι δύο εκπαιδευτικοί, ύστερα από ανταλλαγή απόψεων, συμφώνησαν ότι σε γνωστικό επίπεδο θα ήταν πολύ θετικό για τα παιδιά να επισκεφθούν ένα μουσείο. Μία από κοινού έξοδος θα εδραίωνε επίσης σχέσεις εμπιστοσύνης και ασφάλειας ανάμεσα στις δύο ομάδες και θα επέκτεινε τους στόχους που είχαν εξυπηρετηθεί κατά την πρώτη συνάντηση των παιδιών. Ο δάσκαλος θεώρησε ότι αν έφτανε στο σχολείο μία τέτοια πρόσκληση, από μέρους των νηπίων, τα παιδιά της πρώτης θα την αποδέχονταν με χαρά. Ο ίδιος ήταν σύμφωνος για μία τέτοια εξόρμηση.

Επίσκεψη των παιδιών του δημοτικού στο νηπιαγωγείο

Τα νήπια είχαν τόσο ενθουσιαστεί με την ιδέα που, συνηθισμένα πλέον στον τρόπο με τον οποίο γίνεται μία πρόσκληση, αποφάσισαν να την φτιάξουν μόνα τους κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων. Έπειτα την παρουσίασαν με χαρά στη δασκάλα τους. Η πρόσκληση απευθυνόταν στα παιδιά του δημοτικού. Εκείνη τα ρώτησε τι ακριβώς ήθελαν να πουν με αυτήν και, παίρνοντας το ρόλο του γραφέα, έγραψε και η ίδια ό,τι της είπαν. Εντύπωση έκανε ότι χρησιμοποίησαν τα σημαντικότερα από τα κειμενικά χαρακτηριστικά μίας πρόσκλησης: σε ποιον απευθυνόταν, πού θα γινόταν η συνάντηση και για ποιο λόγο τους καλούσαν. Έγραφε, με τον τρόπο των νηπίων φυσικά: «Παιδάκια της πρώτης, που είστε φίλοι μας, ελάτε στο σχολείο μας να γίνουμε πιο φίλοι. Θα πάμε στο μουσείο».

Επίσης προσπάθησε να τα βοηθήσει να αντιληφθούν τι άλλο έλειπε.

- «Και αν έρθουν το απόγευμα, όταν θα έχουμε σχολάσει, ποιον θα βρουν εδώ;»
- «Πώς θα ξέρουν πότε να έρθουν;»

Τα παιδιά κατάλαβαν ότι έλειπε ο χρόνος της συνάντησης και συμπλήρωσαν στην πρόσκλησή τους: «Ελάτε το πρωί. Να φάμε πρώτα».

Ποια είναι η διεύθυνση; Πού θα τη βρουν γραμμένη; Πού πρέπει να βάλουν το όνομα του σχολείου τους (αποστολέας); Πού πρέπει να γράψουν το όνομα του άλλου σχολείου (παραλήπτης); Το γραμματόσημο πού το κολλάνε; Όλα αυτά ήταν ερωτήματα που απασχόλησαν τα παιδιά. Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να σκεφτούν πού θα έβρισκαν τις απαντήσεις τους. Η Γιοχάννα σκέφτηκε να κοιτάξουν στο γραμματοκιβώτιο για την αλληλογραφία της ημέρας. Ωστόσο, άλλα γράμματα είχαν γραμματόσημο, άλλα όχι. Γιατί;

Η νηπιαγωγός ήταν εκεί για να απαντήσει. Επειδή ταχυδρομείται από σχολείο σε σχολείο, δεν μπαίνει γραμματόσημο, μπαίνει όμως σφραγίδα.

– «Πού θα μπει η σφραγίδα;»

– «Πώς νομίζετε ότι μπορείτε να μάθετε πού μπαίνει η σφραγίδα;»

Τα παιδιά έψαξαν στην αλληλογραφία και βρήκαν φακέλους που δεν είχαν γραμματόσημο, παρά μόνο σφραγίδες. Παρατήρησαν ότι μπαίνει μία στενόμακρη και μία στρογγυλή που πρέπει να την πατήσεις δύο φορές, μία μπροστά στο φάκελο και μία στο πίσω μέρος του. Πήραν την άδεια από τη νηπιαγωγό να το κάνουν μόνα τους.

Ενόψει της επικείμενης επίσκεψης των παιδιών του δημοτικού, τα νήπια τακτοποίησαν την τάξη τους για να υποδεχθούν τους φίλους τους. Σκέφτηκαν επίσης ότι χρειαζόταν μία αναδιάταξη στα έπιπλα, για να χωρέσουν όλοι. Υπολόγισαν, υπέθεσαν, πραγματοποίησαν τις αλλαγές και, όπου χρειάστηκε, έκαναν νέες διορθώσεις.

Τα παιδιά των δύο βαθμίδων προετοιμάζονται από κοινού για την επίσκεψή τους στο μουσείο

Τα νήπια υποδέχθηκαν τα παιδιά του σχολείου και τα ξενάγησαν στο χώρο τους. Μερικά από εκείνα είχαν έρθει στο ίδιο νηπιαγωγείο την προηγούμενη χρονιά. Γύριζαν στο χώρο και εξέφραζαν τις εντυπώσεις τους από τις αλλαγές που επεσήμαιναν. Σχολίαζαν και έκαναν συγκρίσεις. Από ό,τι φάνηκε πολύ αργότερα, όταν πια είχε τελειώσει αυτό το σχέδιο εργασίας, τα σχόλια των μεγάλων επηρέασαν τα νήπια ως προς τον τρόπο που έβλεπαν την τάξη τους και τα παρακίνησαν για μία νέα διευθέτηση του χώρου.

Γρήγορα εκδηλώθηκε το ενδιαφέρον να συζητήσουν τις λεπτομέρειες για την επίσκεψη. Οι ομάδες των νηπίων παρουσίασαν το υλικό που είχαν συλλέξει. Στην πόλη τους υπήρχαν δύο μουσεία. Ένα αρχαιολογικό και ένα σύγχρονης τέχνης. Αν και η αρχική τους ιδέα ήταν να ψάξουν τη σίτα της γιαγιάς σε ένα λαογραφικό μουσείο, η ιδέα ότι θα πάνε σε ένα μουσείο παρέα με τα παιδιά του δημοτικού, τα είχε συνεπάρει και πάει, ξεχάστηκε η σίτα...

Όλα μαζί διαχώρισαν σε δύο κατηγορίες το υλικό που είχαν στη διάθεσή τους. Στο υλικό που αφορούσε το χώρο και τα εκθέματα του μουσείου της σύγχρονης τέχνης και στο υλικό με τα αντίστοιχα στοιχεία του αρχαιολογικού μουσείου. Οι διαφορές που παρατήρησαν ανάμεσα στα εκθέματα των δύο μουσείων κέντρισε την περιέργειά τους. Χωρί-

στηκαν λοιπόν σε μικτές ομάδες (νήπια και παιδιά του δημοτικού) και άρχισαν να καταγράφουν τις διαφορές αυτές:

- «Το αρχαιολογικό μουσείο έχει: Αγάλματα. Μεγάλα και μικρά μάρμαρα. Αγγεία, άλλα ζωγραφισμένα και άλλα όχι, άλλα σπασμένα και άλλα ολόκληρα. Έχει κοσμήματα. Έχει πράγματα από τους αρχαίους Έλληνες. Είναι όλα πιο σοβαρά».
- «Το μουσείο σύγχρονης τέχνης έχει: Πολλά χρώματα και σχήματα. Περίεργα αντικείμενα που δεν καταλαβαίνεις αμέσως τι είναι. Έχει πράγματα που τα φτιάχνουμε σήμερα. Είναι όλα πιο χαρούμενα».

Ύστερα τέθηκε το ερώτημα: Τελικά, ποιο μουσείο θα επισκεφθούμε; Οι προτιμήσεις των περισσότερων παιδιών έκλιναν προς το μουσείο σύγχρονης τέχνης, καθώς τα χρώματα και οι παράξενες κατασκευές ήταν πιο ελκυστικά. Θυμήθηκαν όμως ότι στη συνάντηση με τους γονείς είχαν πει ότι δύο παιχνίδια τα έπαιζαν με τον ίδιο τρόπο οι γονείς τους και οι αρχαίοι Έλληνες. Ήταν το κότσι και η χελιδόνα. Στο τέλος αποφάσισαν να επισκεφθούν το αρχαιολογικό μουσείο, ενώ εκδήλωσαν την επιθυμία κάποια φορά να επισκεφθούν και το μουσείο σύγχρονης τέχνης είτε με τους γονείς τους είτε με το σχολείο.

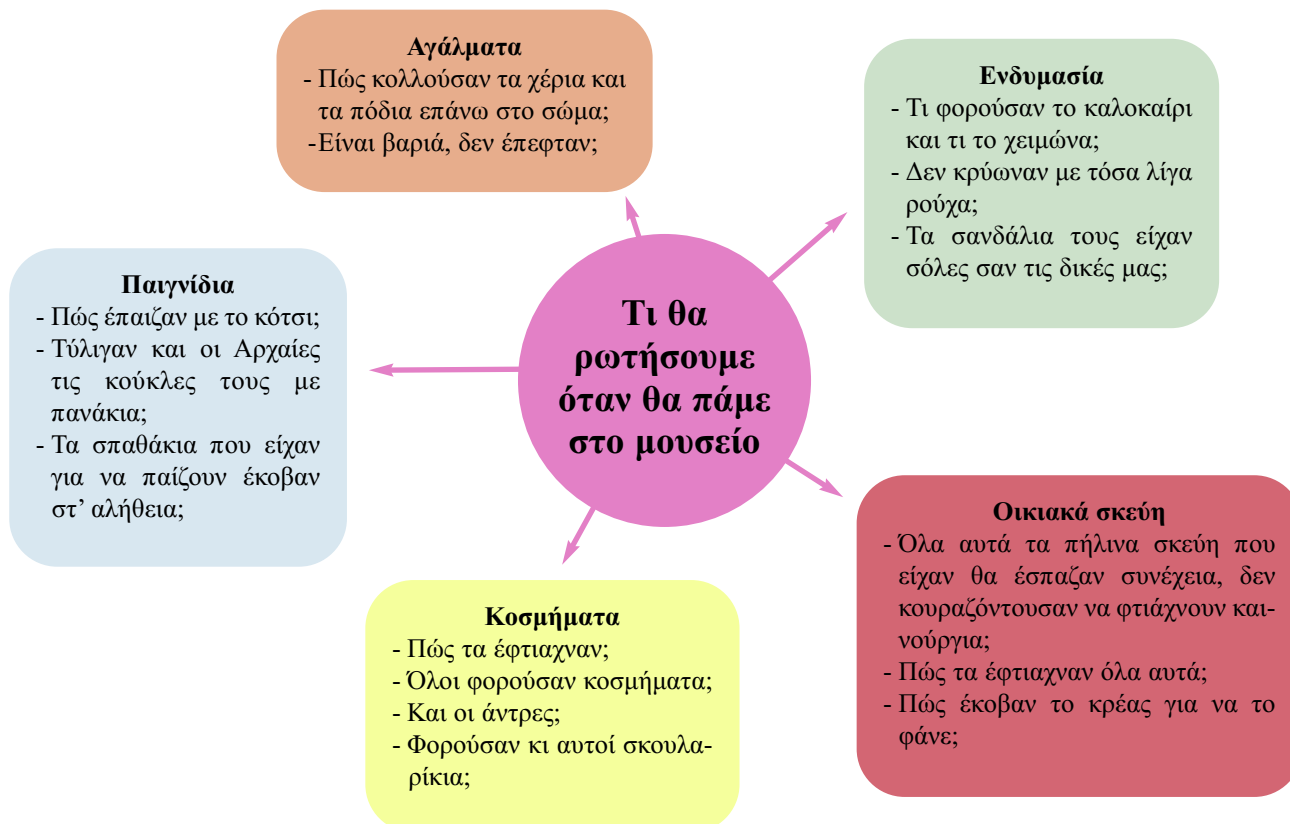
Κατόπιν οι εκπαιδευτικοί έθεσαν το ερώτημα: «Τι νομίζετε ότι θα βρούμε εκεί που θα πάμε;» και παρακίνησαν τα παιδιά να γράψουν όλα όσα πίστευαν ότι θα συναντούσαν στο αρχαιολογικό μουσείο, προκειμένου να τα θυμούνται και να τα συγκρίνουν αργότερα με εκείνα που τελικά βρήκαν. Τα παιδιά χωρίστηκαν σε ομάδες, αποτελούμενες η καθεμία από δύο παιδιά του δημοτικού και δύο του νηπιαγωγείου, και η κάθε ομάδα έγραψε όσα πίστευε ότι θα συναντήσει εκεί. Οι μαθητές του δημοτικού ανέλαβαν το ρόλο του γραφέα. Στη συνέχεια κάθε ομάδα διάβασε στους υπολοίπους ό,τι υπέθετε πως θα βρει στο μουσείο. Συμπερασματικά, ανέμεναν τα εξής: παιχνίδια, αγάλματα, κοσμήματα, οικιακά σκεύη, ενδυμασία.

Τέσσερα παιδιά ανέλαβαν να φτιάξουν το ιστόγραμμα που είχε ως εξής:

Μία άλλη ομάδα κατέγραψε επίσης, για να μην τα ξεχάσουν, ό,τι έπρεπε να πάρουν μαζί τους: φωτογραφική μηχανή, κασετόφωνο, βιντεοκάμερα, χαρτιά, μολύβια, χρώματα.

Οι εκπαιδευτικοί τους πρότειναν να γράψουν τις ερωτήσεις που θα έκαναν, για να μην τις ξεχάσουν. Προέκυψαν, λοιπόν, οι παρακάτω ερωτήσεις τις οποίες έγραψαν σε χρωματιστά χαρτιά και τις επικόλλησαν ακτινωτά, σε χαρτί Α3, γύρω από ένα σχήμα κύκλου, όπου μέσα έγραφε «Τι θα ρωτήσουμε όταν θα πάμε στο μουσείο». Τα μεγάλα παιδιά ανέλαβαν και πάλι το ρόλο του γραφέα.

Έπειτα χωρίστηκαν σε μικτές ομάδες:

- Πέντε ομάδες, αποτελούμενες από τέσσερα παιδιά, ανέλαβαν όταν θα πάνε στο μουσείο να θέσουν ερωτήματα και να καταγράψουν τις σχετικές απαντήσεις και πληροφορίες.
- Πέντε ομάδες, αποτελούμενες από δύο παιδιά, θα ήταν υπεύθυνες για το κασετοφωνάκι και τη μαγνητοφώνηση. Κάθε ομάδα θα ακολουθούσε μία από τις παραπάνω ομάδες και θα μαγνητοφώνουσε όλα όσα λέγονταν.
- Δύο ομάδες ανέλαβαν να καταγράψουν ό,τι επιπλέον συναντούσαν, κάτι δηλαδή που δεν είχαν προβλέψει.
- Μία ομάδα θα ήταν υπεύθυνη για τη λήψη με τη βιντεοκάμερα και την ψηφιακή μηχανή.

Ανέλαβαν δε να ειδοποιήσουν τους γονείς τους σχετικά με την επίσκεψη αυτή και να τους παρακαλέσουν να τα συνοδεύσουν. Έγραψαν μία πρόσκληση, την αναπαρήγαγαν στο φωτοτυπικό μηχάνημα και την έβαλαν στην τσάντα τους για να τους τη δώσουν.

Τέλος, το κάθε παιδί ζωγράφισε ό,τι ήθελε. Στο έργο των περισσότερων υπήρχαν αναφορές σε εκείνο που είχε διεγείρει το ενδιαφέρον τους· την επίσκεψή τους στο μουσείο!

Προετοιμασία εκπαιδευτικών για την επίσκεψη στο μουσείο

Το μουσείο που επρόκειτο να επισκεφθούν ήταν μακριά και για τη μετακίνησή τους ήταν απαραίτητο ένα μέσο μεταφοράς. Έπρεπε επομένως οι εκπαιδευτικοί να κάνουν όλες τις σχετικές ενέργειες.⁹ Επίσης, καλό θα ήταν, να επισκεφθούν πρώτοι το χώρο του μουσείου, για να έχουν άποψη του χώρου και των εκθεμάτων, να μιλήσουν με τους υπευθύνους και να ζητήσουν τη βοήθειά τους ως προς την ξενάγηση και την ασφάλεια των παιδιών. Επιπλέον θέλησαν να γράψουν μία επιστολή προς τους γονείς των παιδιών, όπου, αφού τους ευχαριστούσαν για την ενεργό συμμετοχή τους στη συνάντηση που είχαν για τα παιχνίδια, στη συνέχεια τους εξέθεταν πώς αναδύθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών για μία επίσκεψη στο αρχαιολογικό μουσείο και τους εξηγούσαν τους παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς λόγους που επέβαλαν τη συγκεκριμένη δράση. Τους παρακαλούσαν επίσης για τη βοήθειά τους. Στο τέλος όριζαν μία καταληκτική ημερομηνία για να δηλώσουν οι γονείς τη συμμετοχή τους.

Μία ημέρα πριν από την επίσκεψη, η νηπιαγωγός υπενθύμισε στα παιδιά την αγωγή που έπρεπε να επιδείξουν ως πεζοί και ως επιβάτες. Είχαν μιλήσει και στο παρελθόν για την κυκλοφοριακή αγωγή, γι' αυτό και ανέτρεξαν στο σχετικό πίνακα (με εικόνες και λέξεις) που είχαν δημιουργήσει τα ίδια τα παιδιά. Εκεί διάβασαν και ανανέωσαν τους κανόνες που έπρεπε να ακολουθήσουν:

- Στο δρόμο περπατάμε πιασμένοι τρεις τρεις.
- Κανένας δεν ξεφεύγει από τη σειρά.
- Έχουμε τα μάτια και τα αυτιά μας τεντωμένα να δούμε τι θα μας πει η δασκάλα.
- Για να περάσουμε στο απέναντι πεζοδρόμιο περιμένουμε να ανάψει το πράσινο φανάρι, ο «Γρηγόρης». Και πάλι, περνάμε μόνο όταν μας πει η δασκάλα.

⁹ Για τη μετακίνησή τους με λεωφορείο θα πρέπει: Να ζητήσουν έγγραφη άδεια από τον προϊστάμενο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, να ενημερώσουν τους γονείς τους, να ζητήσουν την έγγραφη άδειά τους ότι επιτρέπουν στο παιδί τους την έξοδο και να τους παρακαλέσουν να τα συνοδεύσουν. Να συνεννοηθούν με τα ΚΤΕΛ, ή κάποια άλλη εταιρεία, για το λεωφορείο με το οποίο θα γίνει η μεταφορά. Να ενημερώσουν γραπτώς την Τροχαία, ώστε, την ημέρα της εξόδου, ένας τροχονόμος να ελέγξει την καταλληλότητα του μέσου μεταφοράς.

- Δεν ανεβαίνουμε στο αυτοκίνητο όλοι μαζί. Περιμένουμε τη σειρά μας, ένας ένας. Ούτε κατεβαίνουμε όλοι μαζί.
- Όταν ανεβούμε, καθόμαστε στη θέση και δένουμε τη ζώνη. Αν δεν ξέρουμε, ζητάμε τη βοήθεια ενός μεγάλου.
- Δε φωνάζουμε μέσα στο αυτοκίνητο, θα ζαλιστεί ο οδηγός και δε θα οδηγεί προσεκτικά.
- Δεν ανοίγουμε τα παράθυρα και δε βγάζουμε τα χέρια έξω.

Επίσκεψη στο μουσείο

Πριν ξεκινήσουν, οι γονείς που είχαν δηλώσει συμμετοχή ενημερώθηκαν για την ομάδα που θα είχαν υπό την εποπτεία τους, καθώς και για τις ευθύνες που αυτή είχε αναλάβει.

Όταν έφτασαν στο αρχαιολογικό μουσείο, δύο ξεναγοί ήταν στη διάθεσή τους. Ξενάγησαν τα παιδιά στο χώρο και τους μίλησαν για τα εκθέματα.

- Τα παιδιά παρατήρησαν τα έργα, τα σχολίασαν και τα περιέγραψαν.
- Επίσης παρατήρησαν τις επιγραφές και τα νήπια προσπάθησαν να διαβάσουν ή να μαντέψουν τι λένε. Τα παιδιά της πρώτης τις διάβαζαν στα μικρότερα.
- Πήραν το έντυπο ενημερωτικό, διαφημιστικό και φωτογραφικό υλικό του μουσείου και συνέδεσαν τις φωτογραφίες με τα εκθέματα.
- Ανακάλυψαν κανονικότητες στα σκεύη, στα ρούχα, στα έπιπλα και προσπάθησαν να τα αναλύσουν και να δουν ποιο είναι το μοτίβο που επαναλαμβάνεται. Το ζωγράρισαν, για να το θυμούνται.
- Ζωγράρισαν, επίσης, κάθετι που τους έκανε εντύπωση.

Μετά θέλησαν να δουλέψουν κατά ομάδες, όπως είχαν προγραμματίσει. Δημιουργήθηκε όμως ο εξής προβληματισμός: οι ξεναγοί ήταν δύο και οι ομάδες που θα έθεταν τα ερωτήματα και θα κατέγραφαν τις απαντήσεις ήταν τέσσερις. Αποφάσισαν λοιπόν να αναλάβει κάθε ξεναγός δύο ομάδες. Θα τον ακολουθούσαν και οι δύο και θα περίμεναν τη σειρά τους, για να υποβάλλουν τις απορίες τους.

Οι απαντήσεις που πήραν στα ερωτήματά τους ήταν:

Για τα αγάλματα:

- Οι γλύπτες και στα αρχαία χρόνια, αλλά και σήμερα, πελεκούν τα αγάλματα με μεγάλη υπομονή σε ένα μεγάλο κομμάτι μάρμαρο. Φτιάχνουν όλο το σώμα μαζί, κεφάλι, χέρια, σώμα, πόδια.

Για τα παιχνίδια:

- Το κότσι οι αρχαίοι Έλληνες το έλεγαν πεσσό και το έπαιζαν όπως τα σημερινά ζάρια. Το γύριζαν στο χέρι τους και το άφηναν να πέσει κάτω. Αναλόγως με την πλευρά που έπεφτε, όταν το έριχναν κάτω, θα έπρεπε και οι παίκτες να φερθούν. Ωστόσο ο ξεναγός δίσταζε να απαντήσει συγκεκριμένα, διότι δεν ήξερε πολύ καλά αυτό το παιχνίδι. Έτσι η ερώτηση των παιδιών έμεινε, ως ένα βαθμό, αναπάντητη.

- Στην Αρχαιότητα, όταν τα κορίτσια έπαιζαν με τις κούκλες, τις έντυναν όπως και σήμερα με πανάκια ή με αυτοσχέδια ρούχα. Συνήθως ήταν φτιαγμένες από πηλό και τις έλεγαν πλαγγόνες.
- Τα σπαθία τους, όταν έπαιζαν, δεν ήταν αιχμηρά και επικίνδυνα. Όπως και σήμερα, έτσι και τότε οι γονείς νοιάζονταν να μην τραυματιστούν τα παιδιά τους.

Για την ενδυμασία:

- Τη χλαμύδα οι άντρες τη φορούσαν στον πόλεμο. Στην καθημερινότητά τους, άνδρες και γυναίκες, φορούσαν το πέπλο ή το χιτώνα. Το πέπλο των γυναικών ήταν αραχνοϋφαντο και φτιαγμένο με τέχνη. Όταν έκανε κρύο φορούσαν επάνω τους το ιμάτιο.
- Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν σκληραγωγημένοι, άντεχαν το κρύο. Ο άνθρωπος είναι έτσι φτιαγμένος από τη φύση του, ώστε να προσαρμόζεται στις καιρικές συνθήκες. Όπως, για παράδειγμα, αντέχουν οι Εσκιμώοι την παγωνιά στο Βόρειο Πόλο και όπως αντέχουν οι κάτοικοι της Αφρικής την αφόρητη ζέστη.
- Τα σανδάλια τους τα έφτιαχναν από δέρμα ζώων. Υπήρχαν οι σκυτοτόμοι, όπως οι σημερινοί τσαγκάρηδες, που έκοβαν το δέρμα, μετρούσαν το πόδι του πελάτη και προσάρμοζαν το σανδάλι.

Για τα κοσμήματα:

- Οι Έλληνες ήταν από εκείνους τους λαούς που τους άρεσαν πολύ τα κοσμήματα. Οι άντρες φορούσαν στεφάνια στα μαλλιά, βραχιόλια στα χέρια, ενώ με τις πόρπες στήριζαν τα ιμάτιά τους. Φορούσαν επίσης όμορφες ζώνες. Όσο πιο πλούσιος ήταν κανείς και πιο ισχυρός, τόσο πιο όμορφα και λαμπερά κοσμήματα φορούσε. Όποιος ήταν βασιλιάς, φορούσε κορώνα.
- Οι γυναίκες φορούσαν το διάδημα (κόσμημα που συγκρατούσε τα μαλλιά), πόρπες, καρφίτσες, βραχιόλια, σκουλαρίκια και ζώνες.

- Επίσης, έμαθαν ότι τα κοσμήματα ήταν φτιαγμένα από χρυσό, χαλκό ή ασήμι και στολίζονταν με όμορφες πέτρες που έβγαιναν από τη γη (ορυκτές).

Για τα οικιακά σκεύη:

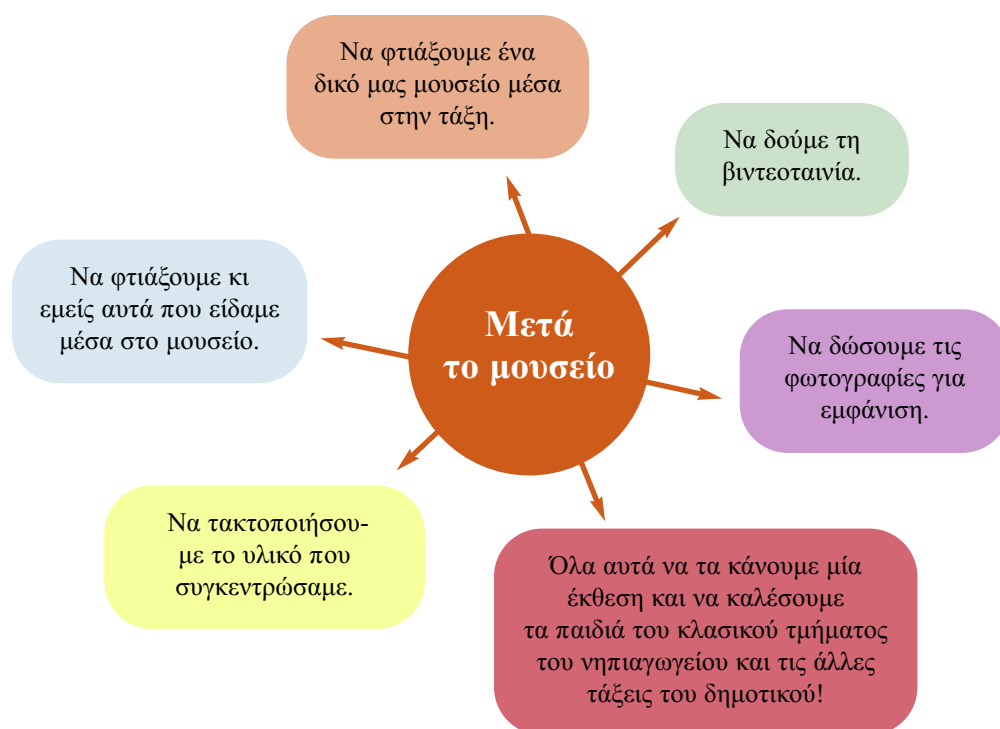
- Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν πολλά είδη οικιακών σκευών: κανάτια, πιάτα, πιθάρια, λυχνίες, κούπες κ.λπ.
- Τα έφτιαχναν από πηλό, αλλά και από ξύλο.
- Το ψημένο κρέας το έτρωγαν με τα χέρια. Αν ήθελαν όμως να το μοιράσουν σε κομμάτια, το έκοβαν (τεμάχιζαν) με μαχαίρια.

Παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικοί, αφού περιηγήθηκαν στο χώρο και θαύμασαν τα εκθέματα, ευχαρίστησαν το προσωπικό του μουσείου και γύρισαν στο νηπιαγωγείο.

Διαδικασίες ολοκλήρωσης του σχεδίου εργασίας

Όταν επέστρεψαν στην τάξη, τα παιδιά πρότειναν διάφορες ιδέες για τον τρόπο που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν όλα όσα είδαν:

- Μπορούσαν να τακτοποιήσουν το υλικό που έφεραν.
- Να δώσουν τις φωτογραφίες για εμφάνιση.
- Να δουν τη βιντεοταινία.
- Να ακούσουν τις μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις.
- Να φτιάξουν απομιμήσεις από κάποια από τα εκθέματα που είχαν δει.
- Να αρχίσουν να κάνουν συλλογές από υλικά που θα έβρισκαν στη φύση (όμορφα βότσαλα, περίεργα κλαδιά, αποξηραμένα λουλούδια κ.λπ.).
- Επίσης, αν συμφωνούσαν όλοι, μπορούσαν να κάνουν μία εκδήλωση, όπου θα παρουσίαζαν στα παιδιά των άλλων τάξεων τι είχαν δει στο μουσείο.

Προέκυψαν όμως οι εξής δυσκολίες ως προς αυτά που ήθελαν να προγραμματίσουν:

1. Η εμφάνιση τόσο πολλών φωτογραφιών θα στοίχιζε ακριβά.
2. Για να γίνει μία κοινή σχολική παράσταση θα έπρεπε να κάνουν αρκετές κοινές συναντήσεις και ο χρόνος πίεζε, καθώς η σχολική χρονιά τελείωνε:

Αποφάσισαν, λοιπόν, να εξετάσουν τι μπορούσαν να κάνουν μαζί και ποιες δουλειές θα μοίραζαν στη μέση:

- Συμφώνησαν πως ό,τι έχει σχέση με τη γιορτή, αν την κάνουν τελικά, να το συζητήσουν όταν έρθει η ώρα.
- Τη βιντεοταινία θα την έβλεπε κάθε τάξη μόνη της, στο δικό της χώρο.
- Επίσης, στη δική της τάξη, κάθε ομάδα παιδιών θα επιχειρούσε να δημιουργήσει, στο μέτρο των δυνατοτήτων της, ομοιώματα των εκθεμάτων του μουσείου.
- Επίσης, κάθε ομάδα θα άρχιζε να κάνει τη δική της συλλογή με υλικά της φύσης.
- Στην αίθουσα τεχνολογίας του δημοτικού σχολείου υπήρχαν επτά ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Θα ζητούσαν από όσους γονείς γνώριζαν τη χρήση τους να τα βοηθήσουν να περάσουν τις φωτογραφίες από τη φωτογραφική μηχανή στους υπολογιστές και από εκεί να επιλέξουν τις καλύτερες και να τις εκτυπώσουν. Έτσι θα στοίχιζε πολύ λιγότερο. Τη δραστηριότητα αυτή θα την έκαναν στην ώρα της Τεχνολογίας και θα συμμετείχαν όλοι, μαθητές της πρώτης και νήπια του ολοήμερου νηπιαγωγείου.
- Αν δεν γινόταν ανοικτή γιορτή, μπορούσαν να κάνουν μία συνάντηση ακόμη για να δουν όλοι μαζί τη βιντεοταινία και να εκθέσουν ό,τι είχαν συγκεντρώσει.

Εκείνη την ώρα, που ήταν όλοι παρόντες, κάθε ομάδα παρουσίασε στα υπόλοιπα παιδιά τις απαντήσεις που είχε πάρει, από τους ξεναγούς του μουσείου, στα ερωτήματά της. Μετά έκαναν έλεγχο αν κάθε ομάδα είχε πάρει ικανοποιητικές απαντήσεις σε όλα όσα είχε ρωτήσει και έκριναν ότι τα ερωτήματά τους είχαν απαντηθεί και μάλιστα ότι είχαν πάρει και επιπλέον πληροφορίες.

Ακολούθησε συζήτηση, όπου τα παιδιά κατέθεσαν τις εντυπώσεις τους, συνέκριναν τα συναισθήματά τους πριν και μετά την επίσκεψη, τις γνώσεις τους, τι παραπάνω είχαν μάθει πέρα από όσα γνώριζαν.

Τα παιδιά του νηπιαγωγείου από την άλλη κιόλας μέρα οργανώθηκαν:

- Αφού διάβασαν τις σημειώσεις τους, εξέφρασαν όσα είχαν υποθέσει ότι θα δουν και τα συνέκριναν με ό,τι τελικά είδαν. Τι παραπάνω ανακάλυψαν που δεν το είχαν προβλέψει; Πόρπες, διαδήματα, στεφάνους... τα σημείωσαν στην αντίστοιχη κατηγορία.
- Στη συνέχεια αποφάσισαν να συλλέγουν υλικά από τη φύση που τους κινούν το ενδιαφέρον, βότσαλα, κλαδάκια με περίεργο σχήμα, και να τα εκθέτουν κατά κατηγορία. Ένα παιδί βρήκε μία μέλισσα που δεν ήταν ζωντανή. Τους άρεσε η ιδέα να δημιουργήσουν και μία κατηγορία με έντομα. Ένα παιδί, στο διάλειμμα, πάτησε ελαφρά ένα μυρμήγκι και το πρότεινε για τη συλλογή. Αυτό ξεσήκωσε διαμαρτυρίες. Πήραν νέες αποφάσεις. Θα συνέλεγαν μόνο «ψόφια ζουζουνάκια, όχι ζωντανά ή πατημένα από τους ίδιους».
- Επίσης, προσπάθησαν να κάνουν απομιμήσεις των εκθεμάτων του μουσείου. Χωρίστηκαν λοιπόν σε τέσσερις ομάδες:

Η πρώτη ομάδα δημιούργησε με πηλό, χαρτοπολλτό και πλαστελίνη, ανθρώπινες μορφές, πιάτα, ποτήρια κ.ά. Η δεύτερη ομάδα χρησιμοποίησε ως καλούπια πλαστικά ποτήρια και πιάτα, έριξε μέσα γύψο και ζωγράφησε με κόκκινη και μαύρη τέμπερα τα σκεύη που σχηματίστηκαν.

Η τρίτη ομάδα έφτιαξε κοσμήματα από πλαστελίνη, πηλό, κλωστές και συνδετήρες.

Η τέταρτη ομάδα έφτιαξε τυπώματα με κέρματα μέσα σε πηλό και γύψο και τα ζωγράφησε με την τεχνική του φροτάζ.

Τέλος εξέθεσαν τα δημιουργήματά τους κατά κατηγορίες στο «μουσείο», μια αυτοσχέδια γωνιά, και έβαλαν στόχο να εμπλουτίσουν το μουσείο τους και με άλλα έργα που θα δημιουργούσαν.

Ακόμη μία ώρα συνεργασίας με τα παιδιά του δημοτικού

Όταν συγκεντρώθηκαν, νήπια, μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς, την καθορισμένη ημέρα και ώρα στο δημοτικό σχολείο, ήταν όλοι οργανωμένοι ώστε να έχουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ήταν επτά, οι εκτυπωτές ήταν τέσσερις, οι γονείς που είχαν έρθει να βοηθήσουν ήταν τρεις. Χωρίστηκαν λοιπόν σε έντεκα μικτές ομάδες.

Σε κάθε ηλεκτρονικό υπολογιστή μία ομάδα παιδιών παρατηρούσε τις φωτογραφίες και επέλεγε τις καλύτερες. Οι γονείς περιφέρονταν και όταν τα παιδιά αντιμετώπιζαν δυσκολίες, προσπαθούσαν να τα διευκολύνουν, εξηγώντας τους κάθε φορά τι έκαναν, για ποιο λόγο το έκαναν και ποιο θα ήταν το αποτέλεσμα της ενέργειάς τους.

Οι εκτυπώσεις των φωτογραφιών έβγαιναν εις διπλούν, «για να πάρουμε εμείς, να πάρετε κι εσείς». Τέσσερις ομάδες παιδιών ήταν επιφορτισμένες να παίρνουν με προσοχή τις φωτογραφίες που εκτυπώνονταν και να τις εναποθέτουν στο τραπέζι, τη μία δίπλα στην άλλη για να στεγνώσουν. Επίσης έπρεπε να φτιάξουν δύο ομάδες φωτογραφιών, μία για κάθε τάξη. Κάθε στιγμή ήλεγχαν μήπως σε μια ομάδα υπήρχε διπλή φωτογραφία ή μήπως έλειπε κάποια. Όλη αυτή η διαδικασία έδωσε μεγάλη χαρά σε όλους.

Αξιολόγηση

Τα παιδιά έδειχναν πολύ χαρούμενα που τους δόθηκε η ευκαιρία να κάνουν μία επίσκεψη στο μουσείο μαζί με τα παιδιά του δημοτικού. Μάλιστα αναφέρονται σε εκείνα με το μικρό τους όνομα και έδειχναν να έχουν αποκτήσει οικειότητα και μία εξοικείωση. Έκριναν ότι είχαν οργανωθεί καλά για την επίσκεψή τους και ήταν ικανοποιημένα με τα αποτελέσματα. Στο δρόμο και όσο βρίσκονταν στο λεωφορείο που τα μετέφερε ακολούθησαν όλους τους κανόνες κυκλοφοριακής αγωγής, μόνο «ο Κώστας της πρώτης άνοιξε το παράθυρο, αλλά μετά είπε δε θα το ξανακάνει». Για το δάσκαλο είπαν ότι «είναι πολύ καλός, δε μαλώνει και λέει και ωραία ανέκδοτα». Χάρηκαν που ήρθαν μαζί τους και όσοι γονείς μπορούσαν.

Η νηπιαγωγός αξιολόγησε αν τα παιδιά είχαν εμπλακεί δημιουργικά σε όλη τη διαδικασία υλοποίησης του σχεδίου εργασίας και αν οι εμπειρίες τους είναι θετικές. Αν υπήρχαν κοινά σημεία, ανάμεσα στις δύο σχολικές βαθμίδες, ως προς την αναμενόμενη από μέρους τους συμπεριφορά. Αν μέσα από αυτό το σχέδιο εργασίας είχαν τεθεί οι βάσεις για συνέχεια των παιδικών εμπειριών με αμοιβαία πληροφόρηση, συμβουλές και συνεργασία ανάμεσα στους θεσμούς του σχολείου και της οικογένειας. Αν είχαν εμπλουτίσει τις γνώσεις τους μέσα από διαφορετικές γνωστικές περιοχές.

Τελικά έκρινε ότι όλη η διαδικασία υπήρξε μία πολύ θετική εμπειρία για τα παιδιά, που εμπλούτισε με όμορφα συναισθήματα τον ψυχικό τους κόσμο και άμβλυσε τους φόβους και τις ανησυχίες τους για τη μετάβασή τους στην επόμενη βαθμίδα. Επίσης ότι υπήρξε θετική αλληλεπίδραση ανάμεσα στα παιδιά των δύο βαθμίδων, καθώς και ανάμεσα στα παιδιά του νηπιαγωγείου και στο δάσκαλο του δημοτικού.

Μέσα από τις κοινές δράσεις και τη συνεργασία που είχαν με τα παιδιά του δημοτικού, τα νήπια κατανόησαν την αξία της ομαδικής εργασίας και της από κοινού ανακάλυψης. Σταδιακά είχαν αναπτύξει θετική στάση απέναντι στη μεταξύ τους συνεργασία, αλληλοαποδοχή και υποστήριξη.

Τα νήπια ακολουθούσαν τις οδηγίες του δασκάλου, όταν εκείνος απευθυνόταν σε όλους, και μάλιστα με μεγάλη ευκολία. Αυτό τους ενίσχυσε την πεποίθηση ότι είναι σε θέση να ανταποκριθούν στην

αναμενόμενη από εκείνα συμπεριφορά, όταν μεταβούν στην επόμενη βαθμίδα.

Ικανοποιητική ήταν και η συμμετοχή των γονέων, η δε βοήθειά τους υπήρξε καθοριστική και αποτελεσματική. Επιπλέον υπήρξε σε μεγάλο βαθμό αλληλεπίδραση με τα παιδιά και αυτό γέμισε και τις δύο πλευρές με θετικά συναισθήματα. Η νηπιαγωγός θεώρησε ότι αυτό θα αποτελούσε κίνητρο, δοθείσης ευκαιρίας, να εμπλακούν ενεργά στις δράσεις του σχολείου και άλλοι γονείς. Επίσης διαπίστωσε ότι:

Τα παιδιά ήταν σε θέση να οργανωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό για μία έξοδό τους.

Εμπλούτισαν τη γλώσσα τους με νέες λέξεις, γεγονός που τα ενθάρρυνε να γράφουν όπως μπορούν. Μέσα από συζητήσεις στις οποίες συμμετείχαν, βελτίωσαν και εμπλούτισαν τον προφορικό τους λόγο και χρησιμοποίησαν στοιχειώδη επιχειρηματολογία.

Μέσα από τις προσκλήσεις, τις καταγραφές και τα ιστογράμματα κατανόησαν ως ένα βαθμό τα κειμενικά χαρακτηριστικά τους, καθώς και τη σημασία της γραφής ως μέσου επικοινωνίας, ανάπτυξης ιδεών και μεταφοράς πληροφοριών. Συνειδητοποίησαν έτσι τη χρησιμότητα του γραπτού λόγου και απέκτησαν κίνητρα για την κατάκτησή του.

Αναζητώντας πληροφορίες σε τουριστικούς οδηγούς, κάρτες, επιγραφές κ.λπ., ήρθαν σε επαφή με τον έντυπο λόγο και αυτό τα βοήθησε να αναγνωρίσουν κάποιες βασικές εκδοχές του.

Ακολουθώντας διαδικασίες παρατήρησης και περιγραφής, σύγκρισης, ταξινόμησης και σειροθέτησης, κατά τη διοργάνωση της επίσκεψής τους στο μουσείο, μπόρεσαν να «ερμηνεύσουν» γενικά στοιχεία του κόσμου που τα περιβάλλει. Διατύπωσαν απορίες, έθεσαν προβλήματα και επέλεξαν ικανοποιητικές λύσεις για τα προβλήματά τους.

Επίσης είχαν πολλές ευκαιρίες να πειραματιστούν με διάφορα υλικά και χρώματα. Με αφορμή όσα είδαν στο μουσείο επινόησαν δικά τους δημιουργήματα.

Κατά τη μεταφορά τους με το λεωφορείο αποδέχτηκαν και τήρησαν ορισμένους κανόνες ασφαλείας που είχαν σχέση με την κυκλοφοριακή αγωγή.

Ήρθαν σε επαφή με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και με τη βοήθεια των μεγαλύτερων έφεραν εις πέρας τον στόχο τους που ήταν η εκτύπωση των φωτογραφιών. Έτσι, ταύτισαν τον υπολογιστή με μία μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην εργασία του.

Με βάση τις πληροφορίες και τα εκθέματα του μουσείου συνέδεσαν το παρελθόν με το παρόν και ανέπτυξαν ενδιαφέρον για τα προβλήματα και τα διλήμματα ανθρώπων διαφορετικών εποχών.

Η ίδια η νηπιαγωγός αποκόμισε πολλές εμπειρίες αναφορικά με τις σχέσεις και τη συνεργασία με τους γονείς των νηπίων, με τη συνάδελφό της, αλλά και με τους εκπαιδευτικούς της επόμενης σχολικής βαθμίδας. Επίσης βελτίωσε τις στρατηγικές της για την καλλιέργεια καλής συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο σχολικών βαθμίδων, ώστε να βοηθηθούν τα νήπια στην ομαλή τους μετάβαση, καθώς και μεταξύ των φορέων του σχολείου και της οικογένειας. Τέλος εμπλούτισε τις γνώσεις της για το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης της, ενώ η πληροφόρησή της από τις σχετικές πηγές την ενίσχυσε θεωρητικά για την παιδαγωγική και εκπαιδευτική πράξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Κοινή σχολική παράσταση

(τάξη ολοήμερου Νηπιαγωγείου και α΄ δημοτικού)

Κοινή σχολική παράσταση

(τάξη ολοήμερου νηπιαγωγείου και α' δημοτικού)

Ομάδα

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου και τα παιδιά της α' δημοτικού.

Διάρκεια

Τρεις εβδομάδες.

Χώρος

Το δημοτικό σχολείο.

Καλεσμένοι

- Τα παιδιά του κλασικού τμήματος του νηπιαγωγείου και η δασκάλα τους.
- Όλα τα παιδιά του δημοτικού σχολείου και οι δάσκαλοί τους.
- Οι γονείς όλων των παιδιών.
- Τοπικοί φορείς.
- Τα ΜΜΕ.
- Όποιος άλλος επιθυμούσε.

Έναυσμα

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου είχαν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τα παιδιά του δημοτικού κατά τη διάρκεια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας «Παίζουμε μαζί, μαθαίνουμε μαζί;», καθώς και με την από κοινού προετοιμασία και επίσκεψή τους στο αρχαιολογικό μουσείο της πόλης. Η μεγάλη επιθυμία τους να κοινοποιήσουν στα υπόλοιπα παιδιά των σχολείων τους όσα είδαν και να εκθέσουν όσα αποκόμισαν στάθηκε αφορμή για τη διοργάνωση μιας κοινής σχολικής παράστασης.

Πορεία οργάνωσης της κοινής σχολικής παράστασης

Συνάντηση των δύο ομάδων για να ορίσουν το πρόγραμμα της γιορτής και να κατανεύμουν εργασίες. Για να προετοιμαστούν όλοι σωστά, για την κοινή εκδήλωση, ορίστηκε μία κοινή συνάντηση των παιδιών των δύο τάξεων και των δασκάλων τους, στην αίθουσα της α' δημοτικού. Συμφώνησαν επί-

σης ότι η συνάντηση θα διαρκούσε μία διδακτική ώρα. Δύο γονείς βοήθησαν για την ασφαλή μετακίνηση των νηπίων από το ένα σχολείο στο άλλο.

Εκεί οι εκπαιδευτικοί των δύο βαθμίδων, δάσκαλος και νηπιαγωγός, διερεύνησαν τις προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών από παρόμοιες εκδηλώσεις και διαπίστωσαν πώς φαντάζονταν την πραγματοποίησή της. Οι ερωτήσεις που έκαναν στα παιδιά ήταν του τύπου:

- «Έχετε βρεθεί άλλη φορά σε μία τέτοια μεγάλη γιορτή;»
- «Πώς ήταν οι γιορτές που είδατε;»
- «Πώς φαντάζεστε ότι μπορεί να είναι η γιορτή που θέλετε να γίνει;»
- «Τι νομίζετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε, ώστε να γίνει μία γιορτή όμορφη, όπως τη θέλετε;»

Τα παιδιά είχαν βρεθεί μόνο σε γιορτές που είχαν γίνει στο νηπιαγωγείο. Εκείνες όμως ήταν «μικρές», τώρα φαντάζονταν κάτι πιο «μεγάλο». Έτσι εκφράστηκαν επιθυμίες, όπως:

- «Να έχουμε τραγούδια, να έχουμε κεράσματα και να περάσουμε ωραία».
- «Να κάνουμε μια γιορτή. Να δείξουμε ότι μεγαλώσαμε, ξέρουμε να την κάνουμε».
- «Να, θα παίξουμε ένα έργο και θα πούμε και ποιήματα».
- «Να δείξουμε τη βιντεοταινία».
- «Να δείξουμε και τις φωτογραφίες που βγάλαμε στην τάξη, στην αυλή και στο μουσείο».
- «Να καλέσουμε και κόσμο. Και τον παππού μου!»
- «Να είμαστε όλοι παρέα. Κι εμείς να δείχνουμε αυτά που είδαμε, όλα να τα δείξουμε, και οι άλλοι να χαίρονται και να λένε “μπράβο” και να θέλουν να πάνε κι αυτοί στο μουσείο που πήγαμε κι εμείς, και να γίνουν κι αυτοί φίλοι που γίναμε κι εμείς».

Στη συνέχεια συζήτησαν όλοι μαζί για την επικείμενη γιορτή, διατύπωσαν προτάσεις, μάλιστα υπήρξαν και ενστάσεις, πήραν αποφάσεις και κατέληξαν σε ένα βασικό πλάνο:

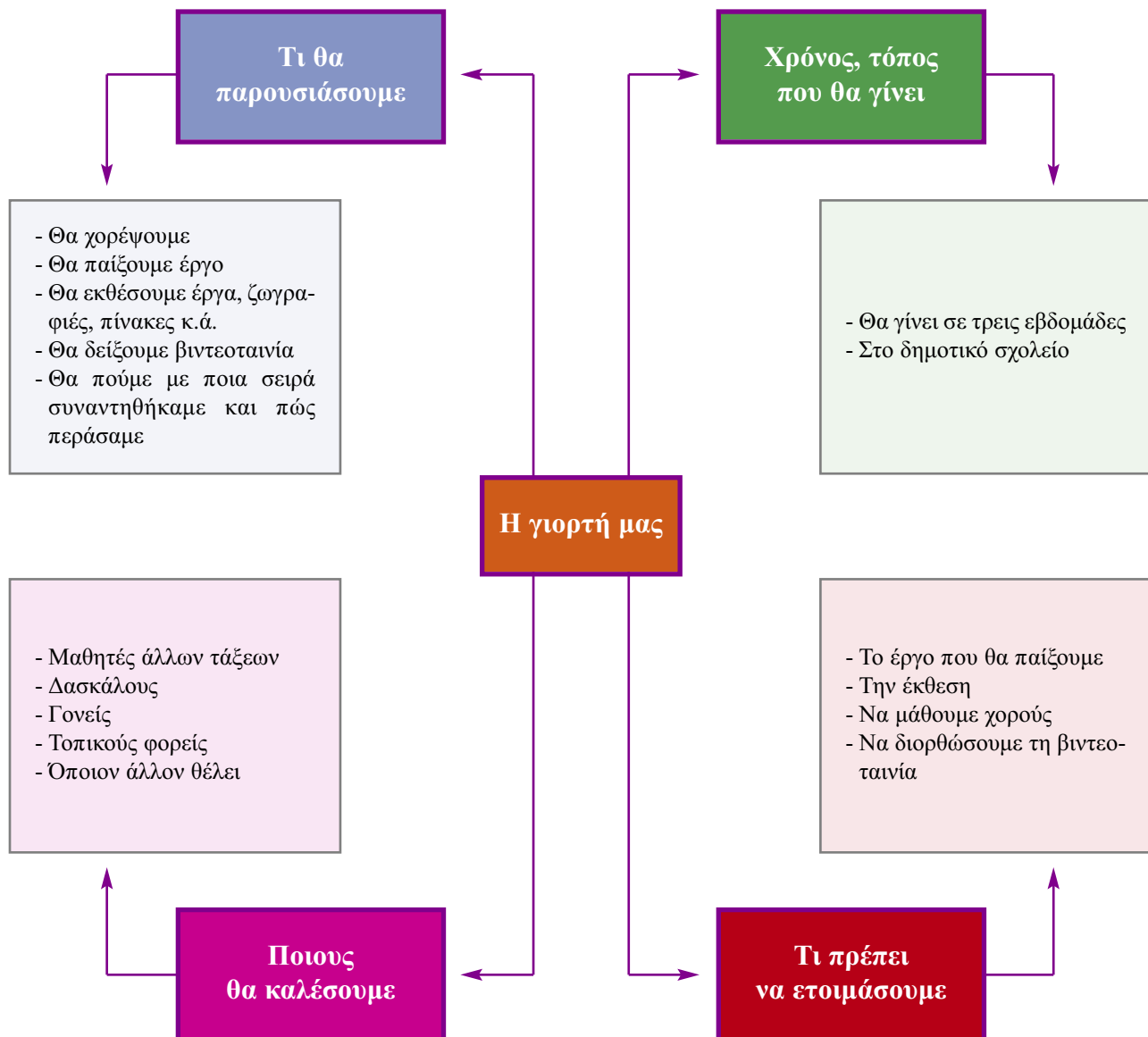
- Έπρεπε να οργανωθούν πολύ καλά, για να μη χάνουν χρόνο (ο δάσκαλος είχε δηλώσει ότι δεν ήθελε να αφιερώσει πολλές διδακτικές ώρες, ήθελε να βγάλει την ύλη των μαθημάτων). Στη διάρκεια της γιορτής:
- Θα εξηγήσουν στους προσκεκλημένους με ποιον τρόπο οργάνωσαν τις συναντήσεις τους, τι συνέβη σε αυτές και πώς εξελίχθηκε η επίσκεψή τους στο μουσείο.
- Θα προβάλλουν βίντεο από την πρώτη τους συνάντηση και από την επίσκεψή τους στο μουσείο.
- Θα εκθέσουν ό,τι προέκυψε από την όλη διαδικασία: εργασίες, έργα, ζωγραφιές, φωτογραφίες, καταγραφές, πίνακες.
- Θα κάνουν μία δραματοποίηση του παιχνιδιού που έπαιζε η γιαγιά με τη σίτα, όπου θα λάβουν μέρος όλα τα παιδιά.
- Θα χορέψουν δύο παραδοσιακούς χορούς.
- Πού θα γίνει; Πότε θα γίνει; Ποιους θα καλέσουν;
- Η γιορτή θα γίνει στην αίθουσα εκδηλώσεων του δημοτικού σχολείου η οποία προσφέρεται για τέτοιους σκοπούς. Αν είναι καλός ο καιρός, οι χοροί και η δραματοποίηση μπορούν να γίνουν στο προαύλιο. Θα πρέπει όμως, εκείνη την ημέρα, να έρθουν έγκαιρα στο σχολείο, για να μεταφέρουν τα καθίσματα έξω και να κανονίσουν τη διάταξη.

- Χρειάζονταν τρεις εβδομάδες, για να προλάβουν να προετοιμαστούν.
- Θα καλέσουν τους δασκάλους, τα παιδιά των υπόλοιπων τάξεων του δημοτικού σχολείου, καθώς και το κλασικό τμήμα του νηπιαγωγείου με τη νηπιαγωγό.
- Επίσης θα καλέσουν τους γονείς όλων των παιδιών, το δήμαρχο, τους προέδρους των συλλόγων γονέων, τον προϊστάμενο, τους σχολικούς συμβούλους κ.ά.

Εδώ, τα παιδιά δυσκολεύτηκαν, εκτός από το δήμαρχο, που τον άκουγαν και τον έβλεπαν στην τηλεόραση, τους άλλους δεν γνώριζαν πώς τους έλεγαν. Προσπαθούσαν λοιπόν να τους περιγράψουν με λόγια. Οι εκπαιδευτικοί τα βοήθησαν να «ανακαλύψουν» τους τίτλους και να τους εντάξουν στην ευρύτερη κατηγορία των τοπικών φορέων.

- Τέλος στη γιορτή μπορούσε να έρθει όποιος άλλος ήθελε, η είσοδος ήταν ελεύθερη.

Τα παιδιά της πρώτης, στο ρόλο του γραφέα, κατέγραψαν τις προτάσεις. Δημιουργήθηκε το παρακάτω ιστόγραμμα, το οποίο τοποθέτησαν σε εμφανές σημείο της τάξης για να θυμούνται τι έχουν προγραμματίσει.

«Ναι, αλλά εμείς δε θα έχουμε τίποτε για να θυμόμαστε τι πρέπει να κάνουμε» είπε η Μαρία (νήπιο). Όλοι συμφώνησαν ότι έπρεπε να βγάλουν μία έγχρωμη φωτοτυπία του ιστογράμματος, για να την πάρουν μαζί τους τα νήπια και να την αναρτήσουν στη δική τους τάξη. Ανέλαβαν να το κάνουν η Μαρία και ο Αλέξανδρος (μαθητής). Ο δάσκαλος επέβλεπε διακριτικά για το σωστό χειρισμό του φωτοτυπικού μηχανήματος.

Ενδεικτική πορεία δραστηριοτήτων για την προετοιμασία της κοινής σχολικής παράστασης

Οι εκπαιδευτικοί παρακίνησαν τα παιδιά να σκεφτούν με ποια σειρά έπρεπε να κάνουν όλα εκείνα που επιθυμούσαν:

- «Πρώτα να μάθουμε τους χορούς, να μη μπερδεύουμε τα βήματα».
- «Πρώτα να βάλουμε όλα αυτά που θέλουμε στους τοίχους και τους πάγκους».
- «Το έργο όμως που θα παίζουμε έχει πολλή δουλειά, πρέπει να μάθουμε και λόγια».

Ο όγκος της δουλειάς που τα περίμενε τους φάνηκε ξαφνικά πολύ μεγάλος. Οι εκπαιδευτικοί τα βοήθησαν να οργανωθούν.

- «Από όλα αυτά που πρέπει να ετοιμάσετε, ποιο νομίζετε ότι χρειάζεται περισσότερο χρόνο;»
- «Με ποιο από τα δύο που προτείνετε θέλετε να ξεκινήσετε;»
- «Αν πρώτα μάθετε τους χορούς, μετά οργανώσετε το έργο, μετά ετοιμάσετε τη βιντεοταινία, μετά τα εκθέματα, μετά καλέσετε τον κόσμο, πόσος χρόνος νομίζετε ότι θα μας χρειαστεί, για να γίνουν όλα αυτά, το ένα μετά το άλλο;»
- «Τι προτείνετε να γίνει, για να συντομεύσετε;»

Τα παιδιά πρότειναν να διεκπεραιώνουν παράλληλα δύο ή τρεις δουλειές. Ο Ιάσωνας τότε είπε ότι δε θέλει να παίξει «τις κουμπάρες», το παιχνίδι της γιαγιάς. Ήθελε κάτι άλλο «πιο καλό». Τα περισσότερα αγόρια συμφώνησαν μαζί του. Η ανατροπή της ιδέας δημιούργησε καινούργιους προβληματισμούς:

- «Και τι να παίζουμε;»
- «Να παίζουμε το λαογράφο που πήγε και ζήτησε τη σίτα της κι εκείνη δεν ήθελε».
- «Είμαστε πολλά παιδιά και είναι μόνο δύο οι ρόλοι, ένας της γιαγιάς και ένας του λαογράφου».
- «Να βάλουμε και τους κατοίκους του χωριού. Ότι πάνε εκεί και δεν τον αφήνουν να πάρει τη σίτα».
- «Σιγά, άμα την αγαπάνε τόσο θα της δώσουν μία δικιά τους, στα χωριά έχουν πολλές τέτοιες».
- «Τότε να κάνουμε ένα γάμο και η γιαγιά να κάνει με τη σίτα της γλυκά».
- «Ένα γάμο, όπως τότε!»
- «Τότε φορούσαν άλλα ρούχα και ο γαμπρός πήγαινε στην εκκλησία με το άλογο, το είδα στην τηλεόραση».
- «Κι εγώ το είδα, είχαμε πάει με τους γονείς μου το καλοκαίρι στην Πορταριά κι εκεί όλο το χωριό είχε ντυθεί με άλλα ρούχα, του παλιού καιρού, και έκαναν τον παραδοσιακό γάμο».
- «Να, κι εμείς, αυτό να κάνουμε, έναν παραδοσιακό γάμο».
- «Εγώ όμως, λέω να κάνουμε κάτι με τους αρχαίους Έλληνες που έπαιζαν το κότσι και τα σπαθάκια».
- «Και οι παππούδες μας έπαιζαν με το κότσι, αφού μας το είπανε. Θα βάλουμε στο έργο να παίζουν δύο παιδιά κότσι».
- «Θα παίζουν την ώρα που η γιαγιά κοσκινίζει για να φτιάξει κουραμπιέδες».
- «Εκείνα θα μιλάνε δυνατά, θα την ενοχλούν κι εκείνη θα λέει “φύγετε από τα πόδια μου, δε θα προλάβω, φύγετε”».
- «Αστείο θα είναι, μ’ αρέσει».

Η Άννα, που είχε δει τον παραδοσιακό γάμο, περιέγραψε στους υπολοίπους τον τρόπο που διεξήχθη. Έτσι, είχαν ήδη το σκελετό της ιστορίας. Απέμενε να βάλουν κάποια λόγια. Σε κανέναν δεν άρεσε η ιδέα να μάθει κάποια συγκεκριμένα και να τα λέει απ’ έξω. Κατέληξαν λοιπόν στο εξής: Θα το έπαιζαν μία φορά, έτσι, αυθόρμητα, θα είχαν ανοιχτό το κασετοφωνάκι και ό,τι ωραίο έλεγαν, θα το κατέγραφαν, για να το θυμούνται. Ακολουθώντας δηλαδή ένα γενικό πλάνο, θα αυτοσχεδίαζαν και σε κάποια μόνο σημεία θα έπρεπε να πουν ορισμένες ατάκες.

- «Να μοιράσουμε τους ρόλους».

Αποφάσισαν ότι η γιαγιά με τη σίτα θα ήταν η μαμά της νύφης. Αλλά «δε θ’ αρχίζει έτσι το έργο».

- «Θα πάει η νύφη, πριν να γίνει νύφη, στη βρύση για νερό κι εκεί θα τη δει ο γαμπρός, πριν να γίνει κι αυτός γαμπρός».
- «Θα έχει η νύφη τη στάμνα στον ώμο και θα κουνάει τη μέση και θα ανοιγοκλείνει τα μάτια για να δείξει ότι είναι ωραία».
- «Κι ο γαμπρός θα βάλει τη μαγκούρα στην πλάτη».
- «Γκλίτσα τη λένε».
- «Ωραία, θα βάλει τη γκλίτσα στον ώμο, θα στρίβει το μουστάκι και θα λέει “ορέ, τι καλή που είσαι”».
- «Γιατί να μη λέει “μ’ αρέσουν τα μαύρα σου ματάκια”»;
- «Γιατί το “ορέ, τι καλή που είσαι” είναι πιο αστείο και θα γελάσουνε όλοι. Δε θα είναι πολύ

σοβαρό έργο. Έτσι έκαναν στην Πορταριά, που ήμουν εκεί και το είδα, και άρεσε στον κόσμο και γελούσανε όλοι και το ξανάλεγαν».

Έτσι λοιπόν προέκυψε η δομή της ιστορίας τους: Ο γαμπρός βλέπει τη νύφη στη βρύση του χωριού και του αρέσει, θέλει να την κάνει γυναίκα του. Με τους συγγενείς του πηγαίνουν στο σπίτι της για να κάνουν την πρόταση γάμου. Γίνεται η συμφωνία και αρχίζουν οι ετοιμασίες. Οι συμπεθέρες και οι συγγενείς τους βοηθούν να κοσκινίσουν το κοκκινόχωμα (τα παιδιά αρχικά σκέφτηκαν το αλεύρι, αλλά αποφάσισαν ότι θα είναι πιο αστείο αν το κάνουν με τον τρόπο που το είπε η γιαγιά). Το αναμειγνύουν με νερό, πλάθουν κουραμπιέδες, τους ψήνουν στο φούρνο, πλάθουν κουφέτα, τα πασπαλίζουν με αλεύρι, δήθεν ζάχαρη, για να ασπρίσουν. Δύο παιδιά παίζουν κότσι και τις ενοχλούν. Εκείνες φωνάζουν και τα διώχνουν να πάνε παραπέρα. Τα παιδιά σηκώνονται από τη μία μεριά και πάνε στην άλλη, όμως πάλι τα ίδια. Στολίζουν τα σπίτια. Πάνε τα προικιά της νύφης στο σπίτι του γαμπρού. Εκεί δέχονται κεράσματα. Με τραγούδια στολίζουν τη νύφη και μετά το γαμπρό. Ο γαμπρός πάει με άλογο στην εκκλησία (ένα καλάμι, σκεπασμένο με άσπρο ύφασμα) και περιμένει τη νύφη. Έρχεται η νύφη συνοδευόμενη από μουσικά όργανα (τα όργανα μουσικής του νηπιαγωγείου) και τραγούδια. Γίνεται ο γάμος. Ακολουθούν οι δύο παραδοσιακοί χοροί.

Πού θα γινόταν όμως η γιορτή, στην αίθουσα εκδηλώσεων ή στο προαύλιο; Πιο πολύ τους άρεσε η ιδέα να την κάνουν σε ανοιχτό χώρο.

– «Και από πίσω τι θα φαίνεται, τα ντουβάρια;»

Είχε έρθει η ώρα να συζητήσουν για τα σκηνικά. Η Καίτη θα έφερνε από σπίτι της τρία κιλίμια για να καλύψουν τους τοίχους και η Νίκη τσεβρέδες για τα τραπέζια και πλεχτές κουβέρτες της γιαγιάς της για τους πάγκους που θα είχαν, δήθεν ότι ήταν σοφράδες.

Σκέφτηκαν επίσης ότι κάθε φορά που θα πήγαιναν τα νήπια στο δημοτικό να κάνουν πρόβα στους χορούς, θα ήταν ευκαιρία να οργανώσουν την αίθουσα εκδηλώσεων και το υλικό της έκθεσης. Ταξινόμησαν όλο το υλικό που είχαν συγκεντρώσει και αποφάσισαν τι θα εκθέσουν στους τοίχους και τι στους πάγκους. Με ποιον όμως τρόπο θα το εκθέσουν;

Αποφάσισαν να εκθέσουν στον τοίχο, με εξελικτική σειρά, τις φωτογραφίες που απεικόνιζαν στιγμιότυπα από όλη τη διαδικασία υλοποίησης των τριών σχεδίων εργασίας. Στο σημείο που θα εκτίθονταν τα παιδιά τοποθέτησαν σε πάγκο τα άλμπουμ με τις φωτογραφίες της τάξης.

Επίσης θέλησαν να εκθέσουν τις ζωγραφιές τους και τα κείμενα που παρουσίαζαν τα συναισθήματά τους για την επαφή των δύο ομάδων. Πώς αισθάνονταν πριν (μία κατηγορία), πώς αισθάνονται τώρα (δεύτερη κατηγορία).

Τέλος στους πάγκους θα εκθέσουν, κατά κατηγορία, ό,τι έργο ή κατασκευή προέκυψε σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Στη συνέχεια χωρίστηκαν σε μικτές ομάδες των τεσσάρων παιδιών, με σκοπό να ζωγραφίσουν στιγμιότυπα από όλη αυτή τη διαδικασία της κοινής τους συνεργασίας, από τη γνωριμία τους, τα παιχνίδια τους, τη συνάντηση με τους γονείς και τα παιχνίδια μαζί τους, την επίσκεψη στο μουσείο.

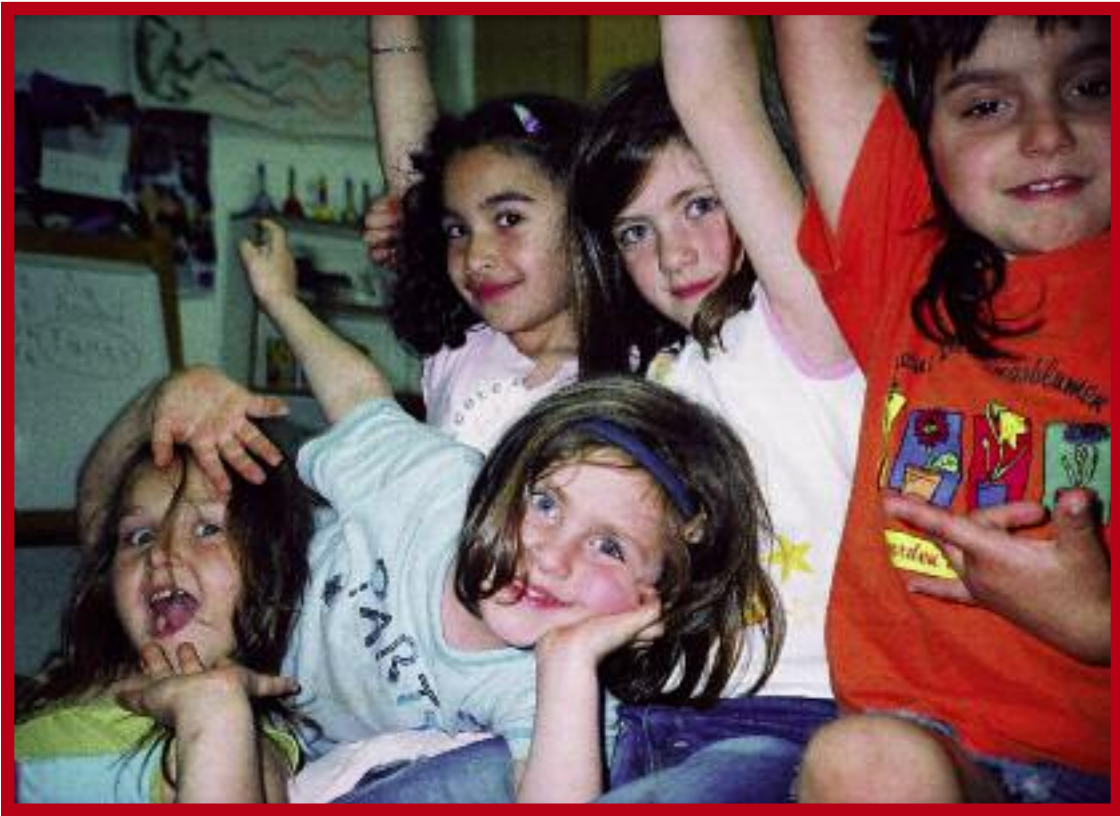
Τα παιδιά ζωγράρισαν και έγραψαν τις εντυπώσεις τους και αποφάσισαν να τα εκθέσουν με εξελικτική σειρά σε έναν τοίχο, στο χώρο της έκθεσης, την ημέρα της γιορτής, όταν θα ξεναγούν τους καλεσμένους τους και θα τους μιλούν για τις εμπειρίες που βίωσαν.

Η καθηγήτρια της Φυσικής Αγωγής, που κάνει μάθημα στην α' δημοτικού, έμαθε σε όλα τα παιδιά μαζί τα βήματα των δύο παραδοσιακών χορών.

- «Μόνο θα χορεύουμε;»
- «Να μην πούμε και ένα τραγούδι;»

Η δασκάλα της Μουσικής προθυμοποιήθηκε να τα βοηθήσει να μάθουν δύο τραγούδια.

- «Ποια να μάθουμε;»
- «Να τραγουδάμε και να χορεύουμε».

Τελικά έμαθαν τη «Γερακίνα» και το «Μήλο μου κόκκινο». Μετά όμως σκέφτηκαν ότι έπρεπε να τραγουδήσουν και στον παραδοσιακό γάμο, την ώρα που θα χορεύει η νύφη και ο γαμπρός. Έτσι έμαθαν το «Να ζήσει η νύφη και ο γαμπρός, κουμπάρος και κουμπάρα».

Ωστόσο προέκυψε ένα πολύ σοβαρό ζήτημα που δεν το είχαν υπολογίσει.

- «Πώς θα ειδοποιήσουμε όλους αυτούς που θέλουμε να έρθουν στη γιορτή μας;»
- «Όταν εμάς μας καλούν να πάμε κάπου, πώς το κάνουν;»

Για μια ακόμη φορά τα παιδιά χωρίστηκαν σε μικρές μικτές ομάδες. Ζωγράρισαν και έγραψαν με τον τρόπο που μπορούσαν μία πρόσκληση, ακολουθώντας όμως τους βασικούς κανόνες ενός τέτοιου κει-

μένου: οργανωτές, θέμα, τόπος και χρόνος διεξαγωγής της γιορτής. Είχαν ήδη μία σχετική εμπειρία από τις προηγούμενες μικρότερες εκδηλώσεις.

- «Κάναμε 15 προσκλήσεις. Δεν φτάνουν για όλους».
- «Να κάνουμε κι άλλες».
- «Θέλουμε πολλές. Θα πρέπει να δουλεύουμε συνέχεια. Και πάλι, θα έρθει η γιορτή και μπορεί να μην έχουμε τελειώσει».

Αφού συζήτησαν αρκετά, βρήκαν τη λύση. Οι προσκλήσεις που προέκυψαν αναπαρήχθησαν σε όσα αντίτυπα χρειαζόνταν από το έγχρωμο φωτοτυπικό μηχάνημα που υπήρχε στο δημοτικό σχολείο. Οι εκπαιδευτικοί επέβλεπαν διακριτικά και, όπου χρειαζόταν, βοηθούσαν τα παιδιά να αναζητήσουν λύσεις για τα προβλήματα που προέκυπταν και την υλοποίηση της δραστηριότητας.

Κατόπιν τα παιδιά αποφάσισαν ποια θα αναλάβουν την αφίσα. Συζήτησαν για το στήσιμο που θα ήθελαν να έχει. Επειδή όμως υπήρξαν διαφωνίες, αναζήτησαν παλιές αφίσες που υπήρχαν στο σχολείο και παρατήρησαν τα βασικά τους στοιχεία. Τι θα δείχνει, τι θα λέει. Ποιες λέξεις ή φράσεις θα μπουν με πιο έντονο χρώμα, ποιες με μεγάλα ή μικρά γράμματα. Στην αφίσα θα πρέπει να αναφέρεται το θέμα, ποιος οργανώνει την παράσταση, ο τόπος και ο χρόνος που θα γίνει η εκδήλωση. Ήθελαν επίσης, κατά κάποιο τρόπο, να συμμετάσχουν όλοι στη δημιουργία της. Αποφάσισαν να ζωγραφίσει ο καθένας ό,τι ήθελε και μετά να το κόψει στο περίγραμμά του. Συζήτησαν τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να κολλήσουν στην αφίσα όλα αυτά που συγκεντρώθηκαν. Ήθελαν να την κάνουν «ωραία, σαν αυτές που βλέπουμε». Τα γράμματα θα ήταν ωραία, αν τα έφτιαχναν στον υπολογιστή. Πάλι όμως όλα αυτά που ήθελαν να κάνουν τους φάνηκαν βουνό, υπερβολικά πολλά.

- «Να πούμε στη μαμά μου, που ξέρει καλό κομπιούτερ, να έρθει να μας βοηθήσει με την αφίσα».

Τα υπόλοιπα παιδιά βρήκαν την ιδέα καλή και την επεξετείναν.

- «Να ζητήσουμε τη βοήθεια των γονιών μας για τη γιορτή!»

Αφού συμφώνησαν όλα μαζί τι θα έγραφαν στην πρόσκληση προς τους γονείς τους, όπου θα ζητούσαν τη βοήθειά τους, δύο παιδιά της πρώτης ανέλαβαν να γράψουν το σχετικό κείμενο. Ένα νήπιο ζήτησε να τη ζωγραφίσει. Την αναπαρήγαγαν στο φωτοτυπικό μηχάνημα και την έστειλαν στους γονείς.

Μετά ετοίμασαν το δελτίο τύπου. Οι εκπαιδευτικοί συζήτησαν μαζί τους για τους λόγους που πρέπει να γίνει και τον τρόπο με τον οποίο συντάσσεται. Έψαξαν στις εφημερίδες, ανακάλυψαν ανακοινώσεις και σχετικά κείμενα, τα έκοψαν, τα κόλλησαν σε μία επιφάνεια και όποτε έβρισκαν δυσκολία ανέτρεχαν σε αυτά, για να κατανοήσουν καλύτερα τη φόρμα που πρέπει να έχουν και τον τρόπο εκφοράς του λόγου. Χωρίστηκαν σε μικτές ομάδες. Τα παιδιά της πρώτης, κυρίως, ανέλαβαν το ρόλο του γραφέα. Όπου όμως εκδήλωναν επιθυμία τα νήπια να γράψουν τα ίδια το κείμενο, το έγραφαν εκείνα. Κάθε ομάδα ετοίμασε το δικό της δελτίο τύπου. Μετά το διάβασαν στα υπόλοιπα παιδιά. Επεσήμαναν ποια ήταν τα κειμενικά χαρακτηριστικά ενός τέτοιου κειμένου και κατά πόσο κατάφεραν να τα καταγράψουν στο κείμενό τους. Με το δάσκαλο στο ρόλο του γραφέα έγραφαν το τελικό δελτίο. Χωρίστηκαν και πάλι σε ομάδες και καθεμία ανέλαβε να το στείλει με φαξ στα κανάλια, στους ραδιοφωνικούς σταθμούς και στις τοπικές εφημερίδες. Τότε προέκυψε ερώτημα:

- «Πώς στέλνουμε φαξ;»

Το φαξ «φεύγει» μέσω τηλεφώνου. Για να κερδίσουν χρόνο χώρισαν τη δουλειά στη μέση, η κάθε ομάδα θα έστελνε τα δικά της φαξ από το δικό της σχολείο.

Προκειμένου να στείλουν τα δελτία τύπου που είχαν αναλάβει, τα νήπια συζήτησαν πρώτα με τη νηπιαγωγό για τον τρόπο που αυτό γίνεται.

- «Πού νομίζετε ότι μπορούμε να βρούμε τα τηλέφωνα τους;» τα ρώτησε εκείνη.
- «Εκεί που έχει γραμμένα όλα τα τηλέφωνα που σας χρειάζονται, στο τηλεφωνικό ευρετήριο».

Τα βοήθησε λοιπόν να επισημάνουν ποιοι ήταν οι αριθμοί των τηλεφώνων που αναζητούσαν. Τα παιδιά αναζητούσαν λύση και προβληματίζονταν:

- «Πώς θα ξέρουμε σε ποια στείλαμε;»
- «Να τα σβήνουμε με το μαρκαδόρο, για να μην ξαναστέλνουμε».
- «Ναι, αλλά έτσι, θα χαλάσουμε το τηλεφωνικό ευρετήριο και η κυρία δε θα ξέρει πώς να τηλεφωνήσει».
- «Να βάζουμε ένα σημαδάκι με μολύβι μπροστά, έτσι θα ξέρουμε!»

Τελικά τα νήπια έστειλαν με φαξ στα ΜΜΕ τα δελτία τύπου με τη διακριτική βοήθεια της νηπιαγωγού. Οι γονείς ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα των παιδιών με ενθουσιασμό. Έφεραν τα ρούχα που θα φορούσαν τα παιδιά στη γιορτή, καθώς και διάφορα αντικείμενα παραδοσιακής τέχνης για να ενισχύσουν το σκηνικό. Πρότειναν επίσης να φέρουν χειροποίητα γλυκά και κρύα φαγητά για εκείνη την ημέρα. Σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, βρήκαν καλή την ιδέα να εμπλέξουν και τα παιδιά τους σε όλη αυτή τη διαδικασία προετοιμασίας στο σπίτι.

Μία μικτή ομάδα τριών παιδιών ασχολήθηκε με την αφίσα. Έβαλαν το χαρτί, όπου είχαν κολλήσει τις ζωγραφιές τους, στο σαρωτή και με τη βοήθεια μιας μητέρας, η οποία ήρθε σε καθορισμένο χρόνο και για προσυμφωνημένη ώρα, συζήτησαν για τα κειμενικά χαρακτηριστικά, τον τίτλο, το χώρο, το χρόνο, τους διοργανωτές, το μέγεθος των γραμμάτων και την τοποθέτηση των προτάσεων στην αφίσα. Για παράδειγμα, ο τίτλος μπήκε στο κέντρο και προς την επάνω πλευρά της αφίσας. Μετά

πέρασαν την αφίσα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την ολοκλήρωσαν. Τα παιδιά παρακολουθούσαν τι έκανε η μητέρα και εκείνη, με τη σειρά της, έλεγε φωναχτά όλους τους συλλογισμούς της σχετικά με την αφίσα και έκανε αργά τη διαδικασία, για να προλαβαίνουν τα παιδιά να την παρακολουθούν, να κάνουν ερωτήσεις και, όπου μπορούσαν, να επεμβαίνουν.

Όταν όλα πλέον ήταν έτοιμα, έκαναν μία ανακεφαλαίωση.

– «Λείπει κάτι από αυτά που είχαμε προγραμματίσει;»

Τα παιδιά ανέτρεξαν στο σχετικό ιστόγραμμα. Τα είχαν πραγματοποιήσει όλα. Είχαν κάνει όμως και επιπλέον πράγματα, που δεν τα είχαν προβλέψει. Τα σημείωσαν σε ένα χαρτί, για να τα θυμούνται.

Πραγματοποίηση της σχολικής γιορτής

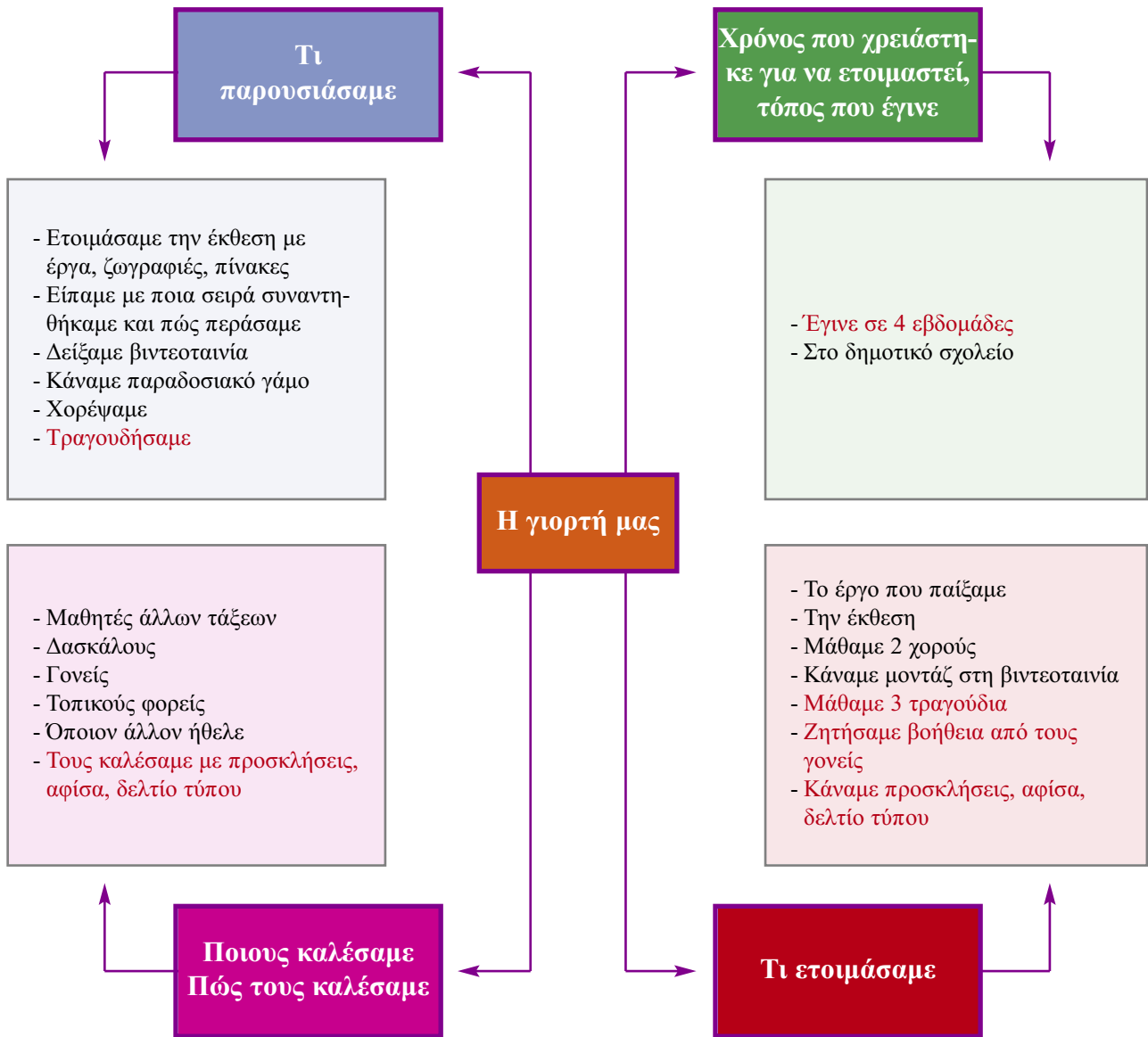
Όλα έγιναν όπως τα σχεδίασαν τα παιδιά. Εκείνο όμως που δεν είχαν προβλέψει ήταν η μεγάλη προσέλευση κόσμου, με αποτέλεσμα να μη φτάσουν τα καθίσματα και μερικοί να μείνουν όρθιοι. Επιπλέον, μετά τη λήξη του παραδοσιακού γάμου, είχαν την ιδέα να καλέσουν και τους προσκεκλημένους να χορέψουν και να διασκεδάσουν όλοι μαζί!

Ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας και αξιολόγηση

Η εκδήλωση έγινε την Παρασκευή. Την επόμενη δευτέρα συγκεντρώθηκαν για μία ακόμη, τελευταία, φορά στο δημοτικό, με σκοπό να ανταλλάξουν εντυπώσεις και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Αν και είχαν μεσολαβήσει δύο ημέρες, τα παιδιά ήταν γεμάτα εντυπώσεις. Επαναλάμβαναν στιγμιότυπα από τη γιορτή και τα σχολίαζαν με ενθουσιασμό. Αυτό που έβγαине ως συμπέρασμα ήταν ότι είχαν αποκομίσει πολύ θετικά συναισθήματα από τη συνεργασία τους. Όχι μόνο γνωρίζονταν μεταξύ τους με το μικρό τους όνομα, αλλά γνώριζαν και άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, τι τους άρεσε, τι τα ενοχλούσε, αν είχαν αδέρφια.

Τους άρεσε επίσης που συμμετείχαν οι γονείς τους και αναφέρονταν συχνά σε εκείνους. Ένα παιδί πρότεινε να συμπληρώσουν το ιστόγραμμα με τις παραπάνω δραστηριότητες που έκαναν, ώστε να έχουν τις πληροφορίες έτοιμες για μία επόμενη προσπάθειά τους. Ό,τι είχαν κάνει, επιπλέον το χρωμάτισαν, για να διαφέρει από τα υπόλοιπα και να θυμίζει «τι δεν πρέπει να ξεχάμε»:

Όταν τελείωσε η διδακτική ώρα και τα νήπια έπρεπε να φύγουν, ακούστηκαν ευχές, υποσχέσεις. Είχαν ήδη μπει τα θεμέλια για σχέσεις φιλίας και αμοιβαίας κατανόησης.

Στο μεταξύ...

Οι «πιπεριές» του Πρενγκ ήταν έτοιμες! Η νηπιαγωγός φρόντισε να τις παρουσιάσει όταν όλοι βρίσκονταν ακόμη στο δημοτικό. Ήταν ένα έδρασμα φτιαγμένο από τα χέρια των νηπίων, με ιδιαίτερη αναφορά στην πατρίδα ενός αλλοδαπού παιδιού. Ήταν κάτι τελείως διαφορετικό από εκείνο που όλοι γνώριζαν και ευχαριστήθηκαν ιδιαίτερα από τη γεύση του. Νήπια και νηπιαγωγός είχαν ο καθένας τους λόγους του για να είναι ικανοποιημένοι.

Αξιολόγηση

Αυτό που γέμιζε χαρά και περηφάνια τα νήπια ήταν ότι συμμετείχαν ενεργά και με ίσους όρους με τους μαθητές σε όλη αυτή τη διαδικασία οργάνωσης της γιορτής, ότι τους είχε δοθεί η δυνατότητα να προτείνουν ιδέες και να διαπιστώσουν ότι οι άλλοι τις αποδέχονται. Ικανοποιήθηκαν πολύ που συμμετείχαν και τα ίδια στην υλοποίηση αυτών των ιδεών. Αισθάνονταν πλέον ότι στο δημοτικό είχαν αποκτήσει φίλους, ότι ήταν ένας τόπος οικείος και ασφαλής.

Η νηπιαγωγός έκρινε ότι τα νήπια είχαν εδραιώσει θετικές σχέσεις με τους μαθητές του δημοτικού σχολείου και ότι ύστερα από όλη αυτή τη διαδικασία είχαν αμβλύνει τους φόβους και το άγχος τους και αισθάνονταν χαρά και ασφάλεια για την επικείμενη μετάβασή τους στην επόμενη σχολική βαθμίδα. Επίσης έκρινε ότι είχαν εμπλακεί δημιουργικά στη διαδικασία υλοποίησης της γιορτής και ότι οι εμπειρίες τους ήταν θετικές.

Θετική ήταν και η αλληλεπίδραση ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να τεθούν νέες βάσεις συνεργασίας ανάμεσα στους φορείς των θεσμών του σχολείου και της οικογένειας.

Στην ετοιμασία και υλοποίηση της γιορτής πήραν μέρος και παιδιά που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα και αυτό τους άφησε θετικά συναισθήματα.

Όπου υπήρξαν συγκρούσεις, τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν στρατηγικές, ώστε να επιλύουν τα προβλήματά τους. Οι ομαδικές εργασίες, οι συλλογικές αποφάσεις και ο καταμερισμός της εργασίας είχαν δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να συνεργαστούν, τα είχαν βοηθήσει να σκεφτούν, να υποθέσουν, να πειραματιστούν, να επαληθεύσουν. Μέσα από τις συζητήσεις, στις οποίες συμμετείχαν, μπόρεσαν να βελτιώσουν και να εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο και να χρησιμοποιήσουν στοιχειώδη επιχειρηματολογία. Μέσα από τις προσκλήσεις, τις καταγραφές και τα ιστογράμματα κατανόησαν τη σημασία της γραφής ως μέσου επικοινωνίας, ανάπτυξης ιδεών και μεταφοράς πληροφοριών. Παρακινήθηκαν να γράφουν όπως μπορούν, συνειδητοποίησαν τη χρησιμότητα του γραπτού λόγου και απέκτησαν κίνητρα για την κατάκτησή του.

Επίσης τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και την τεχνολογία γενικότερα και, μάλιστα, με τη βοήθεια και την αλληλεπίδραση των συνομηλίκων, αλλά και των μεγαλύτερων, έφεραν εις πέρας το στόχο τους που ήταν η κοινοποίηση της γιορτής τους στον κόσμο. Ταύτισαν έτσι τον υπολογιστή με μία μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην επικοινωνία του.

Η νηπιαγωγός, τέλος, έκρινε ότι η ίδια είχε αποκομίσει πολλές εμπειρίες αναφορικά με τον τρόπο που μπορούσε να βοηθήσει τα παιδιά να οργανώνουν τις ιδέες τους και να τις υλοποιούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Οι γονείς μας στο νηπιαγωγείο

Οι γονείς μας στο νηπιαγωγείο

Ενδεικτικό σχέδιο εργασίας

Ομάδα

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου, οι νηπιαγωγοί, οι γονείς.

Διάρκεια

Δύο εβδομάδες.

Χώρος

Ολοήμερο νηπιαγωγείο.

Έναυσμα

Είναι πολύ σημαντικό για τα παιδιά να βλέπουν ότι οι γονείς τους συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις που έχουν σχέση με εκείνα, τις νηπιαγωγούς, αλλά και τους υπόλοιπους γονείς του νηπιαγωγείου. Βιώνουν έτσι μία ατμόσφαιρα καλών σχέσεων, άριστης συνεργασίας, αμοιβαίας εμπιστοσύνης που τους παρέχει την αίσθηση της ασφάλειας και της ηρεμίας.

Αφορμή για το σχέδιο εργασίας «Οι γονείς μας στο νηπιαγωγείο» δόθηκε όταν, κατά τη διάρκεια μίας κοινής παράστασης με το δημοτικό σχολείο, αναδύθηκε έντονα η ανάγκη να κινητοποιηθούν όλοι για την υλοποίησή της. Την ώρα που συζητούσαν γι' αυτό το θέμα, ένα νήπιο εξέφρασε τον προβληματισμό του για την απουσία της μητέρας του από τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν οι γονείς των άλλων νηπίων. Το παράπονό του «εμένα, όμως, η μαμά μου δε θα έρθει...» πυροδότησε παρόμοιες καταθέσεις:

- «Ούτε κι εμένα θα έρθει η μαμά μου, ούτε ο μπαμπάς μου».
- «Κι εμένα δεν έρχεται, μία φορά ήρθε η γιαγιά μου, αλλά τώρα πονάει η μέση της».
- «Μόνο του Πάνου, της Λίλας, της Ζέττας, του Ηλία έρχονται. Και της Μαριάννας».

Διερεύνηση εμπειριών και συναισθημάτων

Η νηπιαγωγός διερεύνησε τις εμπειρίες που είχαν τα παιδιά από τις συναντήσεις με γονείς στο σχολείο, καθώς και τα συναισθήματα που απέρρεαν από αυτές, κάνοντάς τους ερωτήσεις όπως:

- «Σας αρέσει να έρχονται οι γονείς σας εδώ; Γιατί;»
- «Όταν ζητάμε τη βοήθειά τους, τι θα σας άρεσε να μας απαντούν;»
- «Λέτε, να τους αρέσει που ζητάμε τη βοήθειά τους; Για ποιο λόγο;»
- «Όταν οι γονείς σας δεν έρχονται, δε συμμετέχουν σ' αυτά που κάνουμε, πώς αισθάνεστε;»
- «Τι θα θέλατε να τους πείτε;»
- «Αν όμως θέλουν να έρθουν, αλλά δεν μπορούν; Τι θα λέγατε στη μαμά, αν είχε πολλές δουλειές και δεν μπορούσε να έρθει στο νηπιαγωγείο;»

Από τις ερωτήσεις των παιδιών διαφάνηκε η μεγάλη τους επιθυμία να συμμετέχουν οι γονείς τους ενεργά στις κοινές δράσεις, εκείνα δε, των οποίων οι δικοί τους δε συμμετείχαν ποτέ, εκδήλωσαν με εντονότερο τρόπο την επιθυμία τους.

Συνεργασία νηπιαγωγών

Οι δύο εκπαιδευτικοί του ολοήμερου νηπιαγωγείου συζήτησαν γύρω από την έντονη επιθυμία των παιδιών για συχνότερη εμπλοκή των γονέων, κάθε φορά που ζητούσαν τη βοήθειά τους. Θεώρησαν και οι ίδιες ότι ήταν ένα θέμα που αναδυόταν από τα άμεσα ενδιαφέροντα των παιδιών και προσφερόταν για ένα σχέδιο εργασίας που θα εξελισσόταν παράλληλα με την προετοιμασία και την υλοποίηση της παράστασης που είχαν προγραμματίσει. Συμφώνησαν επίσης να ενημερώνουν η μία την άλλη, ώστε να υπάρχει παιδαγωγική, διδακτική και μεθοδολογική συνέχεια σε ό,τι θα ελάμβανε χώρα στο νηπιαγωγείο και θα αφορούσε τα παιδιά.

Πλαίσιο για την ανάπτυξη του αναδυόμενου σχεδίου εργασίας «Οι γονείς μας στο νηπιαγωγείο»

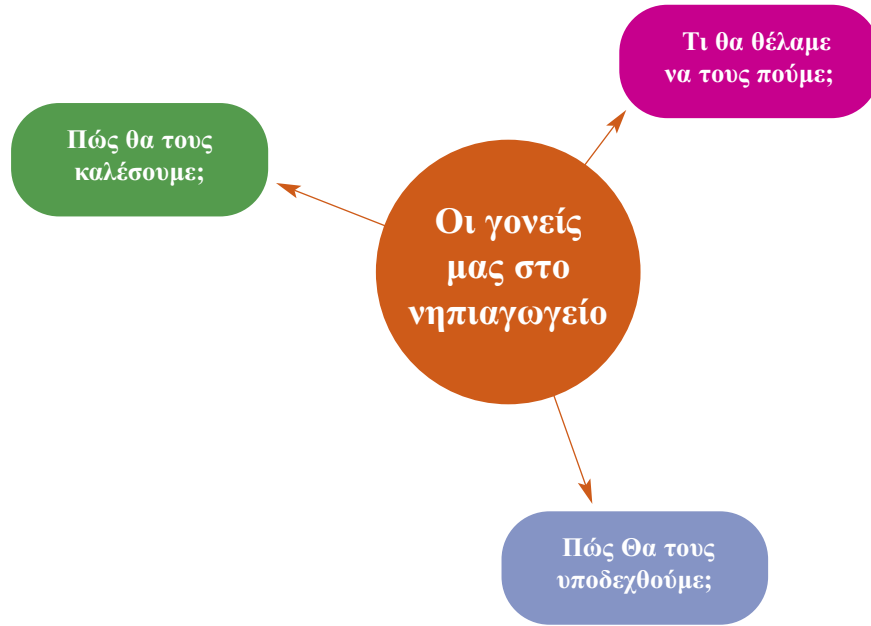
Η νηπιαγωγός, την άλλη μέρα, είπε στα παιδιά ότι βρίσκει πολύ καλή την ιδέα τους να καλέσουν τους γονείς στο νηπιαγωγείο και τα βοήθησε να οργανωθούν, κάνοντας τους ερωτήσεις, όπως:

- «Πώς φαντάζεστε εσείς αυτή τη συνάντηση;»
- «Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνουμε για να τους υποδεχθούμε;
- «Πώς νομίζετε ότι θα το πετύχουμε αυτό;»
- «Όταν έρθουν εδώ, τι θα κάνουμε;»
- (Παιδιά): «Θα μιλάμε και θα γελάμε και θα πίνουμε χυμό και θα τραγουδάμε.»
- «Με ποια σειρά νομίζετε ότι πρέπει να τα κάνουμε όλα αυτά;»
- «Για ποια πράγματα νομίζετε ότι θα μπορούσαμε να μιλήσουμε;»

Τα παιδιά έλεγαν τις ιδέες τους και η νηπιαγωγός τις κατέγραφε. Στο τέλος τις διάβασε μία μία. Τα βασικά ερωτήματα των παιδιών ήταν:

1. Πώς θα τους καλέσουμε;
2. Πώς θα τους υποδεχθούμε;
3. Τι θα θέλαμε να τους πούμε;

Η νηπιαγωγός τα διάβαζε ένα ένα και ζητούσε από τα παιδιά να προτείνουν ό,τι νόμιζαν πως πρέπει να γίνει. Έτσι κατέληξαν στο εξής ιστόγραμμα:

Υλοποίηση του σχεδίου εργασίας «Οι γονείς στο νηπιαγωγείο»

1η ενότητα: Πώς θα τους καλέσουμε;

Τα παιδιά είχαν τόσο έντονη την επιθυμία, αλλά και μία κρυφή ανησυχία μήπως δεν εμφανισθούν οι δικοί τους γονείς στη συνάντηση, ώστε προσπαθούσαν να οργανωθούν με τον καλύτερο τρόπο.

Στην αρχή σκέφτηκαν να φτιάξουν μία πρόσκληση και να την αναπαραγάγουν στο φωτοτυπικό μηχάνημα, όμως έπειτα από λίγο άλλαξαν γνώμη, αφού κάθε παιδί ήθελε να φτιάξει τη δική του πρόσκληση και να καλέσει με τη δική του ζωγραφιά τους γονείς του. Τη ζωγράφισε, λοιπόν, το καθένα όπως ήθελε και την έγραψε με δικά του λόγια. Μετά κάθε παιδί διάβασε την πρόσκλησή του στους υπολοίπους. Η νηπιαγωγός, όπου δεν φαίνονταν καθαρά οι λέξεις, τις σημείωνε διακριτικά, χωρίς να αλλοιώνει τη γενική μορφή του κειμένου. Πριν αρχίσουν να την υλοποιούν, είχαν συζητήσει και προσπαθήσει να θυμηθούν (είχαν ξαναφτιάξει πρόσκληση) ποια είναι τα κειμενικά χαρακτηριστικά της. Θυμήθηκαν τελικά ότι έπρεπε να γράψουν πού θα γίνει η συνάντηση, τότε και για ποιο λόγο.

Πώς θα τους υποδεχτούμε;

Η νηπιαγωγός προσπάθησε να διερευνήσει τις εμπειρίες τους σχετικά με διαδικασίες υποδοχής καλεσμένων στην καθημερινή τους ζωή. Τα παιδιά, με τη βοήθειά της, ανακάλεσαν στη μνήμη τους εικόνες από τον τρόπο που τους υποδέχονταν οι άλλοι:

- «Μας κερνάνε γλυκό».
- «Μας μιλάνε όμορφα και γλυκά».
- «Δεν μας αφήνουν να χαλάμε πράγματα».
- «Μας λένε να παίζουμε ήσυχα και να είμαστε καλά παιδιά».

Ύστερα θυμήθηκαν σκηνές που καθρέφτιζαν τον τρόπο που ετοιμάζονταν στο δικό τους σπίτι, όταν περίμεναν καλεσμένους.

- «Η μαμά καθαρίζει το σπίτι καλά. Εμείς φτιάχνουμε τα παιχνίδια μας να φαίνονται ωραία. Ο μπαμπάς διαβάζει εφημερίδα».
- «Η μαμά μαγειρεύει και ο μπαμπάς συμμαζεύει το σπίτι. Η γιαγιά κοιμάται στην καρέκλα, ο παππούς σπάζει αμύγδαλα και εμείς κάνουμε ό,τι μας πούνε οι μεγάλοι».
- «Τα έχουμε όλα πολύ όμορφα και το σπίτι μυρίζει γλυκό».

Με την ανταλλαγή εμπειριών ήταν πλέον εύκολο για τα παιδιά να καταλάβουν τι έπρεπε να κάνουν.

- «Να ετοιμάσουμε την τάξη!»
- «Να φτιάξουμε χυμό».
- «Να τους ευχαριστήσουμε. Να πούμε δύο τραγουδάκια!»

Για όλα τα παραπάνω είχαν εύκολες τις λύσεις.

Θα προσπαθούσαν, από την ίδια μέρα κιόλας, να αρχίσουν να συμμαζεύουν την τάξη, ώστε, όταν θα έφτανε η ώρα, να την έχουν κάνει «πεντάμορφη».

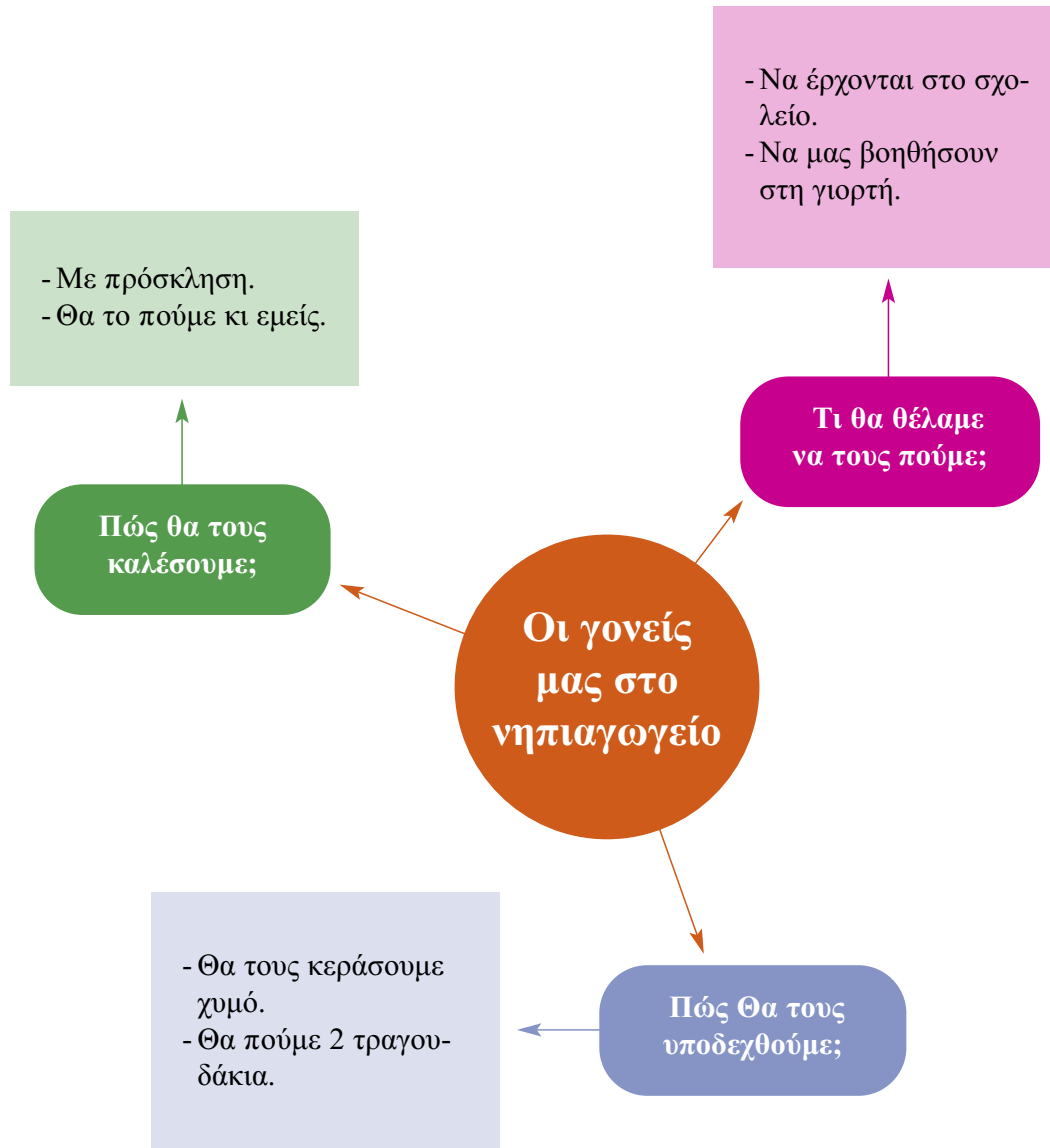
Επιπλέον είχαν μάθει τόσο πολλά τραγούδια, που μπορούσαν να διάλεξουν τα καλύτερα από αυτά, εκείνα που τους άρεσαν και τα τραγουδούσαν συχνότερα.

Όσο για το χυμό, εδώ, προέκυψε μία ωραία ιδέα. Αποφάσισαν να κάνουν έκπληξη στους γονείς. Θα ζητούσαν όλα από ένα φρούτο, δήθεν ότι ήθελαν να το φάνε. Από την προηγούμενη ημέρα θα τα είχαν πλύνει και θα τα είχαν βάλει στο ψυγείο. Ένα παιδί πρότεινε όσα χρειαζόνταν μαχαίρι να τα καθαρίσει η νηπιαγωγός την προηγούμενη μέρα. Ένα άλλο όμως είχε αντίθετη γνώμη. Είχε ακούσει τη μαμά του να λέει ότι τα φρούτα τα κόβουμε μόνο τη στιγμή που τα τρώμε, για να μη χάνουν τις βιταμίνες τους. Έτσι, αποφάσισαν πρώτα να συγκεντρώσουν τα φρούτα που θα έφερναν από το σπίτι τους και μετά να σκεφτούν πώς θα χειριστούν την κατάσταση.

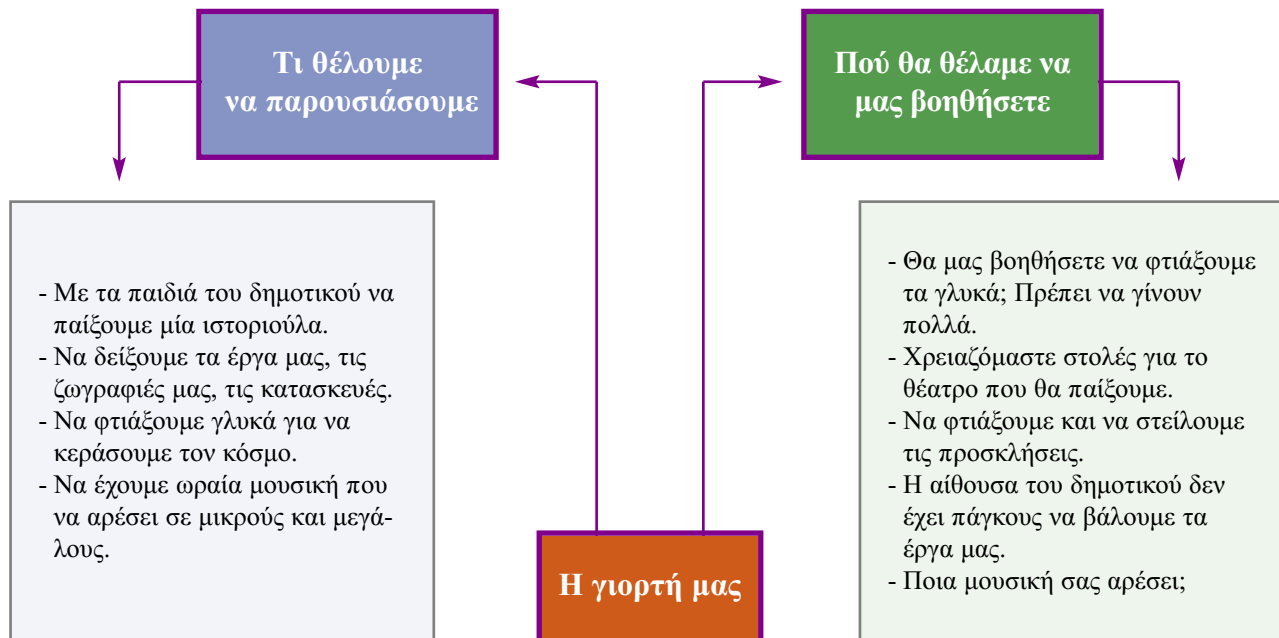
Τι θα θέλαμε να τους πούμε;

Η νηπιαγωγός με ερωτήσεις βοήθησε τα παιδιά να οργανώσουν τη σκέψη τους και να σκεφτούν με ποιον τρόπο θα έλεγαν στους γονείς τους όλα όσα ήθελαν, με ποιον τρόπο θα παρουσίαζαν τις επιθυμίες τους και με ποια σειρά θα τις υλοποιούσαν. Τα παιδιά, έπειτα από συζήτηση, με τη διακριτική βοήθεια της νηπιαγωγού, αποφάσισαν:

Όταν θα έλθουν οι γονείς στο νηπιαγωγείο, πρώτα θα τους κεράσουν χυμό φρούτων, που θα είχαν φτιάξει μόνα τους, μετά θα τους πουν δύο τραγουδάκια και κατόπιν θα καθήσουν στον «κύκλο», όλοι μαζί, μικροί μεγάλοι και θα πουν ό,τι θέλουν, τα συναισθήματά τους. Η Ζέττα και η Μαριάννα είπαν ότι θα έλεγαν πόσο χαιρόνταν που η μαμά τους και μερικές φορές και ο μπαμπάς τους έρχονταν και τους βοηθούσαν στο σχολείο. Η Νατάσσα ήθελε να έρχεται και ο μπαμπάς της, δεν είχε εμφανισθεί ποτέ. Ο Βασίλης ήταν ευχαριστημένος, έρχονταν και οι δύο. Ο Δημητράκης ήθελε τη γιαγιά του, την αγαπούσε πολύ. Ο Τάσος, ο Στράτος, η Ελένη, ο Γιάννης, η Λαουρέττα, η Ασημίνα, ο Γιασάρ, η Αγγελική, ήθελαν να έρχονται και οι δικοί τους γονείς στο νηπιαγωγείο, όπως και των άλλων παιδιών. Για κάθετί που συμφωνούσαν το υπαγόρευαν στη νηπιαγωγό, ώστε να το καταγράφει και να το θυμούνται.

Σκέφτηκαν επίσης και τον τρόπο με τον οποίο θα τους παρουσίαζαν ότι είχαν προγραμματίσει για τη γιορτή τους, καθώς και τα σημεία εκείνα όπου χρειαζόνταν και ζητούσαν τη βοήθειά τους. Η νηπιαγωγός, στο ρόλο του γραφέα, κατέγραφε όλα όσα της υπαγόρευαν τα παιδιά. Στο τέλος τους τα διάβασε, δείχνοντας ταυτόχρονα τις αντίστοιχες λέξεις, για να δει αν συμφωνούν όλοι με το τελικό αποτέλεσμα. Προέκυψε το παρακάτω ιστόγραμμα:

Τα παιδιά όμως δεν έμειναν απόλυτα ικανοποιημένα με το ιστόγραμμα. Ήθελαν να πουν κάτι και με το δικό τους τρόπο. Επίσης ήθελαν οι δικοί τους γονείς να δουν το έργο του παιδιού τους και να καμαρώσουν. Γι' αυτό σκέφτηκαν να βάλουν στη μέση το ιστόγραμμα και γύρω από αυτό να ζωγραφίσει κάθε παιδί και να γράψει, όπως μπορεί, τι θα ήθελε να πει στους δικούς του γονείς.

Επικοινωνία των νηπιαγωγών με τους γονείς

Οι νηπιαγωγοί συζήτησαν και ενημέρωσαν η μία την άλλη για την εξέλιξη του σχεδίου εργασίας που αφορούσε την ενεργό συμμετοχή των γονέων σε δράσεις του νηπιαγωγείου. Μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά είχαν μεγάλη επιθυμία να έρθουν οι γονείς τους σε αυτή τη συνάντηση. Οι συχνές τους ερωτήσεις και οι αναφορές τους στο θέμα έκρυσαν όμως και μια ανησυχία μήπως τυχόν, σε προσωπικό επίπεδο, απογοητευτούν.

Οι δύο συνάδελφοι έκριναν ότι θα έπρεπε να εξαντλήσουν κάθε προσπάθεια, ώστε να μη λείπει κανένας γονιός. Αποφάσισαν να επικοινωνήσουν με όλους και να τους εξηγήσουν πρώτα από όλα τι επρόκειτο να γίνει, πώς προέκυψε και για ποιο σκοπό κρίθηκε από τις ίδιες απαραίτητο να συνεχισθεί.

Πράγματι, στην επικοινωνία που είχαν, υπενθύμισαν στους γονείς ότι για να εξασφαλίσουν την ομαλή μετάβαση του παιδιού τους από τη μία σχολική βαθμίδα στην άλλη υλοποιούσαν μία θεματική προσέγγιση με τη β' δημοτικού. Στην αρχή αυτού του προγράμματος τους είχαν ενημερώσει για τους σκοπούς και τα οφέλη που περίμεναν να προκύψουν από τις κοινές δράσεις και το συγκριτισμό παιδιών διαφορετικών ηλικιών. Ανέφεραν ότι τώρα πλέον βρίσκονταν στην τελευταία φάση, όπου τα παιδιά ήθελαν να κοινοποιήσουν ό,τι είχαν αποκομίσει σε υλικό, γνώσεις, εμπειρίες. Γι' αυτό το σκοπό ετοιμάζαν μία γιορτή, όπου κρινόταν απαραίτητη η συμβολή τους.

Επισήμαναν στους γονείς πόσο σημαντική για τα παιδιά τους θα ήταν η παρουσία τους, πόσο θα τα βοηθούσε ψυχολογικά και θα τα ευχαριστούσε. Τους ανέφεραν ότι υπάρχουν περιπτώσεις που τα

παιδιά ερμηνεύουν την απουσία των γονιών τους από κοινές δράσεις ως μορφή απόρριψης προς τα ίδια και τους παρακάλεσαν για τη συμμετοχή τους.

Σκέφτηκαν επίσης να προετοιμάσουν τα παιδιά ψυχολογικά, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την απουσία των γονιών τους από τη συνάντηση, αν παρ' ελπίδα συνέβαινε κάτι τέτοιο.

Την προηγούμενη ημέρα της συνάντησης

Τα παιδιά είχαν ήδη δώσει τις προσκλήσεις τους στους γονείς τους και είχαν εκφράσει προσωπικά την επιθυμία τους να τους δουν στη συνάντηση.

Η τάξη ήταν πια έτοιμη. Τα νήπια όλη την εβδομάδα τακτοποιούσαν, άλλαζαν θέσεις σε αντικείμενα, φρόντισαν να κρεμάσουν στους τοίχους τα καλύτερα έργα τους. Εκείνη την ημέρα προσπάθησαν ώστε να παίζουν και να κινούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να κρατούν την τάξη τους «τέλεια», όπως κάνουν και στο σπίτι όταν περιμένουν καλεσμένους. Μία ομάδα επέβλεπε και υπενθύμιζε και στους υπολοίπους ό,τι είχαν συμφωνήσει για την τάξη.

Μία ομάδα είχε αναλάβει να φροντίσει την έκθεση των έργων. Σε έναν τοίχο εξέθεταν έργα και φωτογραφίες από τις κοινές δράσεις με το δημοτικό.

Μία ομάδα είχε αναλάβει να εκθέσει τις χειροτεχνίες και τις κατασκευές. Είχαν φροντίσει να εκθέσουν σε τραπεζάκι ό,τι είχε προκύψει ως χειροτεχνία ή κατασκευή κατά κατηγορίες. Μπροστά σε κάθε κατηγορία έβαλαν καρτούλες, όπου έγραφαν το είδος που εξέθεταν: αγαματάκια, κοσμήματα, κεντήματα κ.λπ.

Τα φρούτα που είχαν μαζέψει τα χώρισαν σε δύο κατηγορίες. Τα κοκκινωπά και τα κιτρινωπά. Σκέφτηκαν ότι έτσι θα είχαν δύο ειδών χυμούς, με άλλο χρώμα και άλλη γεύση. Ζωγράρισαν και έγραψαν τα φρούτα κάθε κατηγορίας, για να γνωρίζουν τι περιέχει ο κάθε χυμός.

Η ομάδα που είχε αναλάβει την παραγωγή χυμών, την επόμενη ημέρα θα έβγαζε τα κουκούτσια από τα ροδάκινα, τα βερίκοκα, τα κεράσια, θα ξεφλούδιζε τις μπανάνες, θα έκοβε τα κοτσανάκια από τις φράουλες. Η νηπιαγωγός θα έκοβε με τρόπο τη φλούδα των πορτοκαλιών, ώστε τα παιδιά να μπόρουν να συνεχίσουν το ξεφλούδισμα. Θα έβαζε επίσης στην πρίζα τον αποχυμωτή και θα ήταν εκεί κοντά τους, μήπως χρειαστούν τη βοήθειά της.

Την ημέρα της συνάντησης

Προς μεγάλη χαρά των παιδιών, ήρθαν όλοι οι γονείς και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις ήρθαν και οι δύο. Γύρισαν όλο το χώρο του νηπιαγωγείου και καμάρωσαν τα έργα των παιδιών τους.

Μία ομάδα νηπίων, που είχε αναλάβει την ευθύνη αυτή, έβαλε με προσοχή τις δύο κανάτες με τους χυμούς, ένας κιτρινωπός και ένας κοκκινωπός, επάνω σε ένα τραπέζι, αφού πρώτα έστρωσε ένα τραπεζομάντηλο. Μπροστά σε κάθε κανάτα έβαλε τις καρτέλες που έδειχναν τα φρούτα από τα οποία προερχόταν το περιεχόμενο. Φρόντισε, επίσης, να βάλει ποτηράκια και χαρτοπετσέτες. Μετά κάλεσε όλους τους παρευρισκόμενους να σερβιριστούν. Τα νήπια, αφού ήταν οι οικοδεσπότες, περίμεναν να πάρουν το χυμό τους πρώτοι οι καλεσμένοι.

Στη συνέχεια, γονείς, παιδιά και νηπιαγωγός, κάθισαν σε ένα μεγάλο κύκλο. Τα παιδιά τραγούδησαν όσα είχαν προγραμματίσει. Όσοι γονείς γνώριζαν τα τραγούδια, τα συνόδευαν.

Τα παιδιά άρχισαν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, πόσο χαίρονται όταν τους βλέπουν να έρχονται στο σχολείο, να ρωτούν, να μιλούν με τη δασκάλα τους, να μιλούν με τους γονείς των άλλων παιδιών, να βοηθούν όπου αυτό τους ζητείται.

Παρασύρθηκαν γρήγορα και οι γονείς. Είπαν πόσο τους αρέσει να βλέπουν πώς δουλεύουν τα παιδιά τους και πόση χαρά τους δίνει όταν συμμετέχουν και οι ίδιοι. Είπαν ότι δεν τους είναι πάντα εύκολο να ανταποκρίνονται, ότι αυτό τους λυπεί και καταλαβαίνουν πόσο σημαντικό είναι για εκείνα, και τελικά ότι από εδώ και πέρα θα καταβάλουν ακόμη μεγαλύτερες προσπάθειες για να προσφέρουν τη βοήθεια και την παρουσία τους. Τα παιδιά, παρακινούμενα με κατάλληλες ερωτήσεις της νηπιαγωγού, τους ενημέρωσαν για όλα όσα είχαν κάνει σε συνεργασία με το δημοτικό, εξέφρασαν τη χαρά τους που «μεγάλωσαν» και που μπορούν να κάνουν ότι κι «εκείνοι». Έχοντας ως σημείο αναφοράς το ιστόγραμμα, θυμήθηκαν να τους πουν ότι θέλουν τη βοήθειά τους, ώστε την ημέρα της γιορτής να έχουν στολές που να ανταποκρίνονται στους ρόλους τους, να έχουν φτιάξει πολλά γλυκά και να έχουν στείλει εγκαίρως τις προσκλήσεις για να έρθει ο κόσμος που περίμεναν. Τους ρώτησαν επίσης ποια μουσική τους αρέσει, για να τη βάλουν πριν και μετά τη γιορτή, ώστε να είναι ευχάριστη η ατμόσφαιρα.

Οι γονείς, βλέποντας τα παιδιά τους να δουλεύουν τόσο οργανωμένα, προς στιγμή ξαφνιάστηκαν, μετά όμως, λες και έγιναν και οι ίδιοι παιδιά, υιοθέτησαν τη μέθοδό τους. Συζήτησαν και αντάλλαξαν απόψεις για όλα τα θέματα που είχαν τεθεί. Η νηπιαγωγός με διακριτικό τρόπο έκανε κατανοητό ότι έπρεπε να προσφέρουν τη βοήθειά τους, έχοντας ως στόχο την ενίσχυση των προσπαθειών των παιδιών να εμπλακούν ενεργά και οι δύο ομάδες, περισσότερο δε τα νήπια. Ελλόχευε πάντα ο κίνδυνος από υπερβάλλοντα ζήλο να πραγματοποιήσουν οι ίδιοι εργασίες που εύκολα μπορούσαν να κάνουν τα παιδιά. Αυτό θα ματαιώνει τους στόχους της κοινής δράσης και θα τα αποθάρρυνε, δίνοντάς τους την εντύπωση ότι δεν είναι σε θέση τα ίδια να αντεπεξέλθουν σε πιο δύσκολες καταστάσεις προβληματισμού.

Οι γονείς συζήτησαν, πρότειναν, αποφάσισαν μαζί με τα παιδιά (υιοθετώντας τον τρόπο της νηπιαγωγού «τι θα λέγατε αν...», «ποια είναι η γνώμη σας για...», «με ποιο τρόπο θα μπορούσαμε να...»):

- Να οργανωθούν και οι ίδιοι σε ομάδες, ανάλογα με τον ελεύθερο χρόνο τους και τις δεξιότητες τους καθενός.
- Να κάνουν μία σφυγμομέτρηση, για να δουν ποιες κατηγορίες τραγουδιών αρέσουν σε όλους. Θα έφερναν ένα δύο ενδεικτικούς δίσκους, τα παιδιά θα τους άκουγαν και θα επέλεγαν τα ίδια ποια τραγούδια ήθελαν να ακουστούν την ημέρα της γιορτής.
- Να μειώσουν όσο μπορούν τα έξοδα για τις στολές. Θα αγόραζαν φόδρες. Μία μητέρα θα έφτιαχνε πατρόν για τις στολές και θα εξηγούσε στις υπόλοιπες με ποιον τρόπο θα έκοβαν το ύφασμα επάνω σε αυτό και πώς θα προετοίμαζαν τη στολή. Ένας πατέρας που ήξερε ραπτομηχανή προσφέρθηκε να τις ράψει όλες, αν βέβαια του τις πήγαιναν σωστά προετοιμασμένες.
- Να έρθουν σε επαφή με τους γονείς των παιδιών του δημοτικού, ώστε να βοηθήσουν, από κοινού, τα παιδιά στην οργάνωση του χώρου που θα γινόταν η γιορτή και να συζητήσουν για ό,τι άλλο προέκυπτε.

- Μία ομάδα γονέων που γνώριζε την χρήση του υπολογιστή να βοηθούσε τα παιδιά να δημιουργήσουν την αφίσα και τις προσκλήσεις και να τις αποστείλουν.
- Μία άλλη ομάδα γονέων, σε συνεργασία με την υπεύθυνη ομάδα των παιδιών, να ζυμώσουν και να πλάσουν τρούφες σοκολάτες, μικρές για να φθάσουν για όλους.

Τα παιδιά πρότειναν στους γονείς να κάνουν και εκείνοι ένα ιστόγραμμα, για να μην ξεχάσουν κάτι. Μία μητέρα σκέφτηκε να το κάνει με το δικό της τρόπο:

Ένα νήπιο πρότεινε στη μητέρα του να ζωγραφίσει και τον εαυτό της δίπλα στο σκίτσο που παρίστανε εκείνο. Αυτό έδωσε μία πολύ ωραία ιδέα σε όλους. Σε ένα μεγάλο χαρτί ζωγράρισαν όλοι, μικροί μεγάλοι, τον εαυτό τους. Προέκυψε μία πολύ ωραία ζωγραφιά που στόλισε τον τοίχο. Σκέφτηκαν μάλιστα να αφιερώσουν έναν τοίχο στην οικογένεια τον οποίο θα γέμιζαν με φωτογραφίες με στιγμιότυπα από την καθημερινότητά τους.

Πριν φύγουν οι γονείς από το σχολείο, πιάστηκαν από το χέρι, σε κύκλο, και χόρεψαν όλοι μαζί.

Το διάστημα μέχρι την υλοποίηση της γιορτής

Η ομάδα των γονέων που είχε αναλάβει τις προσκλήσεις και την αφίσα, για να μπορέσει να βοηθήσει αποτελεσματικότερα τα παιδιά, ώστε να συμμετάσχουν μεν κατά ομάδες, όμως και κάθε παιδί ατομικά, έφεραν στο σχολείο και φορητούς υπολογιστές. Έτσι κάθε γονέας εργαζόταν με μία μικρή ομάδα παιδιών και όλοι έκαναν την ίδια εργασία.

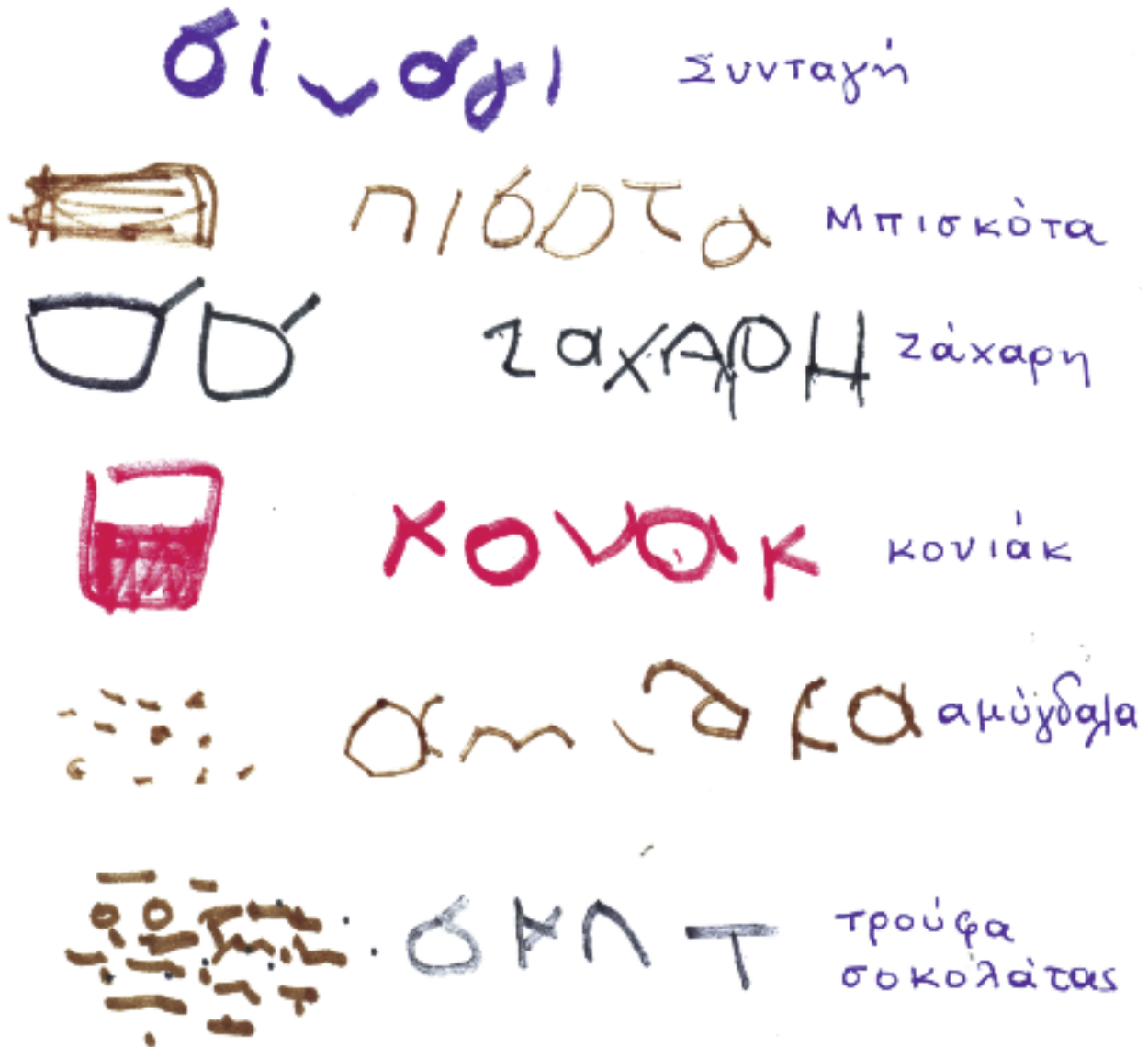
Έγραψαν το κείμενο της πρόσκλησης. Κάθε φορά έλεγαν τι κάνουν και γιατί το κάνουν. Παρακινούσαν τα παιδιά να γράψουν μικρές λέξεις ή τους αριθμούς που φανέρωναν το χρόνο που θα γινόταν η γιορτή. Διάβαζαν ό,τι είχαν γράψει και τα ρωτούσαν αν συμφωνούν με το κείμενο και τι άλλο θα μπορούσε να συμπληρωθεί. Τέλος, τα ρώτησαν να πουν με ποιον τρόπο φαντάζονταν ότι μπορούσαν να σταλούν ηλεκτρονικά. Τα παιδιά έκαναν διάφορες υποθέσεις και προσπάθησαν να τις υλοποιήσουν. Οι γονείς τους υπέδειξαν πού θα έπρεπε να κοιτάζουν, για να διαπιστώσουν ότι το μήνυμά τους απεστάλη. Οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις των αποδεκτών ήταν ήδη περασμένες στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Οι γονείς υπέδειξαν τον τρόπο που γίνεται η αποστολή και παρακίνησαν τα παιδιά να το διεκπεραιώσουν μόνα τους. Μαζί με κάθε πρόσκληση έστελναν και τη φωτογραφία της αφίσας που είχαν ήδη σαρώσει.

Ωστόσο προέκυψε ο εξής προβληματισμός: Δεν είχαν ηλεκτρονική διεύθυνση όλοι όσοι έπρεπε να λάβουν πρόσκληση. Τι έπρεπε λοιπόν να γίνει; Τα παιδιά ήξεραν και από την προηγούμενη φορά. Έπρεπε να στείλουν την πρόσκληση ταχυδρομικά. Με τη βοήθεια των γονέων εκτύπωσαν προσκλήσεις και αφίσες. Έψαξαν στον τηλεφωνικό κατάλογο για να βρουν τα ονόματα και τις διευθύνσεις. Μετά συζήτησαν για τη θέση στο φάκελο της διεύθυνσης του αποστολέα και του παραλήπτη. Οι γονείς άφηναν το σαφές προβάδισμα και την πρωτοβουλία στα παιδιά. Όλοι έδειχναν να διασκεδάζουν με τη διαδικασία. Στο μεταξύ η προετοιμασία των στολών προχωρούσε με πολύ καλό ρυθμό.

Τα παιδιά άκουσαν τα τραγούδια που είχαν φέρει οι γονείς και με ψηφοφορία επέλεξαν τα οκτώ καλύτερα. Άλλα τόσα θα επέλεγαν και τα παιδιά του δημοτικού.

Οι γονείς, που είχαν επιφορτισθεί με αυτό, ήρθαν σε επαφή με την αντίστοιχη ομάδα γονέων του δημοτικού σχολείου. Συζήτησαν, αντάλλαξαν απόψεις και κατέληξαν στην απόφαση ότι καλό θα ήταν να βοηθήσουν μόνο εκεί που δεν μπορούσαν να το κάνουν τα ίδια τα παιδιά. Για παράδειγμα, να φτιάξουν δύο στενόμακρα τραπέζια, ώστε να προετοιμάσουν το χώρο, όπου θα εξέθεταν τα παιδιά τις εργασίες τους, να είναι εκεί την ημέρα που θα ετοιμάζουν την έκθεση, ώστε να προσφέρουν τη βοήθειά τους, να ανέβουν στη σκάλα και να κρεμάσουν κάτι πιο ψηλά, να κρατήσουν και να μεταφέρουν τα βαρύτερα πράγματα, να παρακινήσουν τα παιδιά να σκεφτούν καινούργιες ιδέες, για να είναι η έκθεσή τους πρωτότυπη.

Δύο ημέρες πριν από τη γιορτή, η ομάδα των γονέων που είχε αναλάβει να βοηθήσει στην παρασκευή των γλυκών ξεκίνησε την εργασία από κοινού με τα παιδιά, τα οποία πρότειναν να καταγράφουν πρώτα τη συνταγή, έτσι όπως συνήθιζαν να κάνουν στο σχολείο τους. Έτσι λοιπόν χρειάστηκαν:

Η συνταγή

Υλικά

- 1 πακέτο τετράγωνα μπισκότα
- 2-3 κουταλιές άχνη
- 1/2 κιλό φίχα αμυγδάλου
- 1/2 κιλό μαργαρίνη
- 1/2 ποτήρι του κρασιού κονιάκ
- τρούφα σοκολάτας

Στη συνέχεια χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες και καθεμία, με τη διακριτική βοήθεια των γονέων, έφτιαξε από μία δόση. Έβαλαν στο μίξερ τη μαργαρίνη για να γίνει αφράτη. Έτριψαν σε μικρά κομματάκια τα μπισκότα. Σε ένα λεκανάκι έριξαν τα τριμμένα μπισκότα, τη μαργαρίνη, την άχνη, το κονιάκ και τα αμύγδαλα. Ζύμωσαν τα υλικά, να ενωθούν καλά. Έπλασαν με τη ζύμη μικρά στρογγυλά γλυκάκια και τα τύλιξαν σε τρούφα σοκολάτας. Τα έβαλαν με προσοχή σε μεγάλους δίσκους και τα άφησαν για μία ημέρα στο ψυγείο να σφίξουν. Έτοιμα τα γλυκά!

Ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας και αξιολόγηση

Την ημέρα της γιορτής, παιδιά και γονείς, είχαν τους δικούς τους λόγους ο καθένας για να αισθάνονται χαρούμενοι, ικανοί και ευτυχισμένοι. Όλα έγιναν «πάρα πάρα πολύ ωραία». Κάποιες μικρές ατάκες που ξεχνούσαν τα παιδιά προκαλούσαν καλοπροαίρετα γέλια, παροτρύνει ενίσχυσης και χειροκρότημα.

Τα παιδιά, εκτός από εκείνα που είχαν ετοιμάσει με τη συμβολή των γονέων παρουσίασαν και άλλα πράγματα, όπως χορούς και αθλοπαιδιές. Αυτό ξάφνιασε ευχάριστα τους παρευρισκόμενους.

Στο τέλος της γιορτής οι γονείς έδειχναν ενθουσιασμένοι, είχαν αλλάξει συμπεριφορά ακόμη και οι πλέον επιφυλακτικοί. Φαινόταν ότι μέσα από αυτή τη διαδικασία είχαν αρχίσει να γνωρίζονται και μεταξύ τους, όπως και με τους γονείς του δημοτικού. Αυτό έθετε τα θεμέλια για μακρόχρονη συνεργασία.

Την άλλη ημέρα τα νήπια ξεχύλιζαν από θετικά συναισθήματα. Η έκφρασή τους απάλυνε, όταν αναφέρονταν στη γιορτή, στους γονείς τους και σε καταστάσεις όπου συμμετείχαν όλοι. Η μικρή ομάδα του νηπιαγωγείου φαινόταν σαν να είχε διευρυνθεί, είχαν γίνει ξαφνικά πολλοί, και όλοι αγαπημένοι. Τα νήπια, οι μαθητές του δημοτικού και οι γονείς τους.

Οι νηπιαγωγοί έκριναν ότι μέσα από αυτή τη διαδικασία υπηρετήθηκαν πολλοί στόχοι. Τα παιδιά κατανόησαν τους λόγους για τους οποίους μερικοί γονείς δεν είναι σε θέση να ανταποκρίνονται ενεργά σε όλες τους τις εκδηλώσεις. Διαπίστωσαν όμως ότι, όπου η ανάγκη το απαιτεί, εκείνοι είναι δίπλα τους και τα στηρίζουν.

Παιδιά και γονείς αντιλήφθηκαν ότι υπάρχουν κοινά σημεία επαφής μεταξύ της οικογένειας και του σχολείου και εύκολα μπορεί ο ένας φορέας να υιοθετήσει ή να επεκτείνει μορφές συμπεριφοράς του άλλου.

Έντονη ήταν η αλληλεπίδραση ανάμεσα στους συμμετέχοντες στη διαδικασία αυτή, κάτι που φαινόταν και στη συμπεριφορά τους.

Από την επόμενη κιόλας μέρα τα παιδιά άρχισαν μέσα από αυτοσχέδιες δραματοποιήσεις να μιμούνται τους μεγαλύτερους. Η ιδέα εκείνη που πρότεινε η μαμά του Βασίλη, να φτιάξει το ιστόγραμμα με λουλούδια, άρεσε πολύ και με την πρώτη ευκαιρία βρήκε θερμούς υποστηρικτές.

Ο τοίχος που ήταν αφιερωμένος στην οικογένεια αντικατόπτριζε την κοινωνικοπολιτισμική κουλτούρα του καθενός, έδειχνε τις διαφορές, αλλά κυρίως τόνιζε τις ομοιότητες που απορρέουν από τις ανθρώπινες σχέσεις.

Οι νηπιαγωγοί έκριναν ότι και οι ίδιες ανέπτυξαν νέες στρατηγικές που αποσκοπούσαν στην κινητοποίηση των γονέων, ώστε να συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις του νηπιαγωγείου. Έκριναν επίσης ότι σε αυτό τον τομέα, των σχέσεων με τους γονείς, χρειαζόνταν να ενισχυθούν περισσότερο θεωρητικά μέσα από σχετική βιβλιογραφία και παρακολούθηση σεμιναρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας

Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας

Ενδεικτική θεματική προσέγγιση

Μαθησιακή περιοχή αφόρμησης

Παιδί και πληροφορική

Θέμα

Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας.

Οργάνωση ομάδων

Τα παιδιά του ολοήμερου νηπιαγωγείου.

Διάρκεια

Η υλοποίηση της θεματικής προσέγγισης ξεκίνησε στις αρχές Νοεμβρίου και προγραμματίστηκε να ολοκληρωθεί σε τρεις μήνες. Ωστόσο, θα λαμβανόταν υπόψη και το ενδιαφέρον των παιδιών.

Επιλογή του θέματος

Σχολιασμός

Στην εποχή μας η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία, εξαρτώμαστε πλέον από αυτή σε πολλούς τομείς της ζωής μας. Όσοι δε γνωρίζουν τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή περιέρχονται σχεδόν στην ίδια κατάσταση με εκείνους που κάποτε δε γνώριζαν γράμματα· για να διεκπεραιώσουν μία εργασία τους που έχει σχέση με την τεχνολογία και την πληροφορική θα έχουν πάντα την ανάγκη ενός ειδικού διαμεσολαβητή.

Τα παιδιά εντυπωσιάζονται από τα μηχανήματα που υπάρχουν γύρω τους και έχουν την τάση να ασχολούνται μαζί τους και να μαθαίνουν πράγματα ανώτερα ίσως των προσδοκιών μας. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής προσφέρεται για πάρα πολλές χρήσεις, όπως επικοινωνία, παιχνίδι, ζωγραφική, προβολή βίντεο κ.λπ. Μας δίνει, επομένως, το βήμα να προσεγγίσουμε τις δυνατότητές του και να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατακτήσουν τα πρώτα στάδια του τεχνολογικού εγγραμματισμού.

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών

Η νηπιαγωγός διερεύνησε τις προηγούμενες γνώσεις των παιδιών, σε σχέση με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την τεχνολογία του, κάνοντάς τους ερωτήσεις, όπως:

- «Όσοι δεν έχετε έρθει σε επαφή με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, θα θέλατε να το κάνετε; Τι νομίζετε ότι θα κάνετε με αυτόν;»
- «Πώς φαντάζεστε ότι δουλεύει αυτό το μηχάνημα; Πώς νομίζετε ότι λειτουργεί;»
- «Όσοι έχετε παίξει με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, τι ακριβώς κάνατε;»
- «Τι άλλο νομίζετε ότι μπορείτε να κάνετε με αυτόν;»

Από τις απαντήσεις φάνηκε ότι ελάχιστα παιδιά είχαν ιδέα από ηλεκτρονικό υπολογιστή και τη χρήση του. Αυτό βέβαια είχε την ερμηνεία του, διότι το ολόημερο νηπιαγωγείο βρισκόταν σε νησί, όπου η οικονομία του στηριζόταν κυρίως στην αλιεία και οι περισσότεροι κάτοικοί του, εκ των πραγμάτων, δεν έρχονταν σε επαφή με την τεχνολογία. Στο νηπιαγωγείο υπήρχε ένας μόνο υπολογιστής.

Υποστηρικτικό υλικό

Βιβλία για υπολογιστές που απευθύνονται σε παιδιά, βιβλία για υπολογιστές που απευθύνονται σε ενήλικες, σχετικά άρθρα εφημερίδων και επιστημονικών περιοδικών, διευθύνσεις ιστοσελίδων.

Βασικές επιδιώξεις

- Να αποκτήσουν τα παιδιά τις βασικές δεξιότητες που απαιτούνται για τη σωστή και ασφαλή χρήση ενός υπολογιστή.
- Να ανακαλύψουν μέσα από βιωμένες εμπειρίες ότι η καλή χρήση του υπολογιστή αποσκοπεί στη βελτίωση και την εξυπηρέτηση καθημερινών αναγκών μας.
- Να καλλιεργηθεί στα παιδιά η συνεργατικότητα και η θετική αλληλεπίδραση.

Προτεινόμενη θεματική ενότητα

Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να γνωρίζουν τη σωστή χρήση του υπολογιστή για τη δική τους ασφάλεια και προφύλαξη, αλλά και για προστασία της συσκευής.
- Να γνωρίζουν τη σωστή θέση του σώματός τους μπροστά στον υπολογιστή.
- Να δραματοποιήσουν τα μέρη του ηλεκτρονικού υπολογιστή και να μάθουν βασικές έννοιες του χώρου, όπως επάνω, κάτω, δίπλα, τριγύρω, μέσα, έξω.
- Να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην εργασία του.
- Να εντοπίζουν στο πληκτρολόγιο τα γράμματα, να τοποθετούν το ποντίκι σε συγκεκριμένη θέση στην οθόνη και να επιχειρούν να γράψουν το δικό τους όνομα ή άλλων παιδιών.
- Να μάθουν να χρησιμοποιούν τα πλήκτρα για το «κενό», το Caps lock, το Enter, το Backspace.
- Να εντοπίζουν γράμματα και αριθμούς στο πληκτρολόγιο.
- Να χρησιμοποιούν σωστά τα μέρη του υπολογιστή ή, να δίνουν τις εντολές με λογική σειρά.
- Να μάθουν να αντιγράφουν και να επικολλούν.

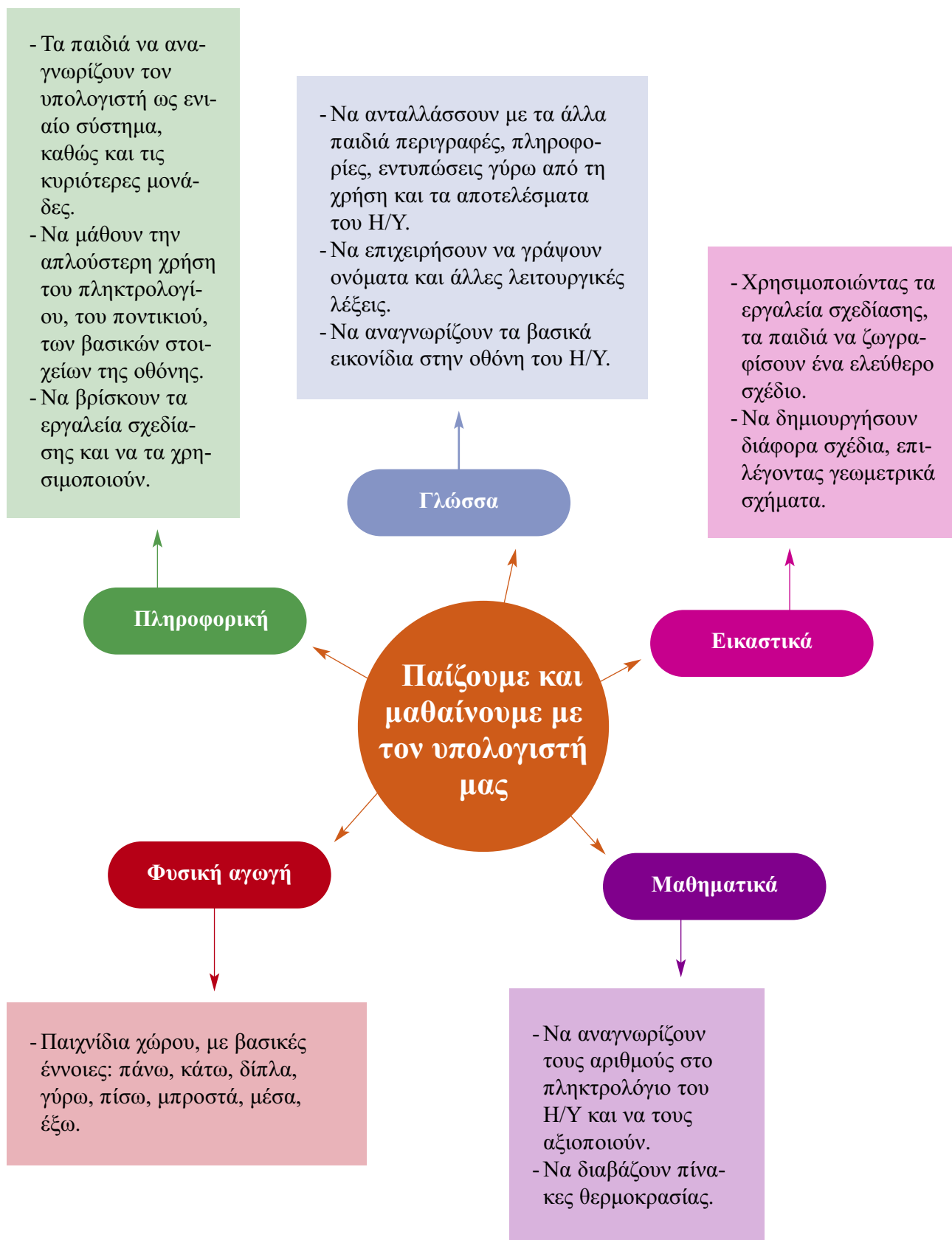
- Να μάθουν να αλλάζουν τη γραμματοσειρά, το μέγεθος των γραμμάτων και των αριθμών, τη μορφή τους (πλάγια, όρθια, έντονα).
- Να δίνουν εντολή σχεδίασης στο Microsoft Office.
- Να δουν άμεσα τα αποτελέσματα των ενεργειών τους.
- Να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που μπορεί να αποδώσει με διαφορετικό τρόπο έναν πίνακα καταγραφής.
- Να μπορούν να «διαβάσουν» έναν πίνακα, όπως παρουσιάζεται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.
- Να αναγνωρίζουν στην οθόνη δικό τους έγγραφο και να το ανοίγουν.
- Να μάθουν να αποθηκεύουν το κείμενό τους στο δικό τους φάκελο.
- Να μάθουν να τροποποιούν το έγγραφό τους και να το «σώζουν».
- Να δρουν σε ήδη υπάρχον κείμενο.
- Να μάθουν να χειρίζονται και να «παίζουν» με τα εργαλεία ελεύθερου σχεδιασμού.
- Να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που ο άνθρωπος μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για δημιουργία και διασκέδαση.
- Να δουν άμεσα τα αποτελέσματα των ενεργειών τους.
- Να προσπαθούν να ακολουθήσουν τις οδηγίες ενός κειμένου και να πλοηγηθούν στο διαδίκτυο.

Συνεργασία των νηπιαγωγών του ολόήμερου νηπιαγωγείου

Η νηπιαγωγός συζήτησε την ιδέα της και με τη συνάδελφο της άλλης βάρδιας. Η θεματική προσέγγιση μέσα από τη μαθησιακή περιοχή της τεχνολογίας ήταν πράγματι πολύ ενδιαφέρουσα και μάλιστα, με τις δεδομένες τοπικές συνθήκες, ήταν μάλλον απαραίτητη. Συμφώνησαν επίσης να ενημερώνουν η μία την άλλη για τα στάδια στα οποία βρίσκονται, ώστε να υπάρχει συγχρονισμός και τα παιδιά να ωφεληθούν κατά το μέγιστο δυνατό.

Πλαίσιο ανάπτυξης της θεματικής προσέγγισης

Από τη συνεργασία των δύο νηπιαγωγών προέκυψε ο εξής σχεδιασμός:

Διαθεματικότητα

Πληροφορική, Εικαστικά, Γλώσσα, Μαθηματικά, Φυσική Αγωγή.

Υλοποίηση θεματικής προσέγγισης

Ο υπολογιστής βρισκόταν σε ένα ήσυχο σημείο της τάξης, δίπλα στη γωνιά της βιβλιοθήκης. Ήταν τοποθετημένος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αντανακλά το φως της ημέρας ή του ηλεκτρικού λαμπτήρα.

Η νηπιαγωγός, έχοντας υπόψη της ότι κάποια στιγμή θα προγραμματίζε για τα παιδιά μία θεματική προσέγγιση με θέμα τον υπολογιστή και τη χρήση του, φρόντιζε κατά τη διάρκεια του ωραρίου της, όποτε αυτό χρειαζόταν, να κάθεται μπροστά στον υπολογιστή, έχοντας σωστή θέση του σώματος, να γράφει ονόματα ή λέξεις που θα χρησιμοποιούσε μέσα στην τάξη, να τα εκτυπώνει και να τα αναρτά σε εμφανή σημεία. Πολλές φορές έγραφε επιστολή, την εκτύπωνε, την έβαζε σε φάκελο μπροστά στα παιδιά, έγραφε τη διεύθυνση και έβαζε τις σφραγίδες, ώστε να δίνει την εντύπωση ότι είναι έτοιμο για ταχυδρόμηση. Όταν κάποιο νήπιο τη ρωτούσε κάτι σχετικό με τις δράσεις της στον υπολογιστή, εκείνη πρόθυμα εξηγούσε τι κάνει, πώς το κάνει και για ποιο λόγο.

Γνωριμία με τον υπολογιστή

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να γνωρίζουν τη σωστή χρήση του υπολογιστή για τη δική τους ασφάλεια και προφύλαξη, αλλά και για την προστασία της συσκευής.
- Να γνωρίζουν τη σωστή θέση του σώματός τους μπροστά στον υπολογιστή.

Υλικά

Ηλεκτρονικός υπολογιστής, μολύβια, χαρτιά, χρώματα.

Δραστηριότητα

Η νηπιαγωγός ρώτησε τα παιδιά πώς θα τους φαινόταν η ιδέα να τους επιτραπεί να παίζουν και να γράφουν και τα ίδια στον υπολογιστή. Εκείνα χάρηκαν πολύ και το δέχτηκαν με ενθουσιασμό_ θεωρούσαν ότι ήταν κάτι που δικαιούνταν μόνο οι μεγάλοι να χρησιμοποιούν. Άλλωστε, στο σπίτι τους, εκτός από ένα νήπιο, δεν είχε κανείς άλλος τέτοιο ηλεκτρονικό μηχάνημα.

Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να έρθουν σε μία πρώτη επαφή με την ονομασία και τη χρήση καθενός από τα μέρη του υπολογιστή. Οι ερωτήσεις που τους έθεσε ήταν του τύπου:

- «Έχετε ξαναδεί ηλεκτρονικό υπολογιστή;»
- «Τι έχετε κάνει μ' αυτόν;»
- «Πώς λειτουργεί, γνωρίζετε;»
- «Πώς το λένε αυτό εδώ;»
- «Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνω για να ξεκινήσει τη λειτουργία του και να μπορέσω να γράψω;»

Με τον τρόπο αυτό η νηπιαγωγός έδειχνε, ονομάτιζε και ταυτόχρονα περιέγραφε στα παιδιά πώς χρησιμοποιείται και πώς λειτουργεί κάθε μέρος του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Τον άνοιξε μπροστά

τους, λέγοντας κάθε φορά τι ακριβώς κάνει και χρησιμοποιώντας την πραγματική ορολογία. Στη συνέχεια έγραψε όλα τα ονόματα των παιδιών. Κάθε φορά τα καλούσε να αναγνωρίσουν τίνος όνομα ήταν γραμμένο. Μετά έκλεισε κανονικά τον υπολογιστή και έβγαλε από την πρίζα τα καλώδια σύνδεσης. Τα παιδιά έλεγαν τι έκανε κάθε φορά. Κατόπιν η νηπιαγωγός προσπάθησε να ανοίξει και πάλι τον υπολογιστή. Για ποιο λόγο δεν ανταποκρινόταν; Τα παιδιά, εξοικειωμένα με το ρεύμα και τα αποτελέσματα της παροχής του, εύκολα συνέδεσαν το αίτιο με το αποτέλεσμα και κατανόησαν ότι για να δουλέψει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής πρέπει να του παρέχεται ρεύμα.

- (Νηπιαγωγός): «Τι έχουμε όμως πει για τις πρίζες και τα καλώδια του ρεύματος;»
- (Παιδιά): «Ότι δεν τα ακουμπάμε καθόλου, είναι επικίνδυνα».
- (Νηπιαγωγός): Μήπως έχετε κάποια ιδέα, τι να κάνουμε, για να το θυμόμαστε αυτό και να μην πιάνουμε τα καλώδια;»
- (Παιδιά): «Να κάνουμε μία πινακίδα που να το λέει».

Τρία παιδιά προθυμοποιήθηκαν να φτιάξουν την πινακίδα αυτή. Έπειτα την τοποθέτησαν στον πίνακα που βρισκόταν στον τοίχο όπου ακουμπούσε το τραπέζι του υπολογιστή.

Η νηπιαγωγός άνοιξε πάλι τον υπολογιστή, άνοιξε ένα έγγραφο και άφησε τα παιδιά να πειραματιστούν με τα πλήκτρα, τα γράμματα και τους αριθμούς. Αργότερα, τα παιδιά ζωγράφισαν έναν υπολογιστή, όπως εκείνος που είδαν στην τάξη ή όπως θα ήθελαν να είναι ο δικός τους.

Το ποντικάκι τρέχει επάνω κάτω

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να δραματοποιήσουν τα μέρη του ηλεκτρονικού υπολογιστή και να μάθουν τις βασικές έννοιες του χώρου, όπως επάνω, κάτω, δίπλα, τριγύρω, μέσα, έξω.

Υλικά

Το ποντίκι και η θόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή, ένας φακός.

Δραστηριότητα

Η δραστηριότητα έγινε σε ένα χώρο της αίθουσας, όπου δεν υπήρχαν αντικείμενα και έπιπλα. Αυτό έδινε την ελευθερία στα παιδιά να τρέξουν όπου ήθελαν. Ο φωτισμός εκείνη τη στιγμή ήταν τέτοιος που επέτρεπε να φαίνεται το φως ενός φακού. Η νηπιαγωγός εξήγησε πώς παίζεται το παιχνίδι. Ένα παιδί θα παριστάνει τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Όπου ρίχνει το φως του, τα ποντικάκια θα πρέπει γρήγορα να τρέχουν εκεί, δίπλα, τριγύρω. Αν ρίξει το φως στο πάτωμα, θα κάτσουν κάτω. Αν το ρίξει στο ταβάνι, θα σηκωθούν επάνω. Τα παιδιά άρχισαν να παίζουν και να διασκεδάζουν.

Επεκτάσεις της δραστηριότητας

Σε μια στιγμή ένα παιδί έκανε μία απρόσμενη παρατήρηση: «Δε λέει ο υπολογιστής τι να κάνει το ποντικάκι, εγώ λέω στο ποντικάκι κι εκείνο δείχνει στον υπολογιστή τι να κάνει». Ήταν ο Γρηγόρης, το μόνο παιδί που ήξερε τα βασικά στοιχεία του ηλεκτρονικού υπολογιστή, και η νηπιαγωγός βρήκε πολύ σωστή την παρατήρησή του. Τον παρακίνησε, λοιπόν, να δείξει σε όλους πώς κάνει αυτό που μόλις εκείνη τη στιγμή τους περιέγραψε. Όση ώρα το νήπιο έπαιζε με το ποντίκι, τα υπόλοιπα παιδιά παρατηρούσαν προσεκτικά, δήλωναν τα σημεία όπου εμφανιζόταν το βελάκι που κινούσε το ποντίκι και το ακολουθούσαν με τις κινήσεις τους. Η νηπιαγωγός τα παρότρυνε αντί να λένε «δίπλα», να χρησιμοποιούν του όρους «δεξιά», «αριστερά». Μετά, διεύρυνοντας λίγο τη δραστηριότητα, παρακίνησε τα παιδιά να βρουν και άλλους παιγνιώδεις τρόπους έκφρασης. Αφού κατέθεσαν διάφορες πρότασεις, τα παιδιά σκέφτηκαν να παίζουν μία παραλλαγή του παιχνιδιού «Βασιλιά, βασιλιά, τι ώρα είναι;». Ωστόσο το δικό τους παιχνίδι θα το ονόμαζαν «Υπολογιστή, υπολογιστή τι ώρα είναι;».

Πρότειναν δε να το παίζουν ως εξής:

Ένα παιδί θα έκανε τον υπολογιστή. Μπροστά του, στο πάτωμα, θα βρισκόταν ένα βιβλίο που υποτίθεται ότι θα ήταν το εικονίδιο. Τα υπόλοιπα παιδιά-ποντικάκια θα ήταν σε μία ευθεία γραμμή, μακριά του. Τα «ποντικάκια» θα έλεγαν «Υπολογιστή, υπολογιστή τι ώρα είναι;» κι εκείνος θα απαντούσε «ένα βήμα μπροστά» ή «δύο βήματα δεξιά» ή «τρία βήματα πίσω», ό,τι ήθελε. Όποιο «ποντικάκι» κατάφερνε να φτάσει μπροστά στον «υπολογιστή», του άρπαζε το εικονίδιο και έτρεχε να φύγει. Αν ο «υπολογιστής» δεν το έπιανε, το παιχνίδι ξανάρχιζε όπως πριν. Αν το έπιανε, άλλαζαν ρόλους και το παιχνίδι ξανάρχιζε με άλλον πλέον «υπολογιστή».

Γράφω όποιο όνομα θέλω

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να εντοπίζουν στο πληκτρολόγιο τα γράμματα, να τοποθετούν το ποντίκι σε συγκεκριμένη θέση στην οθόνη και να επιχειρούν να γράψουν το δικό τους όνομα ή άλλων παιδιών.
- Να μάθουν να χρησιμοποιούν το πλήκτρο για το «κενό», το Caps Lock, το Enter, το Backspace.

Υλικά

Ηλεκτρονικός υπολογιστής, καρτέλες ονομάτων.

Δραστηριότητα

Τα παιδιά, σε μικρές ομάδες δύο τριών ατόμων, παρακινήθηκαν να γράψουν το όνομά τους ή των φίλων τους, από μνήμης ή με τη βοήθεια των καρτελών που βρίσκονταν σε διάφορους πίνακες αναφοράς στην τάξη. Η ίδια η διαδικασία τους έδωσε κίνητρα να μάθουν τη χρήση του πλήκτρου Caps Lock το οποίο αλλάζει τη γραφή από μικρά σε κεφαλαία γράμματα και αντιστρόφως. Έμαθαν, επίσης, ότι για να αλλάξουν σειρά θα πρέπει να πατήσουν το Enter και για να γυρίσουν πίσω στην προηγούμενη σειρά πρέπει να πατήσουν το Backspace.

Γράφω όποιο όνομα και όποια λέξη θέλω και τα εκτυπώνω

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που βοηθάει τον άνθρωπο στην εργασία του.

Υλικά

Ηλεκτρονικός υπολογιστής, εκτυπωτής.

Δραστηριότητα

Μόλις τα παιδιά έμαθαν να γράφουν το όνομά τους δημιουργήθηκε η ανάγκη να τα εκτυπώσουν. Έτσι, έμαθαν να πατούν πρώτα το κουμπί του εκτυπωτή, ώστε να πάρει ρεύμα, και μετά να δίνουν την εντολή εκτύπωσης, πατώντας το έκτο εικονίδιο, από αριστερά, της μπάρας που βρίσκεται στο επάνω μέρος του υπολογιστή.

Ο ένας γράφει, ο άλλος διαβάζει

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να εντοπίζουν γράμματα και αριθμούς στο πληκτρολόγιο.
- Να χρησιμοποιούν σωστά τα μέρη του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή, να δίνουν τις εντολές με λογική σειρά.

Υλικά

- Ηλεκτρονικός υπολογιστής, διάφορες λέξεις ή αριθμοί που υπάρχουν στην τάξη σε καρτέλες, γωνιές ή βιβλία.

Δραστηριότητα

Στη συνέχεια ένα παιδί έγραφε μία λέξη ή αριθμούς που θυμόταν ή είχε μπροστά του σε μια καρτέλα. Η λέξη έπρεπε κάθε φορά να ανήκει σε εκείνες που συναντούν συχνά τα παιδιά στην τάξη και που η χρήση τους να είναι λειτουργική, π.χ. «ιατρείο». Έπειτα τα υπόλοιπα παιδιά προσπαθούσαν να τη διαβάσουν ή να θυμηθούν πού την είχαν δει, ώστε να καταλάβουν και την έννοιά της. Όλα τα παιδιά της ομάδας κλήθηκαν με τη σειρά τους να γράψουν όποια λέξη ήθελαν και τα άλλα να την αποκωδικοποιήσουν.

Παίζω με τα γράμματα και τους αριθμούς

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να μάθουν να αντιγράφουν και να επικολλούν.
- Να μάθουν να αλλάζουν τη γραμματοσειρά, το μέγεθος των γραμμάτων και των αριθμών, τη μορφή τους (πλάγια, όρθια, έντονα).
- Να δίνουν εντολή σχεδίασης μέσα από το περιβάλλον του Microsoft Office.
- Να δουν άμεσα τα αποτελέσματα των ενεργειών τους.

Δραστηριότητα

(Η συγκεκριμένη δραστηριότητα, με τους ίδιους στόχους, δεν ήταν δυνατόν να εξαντληθεί σε μία μόνο φορά. Εξελισσόταν πάντα, ακολουθώντας τους ρυθμούς των παιδιών.)

Η νηπιαγωγός παρακίνησε τα παιδιά να «μαυρίσουν» τη λέξη που είχαν γράψει και τους έδειξε τον τρόπο.

- «Τι θα γινόταν αν πατούσαμε το εικονίδιο που δείχνει το ψαλίδι [Αποκοπή];»

Η νηπιαγωγός άφησε τα παιδιά να πειραματιστούν.

- (Παιδιά): «Η λέξη μας χάθηκε!»
- (Νηπιαγωγός): «Και τώρα, το χάσαμε αλήθεια; Τι θα γινόταν, αν πατούσαμε το εικονίδιο που βρίσκεται δίπλα στο βουρτσάκι [Επικόλληση];»
- (Παιδιά): «Η λέξη μας ξαναβρέθηκε!»

- (Νηπιαγωγός): «Τι θα γινόταν αν “μαυρίζαμε” το κείμενό μας και μετά πατούσαμε το εικονίδιο που βρίσκεται δίπλα στο ψαλίδι [Αντιγραφή];»
- (Παιδιά): «Δεν έγινε τίποτα».
- (Νηπιαγωγός): «Τι νομίζετε ότι θα γινόταν αν τώρα πατούσαμε την *Επικόλληση*;»
- (Παιδιά): «Η λέξη έγινε δυο φορές!»
- (Νηπιαγωγός): «Αν ξαναπατήσω την *Επικόλληση*;»
- (Παιδιά): «Το ίδιο πράγμα τρεις φορές!»

ΝΙΚΚΣ

ΝΙΚΚΣ

ΝΙΚΚΣ

Με τον ίδιο τρόπο παρακίνησε τα παιδιά να πειραματιστούν και να διασκεδάσουν, να μετατρέψουν τη λέξη τους, τα γράμματα ή τους αριθμούς, σε έντονη γραφή, σε πλάγια, να της αλλάξουν γραμματοσειρά. Προέκυψαν δε αυτοσχεδιασμοί, όπως:

α α α α α α

Λενα Λενα **Λενα Λενα**

3 3 3 3 3 3 3 3 3 3

Επίσης, παρακινήθηκαν να γράψουν το όνομά τους, ή όποια λέξη ήθελαν, να τη «μαυρίσουν» και να πατήσουν την ένδειξη «Εντολή σχεδίασης του office». Το αποτέλεσμα ήταν ξαφνικό για τα παιδιά, τα ενθουσίασε και διατήρησε το ενδιαφέρον τους αμείωτο για ώρα.

ΕΙΡΗΝΗ

ΕΙΡΗΝΗ

Διαβάσω τη θερμοκρασία της εβδομάδας

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που μπορεί να αποδώσει με διαφορετικό τρόπο έναν πίνακα καταγραφής.
- Να μπορούν να διαβάσουν έναν πίνακα, όπως παρουσιάζεται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

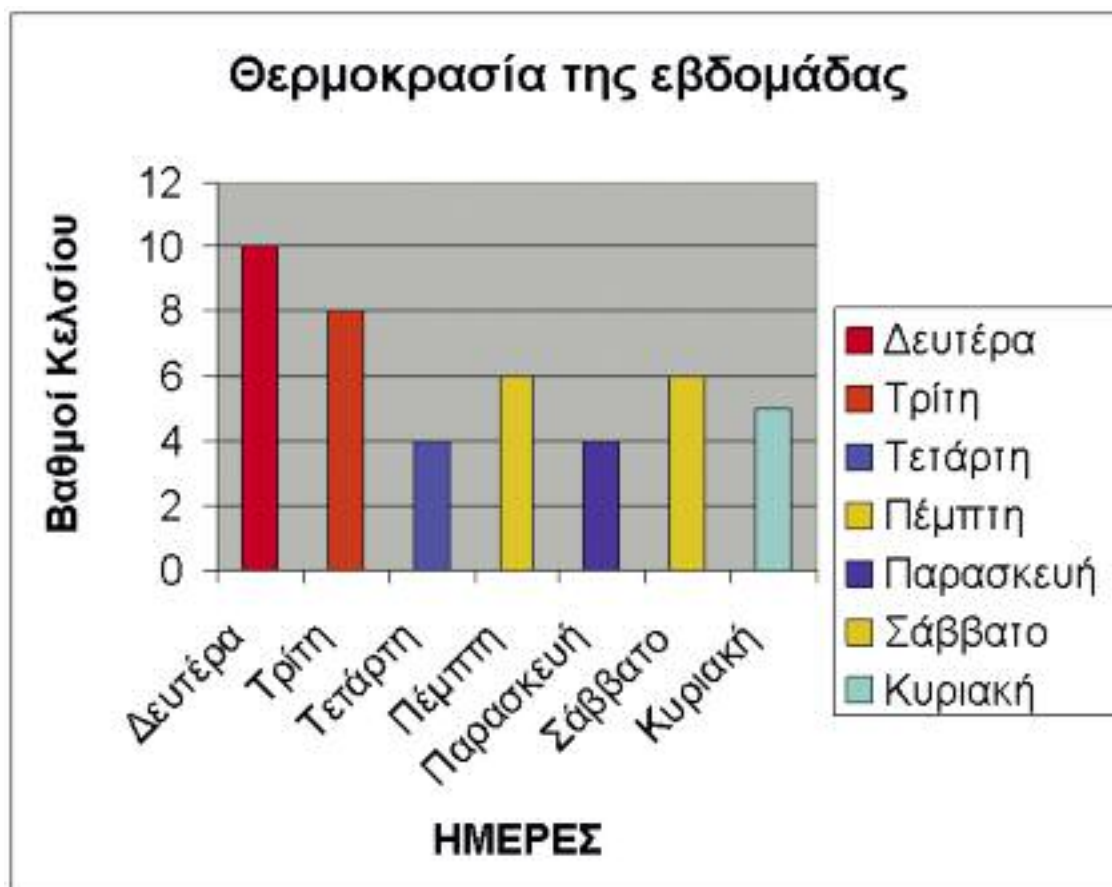
Υλικά

Πίνακας καταγραφής της θερμοκρασίας της εβδομάδας.

Δραστηριότητα

Η νηπιαγωγός παρακίνησε τα παιδιά να σκεφτούν πώς αλλιώς θα μπορούσαν να αποτυπώσουν τις διακυμάνσεις της θερμοκρασίας μιας εβδομάδας. Τα ενθάρρυνε δε να πραγματοποιήσουν τις ιδέες τους. Όλα τα παιδιά είχαν προτείνει ιδέες, όπου ως μέσα καταγραφής ήταν το χαρτί, το μολύβι, τα χρώματα. Εκείνη τα παρακίνησε να σκεφτούν πώς φαντάζονταν ότι θα ήταν ένας πίνακας καταγραφής της θερμοκρασίας που είχε αποδοθεί από ηλεκτρονικό υπολογιστή. Ήθελαν να δοκιμάσουν;

Φυσικά, ένας πίνακας καταγραφής είχε πολύ αυξημένες δυσκολίες για το συγκεκριμένο στάδιο εξοικείωσης που βρίσκονταν τα παιδιά. Η νηπιαγωγός, όμως είχε ως στόχο να καταλάβουν μία από τις πολλές χρήσεις του και να προσπαθήσουν να διαβάσουν τις θερμοκρασίες.

Κάνω ένα δικό μου έγγραφο και μαθαίνω να το ανοίγω

Μαθησιακοί στόχοι

Τα παιδιά να αναγνωρίζουν στην οθόνη το δικό τους έγγραφο και να το ανοίγουν.

Υλικά

Ηλεκτρονικός υπολογιστής.

Οργάνωση

Μικρές ομάδες.

Δραστηριότητα

Η νηπιαγωγός, αναφέροντας κάθε φορά τι κάνει και για ποιο λόγο, ανοίγει ένα έγγραφο για κάθε παιδί. Στη συνέχεια τα παρακινεί να γράψει το καθένα το όνομά του και αποθηκεύει το αντίστοιχο έγγραφο στην επιφάνεια εργασίας. Έπειτα καλεί το κάθε παιδί να το ανακαλύψει. Επίσης τα ρωτάει αν γνωρίζουν πώς θα μπορούσαν να το ανοίξουν και τα αφήνει να πειραματιστούν. Βρίσκει το δικό της έγγραφο, και αναφέροντας πάντα τι ακριβώς κάνει, το βρίσκει με το βελάκι, πατάει δύο φορές το αριστερό πλήκτρο του ποντικιού και το ανοίγει. Μετά παρακινεί τα παιδιά να βρουν με τον ίδιο τρόπο το δικό τους έγγραφο και να το ανοίξουν. Έπειτα από διάφορες δοκιμές, μερικά παιδιά ανακάλυψαν ακόμη και τον τρόπο να κλείνουν το έγγραφό τους.

«Σώζω» το κείμενό μου

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να μάθουν να αποθηκεύουν το κείμενό τους στο δικό τους φάκελο.
- Να μάθουν να τροποποιούν το έγγραφό τους και να το «σώζουν».
- Να δρουν σε ένα ήδη υπάρχον κείμενο.

Δραστηριότητα

Τα παιδιά έμαθαν ότι πατώντας το τρίτο εικονίδιο από αριστερά μπορούν να αποθηκεύσουν το έγγραφο που έφτιαζαν στο φάκελό τους. Έτσι, κάνοντας διάφορα πειράματα, κλείνοντας και ανοίγοντας το έγγραφό τους, ανακάλυψαν ότι το κείμενό τους παραμένει αποθηκευμένο στη μορφή που το άφησαν. Ανακάλυψαν, επίσης, ότι μπορούν να δράσουν σε αυτό και να κάνουν ό,τι επιθυμούν. Να το επεκτείνουν, να το σβήσουν, να το διορθώσουν.¹⁰

¹⁰ Για να κατακτήσουν τα παιδιά τις δεξιότητες που απορρέουν από αυτή τη δραστηριότητα, χρειάστηκαν πολλές επαναλήψεις και αρκετός χρόνος. Δεν εξαντλήθηκε σε μία και μόνη φορά και όλα τα νήπια δεν έφτασαν στον ίδιο βαθμό εξοικείωσης με τα αντίστοιχα εργαλεία του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Ξέρω να ζωγραφίζω στον υπολογιστή!

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να μάθουν να χειρίζονται και να «παίζουν» με τα εργαλεία ελεύθερου σχεδιασμού.
- Να ταυτίσουν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με μία μηχανή που ο άνθρωπος μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για δημιουργία και διασκέδαση.
- Να δουν άμεσα τα αποτελέσματα των ενεργειών τους.

Δραστηριότητα

Στο πρόγραμμα της ζωγραφικής τα παιδιά ανίχνευσαν, πειραματίστηκαν, στην αρχή μόνο με το «μολύβι», έκαναν άτεχνα σχήματα, στη συνέχεια όμως κατάφεραν, συντονίζοντας την κίνηση του ματιού με την κίνηση του χεριού, να αποκτήσουν τον οπτικοκινητικό έλεγχο. Αυτό βοήθησε τα παιδιά να παραγάγουν συγκεκριμένα σχέδια είτε με σύνθεση έτοιμων γεωμετρικών σχημάτων είτε με ελεύθερο σχέδιο.

Τα παιδιά διασκέδασαν, αντάλλαξαν απόψεις, έμειναν έκπληκτα από τις δυνατότητες που παρέχει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής. Πειραματίστηκαν με το πινέλο, το σπρέι, το μολύβι, τη γόμα, τον κουβά, την παλέτα με τα χρώματα, το πάχος των γραμμών, και είδαν άμεσα το αποτέλεσμα των δράσεών τους.

Ψάχνουμε το ρινόκερο;

Μαθησιακοί στόχοι

- Τα παιδιά να προσπαθούν να ακολουθήσουν τις οδηγίες ενός κειμένου και να πλοηγηθούν στο διαδίκτυο.

Υλικά

Ο πρώτος μου υπολογιστής, βιβλίο για παιδιά.

Δραστηριότητα

Η νηπιαγωγός διάβασε το παρακάτω κείμενο στα παιδιά:

Φαντάσου τον υπολογιστή σαν ένα ζωντανό βιβλίο. Πες πως θέλεις να μάθεις για το ρινόκερο. Στο βιβλίο θα πρέπει μόνο να διαβάζεις – άντε το πολύ να δεις και μερικές φωτογραφίες. Με τον υπολογιστή και θα διαβάζεις και θα βλέπεις φωτογραφίες. Θα ακούς επίσης ήχους, θα βλέπεις κινούμενα σχέδια και βίντεο. Θα πατάς ένα κουμπί και θα ακούς πώς φωνάζει ο ρινόκερος. Θα πατάς κάποιο άλλο και θα βλέπεις πώς τρώει, ή πώς τρέχει. Θα ρωτάς πόσα κόκαλα έχει και ο υπολογιστής θα σου απαντάει. Κατά κάποιο τρόπο θα έχεις ένα δάσκαλο σπίτι σου να σου λύνει τις απορίες με ένα τρόπο που θα μοιάζει με παιχνιδάκι... Είχα τρελαθεί με την ιδέα! Όχι βέβαια με το να έχω ένα δάσκαλο στο σπίτι, είχα ενθουσιαστεί με το να έχω ένα ρινόκερο σπίτι, έστω και εικονικό. Δεν έβλεπα την ώρα να ξεκινήσουμε...

Ο μπαμπάς πληκτρολόγησε τη λέξη «ρινόκερος». Σε δυο δευτερόλεπτα εμφανίστηκε στην οθόνη μια φωτογραφία ενός ρινόκερου και ένα κείμενο. Στο κάτω μέρος εμφανίστηκαν μερικά εικονίδια. Ένα ήταν σκίτσο ενός μεγάλφωνου, ένα άλλο ήταν σαν ταινία. Πάτησε με το ποντίκι την εικόνα του μεγάλφωνου. Ακούστηκε ένας άσχημος ήχος. Αυτός είναι ο ήχος που κάνουν οι ρινόκεροι, μου εξήγησε ο μπαμπάς. Μετά πάτησε το εικονίδιο με το σκίτσο της ταινίας. Κόντεψα να τρελαθώ... η εικόνα του ρινόκερου άρχισε να κουνιέται. Μετά ο ρινόκερος άρχισε να τρέχει. Αυτό είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του υπολογιστή, εξηγούσε ο μπαμπάς, μας δίνει κάθε φορά τις πληροφορίες που εμείς θέλουμε και σε όποια μορφή θέλουμε.¹¹

- «Τι λέει αυτό που μόλις τώρα διαβάσαμε; Μπορούμε αλήθεια να βρούμε ένα ρινόκερο μέσα στον υπολογιστή; Πώς νομίζετε ότι θα μπορούσε να γίνει αυτό;»

Τα παιδιά απαντούσαν διάφορα, αλλά έμεναν και με την απορία πώς είναι δυνατόν να υπάρχει ένας ρινόκερος στον υπολογιστή; Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να θυμηθούν τις οδηγίες που υπήρχαν στο κείμενο. Τους το ξαναδιάβασε. «Τι λέει πρώτα; Τι λέει μετά;»

Μετά μπήκε στην ιστοσελίδα και παρακίνησε τα παιδιά να γράψουν τη λέξη «ρινόκερος». Εκείνα την πληκτρολόγησαν, πάτησαν Enter, αλλά δε συνέβη τίποτα. «Γιατί; Μήπως να ελέγξουμε τη λέξη;» Αν δεν είναι σωστά γραμμένη, ο ρινόκερος... δε βγαίνει. Τα παιδιά, με τη βοήθεια της νηπιαγωγού, εντόπισαν στο κείμενο τη λέξη και αντιστοίχισαν ένα προς ένα τα γράμματα. Έλειπαν τρία. Τα διόρθωσαν. Πάτησαν Enter και μπροστά τους εμφανίστηκε η φωτογραφία ενός ρινόκερου και ένα κείμενο. Στο κάτω μέρος εμφανίστηκαν μερικά εικονίδια. Ένα ήταν σκίτσο ενός μεγάλφωνου, ενώ κάποιο άλλο ήταν σαν ταινία. Η νηπιαγωγός παρακίνησε τα νήπια να θυμηθούν τι έλεγε το κείμενο ότι έπρεπε να κάνουν στη συνέχεια. Εκείνα άρχισαν να πατούν με τη σειρά τα εικονίδια. Είδαν το ρινόκερο να κουνιέται και να τρέχει, άκουσαν τη φωνή του. Έπειτα θέλησαν να δοκιμάσουν με κάτι άλλο. Έγραψαν τη λέξη «λιοντάρι» και πάτησαν Enter.

¹¹ Πάσχος Μανδραβέλης, *Ο πρώτος μου υπολογιστής*, εκδ. Καστανιώτη, 1997.

Τα νήπια εξέφρασαν την επιθυμία να συνεργασθούν με τα παιδιά του δημοτικού, ώστε να παίζουν μαζί στους υπολογιστές και να μάθουν περισσότερα. Αυτό έδωσε το έναυσμα για την υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας. Πριν όμως η νηπιαγωγός προχωρήσει στη διερεύνησή του και παρακινήσει τα παιδιά να το οργανώσουν, έκανε την αξιολόγηση της θεματικής προσέγγισης που μόλις είχε ολοκληρωθεί.

Ολοκλήρωση της θεματικής προσέγγισης και αξιολόγηση

Όσα είχε προγραμματίσει η νηπιαγωγός για τη θεματική προσέγγιση «Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας» υλοποιήθηκαν, σε ορισμένα δε σημεία υπήρξαν και επεκτάσεις ενεργειών. Οι δραστηριότητες στις οποίες παρακινούσε τα παιδιά να εμπλακούν δεν εξαντλούνταν σε μία μόνο προσέγγιση και προσπάθεια, αλλά επεκτείνονταν και σε άλλες ώρες του σχολικού ωραρίου. Άλλωστε, τα παιδιά δεν ήταν σε θέση να εμπεδώσουν με μία μόνο φορά το μηχανισμό που απαιτούσε η κάθε ενέργεια. Στην πραγματικότητα ήταν η αφόρμιση για καινούργιους πειραματισμούς, για ανταλλαγή εμπειριών, για αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών και της νηπιαγωγού, αλλά και μεταξύ των παιδιών και του υπολογιστή.

Τα παιδιά δήλωναν και φαίνονταν πολύ ευχαριστημένα με αυτή τους την ενασχόληση. Είχε εμπλουτισθεί το λεξιλόγιό τους με νέες λέξεις, είχαν μάθει να χειρίζονται, ως ένα βαθμό, τον υπολογιστή. Επίσης, μέσα από την ομαδική συνεργασία, είχαν καλλιεργήσει σωστή συμπεριφορά στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Ο Γρηγόρης, το μόνο νήπιο που γνώριζε λίγο τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, είχε αλλάξει τελείως τη συμπεριφορά του. Ενώ πριν ήταν ένα δειλό παιδί που δύσκολα έμπαινε στις παρέες των άλλων, ξαφνικά αναβαθμίστηκε, υποδείκνυε στα άλλα παιδιά τι να κάνουν, όταν ρωτούσαν τη γνώμη του, με αποτέλεσμα να αλλάξει θετικά η αυτοεικόνα του και να ανέβει η αυτοεκτίμησή του.

Οι γονείς δεν ενεπλάκησαν καθόλου σε αυτή τη διαδικασία. Αυτό έγινε, διότι η ίδια η νηπιαγωγός γνώριζε πολύ καλά τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, αλλά και διότι η μόνη μητέρα που επίσης γνώριζε μερικά πράγματα για τον υπολογιστή δεν ήταν ιδιαίτερα συνεργάσιμη. Παρόλα αυτά, έκρινε ότι σε μια επόμενη προσπάθεια θα έπρεπε να βρει τρόπο να τους εμπλέξει, ώστε να αμβλυνθούν οι φόβοι τους για την άγνωστη τεχνολογία και να ωφεληθούν έτσι όλοι, γονείς και παιδιά. Η συνεργασία της με τη νηπιαγωγό της άλλης βάρδιας υπήρξε πολύ καλή. Αν και η συνάδελφος δε γνώριζε πολύ καλά υπολογιστή, κατάφερε να δίνει τη δυνατότητα στα νήπια να συνεχίζουν όσα είχαν μάθει, με αποτέλεσμα να ωφεληθεί, ως ένα σημείο, και η ίδια.

Ανάδυση σχεδίου εργασίας μέσα από τη θεματική προσέγγιση «Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας»

Ομάδα

Τα νήπια του ολοήμερου νηπιαγωγείου, τα παιδιά της α΄ και β΄ δημοτικού, τα παιδιά της α΄ δημοτικού μιας άλλης πόλης.

Διάρκεια

Τρεις μήνες.

Χώρος

Νηπιαγωγείο, αίθουσα του δημοτικού.

Έναυσμα

Κατά τη διάρκεια της θεματικής προσέγγισης «Παίζουμε και μαθαίνουμε με τον υπολογιστή μας» ένα νήπιο εξέφρασε την επιθυμία να παίξει παιχνίδια στον υπολογιστή με τον αδελφό του που πήγαινε στη β΄ δημοτικού. Ένα άλλο νήπιο συνέχισε την κουβέντα, λέγοντας ότι τα «μεγάλα παιδιά» ξέρουν πολλά στον υπολογιστή και ότι θα ήθελε να μάθει κι εκείνο τόσα. Μέσα από τη συζήτηση που ακολούθησε φάνηκε το έντονο ενδιαφέρον των παιδιών να έρθουν σε επικοινωνία με τα μεγαλύτερα παιδιά, το εξέφραζαν σαν ευχή, τους φαινόταν ανέφικτο.

Διερεύνηση εμπειριών

Η νηπιαγωγός με κατάλληλες ερωτήσεις διερεύνησε αν το ενδιαφέρον των παιδιών για συγχρωτισμό και αλληλεπίδραση με τα παιδιά του δημοτικού ήταν γνήσιο. Από τις απαντήσεις τους έκρινε ότι ήθελαν πολύ να συμβεί κάτι τέτοιο, όμως το θεωρούσαν δύσκολο και εκδήλωναν άγχος για τη συμπεριφορά των μεγαλύτερων παιδιών απέναντί τους, καθώς και για τη συμπεριφορά που θα έπρεπε να επιδείξουν τα ίδια απέναντι στους μαθητές και στο δάσκαλό τους.

Συνεργασία εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων

Η νηπιαγωγός συζήτησε με τη συνάδελφο της άλλης βάρδιας την ιδέα της για την υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας με θέμα τον υπολογιστή, τη χρήση του και τις δυνατότητες που προσφέρει. Θεώρησαν και οι δύο ότι θα έκανε πολύ καλό στα νήπια να συγχρωτισθούν με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και ότι θα ενίσχυε την ομαλή μετάβασή τους στην επόμενη σχολική βαθμίδα. Η δε κοινή ενασχόληση με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή θα βοηθούσε πολύ στην αναβάθμιση των γνώσεων και των εμπειριών τους.

Την επόμενη ημέρα, οι νηπιαγωγοί συζήτησαν τις σκέψεις τους με τους συναδέλφους του δημοτικού, εκθέτοντάς τους σε γενικές γραμμές πώς φαντάζονταν ότι θα εξελιχθεί η δράση. Εκείνοι αντέδρασαν θετικά, προτείνοντας, μάλιστα, να συνεργαστεί το νηπιαγωγείο με την α΄ και β΄ δημοτικού, που οι ηλικίες είναι πλησιέστερες και, ούτως ή άλλως, την επόμενη σχολική χρονιά θα ήταν εκείνα τα παιδιά μαζί και επομένως ήταν μια καλή ευκαιρία να εξοικειωθούν μεταξύ τους.

Ο δάσκαλος της α΄ τάξης επεξεργάστηκε την ιδέα, λέγοντας ότι θα είχε πολύ ενδιαφέρον για τα παιδιά, και θα αποτελούσε ισχυρό κίνητρο για την εκμάθηση της χρήσης του υπολογιστή, αν επικοινωνούσαν με μαθητές άλλου σχολείου, εκτός νησιού. Επιπλέον πρότεινε, για την υλοποίηση της ιδέας του, να έλθει σε επαφή με συναδέλφους άλλης πόλης. Όπως έκριναν και οι δύο εκπαιδευτικοί, απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων μέσα από το διαδίκτυο ήταν η προηγούμενη εξοικείωση των παιδιών με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Αν και είχαν μία εικόνα για τις σχετικές δεξιότητές τους, αποφάσισαν να το διερευνήσουν περισσότερο και να δώσουν στα παιδιά τη δυνατότητα να τις καλλιεργήσουν και να τις αναπτύξουν όσο ήταν δυνατόν.

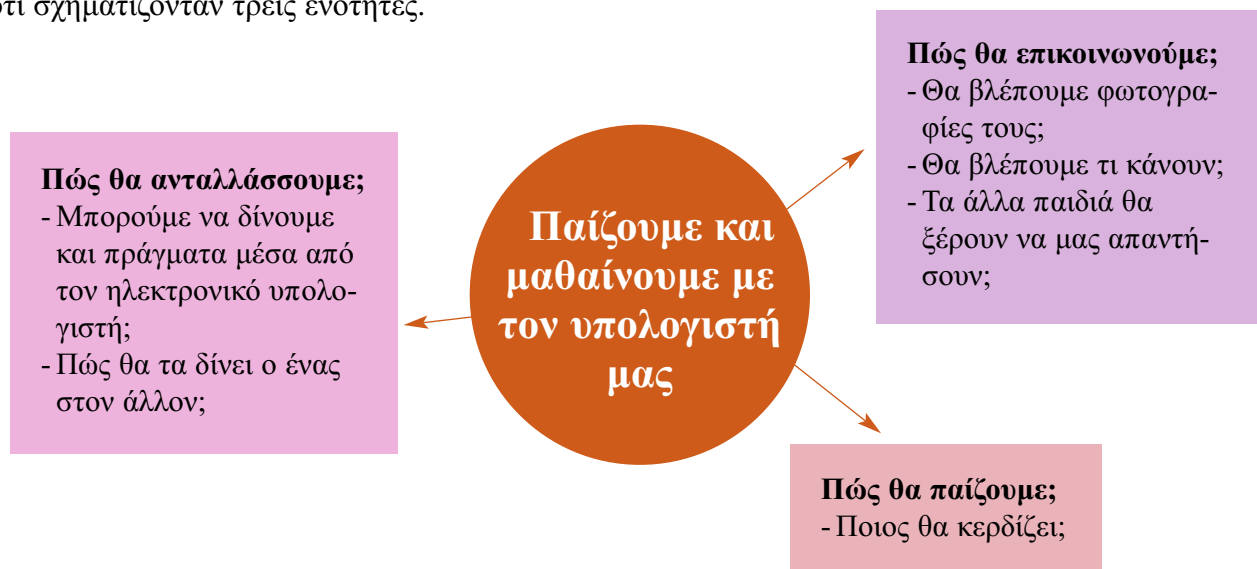
Ενημέρωση των γονέων

Ορίστηκε, λοιπόν, μία κοινή συνάντηση με τους γονείς των παιδιών του νηπιαγωγείου και της α΄ και β΄ δημοτικού. Εκεί οι εκπαιδευτικοί ενημέρωσαν τους γονείς για ό,τι προγραμματίζαν να γίνει, καθώς και για τα οφέλη που θα αποκόμιζαν τα παιδιά τους από τις κοινές δράσεις. Τέλος ζήτησαν τη βοήθειά τους.

Οι αντιδράσεις των γονέων ποικίλλαν. Μερικοί χάρηκαν πολύ και θέλησαν να βοηθήσουν με όποιον τρόπο μπορούσαν, ένας πατέρας, μάλιστα, προθυμοποιήθηκε να χαρίσει τον παλιό του υπολογιστή. Άλλοι άκουγαν και δεν καταλάβαιναν καν περί τίνος πρόκειται. Οι εκπαιδευτικοί πρότειναν να έρχονται στη συμφωνημένη ώρα ακόμη και εκείνοι οι γονείς που δε γνωρίζουν ηλεκτρονικό υπολογιστή, έτσι θα καταλάβαιναν τι είναι αυτό που μαθαίνουν τα παιδιά τους και σε τι χρησιμεύει.

Πλαίσιο για την ανάπτυξη του αναδύομένου σχεδίου εργασίας

Η νηπιαγωγός, μέσα από κατάλληλες ερωτήσεις, διερεύνησε τις προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών σχετικά με την επικοινωνία μέσω διαδικτύου. «Πώς νόμιζαν ότι γίνεται αυτό; Τι θα ήθελαν να μάθουν γι' αυτό;», «Πώς φαντάζονταν όλη αυτή τη διαδικασία; Πώς φαντάζονταν ότι θα είναι η συνεργασία τους με τα παιδιά της α΄ και β΄ δημοτικού;», «Είχαν εξοικειωθεί αρκετά με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, ώστε να καταφέρουν, ως ένα βαθμό, να συμμετέχουν σε δραστηριότητες επικοινωνίας μέσα από το διαδίκτυο;» Έχοντας το ρόλο του γραφέα, σημείωνε τα ερωτήματα των παιδιών σε σχέση με τον υπολογιστή και την επικοινωνία μέσω διαδικτύου και τελικά διαπίστωσε ότι σχηματίζονταν τρεις ενότητες.

Αναδυόμενα ερωτήματα

«Πώς θα παίζουμε;», «Πώς θα επικοινωνούμε;» «Πώς θα ανταλλάσσουμε;»

Τα παιδιά προβληματίζονταν πολύ για το πώς γίνεται αυτή η επικοινωνία, πώς είναι δυνατό να συμβεί αυτό μέσα από έναν υπολογιστή. «Με ποιον τρόπο έφευγε το μήνυμα από τον έναν υπολογιστή και πήγαινε στον άλλον;», «Φαινόταν στον αέρα όταν... πετούσε;» Η νηπιαγωγός τα παρακίνησε να σκεφτούν έναν τρόπο για να το διαπιστώσουν. «Πού θα μπορούσαν να εξακριβώσουν αμέσως αν πήγε το μήνυμά τους;» Ήταν μία δύσκολη ερώτηση και για μια στιγμή δεν υπήρξε απάντηση. Ωσπου ένα νήπιο είπε:

- «Δηλαδή, αν το στείλουμε το μήνυμα στα παιδιά του δημοτικού, δίπλα μας, αυτά θα το δούνε, χωρίς να μιλήσουνε μαζί μας;»
- «Εσείς τι φαντάζεστε πώς θα γίνει;» ρώτησε η νηπιαγωγός.
- «Να δοκιμάσουμε;»

Η νηπιαγωγός παρακίνησε τα νήπια να ανοίξουν ένα έγγραφο και να γράψουν μέσα ό,τι ήθελαν. Εκείνα σκέφτηκαν στην αρχή να ζωγραφίσουν κάτι, αλλά βιάζονταν, αυτό θα έπαιρνε ώρα, σκέφτηκαν να γράψουν όλοι το όνομά τους και να το στείλουν έτσι. «Μήπως, όμως, θα έπρεπε να γράψουν και κάτι άλλο;» Τα παιδιά που θα λάβαιναν το μήνυμα, δεν θα καταλάβαιναν. Ζήτησαν από τη νηπιαγωγό να τους γράψει «γεια σας, είμαστε τα νήπια που είμαστε δίπλα σας και παίζουμε μαζί στο διάλειμμα». Από κάτω έγραψε το καθένα το όνομά του.

Η νηπιαγωγός έγραψε τη διεύθυνση, το θέμα, παρακίνησε ένα παιδί να πατήσει την ένδειξη «Αποστολή» και σε λίγο έλαβε την απάντηση: «Το μήνυμά σας απεστάλη». Το διάβασε στα παιδιά. Εκείνα θέλησαν να το διαπιστώσουν με τα μάτια τους. Πήγαν στην αίθουσα εκδηλώσεων, όπου είχαν τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, η νηπιαγωγός άνοιξε έναν, μπήκε στη διεύθυνση και να, μπροστά στα έκπληκτα μάτια των παιδιών φάνηκε το δικό τους έγγραφο.

Οι γονείς είχαν ήδη αρχίσει να ενδιαφέρονται γι' αυτό που θα γινόταν στο σχολείο. Ο πατέρας ενός μαθητή, όπως είχε υποσχεθεί, τους χάρισε τελικά τον παλιό του υπολογιστή. Ο δήμαρχος του νησιού υποσχέθηκε ακόμη έναν, που έφτασε γρήγορα.

Μικτές ομάδες νηπίων και μαθητών του δημοτικού αντάλασσαν μεταξύ τους ιδέες σχετικά με τον τρόπο που θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν με τα παιδιά της άλλης πόλης, εκτός του νησιού τους.

- «Πώς θα ξέρουν ποιοι είμαστε;»
- «Θα θέλουν να μιλήσουν μαζί μας;»

Αποφάσισαν να γράψει κάθε ομάδα ένα κείμενο που να λέει ποιοι ήταν και αυτό που επιθυμούσαν να γίνει, να επικοινωνήσουν, δηλαδή, και να αποκτήσουν φίλους μέσα από το διαδίκτυο. Σκέφτηκαν επίσης να βάλουν και τις φωτογραφίες τους. Στη συμφωνημένη ώρα ήρθαν να βοηθήσουν όσοι γονείς γνώριζαν τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και να παρατηρήσουν όσα συμβαίνουν εκείνοι που δε γνώριζαν.

Με την ψηφιακή μηχανή τράβηξαν μία ομαδική φωτογραφία και την πέρασαν στον υπολογιστή. Με τη βοήθεια των ενηλίκων έστειλαν το μήνυμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση του άλλου σχολείου και διάβασαν την απάντηση «Το μήνυμά σας απεστάλη». Μετά περίμεναν την απάντηση των άλλων. Μάταια όμως. «Γιατί έγινε αυτό;», «Μήπως δε μας θέλουν για φίλους;», «Μήπως έχουν μάθημα και δεν διάβασαν το μήνυμα;», «Μήπως έχουν πάει εκδρομή;»

Για να εξασκηθούν, τα παιδιά του δημοτικού έστειλαν ένα ακόμη μήνυμα, στον υπολογιστή του νηπιαγωγείου αυτή τη φορά. Τα νήπια πήγαν στην τάξη τους, το άνοιξαν με τη βοήθεια της νηπιαγωγού και προσπάθησαν με τον τρόπο τους να απαντήσουν. Εκείνη την ημέρα δεν έλαβαν κάποιο μήνυμα από το σχολείο της άλλης πόλης, επικοινωνήσαν όμως, νήπια και παιδιά του δημοτικού, μεταξύ τους. Την επόμενη μέρα, μόλις έφτασαν στο νηπιαγωγείο, ζήτησαν να πάνε στη διπλανή αίθουσα για να δουν αν είχε φτάσει το αναμενόμενο μήνυμα. Η νηπιαγωγός τους είπε ότι δε χρειαζόταν να φύγουν από την τάξη, θα έμπαιναν στη σχετική σελίδα και θα διάβαζαν από εκεί το μήνυμα, αν υπήρχε.

Προς μεγάλη χαρά όλων, υπήρχε ένα που έλεγε πόσο πολύ χάρηκαν τα παιδιά της πόλης που έλαβαν ένα τέτοιο μήνυμα και θα αποκτούσαν φίλους που ζούσαν σε νησί. Υπήρχε επίσης και μία ωραία φωτογραφία των μαθητών και της δασκάλας τους. Τα νήπια περίμεναν πώς και πώς να χτυπήσει διάλειμμα στο δημοτικό, για να βγουν τα παιδιά και να τους πουν τα νέα, σε περίπτωση που εκείνοι δεν το είχαν δει.

Μέσω διαδικτύου οι δύο ομάδες παιδιών αντάλλασαν τα νέα τους, πότε πήγαν εκδρομή, πώς τα πέρασαν, αν έγινε κάτι περίεργο, κάτι αστείο.

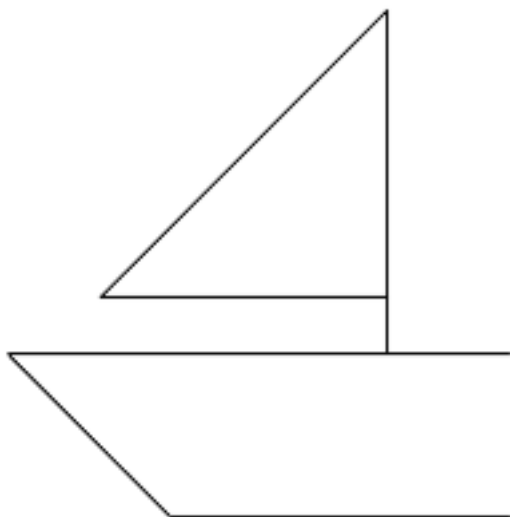
Μία ημέρα έλαβαν μία βιντεογραφημένη μικρή ταινία, όπου έδειχνε στιγμιότυπα από μία γιορτή στο σχολείο. Υπήρχε όμως ένα μικρό πρόβλημα. «Ποιο ήταν το κάθε παιδί; Ποιο ήταν το όνομά του;», «Δε γίνεται να έχεις φίλους και να μην ξέρεις πώς είναι, πώς τους λένε». Τα παιδιά σκέφτηκαν να

κάνουν τα ίδια την αρχή. «Πώς θα μπορούσε όμως να γίνει αυτό;» Φωτογραφίες από το διαδίκτυο «έφευγαν». Το είχαν δει με τα μάτια τους αυτό. Επίσης μπορούσαν να ανταλλάξουν κείμενα. «Πώς όμως θα μπορούσαν να πουν στους άλλους ποιο ακριβώς είναι;», «Πώς θα τους έλεγαν και οι άλλοι το ίδιο;» Αυτό που θα τα βοηθούσε ήταν τα άλλα παιδιά τους στείλουν ατομικές φωτογραφίες που θα συνοδεύονταν με το όνομά τους.

Σκέφτηκαν λοιπόν να κάνουν ακριβώς αυτό. Να βγάλουν με την ψηφιακή μηχανή ατομικές φωτογραφίες και να γράψουν το όνομά τους. Στην αρχή θα τις έστελναν «μπερδεμένες», νήπια και μαθητές, «να τους βάλουμε να μας ξεχωρίσουν». Έπειτα από λίγο έλαβαν την απάντηση των άλλων παιδιών· περιείχε και τις δικές τους φωτογραφίες μαζί με τα ονόματά τους. Όσο για το διαχωρισμό νηπίων και μαθητών, τα είχαν κάνει «θάλασσα». Λίγα κατάφεραν να πετύχουν. Αυτό προκάλεσε πολλά γέλια στα παιδιά του νησιού και τα σκανδάλισε να εφεύρουν και άλλα τέτοια παιχνίδια. Έτσι σκέφτηκαν να παίξουν τη «βάρκα» (παραλλαγή της «κρεμάλας»). Θα έβαζαν το αρχικό και το τελευταίο γράμμα μίας λέξης και θα αντικαθιστούσαν τα μεσαία μόνο με παύλες. Για παράδειγμα, το όνομα Γρηγόρης θα το έγραφαν: Γ_____Σ. Θα επέλεγαν λέξεις που θα μπορούσαν να βρουν στο περιβάλλον τους τα νήπια, για να είναι σε θέση να παίζουν και εκείνα.

Η απέναντι ομάδα επικοινωνίας θα πρότεινε ένα γράμμα που υπέθετε ότι υπάρχει στη λέξη. Αν όντως υπήρχε, τότε απλώς θα συμπληρώνονταν. Αν όχι, θα άρχιζε ο σχεδιασμός της «βάρκας». Συμφώνησαν ότι θα ήταν φτιαγμένη από ένα τραπέζιο (η βάρκα) και από ένα τρίγωνο (το πανί) και θα τη σχεδιάζαν γραμμή γραμμή. Έχανε η ομάδα που δεν θα μπορούσε να συμπληρώσει τα γράμματα πριν σχηματισθεί ολόκληρη η εικόνα της βάρκας.

ΓΡ ___ Ρ _ Σ

Μία άλλη φορά τα παιδιά του νησιού σκέφτηκαν να στείλουν στα παιδιά της πόλης μία ωραία ζωγραφιά τους. Όταν έλαβαν την απάντησή τους, είδαν ότι τους έστειλναν πίσω τη ζωγραφιά τους... βελτιωμένη. Ξεκινούσε πλέον ένα καινούργιο παιχνίδι. Τα παιδιά έστειλαν τη νέα εκδοχή της ζωγραφιάς, βελτιωμένη τώρα από τα ίδια. Αυτό συνεχίστηκε για αρκετό καιρό, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται συνεχώς καινούργιες εκδοχές που διασκεδάζαν τα παιδιά και προκαλούσαν γέλια, σχόλια και νέες ιδέες.

Τα παιδιά του νησιού σκέφτηκαν επίσης να στείλουν φωτογραφίες με τις ομορφιές του τόπου τους. Έλαβαν φωτογραφίες που συνοδεύονταν από λεζάντες για τα αξιοθέατα της πόλης: το μουσείο παιχνιδιών, το αρχαιολογικό μουσείο, το ενυδρείο, το μεγάλο πάρκο. Τα παιδιά αντάλλαζαν μεταξύ τους ανέκδοτα, παροιμίες, σπαζοκεφαλιές. Αντάλλαζαν ευχές για γιορτές και γενέθλια. Έστειλαν ζωγραφίες για δώρα. Άρχισαν επίσης να επικοινωνούν και σε πιο προσωπικό επίπεδο, η Λένα με τον Κώστα, ο Γιώργος με τον Τάκη. Άρχισαν να επικοινωνούν μεταξύ τους και οι εκπαιδευτικοί. Ακόμη και οι γονείς σκέφτηκαν να επικοινωνήσουν και να ανταλλάξουν ιδέες με τους γονείς του άλλου σχολείου.

Ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας και αξιολόγηση

Τα παιδιά ήταν φανερά αλλαγμένα, υπήρχε μεγάλη διαφορά στις γνώσεις και στη συμπεριφορά τους πριν και μετά την υλοποίηση του σχεδίου εργασίας. Είχαν δεθεί πολύ με τα παιδιά του δημοτικού σχολείου, είχαν εξανεμισθεί οι φόβοι τους, διαπίστωσαν ότι, ως ένα βαθμό, η αναμενόμενη συμπεριφορά από εκείνα ήταν ίδια και στις δύο βαθμίδες, και ακόμα και αν άλλαζε σε κάτι, ήταν πλέον σε θέση να αντεπεξέλθουν.

Η νηπιαγωγός αξιολόγησε ότι τα αποτελέσματα ήταν ανώτερα των προσδοκιών της. Τα παιδιά, το καθένα στο δικό του επίπεδο δυνατοτήτων, είχαν υιοθετήσει μέρος του λεξιλογίου της τεχνολογίας και μπορούσαν να δράσουν, ως ένα βαθμό, στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η αλληλεπίδρασή τους με ομάδες συνομηλίκων και μεγαλύτερων παιδιών, καθώς και με τους ενήλικες τα είχε ωφελήσει πάρα πολύ, είχαν κερδίσει πράγματα και είχαν υιοθετήσει μορφές συμπεριφοράς καλής επικοινωνίας.

Θετική υπήρξε και η αλληλεπίδραση μεταξύ γονέων και παιδιών. Ωστόσο αυτή τη φορά είχαν αντιστραφεί οι όροι: Τα παιδιά δίδασκαν και οι γονείς μάθαιναν. Αυτό έδωσε μεγάλη χαρά στα παιδιά και ενδυνάμωσε τη θετική εικόνα για τον εαυτό τους.

Οι σχέσεις της νηπιαγωγού με τους εκπαιδευτικούς ήταν πάντα καλές, μάλιστα τώρα θεώρησε ότι έγιναν άριστες. Επιπλέον διαπίστωσε ότι είχε ωφεληθεί πολύ, ότι είχε αναπτύξει καινούργιες στρατηγικές με τις οποίες θα βοηθούσε τα νήπια να βρουν διόδους επικοινωνίας με άλλες ομάδες ατόμων. Τέλος αποφάσισε να μάθει περισσότερα για τους υπολογιστές, πώς θα μπορούσε να διδάξει με καλύτερο τρόπο τη χρήση τους στα παιδιά και ποιες από τις δυνατότητές τους προσφέρονται για νήπια.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άλκηστις, *Η δραματοποίηση για παιδιά*, εκδ. Άλκηστις, 1983.

Ακριτόπουλος Αλέξανδρος Ν., «Διαπολιτισμική εκπαίδευση και λογοτεχνία», *Μακεδνόν*, Φλώρινα, 2004, τεύχ. 12, σ. 215.

Αναγνωστόπουλος Β. Δ., *Λαϊκοί θρύλοι και παραδόσεις για παιδιά*, εκδ. Καστανιώτη, 1992.

- *Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο*, εκδ. Καστανιώτη, 1994.
- *Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού*, εκδ. Καστανιώτη, 1997.
- *Λαϊκά τραγούδια και παιχνίδια για παιδιά*, εκδ. Ψυχογιός, 1997.
- *Κατάρτιση φωνοθήκης στο σχολείο (νηπιαγωγείο-δημοτικό)*, Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού, ΠΤΠΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, 1998.
- *Λαϊκή παράδοση και παιδί*, εκδ. Καστανιώτη, 1999.

Αναγνωστόπουλος Β. Δ. (επιμέλεια), *Η γλώσσα στην προσχολική εκπαίδευση*, εκδ. Καστανιώτη, 2002.

Αναγνωστόπουλος Β. Δ., Τσιλιμένη Τ., *Ανθολόγιο ανοιξιάτικο, καλοκαιρινό, φθινοπωρινό, χειμωνιάτικο*, εκδ. Καστανιώτη, 1999.

Αντωνάκης Δ. & Χιωτάκη Ει., *Μουσική παιδαγωγική – Διαθεματικές εφαρμογές για μικρά παιδιά*, εκδ. Καστανιώτη, 2007.

Bernstein B., *Class, Codes and Control*, Routledge Kegan and Paul, 1971.

Βιλάρ Ζ., *Γύρω από τη θεατρική παράδοση*, μεταφρ. Λ. Χατζοπούλου-Καραβία, εκδ. Κάλβος, 1981.

Biber B., *Η προσέγγιση της παιδαγωγικής σχολής Bank Street στην προσχολική εκπαίδευση* (εισαγωγή – επιμέλεια Ε. Κουτσουβάνου), εκδ. Οδυσσέας, 1996.

Βυγκότσκι Λ., *Σκέψη και γλώσσα*, εκδ. Γνώση, 1988.

Γερμανός Δ., *Οι τοίχοι της γνώσης – Σχολικός χώρος στην εκπαίδευση*, εκδ. Gutenberg, 2002.

Γιαννικοπούλου Α., *Η γραπτή γλώσσα στο νηπιαγωγείο*, εκδ. Καστανιώτη, 2001.

Γκλιάου Ν., «Η μέθοδος Project στο νηπιαγωγείο», *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 2002, τεύχ. 25, σ. 14-19.

- «Ευέλικτη ζώνη, σχέδια εργασίας στο νηπιαγωγείο», *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 2002, τεύχ. 30, σ. 70-73.
- «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο – Παιδαγωγικά Χαρακτηριστικά και Εκπαιδευτική Πράξη», επιμόρφωση σχολικών συμβούλων και εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης στο ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ (πρακτικά σεμιναρίου), ΥΠΕΠΘ, 2005.
- «Αποτελεσματική εφαρμογή του ΔΕΠΠΣ στο ολόημερο νηπιαγωγείο», εισήγηση στο επιμορφωτικό σεμινάριο της Διεύθυνσης Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Τομέας Σπουδών Επιμόρφωσης και Καινοτομιών, ΥΠΕΠΘ, 2006.

Γκλιάου Ν., Γουργιώτου Ε., «Interdisciplinarity in the Curriculum of the nursery school: An example of thematic approach of the key concepts evolution», In *Hands – on Science, Science in a Changing Education*, 2nd International Conference Hsci, University of Crete, Rethymno, 2005.

- «Σχέδιο εργασίας. Ο αγαπημένος μου ήρωας. Ο Ηρακλής», *Ανοιχτό Σχολείο*, 2005, τεύχ. 95, σ. 32-38.

- Γκότοβος Α. Ε., *Εκπαίδευση και ετερότητα*, εκδ. Μεταίχμιο, 2003, σ. 59-61.
- Γκουγκουλή Κ., Κούρια Α. (επιμέλεια), *Παιδί και παιχνίδι στη νεοελληνική κοινωνία (19ος και 20ός αιώνας)*, εκδ. Καστανιώτη, 1999.
- Γουμενοπούλου Μ., «Το παιδικό θέατρο», *Η παιδική λογοτεχνία και το μικρό παιδί*, Εισηγήσεις στο Β΄ Σεμινάριο του κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, Καρδίτσα, 1986· εκδ. Καστανιώτη, 1988.
- Γουργιώτου Ε., «Η αξιολόγηση της μαθησιακής εξέλιξης των νηπίων», *Θέματα Εισαγωγικής Επιμόρφωσης*, ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., 2007.
- «Αποτελεσματικές δραστηριότητες για τη μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό σχολείο», *Πρακτικά Εισηγήσεων στα Κεντρικά Επιμορφωτικά σεμινάρια στελεχών της Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Πάτρα, Θεσσαλονίκη, ΥΠΕΠΘ, 2008.
- Γραμματάς Θ., *Θεατρική Παιδεία*, εκδ. Τυπωθήτω, 2005.
- Davis N. και συν., “Can quality in learning be enhanced though the use of IT?”, *Using Information Technology effectively in Teaching and Learning* (επιμέλεια Β. Somekh – N. Davis), Routledge, London – New York, 1997, p. 14-27.
- ΔΕΠΠΣ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΦΕΚ 1366/ 18-10-2001, τεύχ. Β΄.
- ΔΕΠΠΣ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΦΕΚ 303 και 304/ 13-3-2003, τόμ. Α΄ και Β΄, τεύχ. Β.
- Δημητρακοπούλου Αγγ. (επιμέλεια), *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση* (Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή) (Ρόδος, 26-29 Σεπτεμβρίου), εκδ. Καστανιώτη, 2002, τόμ. Α΄.
- Dombey H., Spenser M. M., *Πρώτη ανάγνωση και γραφή* (Συνεργασία σπιτιού – σχολείου – παιδιού. Ευρωπαϊκές εμπειρίες), εκδ. Μεταίχμιο, 2001.
- Δραγώνα Θ., *Ταυτότητα στην εκπαίδευση*, Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2002-2004 (ΥΠΕΠΘ ΕΠΑΕΚ ΙΙ, Μέτρο ΙΙ), Σειρά: Κλειδιά και αντικλειδιά, επιστημονική υπεύθυνη: Αλεξάνδρα Ανδρούσου.
- Duffy B., *Υποστηρίζοντας τη δημιουργικότητα και τη φαντασία στην προσχολική ηλικία*, εκδ. Σαββάλας, 2003.
- Edwards C., Gandini L., Forman G. (επιμέλεια Ε. Κουτσουβάνου), *Reggio Emilia: Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Πατάκης, 2001.
- Harding D., “Psychological Processes in the Reading of Fiction”, *Journal of Aesthetics*, 1962, Vol 2, n.1.
- Harris H. J., Katz L., *Μέθοδος Project και προσχολική εκπαίδευση – Μικροί Ερευνητές* (επιστημονική επιμέλεια Κ. Χρυσασαφίδης, Ε. Κουτσουβάνου), εκδ. Μεταίχμιο, 2002.
- Hughes M., *Τα παιδιά και η έννοια των αριθμών* (επιμέλεια Σ. Βοσνιάδου), εκδ. Gutenberg, 1996.
- Κακανά Δ.-Μ., *Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές προοπτικές*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2008.
- Κανάκη Α., Καραντάνα Π., *Εικαστικά παιχνίδια και διαπολιτισμική εκπαίδευση*, ΚΕΘΙ, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, 1998.
- Κανατσούλη Μ., *Ιδεολογικές διαστάσεις της παιδικής λογοτεχνίας*, εκδ. Τυπωθήτω, 1998.
- Καριώτογλου Π., *Παιδαγωγική γνώση περιεχομένου φυσικών επιστημών*, εκδ. Γράφημα, Θεσσαλονίκη, 2006.
- Katz L. G., de Klark G., *Η μέθοδος Project: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Ατραπός, 2004.

- Κιτσαράς Γ. Δ., *Προσχολική παιδαγωγική*, Αθήνα, 2001.
- *Προγράμματα, Διδακτική Μεθοδολογία Προσχολικής Αγωγής*, Αθήνα, 2004.
- Κοντάκος Α., Πολεμικός Ν., *Η μη λεκτική επικοινωνία στο νηπιαγωγείο*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000.
- Κούγιαλη Γ., *Ψυχοκινητικές δραστηριότητες για νήπια και προνήπια*, εκδ. Καστανιώτη, 1998.
- Κουλαϊδής Β., Ραβάνης Κ., *Νέες Τεχνολογίες, Φυσικές επιστήμες και περιβαλλοντική εκπαίδευση στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία*, Πρόγραμμα ΤΙΝΤΣ, 1998.
- Κουλούρη Π., «Τα σχέδια εργασίας και το αναδυόμενο πρόγραμμα στα νηπιαγωγεία: Βασικές αρχές και χαρακτηριστικά στοιχεία», *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002, τεύχ. 6, ειδικό αφιέρωμα στην Ευέλικτη Ζώνη, σ. 40-56.
- Κουμαράς Π., *Επιστημονικός – Τεχνολογικός αλφαριθμητισμός*, εκδ. Χριστοδουλίδη, 20033.
- Κουτσουβάνου Ε., *Προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης και η διαθεματική διδακτική προσέγγιση*, εκδ. Οδυσσέας, 2004.
- Κουρετζής Λ., *Το θέατρο για παιδιά στην Ελλάδα*, εκδ. Καστανιώτη, 1990.
- *Το θεατρικό παιχνίδι*, εκδ. Καστανιώτη, 1991.
- Λαλούμη-Βιδάλη Ε., *Ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία στην προσχολική εκπαίδευση*, Σύγχρονες Εκδόσεις, Θεσσαλονίκη, 1996.
- Μαγουλιώτης Α., *Ζωγραφική – Γλυπτική – Χαρακτική*, εκδ. Gutenberg, 1989.
- *Κουκλοθέατρο 1 (Κούκλες – σκηνικά – παίξιμο)*, εκδ. Καστανιώτη, ανατύπωση 2006.
- Μανδραβέλης Π., *Ο πρώτος μου υπολογιστής*, εκδ. Καστανιώτη, 1997.
- Ματσαγγούρας Η., *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση*, εκδ. Γρηγόρης, 1995.
- *Στρατηγικές διδασκαλίας: Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη*, εκδ. Gutenberg, 2000.
 - *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, εκδ. Γρηγόρης, 2002.
- Μιχαήλ Δ., *Μουσικοκινητικά παιχνίδια και διαπολιτισμική εκπαίδευση*, ΚΕΘΙ, Κέντρα Διαπολιτισμικής Απασχόλησης Παιδιών.
- Μιχαλοπούλου Κ., Χιωτάκη Ει., *Δραστηριότητες για την ανακάλυψη και κατανόηση του περιβάλλοντος στην προσχολική ηλικία*, εκδ. Καστανιώτη, 2001.
- Μπαρμπούση Β., *Ορχηστρική και κινητική αγωγή*, πανεπιστημιακές σημειώσεις στους φοιτητές του Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, χ.χ.
- Μωραϊτή Τζ., Διανέλλου Γ., *Η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης στην προσχολική εκπαίδευση – Τι θέμα να διαλέξω στο χρόνο για να τρέξω;*, εκδ. Μεταίχμιο, 2006.
- Μωραϊτή Τζ., Κουρκουρίκα Μ., *Η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης στην προσχολική εκπαίδευση – Το μουσικό γιασεμάκι*, εκδ. Μεταίχμιο, 2007.
- Νάκου Ε., *Μουσεία: Εμείς, τα Πράγματα και ο Πολιτισμός*, εκδ. Νήσος, 2001.
- Ντολιοπούλου Έ., *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Τυπωθήτω, 2000.
- Πανταζής Σπ., *Η Παιδαγωγική Εργασία στο νηπιαγωγείο (Μια προσέγγιση μέσα από την πράξη)*, εκδ. Gutenberg, 2002.
- «Ειδική εκπαίδευση των νηπιαγωγών για καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία με τους γονείς», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τεύχ. 59, σ. 36.
- Πανταζής, Σπ., Σακελλαρίου Μ., *Προσχολική παιδαγωγική*, εκδ. Ατραπός, 2005.

- Πατινώτης Ν., *Το ολόημερο νηπιαγωγείο*, εκδ. Τυπωθήτω, 2005.
- Πυργιωτάκης Ι. Ε., *Εισαγωγή στην παιδαγωγική επιστήμη*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000, σ. 425-426.
- Σακκής Δ., Τσιλιμένη Τ., *Ιστορικοί τόποι και περιβάλλον*, εκδ. Καστανιώτη, 2007.
- Schirrmacher R., *Τέχνη και δημιουργική ανάπτυξη των παιδιών*, εκδ. Ίων, 19952.
- Τσιαντζή Σ.-Μ., *Αγωγή της προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Gutenberg, 1998.
– *Εφαρμοσμένη παιδαγωγική στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας*, εκδ. Gutenberg, 2000.
- Τσιλιμένη Τ., «Δραστηριότητες μετά την αφήγηση», *Η τέχνη της αφήγησης* (Πρακτικά Σεμιναρίου του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου) (επιμέλεια Κ. Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου), εκδ. Πατάκη, 1997.
- Τσιλιμένη Τ. (επιμ.), *Αφήγηση και εκπαίδευση*, εκδ. Εργαστηρίου Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, 2007.
- Τσολακίδης Κ. (επιμέλεια), *Η πληροφορική στην εκπαίδευση – Τεχνολογίες, εφαρμογές, κατάρτιση εκπαιδευτικών, πρακτικά συνεδρίου*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2002.
- ΥΠΕΠΘ & ΠΙ, *Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο – Βιβλίο νηπιαγωγού*, 1991.
- ΥΠΕΠΘ & ΠΙ, *Οδηγός νηπιαγωγού – Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί – Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*, 2006.
- Φλογαΐτη Ε., *Περιβαλλοντική εκπαίδευση*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1998.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Όλα είναι θέμα Παιδείας

ISBN (set): 978-960-98511-0-7

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

